



STATSRÅDETS KANSLI



Finlands säkerhets- och försvarspolitik 2004

Statsrådets redogörelse SRR 6/2004

SRR 6/2004 rd
Statsrådets säkerhets- och försvarspolitiska
redogörelse 2004

Finlands säkerhets- och försvarspolitik 2004

Statsrådets kanslis publikationsserie | 17/2004

ISBN 952-5354-59-8

ISSN 0782-6036

Utgivare: Statsrådets kansli

Tryckeri: Edita

Beställning av publikationen: Kirjasto@vnk.fi tel. 1602 2060

Utgivare: STATSRÅDETS KANSLI		PRESENTATIONSBLAD 24.9.2004	
Författare: (uppgifter om organet: organets namn, ordförande, sekreterare)		Typ av publikation: Redogörelse	
		Uppdragsgivare: Statsrådets kansli	
		Datum för tillsättandet av organet:	
Publikation: (även den finska titeln) Finlands säkerhets- och försvarspolitik 2004; statsrådets redogörelse till riksdagen 24.9.2004 Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2004; valtioneuvoston selonteko eduskunnalle 24.9.2004			
Publikationens delar:			
Sammandrag: Enligt ett beslut i regeringsprogrammet skall en bred bedömning av Finlands samlade säkerhets- och försvarspolitik göras i den säkerhets- och försvarspolitiska redogörelsen 2004. Den säkerhets- och försvarspolitiska redogörelsen 2004 utgör statsrådets grundläggande riktlinjer och lägger fast principerna och målen för Finlands säkerhets- och försvarspolitiska handlingslinje samt anger ramen för genomförandet av handlingslinjen inom olika sektorer. Redogörelsen innehåller en grundlig genomgång av förändringarna i Finlands internationella omvärld och deras konsekvenser för Finlands handlingskapacitet och säkerhet i ett vidare perspektiv fram till 2010-talet. En omvärldsbedömning bildar plattformen för handlingslinjen i redogörelsen. Utifrån dem anger redogörelsen utvecklings- och resursbehoven för de olika dimensionerna av handlingskapaciteten, den yttre handlingsförmågan, särskilt krishanteringsförmågan, försvaret, den inre säkerheten och insatserna för att trygga de centrala basfunktionerna i samhället.			
Nyckelord: redogörelser, säkerhetspolitik, försvarspolitik, utrikespolitik, utrikes- och säkerhetspolitik			
Övriga uppgifter:			
Seriens namn och nummer: Statsrådets kanslis publikationsserie 17/2004		ISSN: 0782-6036	ISBN: 952-5354-59-8
Sidoantal: 170	Språk: Sv	Pris:	Sekretessgrad: offentlig
Distribution: Kirjasto@vnk.fi tel. 160 22060		Förlag: Statsrådets kansli	

Sammandrag

Stabiliteten i Finlands närområden har förstärkts sedan redogörelsen 2001 på grund av Europeiska unionens och Natos utvidgning, unionens fördjupade integration och omvandlingen i Ryssland. Men samtidigt har den internationella situationen i ett bredare perspektiv blivit en växande utmaning också för Finland och börjat inverka allt starkare på Finlands omvärld. Denna trend förväntas fortsätta.

Globala problem, utvecklingskriser och regionala konflikter påverkar säkerheten i ökad grad. Globaliseringen har över lag gjort Finlands inre och yttre säkerhet allt mera beroende av den internationella situationen. De främsta säkerhetshoten är terrorism, hot om spridning och användning av massförstörelsevapen, regionala konflikter och användning av militära maktmedel, organiserad brottslighet, narkotika och människohandel, ekonomiska och teknologiska risker, miljöproblem, befolkningstillväxt, migration och epidemier.

Säkerhetshoten och utmaningarna är i allt större utsträckning gränsöverskridande. Att bemöta dem kräver ett ökat bi- och multilateralt samarbete både med grannländerna och i ett regionalt och globalt perspektiv samt etablerade rättsligt bindande förfaranden. Europeiska unionens handlingskapacitet och inflytande är det centrala för Finland i detta sammanhang. Också Förenta staternas roll och utvecklingen i de transatlantiska relationerna är av central betydelse, precis som Natos roll och agerande. I Finlands närområde gör sig omvandlingen i Ryssland, Östersjöområdets betydelse och den militära utvecklingen i närområdena starkt gällande.

Finlands säkerhets- och försvarspolitiska handlingslinje tar sikte på att trygga landets självständighet och de grundläggande demokratiska värden i samhället och att främja medborgarnas säkerhet och välfärd. Finlands handlingslinje bygger på ett trovärdigt nationellt försvar, ett fungerande samhälle och en konsekvent utrikespolitik samt på en stark internationell ställning och en aktiv verksamhet som medlem i EU. Den centrala utmaningen för Finlands säkerhets- och försvarspolitik är att bibehålla och förstärka handlingskapaciteten i en förändrad omvärld där den globala utvecklingen, regionala konflikter och nya hot i allt högre grad inverkar på Finlands säkerhet.

Finland eftersträvar att förstärka det multilaterala samarbetet, FN:s ställning och folkrätten samt för att kontrollera globaliseringen. Målet är att öka säkerheten genom att motarbeta ojämlikhet och marginalisering. Finland understryker det internationella samfundets ansvar för att förebygga kriser och humanitära katastrofer och för att skydda civilbefolkningen. Beslut om villkoren för att tillgripa militära maktmedel bör fattas multilateralt utifrån principerna i FN:s stadga.

Finland bidrar till att förstärka EU:s roll som säkerhetsgemenskap och internationell aktör i linje med den europeiska säkerhetsstrategin från 2003. Unionsmedlemskapet, som bygger på solidariskt ansvar och ömsesidiga åtaganden på alla områden, stärker Finlands säkerhet. Finland stöder unionens utvidgningsprocess och grannskapspolitik och en utveckling av unionens rättsliga och inrikes frågor i och med att de på ett centralt sätt kan bidra till säkerheten.

Finland arbetar för att förstärka unionens gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik och gemensamma säkerhets- och försvarspolitik och deltar i full utsträckning i att utveckla och förverkliga den gemensamma säkerhets- och försvarspolitiken. Finlands ambition är att ha bättre kapacitet och beredskap att delta i EU:s civila krishantering och militära krishanteringsoperationer, inbegripet de planerade snabbinsatsstyrkorna. Finland medverkar till utformningen av ett bestående strukturerat samarbete och deltar i unionens resurssamarbete och Europeiska försvarsbyråns verksamhet. Biståndsförpliktelsen i det konstitutionella fördraget förstärker det ömsesidiga solidariska ansvaret i unionen.

Finland ser en stark transatlantisk relation som mycket viktig för säkerheten både i Europa och internationellt och vill främja den bilateralt, som EU-medlem och som Natos fredspartner. Det är viktigt att samarbetet fullföljs i en anda av globalt ansvar, gemensamma grundläggande värden och respekt för folkrätten.

Finland vidareutvecklar sitt samarbete med Nato genom aktiv medverkan i Natos fredspartnerskap och samarbetet mellan EU och Nato. Finland bevakar ständigt i vilken riktning Nato förändras, hur dess handlingskapacitet utvecklas och vilken internationell roll organisationen spelar. En ansökan av medlemskap kommer att kvarstå som en möjlighet i Finlands säkerhets- och försvarspolitik också i fortsättningen.

Finlands primära säkerhets- och försvarspolitiska ambition är fortfarande att främja säkerheten och stabiliteten i norra Europa. Det sker genom intensivare bilateralt samarbete med länderna i området och genom ökat samarbete mellan länderna i Norden, Baltikum och Östersjöområdet. Finland engagerar sig aktivt i att genomföra och utveckla EU:s Rysslandspolitik och i att främja unionens politik för den nordliga dimensionen. Relationerna mellan de centrala internationella aktörerna med tanke på säkerheten i norra Europa spelar en fortsatt viktig roll.

Finland arbetar för stabiliteten och den demokratiska utvecklingen i Europa inom ramen för EU:s nya grannskapspolitik, OSSE och Europarådet.

Finland bedriver en aktiv och samlad politik för konfliktförebyggande och krishantering och främjar en samordning av likriktade säkerhetspolitiska, biståndspolitiska och handelspolitiska mål. Det är viktigt att ha ett samlat grepp om konfliktförebyggande, civil och militär krishantering och återuppbyggnad efter konflikter för att den lämpligaste metodarsenalen skall kunna mobiliseras i olika

faser av en konflikt. Vid sidan av långsiktigt biståndssamarbete satsar Finland särskilt på kortvarigare krisförebyggande och eftervård. Människorättspolitikens säkerhetsskapande roll och framför allt kvinnors, barns och minoriteters rättigheter lyfts fram.

Finland förespråkar konsekventa civila och militära åtgärder i krishanteringsoperationer. Finland fördjupar och breddar sitt engagemang för att utveckla och genomföra civil krishantering framför allt inom ramen för EU men också genom andra organisationer och verksamhetsformer. De nationella resurserna utvecklas över hela linjen. Regeringen bereder en lag om civil krishantering.

Kapaciteten för militär krishantering skall förbättras i överensstämmelse med omvärldsförändringarna, vilket betyder att Finland måste ta till sig nya verksamhetsformer. Det internationella militära samarbetet utgör ett väsentligt led i Finlands säkerhets- och försvarspolitik och stöder landets eget försvar. Det militära försvaret skall utvecklas för att Finland aktivt skall kunna medverka i unionens säkerhetsgemenskap och tillhandahålla nödvändiga militära resurser för de uppdrag som unionen åtagit sig att genomföra.

Krishanteringskapaciteten skall förbättras med hänsyn till unionens målsättning, fredspartnerskapet med Nato och det nordiska krishanteringssamarbetet. Trupperna, som utses inom alla försvarsgrenar utvecklas så att de kan användas också för internationella krishanteringsuppdrag. Samtidigt bygger man upp en kapacitet för deltagande i allt mera krävande operationer, vilket i sin tur kräver skapandet av trupper med större prestationsförmåga. Internationella beredskapstrupper skall utvecklas och utbildas utifrån den nationella truppproduktionen. Det skall vara frivilligt att delta i beredskapstrupper.

I detta syfte skall Finland ställa samman välutbildade och välutrustade trupper som snabbt kan sändas till ett krisområde och som har kapacitet för krävande operationer. Finland skall också aktivt delta i multinationella övningar. Statsrådet skall ta upp frågan om modernisering av lagen om fredsbevarande verksamhet.

Finland deltar aktivt i det internationella samarbetet för att hindra spridning av massförstörelsevapen och för effektivare vapenkontroll. Finland arbetar för att verkställa EU:s strategi mot massförstörelsevapen också på bilateral basis. Den nationella kapaciteten för bl.a. exportkontroll skall förbättras. Finland medverkar aktivt till kontroll och nedrustning i fråga om konventionella vapen, som handeldvapen och lätta vapen. Finland tillträder Ottawakonventionen mot antipersonella minor 2012 och förstör sina infanteriminor fram till 2016.

Den inre säkerheten i det finländska samhället skall garanteras i alla lägen och myndigheternas kapacitet att bekämpa såväl existerande som nya hot förbättras. Regeringen godkände ett principbeslut om programmet för den inre säkerheten den 23 september 2004. Livsviktiga samhällsfunktioner skall säkras i överensstämmelse med regeringens principbeslut med tillhörande strategi från 2003.

Möjligheterna att få handräckning skall förbättras, liksom säkerheten vid gränserna, som samtidigt är EU:s yttre gränser.

Finland engagerar sig aktivt för effektivare EU-insatser mot terrorism och understryker betydelsen av långsiktigt arbete för att åtgärda bakgrundsfaktorerna. Det behövs en ökad insats för att förbättra utvecklingsländernas resurser för att motarbeta terrorism. Förberedelser kommer att vidtas för att verkställa solidaritetsklausulen i det konstitutionella fördraget. Myndigheternas arbete skall bli effektivare och samarbetet och samordningen mellan dem bättre. Polisen skall få bättre resurser för att bekämpa terrorism och utreda terroristbrott, för spaning och analys samt för internationellt samarbete och informationsutbyte på området.

Bekämpningen av organiserad brottslighet som riktar sig mot Finland skall förbättras genom ökat myndighetssamarbete och nya befogenheter.

Finland arbetar aktivt för att förebygga och bekämpa miljöhot, framför allt för att förutspå effekterna av klimatförändringen, skydda Östersjön, upprätta beredskap för olycksrisker i närområdena och förbättra säkerheten i internationell sjöfart på Östersjön, speciellt i Finska viken.

När det gäller att trygga livsviktiga samhällsfunktioner spelar säkerheten i elektroniska kommunikations- och informationssystem och beredskapen för smittsamma sjukdomar, strålningshot och kemiska hot en allt större roll. Finlands försörjningsberedskap skall läggas upp så att befolkningens livsvillkor, vitala samhällsfunktioner och försvarets materiella resurser kan tryggas under alla förhållanden. Det internationella samarbetet kommer att öka och offentliga beredskapsåtgärder att utvecklas.

Finland utvecklar sin försvarsförmåga som ett militärt icke-allierat land, bevakande förändringarna av säkerheten i sin omvärld, särskilt de förändringar som har följdverkningar för norra Europa. Finland bör i alla situationer ha förmåga att garantera landets självständiga handlingskraft. Med hjälp av den trovärdiga nationella försvarsförmågan förhindras uppkomsten av hot som riktar sig mot säkerheten på Finlands territorium. Försvarsförmågan dimensioneras så att hela landet försvaras. Utgångspunkten för detta är därför den allmänna värnplikten och det territoriella försvarssystemet. Förutsättningen för att det trovärdiga försvarssystemet skall kunna utvecklas är att inriktningen på de centrala funktionerna och försvarsmaktens fortsatta strukturomvandling ges företräde.

Försvarsmakten gör förberedelser för att kunna förhindra och vid behov avvärja användningen av militära maktmedel mot Finland. De kris- och hotmodeller som används vid planeringen av försvaret är en regional kris, som kan ha följdverkningar för Finland, politisk, ekonomisk och militär påtryckning, som kan innebära hot med militära maktmedel och begränsad användning av sådana, och användning av militära maktmedel, vilket kan innebära ett strategiskt överfall eller

ett anfall som inleds med ett strategiskt överfall och som görs i syfte att erövra områden.

Massförstörelsevapenhotet, hot som riktar sig mot data- och informationssystemen och informationskrigföringen samt terrorismen är utmaningar som också försvarsförvaltningen förbereder sig för. När det gäller att bekämpa terrorismen samt bemöta andra nya slag av hot kan försvarsmakten stöda de övriga myndigheterna med arrangemang som baserar sig på handräckning. För detta ändamål utreds behoven av kontakt med den civila sektorn. Dessutom säkerställs att handräckningsarrangemangen är fungerande och klara med tanke på de olika situationerna.

Det militära försvaret baserar sig på det territoriella försvaret, som utvecklas med beaktande av de förändringar som sker i omvärlden, de omprövade uppgifterna samt de tillgängliga resurserna. Försvarsmaktens lednings- och förvaltningssystem anpassas så att det svarar mot förändringarna av säkerheten i omvärlden och de beslut om minskning av antalet krigstida trupper som fattas med stöd därav. De krigstida trupperna indelas i territoriella och operativa trupper. De territoriella truppernas styrka är ca 250 000 och de operativa styrkornas ca 100 000 man. Det frivilliga försvaret utvecklas.

Beredskapsbrigaderna vid arméns operativa trupper ges operativ beredskap under förloppet av år 2008 och deras eldkraft samt rörlighet utvecklas. Arméns slagförmåga utvecklas. Börjande från år 2009 är tyngdpunkten i utvecklandet av armén förlagd till utvecklandet av luftvärnet och de territoriella trupperna. Tyngdpunkten i utvecklandet av marinen är förlagd till skyddandet av sjöförbindelserna och förbättrandet av minjaktsförmågan samt utvecklandet av de rörliga kustförbanden. I fråga om flygvapnet utvecklas prestationsförmågan hos luftförsvarets stridsledningssystem. Hornetmaterielens prestanda höjs genom att uppdatering av materielunderhållet fås till stånd, och dessutom inleds anskaffningarna gällande ett fjärrverkande precisionsvapensystem som möjliggör markmålseld.

Innehåll

Sammandrag	5
1 INLEDNING	15
2 FINLANDS SÄKERHETS- OCH FÖRSVARSPOLITISKA OMVÄRLD	16
2.1 Den internationella säkerheten - hotbilder, utmaningar och bakgrundsfaktorer	16
2.1.1 Globaliseringens inverkan på säkerheten	17
2.1.2 Bakgrundsfaktorer till säkerhetsproblemen	18
2.1.3 Terrorism	20
2.1.4 Hot om spridning och användning av massförstörelsevapen.....	22
2.1.5 Konflikter och användning av militära maktmedel.....	23
2.1.6 Globala och gränsöverskridande säkerhetsproblem....	26
2.2 Den internationella säkerhets- och försvarspolitikens svar på utmaningarna.....	30
2.2.1 Stöd för stabilitet, demokrati och en fredlig omvandling	30
2.2.2 Europarådet och OSSE	31
2.2.3 Ett effektivare multilateralt samarbete och FN	32
2.2.4 Stormaktsrelationerna	35
2.2.5 Förstärkt konfliktförebyggande och krishantering	36
2.2.6 Omstruktureringen av försvarssystemen och den militärteknologiska utvecklingen.....	37
2.2.7 Metoder för nedrustning och vapenkontroll.....	39
2.3 Europeiska unionens handlingsförmåga och inflytande.....	42
2.3.1 Fördjupad integration.....	42
2.3.2 Utvidgningen	43
2.3.3 Utvecklingen av EU:s rättsliga och inrikes frågor	44
2.3.4 EU:s handlingskapacitet avseende yttre förbindelser och den europeiska säkerhetsstrategin	46
2.3.5 Utvecklingen av den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken	47
2.3.6 Utvecklingen av den gemensamma säkerhets- och försvarspolitik	47
2.3.7 Bestämmelserna om säkerhets- och försvarspolitik i det konstitutionella fördraget.....	52
2.4 Förenta staterna och den transatlantiska relationens betydelse.....	55
2.4.1 Den transatlantiska relationen	55
2.4.2 Omstruktureringen av de väpnade styrkorna och den militära kapaciteten.....	56
2.5 Natos roll och verksamhet.....	57

2.5.1	Natos uppgifter	57
2.5.2	Natos utvidgning	59
2.5.3	Utvecklingen av partnerskapet för fred och samarbete med tredje länder	60
2.5.4	Relationerna mellan Nato och Ryssland	61
2.5.5	Finland och Natos partnerskap för fred	62
2.5.6	En bedömning av Natos utveckling	63
2.6	Förändringarna i Ryssland	64
2.7	Östersjöområdets betydelse	66
2.8	Den militära utvecklingen i Finlands närområde	67
2.9	Centrala iakttagelser ur Finlands synvinkel	72
3	FINLANDS SÄKERHETS- OCH FÖRSVARSPOLITISKA HANDLINGSLINJE	76
3.1	Utgångspunkter och mål	76
3.2	Insatser för att förstärka den multilaterala säkerhetsordningen och folkrätten	76
3.3	Förstärkande av Europeiska unionens handlingsförmåga	77
3.4	Transatlantiska förbindelser	79
3.5	Finlands förhållande till Nato	79
3.6	Finlands närområden	80
3.7	Stabiliteten i Europa, Europarådet och OSSE	81
3.8	Ett övergripande tillvägagångssätt för att förebygga och hantera konflikter	81
3.9	Krishantering	82
3.10	Nya hot, terrorism och vapenkontroll	83
3.11	Ett trovärdigt nationellt försvar	85
4	INSATSER FÖR ATT UTVECKLA HANDLINGSFÖRMÅGAN I YTTRE FÖRBINDELSER	87
4.1	Insatser för att främja Finlands säkerhetsintressen	87
4.2	Genomförande av det biståndspolitiska programmet, mänskliga rättigheter och global säkerhet	88
4.3	Konfliktförebyggande insatser	89
4.4	Civil krishantering	90
4.5	Militär krishantering	92
4.6	Vapenkontroll	95
5	UTVECKLANDET AV FÖRSVARET	97
5.1	Grunderna för utvecklandet av försvaret	97
5.1.1	Finlands försvarspolitik och försvarslösning	97
5.1.2	Kris- och hotmodeller som används vid försvarsplaneringen	99
5.2	Utvecklandet av försvaret 2005–2012	101
5.2.1	2010-talets försvar	101
5.2.2	Underrättelse-, övervaknings- och ledningssystemet	104

5.2.3	Försvarsgrenarna	107
5.2.4	Trupproduktion och mobilisering	113
5.2.5	Försvarsmaktens personal	113
5.2.6	Den militära försörjningsberedskapen.....	116
5.2.7	Den fredstida försvarsmakten	118
5.2.8	Utvecklandet av det frivilliga försvaret	120
5.3	Utvecklandet av den militära krishanteringen	121
5.4.	Samarbetet med olika myndigheter	123
5.4.1	Samarbetet med polisen.....	124
5.4.2	Gränsbevakningsväsendets deltagande i det militära försvaret	125
5.4.3	Samarbetet med övriga myndigheter	126
5.5.	Det militära försvarets resurser	127
5.6.	Samordningen av totalförsvaret.....	128
6	INSATSER FÖR ATT UTVECKLA DEN INRE SÄKERHETEN	130
6.1	Bekämpning av organiserad och allvarlig brottslighet.....	130
6.2	Bekämpning av IT-brottslighet	132
6.3	Bekämpning av terrorism och terroristbrott.....	132
6.4.	Reglerad invandring	136
6.5	Skydd av befolkningen och räddningstjänst.....	136
6.6	Miljösäkerhet	138
6.7	Gränssäkerhet.....	138
6.8	Satsningar på frivilligarbete.....	139
6.9	Resurserna inom den inre säkerheten.....	140
7	INSATSER FÖR ATT TRYGGA SAMHÄLLETS CENTRALA BASFUNKTIONER	142
7.1	Energiförsörjningen	142
7.2	Livsmedelsförsörjningen.....	143
7.3	Industri- och serviceproduktionen.....	144
7.4	Samhällets elektroniska kommunikations- och informationssystem	145
7.5	Trafik- och transportsektorn.....	146
7.6	Social- och hälsovården	146
7.7	Strålning, smittsamma sjukdomar och kemiska hot.....	147
7.8	Försörjningsberedskapen	148
7.9	Resurser för att trygga livsviktiga samhällsfunktioner.....	149
BILAGA 1 DE VIKTIGASTE FÖRKORTNINGARNA OCH DEFINITIONERNA		
BILAGA 2 ARTIKLAR SOM GÄLLER DEN GEMENSAMMA SÄKERHETS- OCH FÖRSVARSPOLITIKEN OCH SOLIDARITETSKLAUSULEN I EU:S KONSTITUTIONELLA FÖRDRAG		

FIGURER

1. Problemregioner för den internationella säkerheten år 2004	25
2. Finlands, Danmarks, Norges och Sveriges försvarsutgifter 1999–2004	71
3. Finländskt deltagande i civil krishantering 2004	92
4. Finländska fredsbevarare och militärobservatörer, september 2004	93
5. Internationell fredsbevarande verksamhet, utgifter 1998–2004	94
6. Det materiella utvecklandet av försvaret 2005–2012	112
7. Militärlänen 1.1.2008	120

FAKTARUTOR

1. Det fullständiga provstoppsavtalet (CTBT)	40
2. Finlands medverkan i samarbetet kring Proliferation Security Initiative	41
3. Rättsliga och inrikes frågor i det konstitutionella fördraget	45
4. EU:s konstitutionella fördrag; Artikel I-43 Solidaritetsklausul	53
5. EU:s konstitutionella fördrag; Artikel I-41.6	53
6. EU:s konstitutionella fördrag; Artikel I-41.7	54
7. Finländska rättsstats-, förvaltnings- och människorätts- experters och civila polismäns deltagande i internationella civila krishanteringssupdrag 2004	90
8. Arméns totalstyrka och viktigaste trupper år 2008	109
9. Marinens totalstyrka och viktigaste trupper år 2008	110
10. Flygvapnets totalstyrka och viktigaste trupper år 2008	112
11. Den allmänna värnplikten	115
12. De viktigaste elementen i EU:s kamp mot terrorism	134

1 INLEDNING

Enligt ett beslut i regeringsprogrammet skall en bred bedömning av Finlands samlade säkerhets- och försvarspolitik göras i den säkerhets- och försvarspolitiska redogörelsen 2004.

I redogörelsen 1997 lades grunderna för utvecklingen av Finlands försvar fast fram till 2008. Omstruktureringen av försvaret sågs över 2001, då arbetet med utvecklingsplanen för försvaret fram till 2010-talet och samtidigt också de övergripande riktlinjerna för säkerhets- och försvarspolitiken tidigarelades till 2004.

Redogörelsen innehåller en grundlig genomgång av förändringarna i Finlands internationella omvärld och deras konsekvenser för Finlands handlingskapacitet och säkerhet i ett vidare perspektiv fram till 2010-talet. En omvärldsbedömning bildar plattformen för handlingslinjen i redogörelsen. Utifrån den anger redogörelsen utvecklings- och resursbehoven för de olika dimensionerna av handlingskapaciteten, den yttre handlingsförmågan, särskilt krishanteringsförmågan, försvaret, den inre säkerheten och insatserna för att trygga de centrala basfunktionerna i samhället.

Den säkerhets- och försvarspolitiska redogörelsen 2004 utgör statsrådets grundläggande riktlinjer och lägger fast principerna och målen för Finlands säkerhets- och försvarspolitiska handlingslinje samt anger ramen för genomförandet av handlingslinjen inom olika sektorer. Inom statsrådet har det nyligen sammanställts eller kommer det snart att läggas fram en rad redogörelser, utredningar och program innefattande riktlinjer och rekommendationer som vägts in i redogörelsen 2004 och som medverkar till att redogörelsen kan fullföljas. Det omfattande planeringsarbetet visar att utrikes- och säkerhetspolitiken samt säkerhets- och försvarspolitiken dels har ändrat karaktär, dels ställer större krav.

Bland dessa programdokument märks Strategin för tryggnad av samhällets livsviktiga funktioner (Statsrådets principbeslut 27.11.2003), Utvecklingspolitiska programmet (Statsrådets principbeslut 5.2.2004), Statsrådets redogörelse om Finlands politik för de mänskliga rättigheterna (SRR 2/2004), Programmet för den inre säkerheten (Statsrådets principbeslut 23.9.2004) och en kommande rapport om ett kunnigt och öppet Finland i omvälvningen i världsekonomin (Melanrapport 22.6.2004) och statsrådets kommande globaliseringsutredning till riksdagen.

En rapport (9.3.2004) från den av statsrådets kansli tillsatta uppföljningsgruppen för säkerhetspolitiken har varit ett viktigt stöd för statsrådet i arbetet med analyserna och riktlinjerna och stått för det samarbete mellan riksdagen och statsrådet som beslutades i samband med behandlingen av den förra redogörelsen.

Ramarna och utgångspunkterna för Finlands egna riktlinjer har i hög grad utformats utifrån dels Europeiska unionens säkerhetsstrategi som antogs av Europeiska rådet i december 2003, dels bestämmelserna om den gemensamma säkerhets- och försvarspolitiken i det konstitutionella fördraget som antogs av Europeiska rådet i juni 2004.

2 FINLANDS SÄKERHETS- OCH FÖRSVARSPOLITISKA OMVÄRLD

2.1 Den internationella säkerheten - hotbilder, utmaningar och bakgrundsfaktorer

De senaste årens stora omvälvningar har gjort sig starkt gällande i Finlands säkerhets- och försvarspolitiska omvärld. De första tio åren efter det kalla kriget - 1990-talet - var en tid av stabiliseringspolitik som innebar att området med demokrati och marknadsekonomi förstärktes framför allt i Europa. Det var en tid av utvidgade institutioner och fördjupad integration. Den stora omvälvningen i Europa skedde under fredliga former, men läget på Balkan var fortsatt instabilt.

Stabiliteten i Finlands näromgivning har utvecklats positivt sedan den föregående utredningen 2001. EU:s och Natos utvidgning har gynnat stabiliteten i hela området. Förändringen i Ryssland har verkat i samma riktning och har fått landet att åter försöka förstärka sin internationella position.

Trots att hotet om ett konventionellt krig har vikit tillbaka har också Finlands säkerhet på grund av globaliseringen blivit allt mera beroende av den internationella omvärlden. Under de senaste åren har de nya hoten mot säkerheten i vidsträckt mening i allt högre grad fått återverkningar för ländernas yttre och inre säkerhet i Europa. Därför börjar följande analys med den internationella utvecklingen i ett brett perspektiv.

De nedärvda internationella strukturerna från det kalla kriget som varade flera decennier och den samarbetsordning som grundar sig på staters suveränitet står inför många förändringar och utmaningar. Än så länge har det internationella samfundet inte någon helt klar och samordnad uppfattning hur utmaningarna skall bemötas, som till exempel flera europeiska länders och Förenta staternas olika attityder till kriget i Irak visar.

Efter terroristattacker i september 2001 har bekämpningen av terrorism kommit att dominera politiken inte minst i Förenta staterna. Terrorismen hämtar ny kraft ur radikala islamistiska extremrörelser. Spridningen av massförstörelsevapen ökar osäkerheten. Globaliseringen skapar nya chanser men fördjupar

samtidigt ojämlikheten. Samhällellas interna utveckling krisar till sig. Staternas ömsesidiga beroende förstärker den gemensamma säkerheten men betyder samtidigt ökade risker.

Det har funnits terrorism genom århundradena, men terrorism som bildar nätverk och riktar in sig på massiv förstörelse är ett nytt fenomen. Den utnyttjar framför allt de västliga samhällenas sårbarhet, men den finns överallt. Fenomenet måste bekämpas med en bred uppsättning verktyg och det gäller särskilt att ge akt på var terrorismen har sin grogrund.

Säkerheten i det moderna samhället är beroende av en lång rad faktorer. Därför behövs det inte bara militära åtgärder utan också många andra verktyg för att bygga upp säkerheten. Trots att alla stater själva har ansvar för sina medborgares säkerhet är det av central betydelse att få till stånd ett effektivt internationellt samarbete och att förstärka den internationella rättsliga ordningen.

Det pågår en hetsig debatt om hur de nya hoten skall bemötas. Det råder bred samstämmighet om att det måste både positiva, samarbetsbaserade åtgärder och olika slag av sanktioner till för att få läget under kontroll. Men det skiljer sig stort i inställningen till användning av maktmedel och deras berättigande.

Trycket på den internationella ordningen gör sig påmint överallt, också i Förenta nationerna och andra internationella institutioner. Det är viktigt att deras verksamhetsformer utvecklas så att de kan bemöta 2000-talets säkerhetshot.

Det finns olika sätt att påverka Finlands omedelbara säkerhet, med utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiska metoder. Vår säkerhet är i allt högre grad beroende av den militära men också den ekonomiska och politiska utvecklingen i ett europeiskt och globalt perspektiv. Dessutom påverkas den av relationerna mellan Europeiska unionen och andra centrala aktörer, som Förenta staterna och Ryssland, och deras samverkan för att lösa kriser i världen. Varken Finland eller dess näromgivning är isolerade från den övriga världen utan utgör en del i en större helhet både i fråga om positiva möjligheter samt faror och risker. Finlands plats i Europeiska unionen accentueras speciellt. Finland bär ett allt större ansvar för hela den internationella säkerheten.

2.1.1 Globaliseringens inverkan på säkerheten

Den världsomspännande process som går under namnet globalisering är förknippad med både lyckade och misslyckade försök att få ekonomin och demokratin att fungera. Å ena sidan har det uppstått framgångsrika ekonomiska kraftcentra och samarbetspartner som i många avseenden är en utmaning för industriländernas ekonomier. Å andra sidan kan en kris i utvecklingen bli ett hot mot säkerheten både i ett regionalt och ett globalt perspektiv.

Med globaliseringen har geografiska avstånd kommit att spela en mindre roll. Globala och gränsöverskridande problem har fått säkerhetskONSEKVENSER inte bara i ett världsomspännande och europeiskt perspektiv utan också för det finländska samhället och medborgarna. Risker och hotbilder har antagit nya former och verkningarna sprids snabbare och över ett större område. För att avvärja hoten behövs det bred internationell samverkan och bättre beredskap att ta itu med problemen och orsakerna till dem.

De snabba förändringarna i omvärlden betyder att Finland måste se på sin säkerhets- och försvarspolitik i ett bredare perspektiv. Globala säkerhetsproblem påverkar inte bara Europeiska unionens utan också Finlands mål och handlingsmöjligheter. De är alltså inte längre perifera frågor ens för Finland.

Nyttan av globaliseringen är ojämnt fördelad och missförhållanden och förändringskrav väcker ofta starka reaktioner. I kontrollen av globaliseringen förväntas stater ge prov på handlingskraft och skapa ett fungerande samarbete sinsemellan.

För den typ av ekonomi som Finland representerar är fördelarna med globaliseringen och en stabil internationell omvärld ovedersägliga, men ju mer det ömsidiga beroendet ökar, desto svårare är det att hantera riskerna med nationella medel. Internationaliseringen inom ekonomin främjar rörligheten för människor, varor, tjänster, kapital och kunskap liksom utnyttjandet av känsliga och sårbara tekniska system och nätverk. Det betyder ökade säkerhetsrisker och ett i många avseenden mera sårbart samhälle, inte minst om utvecklingen är kopplad till terrorism eller organiserad brottslighet.

Globaliseringens oförutsebarhet och risken för kriser är verkliga utmaningar för säkerheten och ekonomin också i Finland. I detta globaliseringens tidevarv sprids olika slag av störningar snabbt till andra länder både direkt och i form av kriser i det internationella systemets funktion och problem i världsekonomin, vilket givetvis får konsekvenser också för finska internationellt etablerade företags verksamhetsbetingelser och den vägen för finländarnas välfärd.

2.1.2 Bakgrundsfaktorer till säkerhetsproblemen

Säkerhetsproblem tar sig vanligen uttryck i våldsamma utbrott och konflikter. Också om den utlösande faktorn vid en konflikt är någon akut händelse, finns det i många fall djupt liggande ekonomiska, samhällsliga eller kulturella faktorer bakom.

Utvecklingskriser

Omkring fem av världens sex miljarder människor bor i utvecklingsländer. Fattigdom, ojämlikhet och brist på utveckling är redan i sig faktorer som bidrar till instabila samhällen. Missriktad utvecklingspolitik och misslyckade samhälleliga reformer eller uteslutning från globaliseringens nyttoeffekter resulterar i kriser som spelar en avgörande roll för uppkomsten av nya säkerhetshot och konflikter. Genom en långsiktig utvecklings- och partnerskapspolitik försöker man stödja samhällen i deras ansträngningar att genomföra ekonomiska reformer. Eventuella misslyckanden kan inte uteslutas och därför måste det finnas beredskap t.ex. för krishantering.

Stater i upplösning

Den internationella ordningen bygger på att stater handlar enligt överenskomna regler och att de uppfyller sina internationella åtaganden. Om en stat försvagas eller rentav råkar i upplösning betyder det ofta ett hot inte bara för landets invånare utan också för den regionala och internationella stabiliteten och säkerheten. Stater som slutat fungera bildar i många fall ett säkerhetsvakuum som erbjuder en plattform för ny global terrorism och organiserad brottslighet och skapar ett tryck på migration. Det kan betyda ökad risk för spridning av farsoter och miljöskador. Stater i upplösning kan dessutom tillspetsa och utvidga regionala konflikter och ge upphov till inbördeskrig med internationella förtecken.

Problem med utvecklingen av mänskliga rättigheter, demokrati och en rättsstat

Omfattande kränkningar av de mänskliga rättigheterna, en bristfälligt fungerande rättsstat och förvaltning samt avsaknad av medborgerligt medinflytande och jämlikhet i samhället urholkar samhällets stabilitet. De kan också bli en grogrund för extremism och öka trycket på okontrollerad migration. Särskilt utsatta är rättigheterna för dem som tvingats på flykten och för minoriteter.

Respekt för universella mänskliga rättigheter bidrar till stabilitet och skapar en grund för en hållbar utveckling. Konventionerna om mänskliga rättigheter har ratificerats på bred front och mekanismerna för kontroll av de mänskliga rättigheterna spelar en viktig roll.

Motsatsförhållanden mellan kulturer och aktion av fundamentalistiska extremistgrupper

Det kan visa sig svårt eller rentav omöjligt att utveckla en fungerande ekonomi eller demokrati dels av ekonomiska, politiska eller sociala skäl, dels också för att den nödvändiga moderniseringen av samhället stöter på motstånd som beror på kulturella skillnader. I värsta fall kan utvecklingen tillspetsas och bli en "konflikt

mellan civilisationer", där fundamentalistiska extremistgrupper går till radikal eller t.o.m. våldsamt aktion. Under de senaste åren har framför allt islamistiska radikala extremiströrelser vuxit sig starka, men det kan också finnas andra faktorer bakom extremistiska rörelser.

För att undvika konflikter mellan civilisationer och kulturer behövs det en intensiv dialog mellan dem och en bredare ömsesidig kunskapsbas och samverkan. Alla parter vinnlägger sig nu om att fördjupa den politiska dialogen och andra samverkansformer speciellt mellan västländer samt arabländer och islamiska länder.

2.1.3 Terrorism

Det har funnits terrorism genom alla tider i olika samhällen och i olika former, också om den inte alltid har gått under den benämningen. Terroristgrupper har uppstått bl.a. på grund av separatistiska, nationella, regionala eller etniska ambitioner, ideologiska och revolutionära strävanden och religiös fanatism. I det internationella samarbetet sammanfattas begreppet terrorism som politiskt våld som utövas av enskilda eller grupper mot objekt som valts ut slumpmässigt eller på grund av deras symbolvärde.

Det typiska för terrorism i traditionell mening är att den huvudsakligen fungerar lokalt och att objekten väljs ut i ett visst syfte. Slutet på det kalla kriget minskade vissa staters stöd för terrorism men betydde samtidigt nya möjligheter för terroristgrupper att gå med i nätverk, en okontrollerad spridning av vapen och sprängämnen och kopplingar till internationella penningflöden och organiserad brottslighet. Många av våra dagars aktiva terroristgrupper saknar en klar politisk agenda. Terrorismen i traditionell mening (ex. ETA, IRA) har ändå inte försvunnit ens från Europa, effekterna är bara huvudsakligen lokala. Det är också fullt möjligt att en del nya extremistgrupper tar terrorismen till sitt vapen.

Den nya typen av global terrorism som är inriktad på stor skadegörelse förknippas primärt med nätverket för islamistiska extremistgrupper. De utgör det största terroristhotet också i Europa just nu och inom den närmaste framtiden. Grupperna bildar decentraliserat styrda och fungerande nätverk och trots alla motåtgärder är al-Qaida fortfarande det främsta bland dem. Dess förluster har kompenseras genom framväxten av islamistiska extremistgrupper och nätverk på lokal nivå som anslutit sig till och identifierat sig med al-Qaida. Vid sidan av Mellanöstern utgör Sydostasien, Afrikas horn och Östafrika samt Afghanistan med närområden stödområden för global terrorism. Det är inte omöjligt att extremistgrupper får ännu vidare spridning. Också de islamiska invandrarna i Europa räknas till rekryteringsunderlaget för radikala grupper.

Attackerna riktar sig huvudsakligen mot västländer, särskilt Förenta staterna. Europa är inte bara ett objekt utan också ett rekryterings-, transiterings- och

stödområde. Attackerna mot civila objekt avser att skapa panik och ekonomiska förluster. Genom att välja ut objekt med ett högt symbolvärde vill terroristerna försvaga sammanhållningen och kriställigheten i såväl västliga som moderata islamska samhällen. Attackerna avser också att provocera västlänarna till motåtgärder. Avskräckning fungerar inte mot självmordsattacker.

Utvecklingen under den närmaste tiden kommer att påverkas av eftervärden av kriget i Irak, fredssträvandenas öde i Mellanöstern och resultatet av Förenta staternas, Europeiska unionens och andra länders samverkan mot terrorism. Vi står inför ett arbete som kan ta år eller rentav årtionden för att oskadliggöra terroristnätverk och för att eliminera deras verksamhetsbetingelser och understöd.

På sikt beror resultatet av insatserna mot terrorism i avgörande grad på hur väl vi lyckas åtgärda de faktorer som bidrar till uppkomsten av extrema rörelser, som ekonomiska, sociala, politiska och ideologiska problem och konflikten mellan modernisering och fundamentalistiska religioner. För att bekämpa terrorismen krävs det således ett långvarigt engagemang, betydande resurser och en bred uppsättning verktyg. Det är viktigt att se till att bekämpningen av terrorism inte antar former som leder till diskriminering och urholkad respekt för de mänskliga rättigheterna eller ökat understöd för extremistiska rörelser och därmed till ökad terrorism.

Den nya globala terrorismen har visat sig vara en betydande risk för EU-medborgarnas fysiska säkerhet, vilket bombattacker i Madrid den 11 mars 2004 visar. Europeiska rådet beslutade i mars 2004 att i föregripande syfte ta in åtaganden mot terrorism i en solidaritetsklausul i unionens konstitutionella fördrag. Klausulen understryker att unionen och dess medlemsstater är skyldiga att bistå en medlemsstat som utsatts för en terrorattack. Det spelar ingen roll var i EU en terrorattack sätts in för att den skall ha direkta verkningar för Finland redan genom solidaritetsklausulen och dess följd effekter.

För tillfället bedöms hotet om terrorism direkt mot Finland som mycket litet. Det är möjligt att finländare utsätts för attacker och kidnappningar inom terroristgruppernas centrala aktionsområden. Fredsbevararna är ett tänkbart objekt. I takt med den ökade rörligheten och globaliseringen kan terrorattacker var som helst i världen få verkningar för finska medborgare och finländska företags verksamhetsvillkor, även om de inte vore det direkta föremålet för attacken. Terrorister kan försöka slå till mot representanter för länder som är deras primära objekt då dessa är på besök eller befinner sig i Finland eller mot deras lokaler, framför allt om säkerhetsåtgärderna upplevs som slappa. Ett tänkbart objekt är stora internationella evenemang som går av stapeln i Finland. Finskt territorium kan utnyttjas för genomfart, vila eller som gömställe och som finansiell kanal. Extremistgrupper kan försöka utvidga sin verksamhet till invandrarsamhällen i Finland.

2.1.4 Hot om spridning och användning av massförstörelsevapen

Hotet om spridning av massförstörelsevapen och risken för användning av dem är större och reellare än hittills. Allt fler statliga och icke-statliga aktörer har möjlighet att utveckla massförstörelsevapen. Mest oroväckande är hotet om användning av massförstörelsevapen vid terrorattacker.

Stormakternas kärnvapenarsenal har minskat från inemot 50 000 kärnladdningar under det kalla kriget till omkring 20 000, men mängden är fortfarande avsevärd. Men avskräckning genom hot med militära motattacker påverkar inte terrorister som planerar självmordsattacker. Det internationella samfundet förmår inte genom påtryckningar förebygga aktiviteter från sådana staters områden som är i upplösning eller som inte respekterar internationella regler.

Trots att frågor som har med massförstörelsevapen (kemiska vapen, biologiska vapen, kärnvapen) att göra är reglerade genom internationella överenskommelser har flera stater fortsatt ambitioner att skaffa sig massförstörelsevapen och bärnanordningar.

Det viktigaste avtalet för massförstörelsevapen, icke-spridningsavtalet (NPT), är i kraft men har inte bästa möjliga trovärdighet. Man försöker förmå länder som inte omfattas av icke-spridningsavtalet för kärnvapen att tillträda det. Det är också ett bekymmer att det finns länder som inte fullgör sina åtaganden enligt avtalet. Det har inte lyckats att sätta i kraft det fullständiga provstoppsavtalet (CTBT). Verkställighets- och övervakningssystemen för olika avtal är inadekvata. Kärnvapenstaterna kritiserar också för sitt sätt att efterleva åtagandena att minska antalet kärnvapen och för att utveckla nya kärnvapen. Spridningen av kärnvapen skulle förebyggas effektivare om kärnvapnen spelade en mindre roll i kärnvapenstaternas strategier.

Taktiska kärnvapen är det minst reglerade avrustningsområdet. Det ses som ett verkligt hot att för kärnladdningar lämpat kärnmaterial som härstammar från taktiska vapen och andra källor eller biologiska eller kemiska vapen och ämnen kan hamna i händerna på terrorister. Att kärnmaterial från forskningsreaktorer är hamnar i fel händer är i allt högre grad en faktor att räkna med. Särskilt oroväckande är det att terrorister kan komma över olika slag av radiologiskt material (s.k. smutsiga bomber).

Det första steget mot att verkställa avtalet om förbud mot kemiska vapen är att det har upprättats en kontrollmekanism. Någon överenskommelse om kontroll av avtalet om förbud mot biologiska vapen har inte gått att nå. En lång rad stater, inte minst i Mellanöstern, omfattas fortfarande inte av avtalen.

Ett antal centrala stater som innehar missiler står fortfarande utanför den uppförandekodex som antagits för att hindra spridning av ballistiska missiler som omfattas av ordningen för exportkontroll av missilteknologi.

Nästan vilket som helst hot om användning av massförstörelsevapen mot Europa skulle få effekter också för Finland. Finland kan inte heller utesluta risken för biologisk eller kemisk terrorism eller användning av smutsiga bomber. Det kan göras försök att upphandla teknik och know-how i Finland och att utnyttja landet som transiteringsland. Finländare kan utsättas för massförstörelsevapen i kris-hanteringsuppdrag.

År 2002 upprättade gruppen G-8 ett program för globalt partnerskap (Global Partnership) med målet att garantera säkerheten i fråga om upplagen av massförstörelsevapen och vapenprogrammen från sovjettiden och att avveckla dem på ett kontrollerat sätt. Brister i övervakningen och säkerheten kan leda till olyckor eller till att vapen, apparatur eller ämnen hamnar på icke-önskvärda ställen eller i fel händer. Det är centralt att mängderna taktiska kärnvapen reduceras och avvecklas. Det brådskar också med att montera ner 170 uttjänta atomubåtar i Finlands närområden och att lagra och förstöra atomsoporna på ett säkert sätt. Dessutom har Ryssland fortfarande upplag med 40 000 ton kemiska vapen av vilka bara en procent hade oskadliggjorts fram till 2003.

En faktor som direkt bidrar till säkerheten i Rysslands grannländer är att de ryska massförstörelsevapnen och massförstörelsematerialen förstörs och lagras på ett säkert sätt enligt gemensamma överenskommelser. Finland deltar i olika åtgärder för att förebygga att massförstörelsevapen och ämnen hamnar i fel händer i syfte att säkerställa att vårt land inte kan utnyttjas som genomfartsland för transport av vapen och ämnen som sedan kan hamna i händerna på terroristgrupper.

Med tanke på Finlands säkerhet handlar det inte bara om kärnvapen och kärnmaterial som finns i våra närområden utan också om kärnvapen som med hjälp av modern missilteknik kan ha en så stor bärvidd att de når Finland också från andra världsdelar.

2.1.5 Konflikter och användning av militära maktmedel

De regionala konflikterna har ändrat karaktär sedan det kalla krigets slut. Tidigare var konflikterna företrädesvis mellanstatliga, men nu är merparten av de nya konflikterna landsinterna med landets medborgare som parter. Av 57 konflikter under de senaste tio åren har bara tre varit mellanstatliga. I bakgrunden finns ofta historiska faktorer, etniska och religionsrelaterade spänningar, brist på jämlikhet i samhället och bristande mänskliga rättigheter och demokrati. Ofta är konflikterna dessutom förknippade med kontrollen över naturtillgångar.

Regionala konflikter får större tyngd i sammanhang med de nya globala och gränsöverskridande säkerhetshoten.

I konflikter är det civilbefolkningen, ofta kvinnor och barn, som blivit det huvudsakliga föremålet för militära aktioner. Våld mot kvinnor, typ våldtäkt, utövas som en krigföringsmetod. Barnsoldater utnyttjas i ökad utsträckning i konflikter. Flyktingproblemet är ofta enormt både i det land som hamnat i kris och i grannländerna och det är svårt eller helt omöjligt för flyktingar att snabbt kunna återvända till sina tidigare boplatser. Den obehindrade tillgången till småvapen gör det ofta svårt att stoppa våldsspiralen. Oröjda minor och andra explosiva rester efter ett krig kräver civila offer långt efter det att konflikterna upphört.

Eftervården av konflikten på västra Balkan kräver ett fortsatt långvarigt engagemang från det internationella samfundet och framför allt en bred europeisk stabilitetspolitik. I Kosovo och Bosnien och Hercegovina behövs det fortsatta krishanteringsinsatser.

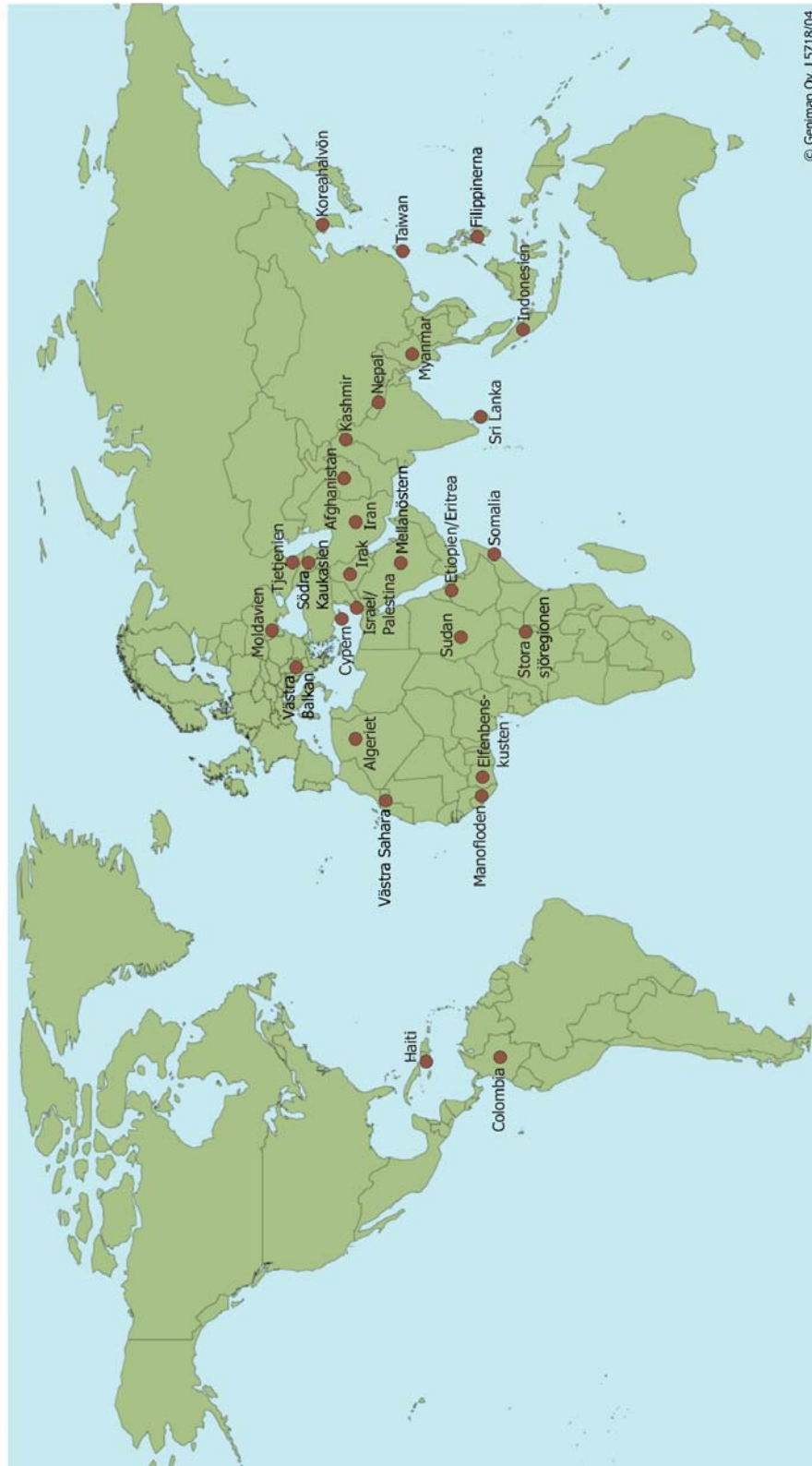
Mellanöstern och Nordafrika ligger granne med Europa och spelar därmed en central roll för säkerheten i hela världsdelen. Flera andra länder har skaffat sig eller försökt skaffa sig massförstörelsevapen. Området har en stor strategisk betydelse också på grund av de rika oljefyndigheterna.

Utöver akuta kriser som konflikten mellan Israel och palestinierna och situationen i Irak uppmärksammas också behovet av demokratiska processer och reformer i allt högre grad och i ett vidare geografiskt sammanhang. De viktigaste internationella aktörerna, som EU, Förenta staterna, G-8 och Nato, arbetar med att lägga upp handlingsstrategier och initiativ för området utifrån deras egna utgångspunkter. I dem framhålls att de problem som påtalas i UNDP:s rapporter om den mänskliga utvecklingen i arabländerna måste lösas genom stöd för arabländernas egna åtgärder. I vissa nyckelfrågor, som den enskildes rättigheter, kvinnors ställning och ekonomisk och social utveckling, har hela Mellanöstern halkat efter utvecklingen jämfört med andra områden.

Centralasien och Kaukasien blir allt viktigare för stabiliteten i Europa. Vid sidan av EU har FN och OSSE och en del andra internationella organisationer engagerat sig där. Den största utmaningen är att genomföra nödvändiga samhällliga reformer i transitionsländerna i området. Den största förändringen utöver det att Ryssland, Kina, Iran och Turkiet har aktiverat sig i området är att Förenta staterna gjort sin närvaro gällande genom kriget och insatserna mot terrorism i Afghanistan. Intresset för Centralasien och södra Kaukasien har samband med olje- och gasfyndigheterna i Kaspiska havet.

Vi har kvar ett antal "frusna" konflikter i området från de sista sovjetåren. Konflikten i Nagorno-Karabach mellan Armenien och Azerbajdjan i södra Kaukasien, de regionala konflikterna i Abchasien och Sydossetien i Georgien och konflikten i Transnistrien i Moldavien kan tas som exempel. Tio år efter avtalen om eldupphör har det inte skett några framsteg för att lösa konflikterna. I norra Kaukasien fortsätter kriget i Tjetjenien.

Figur 1 Problemregioner för den internationella säkerheten år 2004



Afrika söder om Sahara marginaliseras och blir allt fattigare och bidrar därigenom till instabiliteten i området. I Afrika pågår en hel rad allvarliga konflikter. I området behövs fortsatta insatser från FN och i växande grad satsningar också från EU för att lindra humanitära katastrofer och stödja en stabil och hållbar utveckling.

I Asien finns ett flertal olösta frågor med en stor inbyggd potential för att förvandlas till utvidgade konflikter. Asien är samtidigt en mycket viktig aktör på den världsekonomiska arenan och därmed har utvecklingen i världsdelen betydande konsekvenser för säkerheten både i Europa och globalt. Om Taiwanfrågan tillspetsas kan det få världsvida återverkningar. Utvecklingen i Nordkorea bär i sig en stor risk för konflikt om landet fortsätter utveckla sitt kärnprogram. Striden mellan Indien och Pakistan över Kashmir får en ytterligare dimension genom kampen mot terrorism och båda ländernas innehav av kärnvapen. För att situationen i Afghanistan skall stabiliseras krävs det ett långvarigt engagemang från det internationella samfundet.

2.1.6 Globala och gränsöverskridande säkerhetsproblem

Organiserad brottslighet, narkotika och människohandel

Den organiserade brottsligheten fungerar i allt högre grad över landsgränserna. Narkotikabrottslighet, människohandel och olika slag av ekonomisk brottslighet hotar samhällenas funktion genom att de försöker nästla in sig i samhällets lagliga strukturer. De äventyrar den internationella säkerheten framför allt genom att utnyttja öppna gränser och stater i upplösning som kanaler och baser. Människosmuggling hör till de internationella kriminella organisationernas snabbast växande business och är ett sätt för terrorister att finansiera sin verksamhet. Den organiserade brottsligheten upprätthåller masskriminalitet, prostitution och marknader för stöldgods. Kopplingarna mellan organiserad brottslighet och terrorism växer sig allt starkare och terroristorganisationer tar i allt högre grad till brott och för organiserad kriminalitet typiska metoder för att finansiera sin verksamhet. I dagens läge behövs det ett mycket bredare internationellt samarbete i och med att livligare kontakter och ökad rörlighet skapar nya villkor också för brottslighet och annan säkerhetshotande verksamhet.

Det är möjligt att en brottskultur av det hårdföra slaget som styrs från utlandet får fotfäste i Finland med den gränsöverskridande brottsligheten. För den organiserade brottsligheten är Finland både ett målområde och en bas för ekonomiska operationer på annat håll. För Finland är det absolut nödvändigt med säkerhetssamarbete inte minst med Ryssland och Estland för att bekämpa den organiserade brottsligheten. Aktiviteterna inom ramen för EU får ökad tyngd, inbegripet förebyggande åtgärder i EU:s grannområden.

Ekonomiska och teknologiska risker

De ekonomiska och teknologiska riskerna accentueras i takt med globaliseringen. Säkerhetshoten får ekonomiska konsekvenser som sprids över stora områden genom det internationella finansiella systemet, handeln, investeringar samt datakommunikations- och transportförbindelser och störningar i dem. Över 80 procent av Finlands utrikeshandel sker sjövägen över Östersjön. Det ökade beroendet av fungerande tekniska system skapar nya risker. Livsmedels-, vatten- och energiförsörjningen i kombination med internationaliseringen inom logistik och företagsverksamheten över lag påverkar vår försörjningstrygghet.

Företagsamhet bedrivs numera enligt globala koncept som har betytt centraliserad produktion, ökade nätverksfunktioner och allt längre leverans- och servicekedjor. Beroendet av utländska nätverk och fungerande logistik har ökat, precis som underleveranser och olika tekniska system. Å andra sidan bidrar det ömsesidiga beroendet till ökad säkerhet internationellt. På en global värdepappers- och valutamarknad som fungerar i realtid är risken för akuta fluktuationer och kursras större än någonsin.

Tillgången till energi och sammanlänkade nätverk spelar en allt större strategisk roll. När olje- och gasfyndigheterna i Nordsjön sinar kommer EU till 90 procent att importera sin energi från tredje länder. Stabiliteten i Mellanöstern, Ryssland, Kaukasien och Centralasien påverkar priset och tillgången på energi. Också olje-transportrutterna i Sydostasien är konfliktutsatta.

Det moderna teknik- och nätverksdominerade samhället är beroende av el. Energiförsörjningen är helt beroende av transport- och distributionssystemen och ett fungerande informationssamhälle. De europeiska energinätverken avser att garantera en effektivare distribution och större säkerhet. Finland ingår i det nordiska elnätverket som har betydande förbindelser via Finland med Ryssland och via Sverige och Danmark med Tyskland och Polen. Finland och de övriga europeiska länderna är under de kommande åren fortsatt starkt beroende av energileveranser från Ryssland.

Informationssamhällets funktion och tjänster bygger i stor utsträckning på elektroniska kommunikations- och datasystem. De blir allt mer komplicerade och det är i allt fler fall expertorganisationer eller kommersiella företag som står för underhållet. Hoten mot datasystemen har ökat i snabb takt. Informationssamhället fungerar i stor utsträckning med hjälp av datanät och datasystem och är därmed känsligt för störningar och brott. Intrång och försök till intrång i datasystemen hör till vardagen. Hoten omfattar också säkerhetsmyndigheternas kommunikations- och datasystem. Datorvirus sprider sig snabbt i det öppna internetsystemet. Internet tillåter dessutom spridning av brottsrelaterad information. Dataöverföringen och databehandlingssystemen är beroende av tillgången till el och utsätter därmed samhället för risker. Informationskrigföring kan rikta sig lika väl

mot beslutsfattare, medborgare, medier, energikällor eller datanät som luftvärnet. Informationshotet gör ingen skillnad mellan civila och militära aktörer.

Miljöproblem

Det finns två typer av miljöhot, sådana som ackumuleras successivt och sådana som uppträder som akuta olyckor. Akuta hot, som olje- och kemikalieolyckor, upplevs som tydligare säkerhetsrelaterade. Ändå har de långsamt ackumulerade, smygande hoten som klimatförändringen och eutrofieringen av Östersjön mycket besvärligare följder och är svårare att bekämpa än de akuta. De förvandlas till iakttagbara problem först över en längre tid och då är det för sent att sätta in bekämpningsåtgärder. Det tar årtionden av målmedvetet arbete att reparera skadorna. Förebyggande är den enda fungerande bekämpningsmetoden.

Miljöproblemen har många beröringspunkter med säkerhetspolitiken. Miljöns tillstånd i världen har försämrats trots internationellt samarbete. Den globala utvecklingen typ klimatförändringen får verkningar för Finland. Europa har under de senaste åren drabbats av rikliga regn, översvämningar och häftiga stormar som allvarligt skadat olika samhällsfunktioner. Finland påverkas inte bara av den globala förändringsprocessen utan framför allt också av miljöproblemen i närområdena.

Förändringarna i atmosfären, framför allt växthuseffekten och uttunningen av ozonlagret, innebär ett stort hot av en typ som mänskligheten aldrig förr ställts inför. Det är svårt att förutspå hur snabb och radikal förändringen kommer att vara. Stormar, höjd havsvattennivå, översvämningar, torka och olidlig hetta prövar samhällena, naturen och i sista hand ekosystemen som måste fungera störningsfritt för att vi skall kunna leva.

Naturtillgångarnas, framför allt vattnens, förstöring, knapphet och ojämna fördelning ökar sannolikheten för konflikter. FN uppskattar att över hälften av jordens befolkning med nuvarande utveckling 2030 kommer att lida brist på vatten med ökad nöd, ojämlikhet och oroligheter som följd. Ökenspridningen fortgår.

Gränsöverskridande föroreningar kan skapa ansträngda relationer mellan stater i och med att en stat förstör en annans territorium. Vid väpnade konflikter förstörs miljön t.ex. när kemiska fabriker tillintetgörs. Reparation av miljöskador är ett centralt element i all återuppbyggnad.

Miljöriskerna i Finlands närområden ökar inte minst till följd av de enorma miljöproblemen med ursprung i Ryssland. Den största förändringen är de snabbt ökade transportererna inom olje- och kemikalieexporten och det faktum att de flyttas till oljehamnarna längst inne i Finska viken. På tio år har oljetransportererna ökat från 20 till 70 miljoner ton och beräknas vara uppe i 130 000 ton kring 2010. Vid en storolycka skulle oljan i värsta fall i varierande grad smutsa ner Finska vikens stränder hela vägen.

Den undermåliga infrastrukturen och den gamla, miljöbelastande industrin i Ryssland utgör ett avsevärt hot för miljön i Finland, särskilt om industriverksamheten där får fart. Detta är också förknippat med vissa kärnsäkerhetsproblem. Kärnolyckor och kemiska olyckor kan få verkningar som sträcker sig ända till Finland och orsaka allvarliga skador på befolkningen, miljön och ekonomin. Avloppsvattenshanteringen är bristfällig och miljöfarliga substanser sprids också via luften. Problemvatten behandlas inte på behörigt sätt. Östersjön hotas av eutrofiering på grund av näringsutsläpp.

Befolkningsökning, migration och epidemier

Befolkningsökningen är en utmaning både för relationen mellan människan och naturen och för hur stater skall ordna sina inbördes relationer och sitt ömsesidiga samarbete. Folkmängden i världen har sedan andra världskriget ökat från 2,4 till mer än 6 miljarder och fortsätter att öka åtminstone till 9 miljarder innan tillväxten planar ut. På grund av att befolkningen åldras förutspås Europeiska unionen under de närmaste årtionden ha ett betydande behov av invandrare.

Migration i stor skala har oftast samband med miljökatastrofer eller regionala konflikter. Skillnader i levnadsstandarden är i många fall den främsta orsaken till såväl laglig som olaglig invandring. Enligt uppskattning tar sig över en halv miljon människor per år olagligt in i Europeiska unionen. Staterna i Nordafrika fungerar som transitorutt för invandrare till Europa från annat håll, speciellt från länder längre bort i Afrika.

Också Finland är målland och transiteringsland för illegal invandring. Även om den illegala invandringen är mindre än i andra EU-länder, kommer den sannolikt att öka. Ett särdrag i Finlands fall är att de illegala invandrarna hittills huvudsakligen har velat gå via asylförfarande och inte ställt sig utanför all myndighetskontroll och alla samhällsstrukturer. Det blir allt viktigare att förebygga att invandrare marginaliseras.

Risken för att smittsamma sjukdomar skall spridas ökar med människors ökade rörlighet. Hiv/aids hotar samhällsutvecklingen inte minst i Afrika söder om Sahara, där merparten av världens aidsdrabbade bor. Under de kommande åren uppstår det sannolikt förut okända virus och allt motståndskraftigare mutationer av redan kända virus. Sannolikheten är lika stor för att det skall uppstå globala epidemier typ sars som snabbt sprider sig från en population till en annan. Epidemier får allt oftare ekonomiska konsekvenser vid sidan av enbart hälsorelaterade. Situationen när det gäller hiv/aids och tuberkulos är svag i Finlands närområden.

2.2 Den internationella säkerhets- och försvarspolitikens svar på utmaningarna

Varje stat bär det primära ansvaret för medborgarnas säkerhet. Hoten och utmaningarna mot säkerheten är numera i allt högre grad gränsöverskridande. Därför är det viktigt att bemöta dem genom ökat bi- och multilateralt samarbete såväl med grannstaterna som regionalt och globalt och att befästa rättsligt bindande förfaranden.

2.2.1 Stöd för stabilitet, demokrati och en fredlig omvandling

I den fortsatta globala politiska och ekonomiska omvandlingen fokuserar det internationella samfundet sin säkerhetspolitiska strategi på att stödja demokratin, rättsstatsprincipen, en god förvaltning och de mänskliga rättigheterna som grundvalen för en bestående stabilitet och säkerhet i transitionsländer och krisområden samt i svaga stater. Samtidigt får alla länder en möjlighet att fullt ut delta i det politiska och ekonomiska umgänget i syfte att lösa gemensamma säkerhetsproblem.

Det multilaterala samarbetet och framför allt Förenta nationerna (FN) spelar en framträdande roll i att förebygga och lösa världsomspännande problem och regionala konflikter. Det krävs ett gemensamt ansvar och alla staters engagemang för att problemen skall kunna lösas. Samarbetet söker hela tiden nya former och större effektivitet. Det är en allt större utmaning att förstärka samarbetet och göra multilaterala institutioner effektivare. Ett viktigt mål för kontroll av globaliseringen är att säkerställa jämlika och representativa beslutsprocesser. Internationella organisationer är i sista hand beroende av sina medlemsstaters politiska vilja och resurser.

Ett viktigt verktyg för att befästa säkerheten och stabiliteten i Europa efter det kalla kriget är att stödja transitionsländer i deras politiska, samhällsliga och ekonomiska reformer. På normnivå har de gemensamma principerna och värdena för Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) och Europarådets standarder varit vägledande. Tillskottet av nya medlemmar i Europarådet och Europeiska unionen har utvidgat området med stabiliserad demokrati och det har också förstärkts av Nato utvidgningen efter det kalla krigets slut. Samtidigt har EU och Nato fortsatt med sin partnerskaps- och grannskapspolitik gentemot de länder för vilka ett fönster till medlemskap har öppnats upp och gentemot andra grannländer och grannområden. Stabilitetspolitiken i områdena öster, sydost och söder om Europeiska unionen är samtidigt en viktig metod för att förebygga konflikter och bekämpa gränsöverskridande hot.

2.2.2 Europarådet och OSSE

Arbetet i Europarådet och Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa bygger på en samhällsmodell med pluralistisk demokrati och respekt för de mänskliga rättigheterna och rättsstatsprincipen. Organisationerna förankrar regeringarna i området i ett multilateralt system och i att följa internationella standarder och bistår dem i att genomföra sina åtaganden. Organisationernas parlamentariska församlingar är viktiga redskap både för uppföljning av åtagandena och för spridning av demokratiska modeller till hela området. OSSE och Europarådet erbjuder en bred och inbördes kompletterande metodarsenal för Finland och EU.

EU omfattar över hälften av Europarådets och inemot hälften av OSSE:s medlemmar. Den utvidgade unionens nya yttre gräns, som samtidigt är den yttre gränsen för EU-medborgarnas fria rörlighet och det gemensamma området med rättvisa, delar medlemmarna i Europarådet och OSSE. I framtiden kommer organisationernas verksamhet att inriktas på de transitionsländer som inte omfattas av EU:s och Natos utvidgning.

Europarådet

Europarådet förstärker stabiliteten och säkerheten i Europa genom att främja pluralistisk demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatsprincipen huvudsakligen utifrån konventionerna om mänskliga rättigheter. Vidare bevakar Europarådet särskilt frågor som tolerans och respekt för de mänskliga rättigheterna.

Europarådets utvidgning och intresset för att uppfylla medlemskapskriterierna har inneburit ett ypperligt tillfälle att bidra till att stabilisera demokratin och se över rättsordningen i transitionsländer. Kriteriet för medlemskap är att vissa legislativa och samhällsliga reformer måste genomföras, men också efter det tar det år för att mänskliga rättigheter skall accepteras och demokratin slå rot i samhället. Den demokratiska utvecklingen i medlemsländerna är under kontinuerlig uppsikt. Det sker genom etablerade parlamentariska och andra förfaranden och oberoende institutioner som domstolen för mänskliga rättigheter, ombudsmannen för mänskliga rättigheter och kommissionen mot rasism och intolerans (ECRI).

Att motarbeta förtryck och konflikter är en ständigt aktuell uppgift. Konstaterade överträdelser av standarderna fungerar som en mekanism för tidig varning.

Genom rättidiga interventioner eller expertinsatser har ombudsmannen för mänskliga rättigheter och rapportörerna för Venedigkommissionen med konstitutionella frågor som specialitet, övervakningskommittén mot tortyr och den parlamentariska församlingen i många fall kunnat hindra framväxten av kriser eller lyft fram dem i det internationella medvetandet. Genom sina sambandskontor

ute på fältet kan organisationen ställa sin sakkunskap till värdregeringars och andra internationella organisationers förfogande. Europarådets normer fungerar ofta som referensram för OSSE och även FN. Organisationen har dessutom sina egna samarbets- och biståndsprogram för att främja normerna.

Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa

OSSE:s speciella styrka är dess legitimitet, som grundar sig på samarbete och ett brett medlemskap, och en bred metodarsenal. I takt med omvärldsförändringarna har OSSE tagit fram en allsidig uppsättning verktyg för konfliktförebyggande, tidig varning, krishantering och medling i konflikter. OSSE är den primära aktören när det gäller valobservation och att bygga upp militär öppenhet, förtroende och en demokratisk kontroll av väpnade styrkor. Tack vare sin lätta struktur har OSSE förmågan att reagera snabbt och smidigt anpassa sin breda fältverksamhet vid uppkomsten av kriser.

OSSE spelar en särskild roll i att medla i de sedan länge olösta konflikterna i södra Kaukasien och Transnistrien i Moldavien. OSSE:s delegationer och kontor i länderna i Östeuropa, södra Kaukasien och Centralasien stöder samhällliga förändringar och reformer och arbetar för att förebygga konflikter.

På 1990-talet antogs minoritets-, demokrati- och mediefrågor, valobservation, polissamarbete och rättsligt samarbete samt bättre demokratisk kontroll av väpnade styrkor som nya verksamhetsformer för OSSE.

Nya områden under utveckling är samarbete om gränssäkerhet och gränskontroll, bekämpning av terrorism, begränsning av småvapen samt bekämpning och förebyggande av olaglig vapenhandel och narkotika- och människohandel. OSSE bekräftade i december 2003 denna prioritering genom att anta en strategi för bekämpning av 2000-talets hot, som också omfattar ekonomi- och miljösektorn.

2.2.3 Ett effektivare multilateralt samarbete och FN

Förenta nationerna spelar fortfarande en central roll som normkälla, förhandlingsforum och aktör inom den internationella säkerhetspolitiken. FN har varit av stor vikt när det gäller att lösa konflikter och hantera globala problem och nya hot. Men det är nödvändigt att fortsätta se över strukturerna och agendan inom FN-systemet. Organisationen och medlemsstaterna måste satsa på större effektivitet i det praktiska arbetet.

Det finns ett tryck på att se över säkerhetsrådets ställning. Men någon lösning på frågan om begränsning av vetorätten är inte inom synhåll. Frågan om att utöka antalet medlemmar i säkerhetsrådet har tagit upp till närmare diskussion.

EU har ställt ett effektivt multilateralt samarbete som centralt strategiskt mål. I det sammanhanget är Förenta staternas men också andra stormakters beslut och val vägvisande. Multilateralt samarbete bedrivs också regionalt och ansvaret har utvidgats till andra arrangemang, främst G-8. Det är allt viktigare med ett flexibelt och fungerande samarbete mellan olika organisationer.

Det multilaterala systemets flexibilitet och anpassningsförmåga ställs på prov när det gäller att bemöta de nya hoten. FN:s 12 konventioner mot terrorism och säkerhetsrådets resolutioner om terrorism som ett säkerhetshot anger ramen för det internationella samarbetet mot terrorism. En central fråga är hur FN:s olika organ och de internationella finansinstituten bättre skall kunna samordna fred och säkerhet med utveckling. FN:s millenniedeklaration bidrar till ett ömsesidigt hållbart internationellt säkerhetsbygge.

FN har utvecklat sin fredsbevarande verksamhet genom att inrätta en styrkepool med hög beredskap (SHIRBRIG). FN svarar fortfarande för ett brett spektrum av fredsbevarande aktiviteter allt från traditionella observationsuppdrag till storskaliga operationer. Samtidigt har FN bemyndigat fredsbevarande operationer inom ramen för Nato och EU och en del afrikanska organisationer.

FN:s generalsekreterare har tillsatt en högnivåpanel som före utgången av 2004 skall lämna en rapport om vad säkerhetshoten och förändringarna i den internationella ordningen betyder för FN.

Folkrätt

Folkrättens tillämpning och utveckling står inför utmaningar inom flera olika områden, som då det gäller ett globalt genomförande av de mänskliga rättigheterna och beslut om berättigad användning av maktmedel.

Frågan om användning av maktmedel framför allt i relation till säkerhetsordningen i FN-stadgan delar det internationella samfundet efter staternas geopolitiska ställning, politiska inriktning och allianser.

Internationella interventioner i frågor som traditionellt betraktats som statsinterna har blivit mera acceptabla, inte minst om de sker genom gemensamma förfaranden och organ och för gemensamma syften. Hela spektret av interventioner omfattar allt från internationella finansinstituts inblandning i utvecklingsländer och transitionsekonomiers samhällspolitik med mälländernas samtycke och rapporter, rekommendationer och beslut från kontrollorgan och domstolar för mänskliga rättigheter till internationella sanktioner. En militär intervention sanktioneras av FN:s stadga, om säkerhetsrådet anser att situationen innebär ett sådant hot mot den internationella freden och säkerheten att det är nödvändigt.

Det har blivit aktuellt att ompröva begreppet suveränitet också på grund av storskaliga angrepp eller repressiva åtgärder mot civilbefolkningen. Av FN:s säker-

hetsråd sanktionerade militära interventioner för att skydda civilbefolkningen eller återupprätta demokratin har förändrat tolkningen och räckvidden av icke-ingripande i staters interna angelägenheter.

Utgångspunkten är förbudet mot användning av maktmedel i FN-stadgan, men samtidigt har det blivit viktigt att avgöra hur reglerna för användning av maktmedel bör utvecklas och hur de förhåller sig till statssuveräniteten.

I den fortsatta debatten om användning av maktmedel är det viktigt att nya lösningar tas fram inom ramen för det kollektiva säkerhetssystemet och att det sker enligt principerna i FN-stadgan. Det nuvarande systemet för reglering av användningen av maktmedel har i förekommande fall varit flexibelt och har genom tolkning kunnat anpassas till nya situationer.

Men trots en lång rad förslag och en bred debatt är ingen sådan folkrättslig mekanism i sikte som vid behov kunde ersätta säkerhetsrådets mandat när en stat är oförmögen eller ovillig att uppfylla sina åtaganden om de mänskliga rättigheterna. Den kanadensiska regeringen har gjort en utredning om interventioner och staters suveränitet, rapporten "Skyldighet att skydda" (The responsibility to protect), som vill förskjuta perspektivet från berättigande av intervention till sådana grundläggande problem som exceptionellt kan berättiga en extern militär intervention. Den understryker det internationella samfundets ansvar i en situation där en stat försummar sina åtaganden.

Den internationella avtalsbasen har fortsatt utvidgats och den folkrättsliga regleringen omfattar redan de flesta områden av internationellt umgänge. Det breda nätverket av mänskliga rättigheter och humanitär rätt som gäller människovärdet och den enskildes rättigheter har i många delar blivit allmänt bindande. Samtidigt har mekanismer för verkställighet av internationella åtaganden och uppföljning av efterlevnaden av dem tagits fram och nya internationella domstolar inrättats, framför allt Internationella brottmålsdomstolen (ICC). Den internationella domstolens behörighet har erkänts i allt större omfattning.

Även om folkrätten har förstärkts och utvidgats står många av problemen med verkställigheten kvar, och stater har ingen allmän skyldighet att hänskjuta sina stridigheter till domstolen. De nya hoten kräver ny lagstiftning och nya samarbetsstrukturer. Det betyder ett ökat tryck på den folkrättsliga begreppsapparaten och regelverket, som i princip är statscentrerat och bygger på fungerande stater. Utvecklingen under senare tid avspeglar en större variation i folkrättsliga aktörer och normkällor. Det finns allt fler rekommendationer, icke-bindande uppföranderegler och standarder och frivilliga etiska normer för företag. Icke-statliga organisationer har spelat en betydande roll som initiativtagare och tillskyndare till sådana regelverk och många mellanstatliga förhandlingsprocesser, som beslutet att inrätta Internationella brottmålsdomstolen och få till stånd ett heltäckande förbud mot personminor.

Statspraxis kan bryta ner folkrättsliga normer och med tiden leda till uppkomsten av nya sedvanerättsliga normer. Starka staters praxis får speciellt stor inverkan eftersom de opererar över ett brett fält.

2.2.4 Stormaktsrelationerna

Förenta staterna, som enda globala stormakt, har en ledande militär och politisk ställning. De övriga stormakternas betydelse ökar framför allt i regionala sammanhang.

Ryssland siktar på att återta en maktställning med samma inflytande som Sovjetunionen hade i det eurasiska området. Kina och Indien har den största befolkningen och därmed möjligheter att fortsatt öka sitt inflytande. Brasilien är Latinamerikas ledande politiska och ekonomiska stormakt som sökt samarbete med andra ledande utvecklingsländer som Indien och Sydafrika (G-3) och som vill skapa närmare kontakter med Kina och Ryssland. På internationella arenor typ WTO leder Brasilien den nyligen inrättade gruppen för utvecklingsländer på väg upp (G-20) och gör anspråk på att få agera talesman för hela utvecklingslandsgruppen.

Förenta staterna ser inte de övriga stormakterna som ett hot mot sin ledande militära ställning. Det söker samarbete med andra stormakter, inte minst Ryssland, i att bekämpa terrorismen. I samråd med Kina arbetar Förenta staterna för att stabilisera läget på Koreanska halvön. Japan är fortsatt en nära partner till Förenta staterna.

I Sydasiens har Förenta staterna ett nära samarbete både med Pakistan och Indien. Vad gäller fredssträvandena i Mellanöstern och på Balkan samarbetar Förenta staterna med Ryssland, EU och FN. Trots att Förenta staterna i årtionden har gett sitt stöd åt multilaterala institutioner har det beredskap att efter egen bedömning agera ensam eller i spetsen för utvalda koalitioner och förbi etablerade samarbetsforum (FN, Nato).

Kina ökar i politisk och ekonomisk tyngd och stärker sin position som regional stormakt. På sikt kan Kina också ses som en global aktör och en eventuell utmanare till Förenta staterna. I Centralasien har Kina etablerat ett samarbete med Ryssland bland annat för att bekämpa terrorism och främja ekonomisk samverkan. Å andra sidan kan Kina primärt förväntas koncentrera sig på sin egen utveckling. Det kräver stabilitet och politiska reformer både i närområdena och på hemmaplan.

Kinas ekonomiska och militära tyngdpunkt förskjuts mot östkustaxeln Shanghai-Hongkong. Kina prioriterar kvalitet snarare än kvantitet i utvecklingen av de väpnade styrkorna. Det siktar på att kunna flytta fram allt mer militär makt till

havsområdet för att vid behov kunna stödja landets politiska och ekonomiska mål framför allt när det gäller Taiwan och Sydkinesiska havet.

Japan är fortfarande världens näst största ekonomi. Också med den nuvarande skillnaden i tillväxttakt i den kinesiska respektive japanska ekonomin tar det ett tjugotal år för Kina att få ifatt Japan. Japan har i sin utrikespolitik satsat kraftfullt på biståndsfinansiering. Under de senaste åren har Japan också förstärkt sin säkerhetspolitik och i större utsträckning deltagit t.ex. i internationell militär krishantering.

2.2.5 Förstärkt konfliktförebyggande och krishantering

För konfliktförebyggande, konfliktlösning, stabilisering och återuppbyggnad av samhällen behövs det ett brett och långvarigt engagemang från det internationella samfundets sida. De nödvändiga insatserna och verktygen ses som ett kontinuum och en helhet där utvecklingspolitik, tidig varning och konfliktförebyggande, militär och civil krishantering i den akuta fasen samt eftervård av kriser och återuppbyggnad ingår som beståndsdelar. Verksamheterna bör stödja varandra och de lämpligaste redskapen väljas för varje enskild situation.

Biståndssamarbete är ett sätt att på sikt öka de ekonomiska resurserna och främja politiska och administrativa reformer i utvecklingsländerna i syfte att förebygga uppkomsten av kriser och våldsskapande situationer. Också här spelar utbildningen en central roll för samhällenas utveckling. Om det långsiktiga biståndssamarbetet inriktas på krisområden får det en viss förebyggande och även en direkt säkerhetspolitisk effekt.

Konfliktförebyggande och tidig varning har numera en central plats i alla säkerhetsstrategier. Det lyfter fram behovet av samordning mellan aktörerna. I akuta situationer är det nödvändigt att den militära och civila krishanteringen kan reagera snabbt för att det skall gå att ingripa i konflikter och kriser på ett så tidigt stadium som möjligt och för att en våldsspiral skall kunna brytas.

Efter konflikter är det speciellt viktigt att kunna slå en bro mellan humanitärt bistånd och återuppbyggnad för att hindra att konflikter bryter ut på nytt.

Krishantering är ett samlat begrepp som omfattar ofta samtidiga och av varandra beroende militära och civila insatser. De bör behandlas i ett sammanhang redan i planeringen, med hänsyn till vilka möjligheter det finns att förebygga militära konflikter genom civila krishantering och den vägen undvika militär krishantering. Militär krishantering möjliggör å andra sidan civil krishantering, som i sin tur stöder samhällsbygge och ekonomisk utveckling utifrån respekten för mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatsprincipen.

Den civila krishantering spelar en allt större roll i att stödja utvecklingen av krisområden mot demokrati och respekt för rättsstatsprincipen och mänskliga rättigheter, god förvaltning och ett fungerande civilt samhälle. Utvecklingen av det civila samhället är ett väsentligt led i en balanserad och stabilitetsskapande samhällsutveckling.

I utvecklingen av den civila krishantering måste man räkna med att dels sätta in mera resurser, dels ta sig an uppdrag i områden där det pågår en eller flera militära och civila krishanteringsoperationer och där flera internationella organisationer och medborgarorganisationer är verksamma. Det kräver mera samarbete och bättre samordning. Det är en utmaning att hålla den civila krishantering i ett samlat grepp i och med att den kan omfatta allt från observations-, utbildnings- och rådgivningsuppdrag till praktiskt polisarbete och gränspolisaktiviteter, rättsförvaltning, räddningstjänst, infrastruktur och basservice. Förmågan till snabba insatser är i många avseenden lika viktig i civil som i militär krishantering. Behovet av stabiliserings- och återuppbyggnadsinsatser ökar.

Den framtida utmaningen för **militär krishantering** är att snabbt kunna rycka ut i krävande krishanteringsuppdrag i och med att det internationella samfundet i allt större utsträckning förväntas ingripa i kriser som framför allt hotar civilbefolkningen eller underblåser terrorism. Här ligger tyngdpunkten i utvecklingen såväl i EU, Nato som FN. Vid sidan av snabb aktionsförmåga prioriteras specialisering och arbetsfördelning. Förmågan att snabbt kunna fatta beslut om nationellt deltagande lyfts också fram.

En krävande och omfattande militär krishantering förutsätter en avsevärd militär beredskap. Det centrala är användbarheten av styrkor för krishanteringsoperationer. De ska vara välutbildade och välutrustade och ha nödvändig specialbehörighet. Operationerna kräver i allmänhet en stark strategisk transportkapacitet, underrättelsekapacitet, effektiva lednings- och signalsystem och samarbetsförmåga med enheter och materiel från olika länder.

Flera stora samtidiga krishanteringsuppdrag förutsätter att det internationella samfundet kan skjuta till extra resurser. Det finns inte ett tillräckligt utbud på trupper med kapacitet framför allt för krävande uppdrag, adekvat utbildning och utrustning. Det är viktigt att stödja krishanteringskapaciteten också inom Afrikanska unionen och andra regionala organisationer.

2.2.6 Omstruktureringen av försvarssystemen och den militärteknologiska utvecklingen

Allt sedan det kalla kriget har de förändrade säkerhetshoten inverkat starkt på utvecklingen av strategier och militära doktriner. Det har lett till en snabb omstrukturering av de centrala ländernas försvarssystem, pådriven och uppbackad av den snabba vapenteknologiska utvecklingen, inte minst informationstekniken.

Utvecklingen syns tydligast i väst, men samma trender kan ses också i de ryska väpnade styrkorna.

Förenta staterna står i spetsen för omstruktureringen av försvarssystemen och den militärteknologiska utvecklingen. De amerikanska väpnade styrkornas kapacitet och globala räckvidd är i en klass för sig. Analogt satsar Förenta staterna mer än dess europeiska bundsförvanter tillsammans på militär forskning och utveckling och försvarsmaterielupphandling. Skillnaden i Förenta staternas och Europas försvarskapacitet kommer att öka ytterligare.

Vid sidan av territoriellt försvar i traditionell mening betonas försvaret av samhällenas grundläggande demokratiska värden och intressen samt livsviktiga samhällsfunktioner. Det sker ofta genom krishantering långt utanför de nationella gränserna. Men alla länder i Europa ser ut att bibehålla resurser för att försvara sitt eget territorium antingen genom försvarsallianser eller sina nationella väpnade styrkor. Stora värnpliktsbaserade försvarssystem kommer att ersättas av mera begränsade och yrkesmässiga truppsammansättningar. Storskalig eld-användning ersätts av precis och kontrollerad vapenverkan i realtid. Militära insatser är allt oftare gemensamma operationer som involverar alla försvarsgrenar.

Försvarslösningarna i Europa bygger på ett allt intensivare multinationellt samarbete. Därför är målet att förbättra de väpnade styrkornas samverkansförmåga och att få dem att följa samma normer och standarder i olika länder.

Moderna väpnade styrkor består av trupper i varierande beredskapstillstånd. Behovet av framför allt snabbare användbara styrkor accentueras och man bygger upp en beredskap att sätta in dem utanför det egna territoriet, medan styrkor med lägre beredskap sätts in för att försvara det egna territoriet. För länder som hör till en försvarsallians är det viktigt att delta i det territoriella försvaret inom ramen för alliansen och att säkerställa att alliansens bistånd kan tas emot. Konceptet för bistånd från en försvarsallians går ut på att beredskapstrupper med större aktionsberedskap skall kunna sättas in från alla försvarsgrenar.

Trots att det yrkesmässiga inslaget ökar upprätthålls också reservistsystem. Reservister behövs dels för att komplettera de väpnade styrkorna när krig hotar i eget land, dels för stöduppdrag utanför eget territorium.

I framtiden kommer internationell krishantering och insatser utanför eget territorium att vara en allt viktigare uppgift för de väpnade styrkorna. Vapenmakt kan också utnyttjas för att skydda samhällen mot asymmetriska hot, vilket vidgar uppgiftsfältet ytterligare. De väpnade styrkorna samarbetar med andra säkerhetsmyndigheter bl.a. för att skydda för samhället livsviktiga funktioner och objekt och utbyta information. Även om de väpnade styrkorna får fler nya uppgifter har de kvar sin nyckeluppgift att försvara det egna territoriet mot angrepp eller hot om angrepp.

Ju mer vapentechniken utvecklas desto viktigare blir det att tillskansa sig informationsherraväldet genast i början av en kris. Det blir allt viktigare att ha kontroll över stridsläget ju mer komplicerad krigföringen blir och ju vidare truppernas aktionsradier sträcker sig.

Mobila operationer kräver en god lägesuppfattning som inhämtas dels med traditionella metoder, dels med hjälp av glidplan, flygplan och satelliter och moderna ledningssystem. I truppernas utrustning ingår allt oftare precisionsvapen. Specialförband får ökad tyngd och de utvecklas kraftfullt. Trupperna stöds av välfungerande logistiksystem som i allt högre grad bygger på kommersiella lösningar och, framför allt vid försvarskrig, direkt på civila system. Flygvapnet prioriterar bättre luft-mot-markkapacitet medan marinen prioriterar hav-mot-landkapaciteten med hjälp av precisionsvapen med lång bärvidd. Alla truppers skydd mot massförstörelsevapen förbättras.

Vapen- och stridsledningssystemen skall bli bättre integrerade vilket gör dem mera komplicerade, dyrare och mera sårbara. För att spara kostnader går den militärteknologiska forskningen och utvecklingen och materialupphandlingen med i nätverk med forsknings- och upphandlingsorganisationer i det civila samhället. I framtiden kommer en stor del av systemen åtminstone i någon mån att vara beroende av ett fungerande civilsamhälle. Samarbetet utvecklas genom olika slag av partnerskapsprogram.

2.2.7 Metoder för nedrustning och vapenkontroll

Den multilaterala vapenkontrollen och nedrustningen befinner sig i en brytningsfas. Sedan mitten av 1990-talet kan den traditionella multilaterala avtalsbaserade nedrustningen inte visa upp några betydande framsteg. Parallellt har en rad exportkontrollordningar och andra politiskt bindande samarbetsmodeller vuxit upp. Det satsas allt mera på att begränsa konventionella vapen, småvapen och minor och på att kontrollera vapenhandeln.

Missilförsvaret har väckt internationell debatt framför allt för att Förenta staterna står i begrepp att införa ett missilförvarssystem. Under de närmaste åren avser också Nato och en del enskilda stater att inrätta system till skydd både för befolkningscentra och för sina egna trupper. Nato och Ryssland samarbetar om ett missilförvar.

Det skall förhandlas om internationella åtaganden för att hindra spridning av missiler och missilteknologi.

Starkare multilaterala kontrollsystem och bättre verifieringssystem uppmärksammas i ökad grad.

Betydelsen av olika förtroendeskapande åtgärder kvarstår. Fördraget om observationsflygningar (Open skies-avtalet) främjar öppenheten och transparensen i väpnade styrkor och militära aktiviteter i Europa.

I EU-strategin mot spridning av massförstörelsevapen understryks vikten av att effektivisera vapenkontrollsystemen och öka deras trovärdighet i synnerhet genom att utveckla verifieringssystemen. Förebyggande åtgärder och sanktioner är centrala verksamhetsformer. Nedrustningsåtgärder i anslutning till krishantering införs när EU:s nya Petersbergsuppdrag verkställs.

Det fullständiga provstoppsavtalet (CTBT)

Det fullständiga provstoppsavtalet (Comprehensive Nuclear Test Ban Treaty) går tillbaka så långt som till 1950-talet och ambitionen att förbjuda kärnsprängningar. År 1963 kom ett avtal om partiellt provstopp till (Partial Test Ban Treaty) och redan några år senare försökte man utvidga det till att omfatta alla kärnsprängningar. Även om initiativet inte gav önskat resultat utmynnade det 1968 i ett icke-spridningsavtal (Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons).

Provstoppsavtalet (CTBT) såg äntligen dagens ljus 1996 efter idoga ansträngningar. Det träder i kraft först när 44 namngivna stater har ratificerat det. Ikraftträdelsebestämmelsen avsåg att garantera att alla länder som besitter kärnteknologi kan förmås att tillträda avtalet. I augusti 2004 hade 172 länder undertecknat avtalet och 115 ratificerat det. Men 12 länder av nämnda 44 står fortfarande utanför.

Avtalets ikraftträdelsebestämmelser understryker betydelsen av ikraftträdelseprocessen. I mars 2003 utsågs Finland att samordna ikraftsättandet och att svinga ordförandeklubban vid partskonferensen i september 2003. Uppdraget fortgår till våren 2005.

Trots att avtalet ännu inte har trätt i kraft har ett temporärt sekretariat inrättats för att genomföra målen. Enligt avtalet skall en kontrollmekanism (International Monitoring System) upprättas för att utöva tillsyn över efterlevnaden av bestämmelserna. Mekanismen består av 321 kontrollstationer och 16 radionuklidlaboratorier. I augusti 2004 hade omkring 60 procent av kontrollmekanismen upprättats, vilket garanterar att kontrollen redan nu är så gott som heltäckande. I Finland finns en seismologisk kontrollstation (Lahtis) och ett radionuklidlaboratorium (Helsingfors) som ingår i mekanismen.

Informationsutbytet inom ramen för exportkontrollordningen har fått ökad tyngd. Samma mekanismer kommer att utnyttjas bättre också för att bekämpa nya hot typ terrorism. Avtalssystemet och exportkontrollen kompletteras med nya metoder typ transportkontroller. På initiativ av Förenta staterna inleddes ett PSI-samarbete (Proliferation Security Initiative) i maj 2003 i avsikt att bromsa spridningen av massförstörelsevapen, vapendelar och bärnanordningar. Bland

metoderna räknas informationsutbyte och stopp för misstänkta transporter på land, till havs och i luften.

Vapenhandeln skall regleras genom en ny internationell avtalsmekanism. För tillfället finns det ingen internationell avtalsordning för vapenhandeln. Varje år dödas omkring en halv miljon människor med småvapen. I statsinterna konflikter är småvapen det vanligaste krigföringsredskapet. Det finns ett initiativ till internationell skatt på vapenhandel.

Finlands medverkan i samarbetet kring Proliferation Security Initiative

Förenta staterna lade i maj 2003 fram initiativet Proliferation Security som avser att hindra illegala transporter av massförstörelsevapen och bärnanordningar samt apparatur och teknik som behövs för tillverkning av dem. De länder som är med i samarbetet skall bedriva ett intensivare informationsutbyte och avtala om förfarandena för inspektion av misstänkta transporter.

I september 2003 antog 11 länder (Australien, Frankrike, Förenta staterna, Holland, Italien, Japan, Polen, Portugal, Spanien, Storbritannien och Tyskland) en förklaring om PSI-samarbetets principer och mål. Genom samarbetet skall transporter av massförstörelsevapen, vapendelar och bärnanordningar mellan stater och icke-statliga aktörer som misstänks för spridning hindras. Misstänkta transporter till lands och sjöss inspekteras och tas vid behov i beslag. PSI-länderna skall inspektera misstänkta fartyg inom sina egna territorialvatten och sina eventuella tilläggszoner eller i sina hamnar. De skall på allvar överväga att tillåta inspektion av fartyg som seglar under deras egen flagg på fria havet och tillåta att en last bestående av massförstörelsevapen eventuellt beslagtas. Principerna gäller också flygplan och andra transportformer.

I PSI-förklaringen noteras att alla åtgärder bör följa nationell och internationell lagstiftning. Samarbetet stöder verkställigheten av den resolution om hindrande av spridning av massförstörelsevapen som FN:s säkerhetsråd antog i maj 2004 (S/RES/1540).

PSI-verksamheten är praktiskt samarbete. Gruppen arbetar för förstärkt nationell lagstiftning, effektivare informationsutbyte och gemensamma övningsrazzior.

PSI-initiativet har mer än 80 länders stöd, inbegripet Finlands. Länder som Norge, Sverige, Schweiz, Danmark och Ryssland är också med. EU stöder PSI-verksamheten som ett led i verkställigheten av strategin mot massförstörelsevapen.

2.3 Europeiska unionens handlingsförmåga och inflytande

Europeiska unionens integration och utvidgning har stabiliserat och stärkt Europa på ett historisk sätt. Därtill har EU:s partnerskaps- och grannskapspolitik bestående verkningar för stabiliteten i grannområdena och unionen syftar till att genom en förstärkt handlingsförmåga bidra till den globala säkerheten.

2.3.1 Fördjupad integration

Europeiska unionens verksamhet utåt avser att främja unionens egen samarbetsmodell, multilateralism och en regelbaserad internationell ordning. Den fördjupade inre integrationen på olika områden, inbegripet den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken, det stabiliserade och förstärkta euroområdet, den fungerande inre marknaden och det allt effektivare Schengensamarbetet ökar medlemsstaternas gemensamma säkerhet. EU:s styrka ligger i att kunna främja säkerheten med hjälp av en bred metodarsenal. Den fungerande inre marknaden gynnar ekonomiskt välstånd, vilket i sin tur skapar stabilitet och förstärker säkerheten. Medlemsstaternas engagemang för att genomföra gemensamma regler på olika områden bidrar till säkerheten.

Unionen bibehåller sin karaktär av övernationell gemenskap och mellanstatlig institution. Det konstitutionella fördraget gör inte EU till en förbundsstat eller militärallians utan en ännu bredare säkerhetsgemenskap.

I framtiden är det möjligt att EU:s effektivitet urholkas på grund av ökade institutionella spänningar. Skillnader i de små och stora medlemsstaternas syn på institutionella frågor har kommit fram både i beredningen av Nicefördraget och den regeringskonferens som inleddes hösten 2003 och som avslutades i juni 2004. I sakfrågor finns det ingen konstellation de-små-mot-de-stora. I takt med utvidgningen blir det förmodligen viktigare än någonsin att vidta föregripande åtgärder och att söka samarbetsformer och ingå koalitioner i sakfrågor för att lösa gemensamma problem. Samtidigt gäller det att se till att besluten de facto inte börjar fattas utanför unionens institutioner.

Unionens konstitutionella fördrag skall undertecknas i oktober 2004 och därefter ratificeras i alla medlemsstater. I en del stater skall det folkomröstas om godkännandet. Fördraget träder i kraft den 1 november 2006 om alla länder ratificerat det till dess.

Om ratificeringen inte kan genomföras inom den tilltänkta tidsramen kan det bli problem för EU. Det finns en viss risk för att unionens handlingskapacitet försvagas på grund av problemen med ratificeringen. Om det konstitutionella fördraget fördröjs kan det också skapa ett ökat tryck på en differentierad integration, som innebär att vissa länder fördjupar sitt ömsesidiga samarbete antingen inom uni-

onsstrukturerna (med hjälp av reglerna om ett fördjupat samarbete) eller utanför strukturerna. En differentierad integration kan försvaga unionens globala ställning. Men också om ratificeringen fördröjs hindrar det inte unionen från att gå vidare med de centrala innehållsliga frågorna. I t.ex. den gemensamma säkerhets- och försvarspolitik har man redan gått vidare utifrån det nuvarande fördraget.

EU:s utvidgning och de nya medlemsstaternas utveckling så att de fullt ut axlar sitt ansvar kräver tid och resurser och kan bromsa upp en fördjupning av integrationen. Svårigheter med den ekonomiska tillväxten kan verka i samma riktning. Konflikterna och spänningarna mellan medlemsstaterna i fråga om stabilitetspakten kan var symptom på vad som är att vänta under de närmaste åren.

2.3.2 Utvidgningen

I maj 2004 anslöt sig tio nya medlemmar till unionen. Med sina 25 medlemsländer och 450 miljoner invånare och sin samlade bruttonationalprodukt som utgör en fjärdedel av bnp i hela världen är EU en allt viktigare global aktör. Utvidgningen spelar en central roll för stabiliteten i hela Europa.

Utvidgningen fortskrider i den takt nya ansökarländer uppfyller medlemskapsvillkoren. Målet för Bulgariens och Rumäniens anslutning är januari 2007. I juni 2004 fattades beslut om att inleda medlemskapsförhandlingar med Kroatien. Mot slutet av 2004 kommer unionen att bedöma utsikterna för Turkiet att inleda medlemskapsförhandlingar. Makedonien (FYROM) har lämnat in sin ansökan våren 2004.

Tillnärmningen av västra Balkan och unionen har för snabbats och samtliga länder i området är sannolikt medlemmar eller förhandlar om medlemskap inom 10–15 år. Det största problemet är hur den interna situationen i Bosnien och Hercegovina och Kosovo skall stabiliseras och Kosovos status definieras.

EU mobiliserar alla tillgängliga instrument på västra Balkan. Det handlar inte bara om ekonomiskt bistånd utan också om militär krishantering och en omfattande civil krishantering. För stabiliteten i området spelar EU:s stabilitets- och associeringsprocess (SAP) en viktig roll. Den skall garantera att länderna i området har utsikter att bli medlemmar i EU och är förknippad med en rad stödinstrument. Stabilitetspakten för sydöstra Europa som infördes sommaren 1999 bidrar till att förstärka den europeiska värdegemenskapen och det ekonomiska och politiska umgänget i området.

EU:s utvidgning stabiliserar de nya medlemsstaternas ställning, men samtidigt förskjuts unionens yttre gräns närmare instabila områden. Det är i sig en utmaning för unionens grannskapspolitik. Den sociala ojämlikheten är ett problem vid den utvidgade unionens yttre gränser. Myndighetssamarbetet utvecklas och

arbetet i Europol förstärks i syfte att bekämpa organiserad brottslighet och riskerna med illegal arbetskraft och illegal invandring. Det är av central betydelse att gränsbevakningssamarbetet utvecklas. De nya medlemsstaterna tillämpar Schengenreglerna fullt ut tidigast 2007. Med tanke på den interna säkerheten är det viktigt att göra en ländervis Schengenutvärdering innan gränskontrollerna vid de interna gränserna avskaffas.

Unionens grannområden får mera tyngd både när det gäller att bekämpa nya hot och att förstärka den traditionella geopolitiska stabiliteten, vilket ställer ökade krav på grannskapspolitiken. Unionen måste parallellt med utvidgningen stödja transitionssamhällen och svaga stater i grannområdena, arbeta för att lösa frusna konflikter och främja en fungerande strategisk relation med Ryssland. Unionen har ett växande ansvar för en fredlig utveckling i Mellanöstern och för att stödja reformer inom den islamska kulturkretsen. Utvecklingen och stabiliteten i Afrika ligger dessutom direkt i unionens säkerhetsintresse.

De viktigaste länderna med tanke på unionens grannskapspolitik är Ukraina, Vitryssland och Moldavien samt södra Kaukasien och Centralasien. Genom Turkiets framtida medlemskap blir unionen granne med länder i Mellanöstern, Persiska viken och Kaukasien. Medelhavets betydelse för unionen ökar. Unionen strävar att inta en avvägd attityd till utmaningarna framför allt genom sin nya grannskapspolitik, genom ett intensivare internationellt och nationellt samarbete mellan myndigheter och genom att tillförsäkra de myndigheter som har ansvar för den interna säkerheten bättre resurser.

2.3.3 Utvecklingen av EU:s rättsliga och inrikes frågor

Den inre säkerheten kommer att få ökad tyngd i EU:s säkerhetspolitik. Andra gränsöverskridande säkerhetsproblem än militära kommer att öka och därför ökar också säkerhetssamarbetet.

Regelverket för rättsliga och inrikes frågor och det operativa samarbetet mellan medlemsstaterna är fortfarande stadda i stark utveckling. EU arbetar på en gemensam asyl- och invandringspolitik. Instrumenten för att genomföra den är bl.a. partnerskapsrelationer med avreseländer, ett gemensamt europeiskt asylsystem, en rättvis behandling av medborgare från tredje länder och kontroll av invandrarströmmarna.

Målet att inrätta ett verkligt europeiskt område med rättvisa. I det sammanhanget anses det viktigt med bättre tillgång till rättsmedel i Europa, ömsesidigt erkännande av domstolars avgöranden och en fortsatt samordning inom privaträtten.

Unionen arbetar också för en effektivare brottsbekämpning. Det skall ske genom förebyggande av brott i unionen, effektivare samarbete för att bekämpa brottslighet och genom specialinsatser för att bekämpa penningtvätt. Nästa fas är att de nya medlemsstaterna börjar tillämpa Schengenreglerna fullt ut och att gränskontrollerna i praktiken helt avskaffas. Målet är att motarbeta svart arbetskraft och förebygga de omfattande skadeverkningarna av att svart arbetskraft utnyttjas.

Rättsliga och inrikes frågor i det konstitutionella fördraget

Enligt det konstitutionella fördraget skall området med frihet, säkerhet och rättvisa fortsatt bestå av tre delområden i linje med slutsatserna i Tammerfors: människors fria rörlighet, en hög nivå av säkerhet och tillgång till rättsmedel. I detta nu är bestämmelserna om rättsliga och inrikes frågor spridda över olika fördrag men det konstitutionella fördraget samlar dem i ett kapitel så att de omfattas av samma förfaranden.

Det viktigaste framsteget i rättsliga och inrikes frågor i det konstitutionella fördraget kan anses vara att beslut med kvalificerad majoritet införs, med vissa undantag. Samtidigt avskaffas pelarstrukturen och lagstiftningsförfarandet samordnas. De rättsliga och inrikes frågornas speciella status kommer fram i att medlemsstaterna ges initiativrätt parallellt med kommissionen. Men för att medlemsstaterna skall kunna utöva sin initiativrätt måste minst $\frac{1}{4}$ av medlemsstaterna ställa sig bakom ett initiativ. Också Europeiska rådets och de nationella parlamentens roll i rättsliga och inrikes frågor lyfts fram.

De rättsliga och inrikes frågorna utvecklas genom att bestämmelser om operativt samarbete i inre säkerhetsfrågor tas in i fördraget. Det är viktigt att alla säkerhetsansvariga myndigheter involveras i samarbetet, dvs. polisen, gränsbevakningen, tullen och räddningsmyndigheterna.

Det måste också ses som en positiv sak att räddningstjänstfrågor får sin egen rättsliga grund i kapitlet om åtgärder som stöder och kompletterar medlemsstaternas åtgärder.

Enligt det konstitutionella fördraget svarar unionen i princip för de yttre förbindelserna i rättsliga och inrikes frågor. Men enligt en förklaring till fördraget kan medlemsstaterna inom rättsligt samarbete och polissamarbete fortsatt ingå avtal med tredje länder i den mån de följer unionslagstiftningen. I anknytning till Amsterdamfördraget upprättades ett protokoll med motsvarande bestämmelser om medlemsstaternas yttre förbindelser i fråga om överskridande av de yttre gränserna och detta protokoll skall fortsatt vara i kraft.

Centrala frågor med tanke på gränssäkerheten är att det upprättas en klar rättslig grund, att det bedrivs ett operativt samarbete och att beslut med kvalificerad

majoritet eller i samrådsförfarande eventuellt införs. Utvecklingsinsatserna fokuseras på det operativa gränskontrollsamarbete som Europeiska rådet i Sevilla drog upp de vägledande riktlinjerna för, speciellt gemensamt ansvar och bördefördelning mellan medlemsstaterna. De nationella gränskontrollsystemen skall fortsatt utgöra grunden för kontroll av de yttre gränserna men de kompletteras med gemensamma operationer utifrån riskanalyser.

Unionen övergår till beslut med kvalificerad majoritet i invandrings-, asyl- och gränskontrollfrågor på så bred basis som möjligt efter maj 2004. Polissamarbetet stöder sig i huvudsak på initiativ från kommissionen. När det nya konstitutionella fördraget har trätt i kraft kommer beslut i regel att fattas med kvalificerad majoritet och i samrådsförfarande i rättsliga och inrikes frågor.

2.3.4 EU:s handlingskapacitet avseende yttre förbindelser och den europeiska säkerhetsstrategin

Europeiska unionen blir på grund av sin politiska, institutionella och kapacitetsutveckling en allt starkare global aktör. Den europeiska säkerhetsstrategin från december 2003 skall styra och stärka unionen i dess egenskap av global aktör som allt mera samordnat och effektivt engagerar sin breda metodarsenal för att främja sina gemensamma värden och den gemensamma säkerheten. EU fortsätter med sin stabiliseringspolitik som inleddes efter det kalla kriget och är samtidigt redo för utmaningarna i världen efter 2001.

Den europeiska säkerhetsstrategin grundar sig på unionens traditionella stabilitetspolitiska styrkor. Det finns ett klart behov av att hantera konflikter och andra svåra säkerhetshot på ett effektivare sätt. EU definierar i sin säkerhetsutvärdering de nya hoten på samma sätt som Förenta staterna och har fortsatt som centralt mål att bibehålla stabiliteten i sina grannområden och stärka multilateralismen.

Enligt strategin är de främsta hoten för unionen terrorism, spridning av massförstörelsevapen, regionala konflikter och i anknytning till dem stater i upplösning och organiserad brottslighet. Unionens strategiska mål går ut på att bemöta dessa hot, att befästa säkerheten och stabiliteten i närområdena och att upprätta en internationell säkerhets- och rättsordning utifrån ett effektivt multilateralt samarbete.

Unionens säkerhetsstrategi utgår från att unionen för tillfället inte är utsatt för något militärt hot i traditionell mening. Ett mellanstatligt krig inom unionen är uteslutet. Någon risk för ett storskaligt krig ses inte heller i ett bredare europeiskt territorium.

Ett särdrag för unionen är att den kan tillgripa en kombination av flera säkerhetsförstärkande instrument för att förebygga och lösa kriser. De omfattar poli-

tiska, humanitära, utvecklingspolitiska och ekonomiska verktyg lika väl som militära och civila krishanteringsinsatser. Den europeiska säkerhetsstrategin och samförståndet om det konstitutionella fördraget ger en god grund för det praktiska arbetet.

EU står för omkring hälften av utvecklingsbiståndet i världen och är en föregångare i att utveckla miljöpolitiken och främja en hållbar utveckling. Unionen spelar en mycket stor roll i den globala handelspolitiken.

Det konstitutionella fördraget förstärker unionens karaktär av värdegemenskap och ökar dess trovärdighet som global aktör.

2.3.5 Utvecklingen av den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken

Europeiska unionen har under de senaste åren i betydande grad utvecklat sin gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik (GUSP) och den därmed sammanhörande gemensamma säkerhets- och försvarspolitik (GSFP). Med utgångspunkt i GUSP arbetar EU för att öka stabiliteten och en demokratisk fredlig förändring både i närområdena och globalt. Instrumenten omfattar allt från dialog med tredje länder till tidig varning om och förebyggande av kriser och från civil och militär krishantering till återbyggnad av samhällen. Det konstitutionella fördraget vässar de gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiska verktygen. Den tilltänkta utrikesministertjänsten skall bidra till att göra unionen mera samordnad och konsekvent i sina yttre förbindelser.

Europeiska unionen antog 2001 ett program för konfliktförebyggande som avser att integrera en konfliktförebyggande aspekt i unionens alla yttre förbindelser och att lyfta fram den i unionens olika instrument. Indirekt gäller förpliktelsen också medlemsstaternas nationella åtgärder. Några av EU:s viktigaste verktyg är tidig varning med tillhörande rapportering och uppföljning samt särskilda representanter. Samarbetet och dialogen med FN och OSSE skall utvecklas.

2.3.6 Utvecklingen av den gemensamma säkerhets- och försvarspolitik

Europeiska unionen bygger inom ramen för sin gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik upp en kapacitet för självständig militär krishantering för att kunna genomföra en samlad politik i sina internationella relationer.

Europeiska unionens gemensamma säkerhets- och försvarspolitik har gått vidare med utgångspunkt i Europeiska rådets beslut i Helsingfors 1999. På drygt tre år har unionen inrättat de nödvändiga beslutsstrukturerna för krishantering och utvecklat och samlat militära och civila resurser för krishantering. På finskt och svenskt initiativ togs krishantering upp redan i Amsterdamfördraget 1997, dvs.

Petersberguppdragen, som omfattar humanitära insatser och räddningsinsatser, fredsbevarande insatser och insatser med stridsstyrkor för krishantering, inklusive insatser för återställande av fred.

Utifrån Europeiska rådets beslut i Helsingfors har medlemsstaterna anmält ca 120 000 soldater, 400 flygplan och 100 örlogsfartyg i militära resurser till Helsingforskatalogen över styrkemål. En styrka på 50 000 - 60 000 soldater eller en eller flera mindre styrkor kan frigöras för EU:s krishanteringsuppdrag på basis av de gemensamma åtagandena.

Beredskapen för civil krishantering utvecklas utifrån besluten i Europeiska rådet i Feira 2000. För civil krishantering har mer än 5 000 poliser, mer än 200 rättsliga experter och inemot 200 förvaltningsexperter anmälts till de fyra prioriteringarna och därtill omkring 150 räddningsexperter och mer än 2 000 räddningsmanskaper.

Också länder utanför unionen har anmält att de kan ställa krishanteringsresurser till unionens förfogande.

Operationer

Unionen genomförde sina första militära och civila krishanteringsuppdrag 2003. Två civila uppdrag är på gång 2004: EUPM för att utbilda poliser i Bosnien och Hercegovina och polisoperation Proxima i f.d. jugoslaviska republiken Makedonien.

EU:s första militära operationer är två projekt som genomfördes 2003, nämligen operation Concordia, som involverade omkring 300 soldater och stöddes av Natos ledningsstruktur i f.d. jugoslaviska republiken Makedonien och den EU-ledda operationen Artemis som involverade över 1 000 soldater i Bunia i Demokratiska republiken Kongo. Den leddes av Frankrike som s.k. ramnation. I slutet av 2004 kommer den Nato-ledda operationen SFOR i Bosnien och Hercegovina att ställas under EU:s ledarskap som operation Althea. Operationens militära komponent på ca 7 000 soldater kommer att kompletteras med EUPM-projektet.

Berednings- och beslutsstrukturerna för unionens gemensamma säkerhets- och försvarspolitik har fungerat bra. Också unionens första krishanteringsuppdrag har uppfyllt sitt syfte.

Utveckling av krishanteringskapaciteten

Den civila krishanteringen utvecklas utifrån fyra prioriteringar (polis, rättsstat, förstärkt civilförvaltning och räddningstjänst). Särskild uppmärksamhet ägnas åt att samordna medlemsstaternas utbildning i civil krishantering. Samarbetet med FN utvecklas utifrån en förklaring som undertecknades 2003.

Inom militär krishantering prioriteras utveckling av strategiska och övriga resurser. Det förutsätter en allt större satsning av medlemsstaterna. Arbetet med att utveckla kapaciteten fokuseras på att åtgärda brister speciellt inom underrättelseverksamhet, övervakning och ledning, strategisk transportkapacitet, helikoptrar, luftburen tankning, system för att slå ut motståndarens luftvärn, precisionsammunition och rydbaserade system. Förberedelserna omfattar också användning av militära resurser för bekämpning av terrorism och skydd mot verkningarna av massförstörelsevapen.

Det övergripande målet för militära resurser (Headline Goal 2003) som ställts av Europeiska rådet i Helsingfors 1999 har i huvudsak blivit genomfört och unionen har därefter ställt upp nya mål för vidareutveckling av den militära krishanteringskapaciteten. I maj 2004 antog medlemsstaterna ett nytt övergripande mål (Headline Goal 2010) som beaktar den europeiska säkerhetsstrategin, omvärldsutvecklingen och den tekniska utvecklingen samt erfarenheterna av de första EU-ledda operationerna. Det nya övergripande målet ska avhjälpa kvarvarande kapacitetsbrister. Tyngdpunkten ligger på kvalitet, dvs. bättre interoperabilitet, aktionsberedskap och uthållighet när det gäller militära resurser.

Enligt det nya övergripande målet förbinder sig EU:s medlemsstater att senast 2010 snabbt och beslutsamt och i ett fullständigt konsekvent förfarande åta sig hela raden av uppdrag i fördraget om Europeiska unionen och den europeiska säkerhetsstrategin (inbegripet humanitära uppdrag och räddningsuppdrag, avrustningsoperationer, rådgivning och stöd till tredje länder i bekämpningen av terrorism och reformarbetet av säkerhetsområdet, fredsbevarande insatser och insatser med stridsstyrkor för krishantering samt för återställande av fred).

De militära resurserna utvecklas vidare inom ramen för det gemensamma handlingsprogrammet (European Capabilities Action Plan, ECAP). Arbetet sker på frivillig basis i multinationella projektgrupper som koncentrerar sig på olika resursområden. Målet är att unionen skall ha trupper med större flexibilitet, rörlighet och interoperabilitet.

Kapacitetsutvecklingen inriktas på att skapa synergieffekter mellan medlemsstaternas väpnade styrkor. De militära resurserna skall i den mån det är möjligt kombineras och fördelas multinationellt. Detta tillnärmelsesätt förutsätter att medlemsstaterna frivilligt anpassar sina väpnade styrkor för att nå en hög interoperabilitet både på teknisk, metodologisk, begreppsmässig och verksamhetsmässig nivå. Vidare har EU ambitionen att främja principen om interoperabilitet med sina partners, inte minst Nato och FN, och sina regionala partners i linje med den europeiska säkerhetsstrategin.

EU-medlemsstaternas - och tillika Natos europeiska medlems- och partnerskapsländers - kapacitet att genomföra sådana militära reformer som en krävande krishantering förutsätter är beroende också av unionens ekonomiska och tekniska satsningar och ett integrerat försvarsområde. Protektionism är fortfarande

problemet på den transatlantiska marknaden för försvarsmateriel. Insatserna för forskning och utveckling i anknytning till säkerhetsutmaningarna skall förstärkas.

Unionen kommer under den närmaste tiden sannolikt inte att genomföra den typ av operationer med flera tiotals tusen soldater som Europeiska rådet i Helsingfors ursprungligen hade tänkt sig. Meningen är visserligen att också denna kapacitet skall uppnås, men tyngdpunkten har förskjutits framför allt i riktning mot mera begränsade men samtidigt mera krävande uppdrag som förutsätter en snabb insats.

Snabbinsatskapacitet

Det primära syftet med det nya övergripande målet för EU:s militära resurser och det strukturerade samarbetet utifrån det konstitutionella fördraget är kunna sätta in samlade snabbinsatsstyrkor på krisbekämpning, antingen som separata styrkor eller delar av en större, stegvis fortgående operation. Snabbinsatskapaciteten utvecklas särskilt med målet att unionen skall kunna stödja FN:s fredsbevarande verksamhet inte minst i Afrika, t.ex. genom att trupper snabbt skickas till ett krisområde till stöd för en FN-fredsoperation i den första fasen. FN har för tillfället ansvar för en lång rad breda fredsbevarande operationer i Afrika.

Behovet av snabbinsatsresurser nämndes redan i EU:s ursprungliga styrkemål från Europeiska rådet i Helsingfors i december 1999. Unionens snabbinsatsstyrkor kommer att inrättas utifrån ett förslag till stridsgrupper som bearbetats efter initiativ av Storbritannien, Frankrike och Tyskland i början av 2004. Snabbinsatsstyrkorna skall ha en effektiv och trovärdig militär prestationsförmåga, vilket kräver långtgående interoperabilitet inte minst mellan lednings- och signalsystem och grundlig förberedelse och övning. En hög grad av beredskap kräver också effektiv förhandsplanering.

Meningen är att medlemsstaterna skall ställa upp militärt självförsörjande insatsenheter om totalt ca 1 500 man var med nödvändiga specialtrups-, flyg- och marinkomponenter. Trupperna skall vara klara för aktion i operationsområdet inom 10 dygn från rådets beslut att inleda en operation och det skall finnas kapacitet att hålla dem i operationsområdet 30–120 dygn. Också behovet av reservtrupper skall vägas in. Stridsgrupper börjar bildas 2005 och de skall vara fullt operativa 2007. Därefter skall trupperna klara av alla uppdrag som hänför sig till EU:s gemensamma säkerhets- och försvarspolitik.

EU har som mål att samtidigt klara av två snabbinsatsoperationer och därför finns det enligt beräkning behov av totalt omkring tio snabbinsatsenheter. Trupperna skall kunna sammanställas antingen enligt ramnationsmodellen (en medlemsstat ställer fram merparten av truppen som kompletteras med andra länders trupper), multinationellt eller nationellt. Men för att säkerställa den militära effektiviteten kan bara ett begränsat antal länder ställa fram trupper för en trupp-sammansättning.

De länder som ställer fram trupper för en stridsgrupp skall också kunna åta sig att transportera gruppen till operationsområdet, vid behov t.o.m. långt utanför EU-området, antingen med nationella resurser eller genom att anlita multinationella system. Här spelar speciellt förmågan till strategiska lufttransporter över långa distanser en stor roll. EU:s snabbinsatsstyrkor skall bildas så att de stöder och kompletterar varandra i relation till Natos snabbinsatsstyrkor (NRF). Medlemsstaterna kan ställa fram resurser för båda styrkorna och EU väger in kraven på prestationskapacitet, övningar och utvärderings- och certifieringsprinciper i Natos NRF-koncept.

Varje medlemsstat fattar själv beslut om det vill vara med och bilda snabbinsatsstyrkor för EU. För att snabbinsatskonceptet skall fungera i praktiken förbinder sig medlemsstaterna att vid behov ställa fram de trupper som de anmält står i turen att delta i snabbinsatsstyrkor för operationen. Nationella reservationer bör vara så få som möjligt och de skall anmälas i förväg. I sista hand är beslutet att delta i en operation ändå alltid nationellt. Beslutsfattandet skall vara tillräckligt effektivt för att medge en snabb insats.

Samarbetet mellan EU och Nato

En av de största utmaningarna under de närmaste åren är att omsätta Berlin plus-avtalet i praktiken. Det gäller de permanenta säkerhetsuppläggen som avtalats mellan EU och Nato 2003. Det har redan tillämpats vid operation Concordia i Makedonien (FYROM) och skall tillämpas också i operation Althea i Bosnien-Hercegovina. Det innebär att unionen om den så önskar kan få stöd av Nato i att genomföra EU-ledda operationer. Det som främst kommer i fråga är att anlita Natos kommandostruktur och planeringsresurser.

Berlin plus avser samtidigt att säkerställa största möjliga samordning mellan EU:s och Natos aktiviteter. Europeiska rådet i Helsingfors beslutade, med respekt för unionens självständiga beslutsfattande och i samförstånd med Nato, att EU genomför en eventuell krishanteringsoperation i det fall att Nato i sin helhet inte är med.

I och med att EU bygger upp en självständig krishanteringsstruktur är det fullt möjligt att det uppstår en konkurrenssituation mellan EU och Nato, vilket kan medföra vissa spänningar i det transatlantiska säkerhetssamarbetet. Förenta staterna har ofta uttryckt farhågor för att EU vill skapa en struktur som konkurrerar med och överlappar Natos strukturer. EU-länderna har i sin egen krets olika betoningar och företräder olika synsätt i saken.

EU har utvecklat sin gemensamma säkerhets- och försvarspolitik för att kunna axla sitt ansvar för den internationella säkerheten och för att i sin egenskap av global aktör bemöta de förändrade hoten. Det är av stor betydelse för de trans-

atlantiska relationerna, där tyngdpunkten har kommit att förskjutas från säkerheten i Europa mot globala säkerhetsfrågor.

Unionen har ett ökat behov av att förstärka sin konfliktförebyggande kapacitet och krishanteringsförmåga. Det viktigaste för unionens handlingskapacitet och för försvars- och säkerhetspolitiken i ett bredare perspektiv är att arbeta för kapacitetsutveckling och att slå fast vilket slag av operativa uppdrag unionen skall klara av i framtiden. Det krävs en konsekvent politisk satsning och en satsning på att utveckla resurserna för att genomföra den europeiska säkerhetsstrategin, utveckla GUSP och ESFP och samordna olika instrument.

2.3.7 Bestämmelserna om säkerhets- och försvarspolitik i det konstitutionella fördraget

I det konstitutionella fördrag som den i juni 2004 avslutade regeringskonferensen antog ingår också bestämmelser om säkerhets- och försvarspolitik. Meningen är både att kodifiera den utveckling som skett i unionen och att vidareutveckla aktiviteterna. Artiklarna om den gemensamma säkerhets- och försvarspolitik och solidaritetsklausulen ingår i sin helhet i bilaga 2.

De tidigare Petersbergsuppdragen, dvs. uppdrag vid vilka unionen kan mobilisera civila och militära resurser, har kompletterats med gemensamma åtgärder för nedrustning, rådgivning och stöd i militära frågor, konfliktförebyggande och stabilisering efter konflikter. I ljuset av de senaste årens internationella utveckling är de nya uppgifterna nödvändiga. I krisområden är det ofta nödvändigt att samla in vapen från de stridande parterna, säkerställa en återgång till det civila livet för dem som deltagit i striderna, att skola upp en försvarsmakt som står under demokratisk kontroll och att integrera den i samhället.

I det konstitutionella fördraget framhålls att alla Petersbergsuppdragen i fördraget bidrar till att bekämpa terrorism, också genom att tredje länder ges stöd i att bekämpa terrorismen inom sina respektive territorier.

Artikel I-43 Solidaritetsklausul

1. Unionen och dess medlemsstater skall handla gemensamt i en anda av solidaritet om en medlemsstat utsätts för en terroristattack eller drabbas av en naturkatastrof eller en katastrof som orsakas av människor. Unionen skall mobilisera alla instrument som står till dess förfogande, även de militära resurser som medlemsstaterna tillhandahåller, för att

a) - förhindra terroristhot på medlemsstaternas territorier,
- skydda de demokratiska institutionerna och civilbefolkningen från en eventuell terroristattack,
- bistå en medlemsstat på dess territorium på begäran av dess politiska myndigheter vid en terroristattack,

b) bistå en medlemsstat på dess territorium på begäran av dess politiska myndigheter vid en naturkatastrof eller en katastrof som orsakas av människor,

2. De närmare föreskrifterna för genomförandet av denna artikel anges i artikel III-329. (se bilaga 2)

Genom solidaritetsklausulen förpliktas unionen och dess medlemsstater att bistå en annan medlemsstat som utsätts för en terroristattack. Detsamma gäller om en annan medlemsstat har drabbats av en naturkatastrof eller en katastrof som orsakas av människor.

Solidaritetsklausulen kräver att bistånd ges, men biståndets innehåll och omfattning bestäms av vart och ett medlemsland självt. Rådet samordnar medlemsstaternas åtgärder för att bistå en annan medlemsstat.

I det konstitutionella fördraget bestäms att unionen inrättar en myndighet för utveckling av försvarskapacitet och för forskning, anskaffning och försvarsmateriel (Europeiska försvarsbyrån). Den skall vara med och utveckla resurser för militär krishantering och fördjupa försvarsmaterielsamarbetet i EU och stärka den europeiska försvarssektorns industriella och tekniska bas.

Artikel I-41.6

De medlemsstater som uppfyller högre krav på militära resurser, och som har gjort mer bindande åtaganden på området med tanke på de mest krävande uppgifterna, skall upprätta ett permanent strukturerat samarbete inom ramen för unionen. Detta samarbete skall omfattas av artikel III-312. Det skall påverka bestämmelserna i artikel III-309. (se närmare bilaga 2)

En central reform som avtalats vid regeringskonferensen är att ett permanent strukturerat samarbete skall inledas med intresserade medlemsländer. Målet

med det permanenta strukturerade samarbetet är att utveckla trupper och militära resurser så att unionen i framtiden kan bli allt bättre på att genomföra krävande krishanteringsoperationer. I samarbetet ingår att utveckla en snabb insatsberedskap för unionen redan utifrån det nuvarande fördraget. De länder som inom ramen för det strukturerade samarbetet anmäler att de kan tillhandahålla resurser utvecklar och upprätthåller sina nationella resurser i samarbete med varandra och som ett led i utvecklingen av unionens samlade resurser.

Artikel I-41.7

Om en medlemsstat skulle utsättas för ett väpnat angrepp på sitt territorium, är de övriga medlemsstaterna skyldiga att ge den stöd och bistånd med alla till buds stående medel i enlighet med artikel 51 i Förenta nationernas stadga. Detta skall inte påverka den särskilda karaktären hos vissa medlemsstaters säkerhets- och försvarspolitik.

Åtagandena och samarbetet på detta område skall vara förenliga med åtagandena inom Nordatlantiska fördragsorganisationen (Nato), som för de stater som är medlemmar i denna också i fortsättningen skall vara grunden för deras kollektiva försvar och den instans som genomför det.

Regeringskonferensen uppnådde i december 2003 samförstånd om bistånd i angreppssituationer, vilket stärker solidariteten inom unionen. Det är politiskt förpliktande för alla medlemsstater och tar hänsyn till deras säkerhets- och försvarspolitik. Samförståndet innebär en viktig fördjupning av integrationen och förstärker också Finlands säkerhet.

I unionsfördraget fastställs att målet är att upprätta ett gemensamt försvar, när Europeiska rådet med enhällighet så beslutar. Möjligheterna att förverkliga tanken påverkas inte bara av erfarenheterna av genomförandet av det konstitutionella fördraget utan också av den allmänna integrationsutvecklingen i unionen och hur säkerhetssituationen i Europa och de transatlantiska relationerna utvecklas.

Det är ett viktigt steg i utvecklingen av EU:s gemensamma säkerhets- och försvarspolitik att samförstånd nåddes om artiklarna om säkerhets- och försvarspolitik i det nya konstitutionella fördraget vid regeringskonferensen. Den ökade solidariteten i EU förstärker stabiliteten i Europa och Finlands säkerhetspolitiska ställning ytterligare. Det kräver också att Finland satsar på gemensam handling och solidaritet tillsammans med andra medlemsstater.

En del av de viktigaste säkerhets- och försvarspolitiska bestämmelserna har redan tillämpats utifrån det nuvarande fördraget. Det gäller tillämpning av solidaritetsklausulen i fråga om terrorism, upprättande av snabbinsatsstyrkor inom ramen för unionens permanenta strukturerade samarbete och inrättande av försvarsbyrå inom 2004.

2.4 Förenta staterna och den transatlantiska relationens betydelse

2.4.1 Den transatlantiska relationen

EU-Europa, Förenta staterna och Kanada utgör en transatlantisk gemenskap som bygger på gemensamma värden och intressen och som utesluter våldsamma konflikter mellan parterna. Unionen har gjort ett åtagande om konstruktivt, balanserat och målinriktat samarbete med Förenta staterna och Kanada.

EU:s partnerskap med Förenta staterna är dess viktigaste yttre förbindelse. Förenta staternas engagemang för säkerheten i Europa under det kalla kriget bidrog i betydande grad till den fredliga och snabba integrationen i Europa. Slutet på det kalla kriget medförde förändringar i relationerna och till en början ett visst avståndstagande i och med att Förenta staternas intresse riktades mot andra världsdelar. Men kriget på västra Balkan visade att Förenta staterna fortsatt spelar en betydande och konstruktiv roll för säkerheten i Europa.

Umgänget mellan Förenta staternas och Europeiska unionen har ökat och blivit mångsidigare efter slutet på det kalla kriget. De globala hotfaktorerna förenar Förenta staterna och EU, också om det skiljer sig i attityderna till hoten. Trots att kriget i Irak åstadkom sprickor i relationerna mellan EU och Förenta staterna har eftervärden av kriget visat att inte ens världens ledande stormakt kan nå sina syften utan multilateralt samarbete.

Europa är Förenta staternas överlägset viktigaste partner när det gäller att bemöta de globala utmaningarna. De ekonomiska och kulturella banden mellan Förenta staterna och EU binder efter brytningsfasen fortsatt parterna vid ett säkerhetspolitiskt samarbete.

Det viktigaste för de transatlantiska relationerna i framtiden är EU:s och Förenta staternas ömsesidiga ekonomiska beroende. Vid sidan av handeln bidrar ömsesidiga investeringar och kapitalmarknaderna i realtid till att binda EU och Förenta staterna allt fastare samman.

Det krävs ansträngningar för att hålla i gång och fördjupa en fungerande dialog. Samtidigt vill EU i linje med sin säkerhetsstrategi ta initiativ och utveckla sin politik för att kunna bära sitt ansvar för stabiliteten och säkerheten i Europa och i ett globalt sammanhang.

Förenta staterna och EU har i många konkreta frågor stannat för olika lösningar. Det finns exempel på detta både inom miljöpolitik, vapenkontrollpolitik och arbe-

tet för att förstärka folkrätten. Förenta staterna och EU går delvis efter olika linjer också när det gäller att sätta i kraft och fullfölja internationella konventioner om de mänskliga rättigheterna. Det finns också betydande skillnader i attityderna till användning av militär makt i krissituationer.

Allt sedan terrorattackerna i september 2001 har Förenta staternas säkerhetspolitik fokuserats på globala aktiviteter mot terroristgrupper, mot spridning av massförstörelsevapen och mot stater som stöder terrorism.

Förenta staternas möjlighet att unilateralt tillgripa maktmedel bygger på dess enorma militära överlägsenhet. Det kan effektivt göra sin militära makt gällande också i de mest avlägsna krisområden. Å andra sidan har det visat sig svårt att skapa ett bestående lugn i besegrade eller ockuperade områden efter konflikter. Det gör sig inte med militär makt. Noggrann förhandsplanering av eftervården och noga övervägda verktyg har visat sig vara mycket viktiga i Afghanistan och inte minst i fallet Irak.

2.4.2 Omstruktureringen av de väpnade styrkorna och den militära kapaciteten

Inom ramen för en omstrukturering av sina väpnade styrkor och sin strategi har Förenta staterna utvecklat sina militära resurser i Europa mot snabbare rörlighet och större flexibilitet. Meningen är flytta fram dem närmare krisområden. Asien har vuxit sig allt starkare och spelar därmed en större roll för Förenta staterna, som också är en Stillahavsstat. De amerikanska väpnade styrkornas stora resurser, deras modernisering och åtföljande rörlighet samt vapensystemens räckvidd betyder att Förenta staterna för tillfället är den enda militärmakten med militär verkan i ett globalt sammanhang.

Förenta staternas militära styrka spelar en ytterst viktig strategisk roll. De bärande principerna bakom omstruktureringen av de väpnade styrkorna är kapacitetsanpassad planering, en upprätthållen global räckvidd, en ny betoning på försvar av eget territorium och ett bibehållet militärt försprång.

Förenta staternas försvarsbudget för 2004 ligger omkring 400 miljarder dollar och målet är 500 miljarder dollar 2009 i slutet av den femåriga planperioden. Försvarsministeriets budget slukar 3,4 procent av bnp. Förenta staternas mål är omkring 1 400 000 personer i aktiv tjänst, 900 000 i reserven och omkring 700 000 i civila uppdrag.

Förenta staterna arbetar med en utvärdering av vilka former och vilken omfattning deras militära närvaro utomlands skall ha. Till följd av omstruktureringen kan de amerikanska markstridskrafternas närvaro förväntas minska kännbart i Europa. För markstridskrafternas del vill Förenta staterna upprätta en ordning där man i förväg avtalar med allierade och partners om vissa förhandsåtgärder

och tillgången till militär infrastruktur i krissituationer. Amerikanska stridstrupper skall inte vara permanent utplacerade i dessa länder i fredstid. Inga betydande förändringar är att vänta i luftvapnets och marinens basstruktur.

2.5 Natos roll och verksamhet

2.5.1 Natos uppgifter

Natos uppgifter har förändrats i betydande grad under det senaste årtiondet till följd av den internationella säkerhetsutvecklingen. Försvarsalliansen från det kalla krigets dagar har i praktiken blivit en organisation som primärt sysslar med krishantering samtidigt som alliansens medlemskår och samarbetsstrukturerna kring den har utvidgats. Men kärnan i Nato är fortfarande åtagandet om gemensamt försvar och det gemensamma lednings- och planeringssystemet.

Nato tjänar samtidigt som centralt säkerhetspolitiskt samarbetsforum för medlemsstaterna.

Kollektivt försvar

Under det kalla kriget var Natos främsta uppgift och grunden för dess berättigande att uppfylla åtagandet om kollektivt försvar och upprätthålla den nödvändiga militära strukturen för det. Det gemensamma försvaret bygger på den ömsesidiga säkerhetsgarantin i artikel 5 i Washingtonfördraget. Upprätthållandet av en gemensam försvarsberedskap under decennier har ökat stabiliteten och samarbetet mellan medlemmarna och hindrat en pånyttnationalisering av de europeiska medlemsstaternas försvar. Omstruktureringen av Natos integrerade militära system är fokuserad på krishantering och bemötande av nya hot, men hänsyn tas fortfarande till behovet att försvara alliansens territorium. Kärnvapenskräckningen ingår fortfarande i alliansens strategi, men dess betydelse har minskat i avgörande grad i takt med att hotbilderna har förändrats.

I det rådande världsläget har försvarsuppgiftens betydelse minskat relativt sett. Alliansen räknar inte längre med Ryssland som ett militärt hot i sin strategiska planering. De flesta tidigare medlemmarna av Warschawapakten är nu medlemmar av Nato. Om situationen skulle förändras i Ryssland räknar Nato med att alliansen har flera år på sig att reagera på den.

Artikel 5 i Washingtonfördraget återropades första gången efter terroristattacker i september 2001. Beslutet fick begränsade militära konsekvenser. Det handlade primärt om en politisk åtgärd för att understryka alliansens inbördes solidaritet i kampen mot terrorismen.

Krishanteringsuppgifter

Natos insatser för fredsbevarande och krishantering blev aktuella i samband med ansträngningarna att lösa konflikterna på västra Balkan på 1990-talet. Nato har genomfört flera olika typer av operationer i området, allt från kontroll av luft- rummet till luftangrepp och omfattande markoperationer. Krishantering innefattades i Natos strategiska koncept vid toppmötet i Washington 1999 och alliansens närområde började betraktas som det primära målområdet för krishantering.

Efter terroristattacker i september 2001 omformulerades principen för Natos uppgifter och dess verksamhetsområde. Natos toppmöte i Prag fastställde 2002 att bekämpning av terrorism är en av alliansens uppgifter. Dessutom antog mötet ståndpunkten att Natostrykor snabbt bör kunna sättas in var som helst där de behövs. När Nato inledde sin krishanteringsverksamhet ansågs dess närområde, dvs. det euroatlantiska området, som dess operationsområde. Genom en justering av det nya beslutet blev det möjligt att operera också längre borta i den mån det ansågs nödvändigt.

Natos försvarssystem skapades ursprungligen för ett gemensamt försvar under det kalla kriget. Den militära strukturen och de militära resurserna har effektivt anpassats till krishantering. Genom omstruktureringen har en lättare kommandostruktur införts och truppernas rörlighet och utrustning förbättrats. Det centrala målet för omstruktureringen av de väpnade styrkorna är att kunna nyttiggöra den snabba utvecklingen i vapentechnologin.

I linje med toppmötets beslut har Nato inrättat en snabbinsatsstyrka på ca 20 000 soldater (Nato Response Force, NRF), som efter beslut i Natos råd snabbt kan sändas vart som helst där det är kris. NRF inledde sin verksamhet i oktober 2003. NRF-styrkorna skall ha preliminär operativ beredskap i oktober 2004 och full operativ beredskap i oktober 2006. Snabbinsatsstyrkan, som de europeiska medlemsstaterna ställer fram trupper för enligt en rotationsprincip, är ett sätt att utveckla resurserna för krävande uppdrag och överbrygga klyftan mellan Förenta staternas och de europeiska allierades aktionskapacitet.

Natos geografiska räckvidd utvidgades 2003 också i praktiken. Då tog alliansen på sitt ansvar den fredsbevarande operationen ISAF i Afghanistan. Operationen kommer att utvidgas också utanför Kabul, där återuppbyggnadsgrupper bestående av såväl militärer som civila är verksamma under ISAF. Nato har på polskt initiativ stött en polskledd division i Irak och dessutom skall organisationen utbilda de nationella säkerhetsstyrkorna i Irak i juni 2004 i linje med toppmötet beslut i Istanbul.

Nato har samtidigt minskat sina trupper i länderna på västra Balkan. År 2003 lade alliansen ner sin begränsade fredsbevarande operation i Makedonien (FYROM) och EU tog över de återstående uppgifterna fram till december 2003.

Dessutom har Nato beslutat lägga ner operationen i Bosnien. Uppgifterna övergår till de EU-ledda trupperna i slutet av 2004. Situationen i Kosovo kräver fortsatt en avsevärd internationell närvaro.

Terrorism och andra nya hot

I sitt strategiska koncept från 1999 har Nato vägt in hotet från terrorism och skurkstater, spridning och eventuell användning av massförstörelsevapen och andra hot av ny typ.

Natos toppmöte i Prag konstaterade 2002 att terrorismen utgör ett allvarligt och växande hot mot medlemsländernas befolkningar, trupper och territorier och den internationella säkerheten. Nato gjorde ytterligare justeringar i sin säkerhetsdoktrin och sina metoder. Kampen mot terrorism gjordes till en av huvuduppgifterna för snabbinsatsstyrkan NRF. Nato fäster också särskilt avseende vid risken för att icke-statliga aktörer skall använda massförstörelsevapen samt vid civilt skydd och skydd för de trupper som deltar i operationer. En rad projekt har startats med tanke på kemiska och biologiska vapen. Vidare utreder Nato möjligheterna till missilförsvar inom alliansens område. Nato bygger upp en beredskap för att skydda civilbefolkningen mot terroristattacker och för eftervård av terroristattacker i händelse av angrepp på kritisk infrastruktur. Skyddet för trupper har också förbättrats.

Samtidigt är det värt att notera att Nato primärt agerar inom området militär säkerhet och att bekämpning av terrorism i väsentliga delar inte är militär verksamhet. Överenskommelser om gemensamma standarder och riktlinjer för verksamheten träffas i första hand inom FN och för Europa inom EU. I samtliga medlemsländer svarar civila myndigheter för genomförandet, dvs. polis-, gräns- och hälsovårdsmyndigheterna, rättsväsendet och underrättelsemyndigheterna. De militära myndigheterna agerar bara utifrån en särskild begäran om handräckning.

2.5.2 Natos utvidgning

Natos utvidgning är ett led i strävan att öka stabiliteten i Europa efter det kalla kriget. Det primära syftet anses vara att säkerställa att de länder som ansökt om medlemskap utvecklas till stabila, demokratiska marknadsekonomier och att en ny tudelning i Europa undviks. I de nya medlemsländerna ses medlemskapet i första hand i ett historiskt perspektiv. Syftet har varit att utverka militära säkerhetsgarantier och den vägen också förstärka den nationella suveräniteten och tillhörigheten till den västliga gemenskapen och att i egenskap av medlemmar arbeta för en starkare allians.

Den senaste Natoutvidgningen genomfördes våren 2004 när Estland, Lettland, Litauen, Slovakien, Slovenien, Bulgarien och Rumänien blev nya medlemmar. Samtidigt utvidgades alliansen för första gången till f.d. Sovjetunionens och Jugoslaviens områden. Av ansökarländerna har Makedonien (FYROM) och Albanien ännu inte kallats till medlemskapsförhandlingar. Också Kroatien har gått med i ett samarbetsprogram som skall förbereda länderna för ett Natomedlemskap.

Vid toppmötet i Istanbul i juni 2004 bekräftade Nato sin avsikt att fortsätta med de öppna dörrarnas politik. Utöver Makedonien (FYROM), Albanien och Kroatien har åtminstone Ukraina, Georgien och Azerbajdjan visat intresse för ett medlemskap.

När Ungern, Tjeckien och Polen gick med i Nato ville Nato också beakta Rysslands säkerhetsfarhågor. År 1997 intogs i Nato-Rysslandsstadgan en passus om att Nato inte har några intentioner, planer eller behov av att placera ut kärnvapen på sina nya medlemmars territorium. Utöver de tre "nejen" kom Nato med ett ensidigt uttalande om att det inte har för avsikt att förlägga permanent bemannade baser till de nya medlemsländerna. Nato tillämpar dessa principer också på de nyaste medlemsländerna. Alliansens luftövervakning omfattar också de nya medlemsländerna. Estland, Lettland och Litauen saknar nationella resurser för detta och därför genomförs luftövervakningen med alliansens och övriga medlemsländers resurser.

2.5.3 Utvecklingen av partnerskapet för fred och samarbetet med tredje länder

Kärnan i partnerskapet för fred är politiskt samarbete, krishanteringssamarbete och civilt beredskapssamarbete. Det ledande organet och politiska konsultationsforumet för Natos och partnerskapsländernas verksamhet (PfP, Partnership for Peace) är det Euroatlantiska partnerskapsrådet (EAPC, Euro-Atlantic Partnership Council) som inrättades 1997. Alla Natomedlemmar och partnerskapsländer är med. EACP har totalt 46 medlemmar, inbegripet Finland.

Partnerskapssamarbetet för fred står inför stora nya utmaningar. Det startades ursprungligen primärt för de länder som ville bli Natomedlemmar men som alliansen inte genast var villig att ta med. Det erbjöd dessa länder och sådana länder som inte söker medlemskap en möjlighet till samarbete med Nato och samtidigt till att utveckla försvars- och säkerhetssektorn.

Merparten av ansökarländerna är nu medlemmar av alliansen. I gengäld bildar de återstående partnerskapsländerna en allt mera splittrad grupp. Den består framför allt av fem västeuropeiska icke-allierade länder (Finland, Sverige, Österrike, Irland och Schweiz), länderna på västra Balkan och länder i Kaukasien och Centralasien. På förslag för partnerskap står Serbien och Montenegro samt Bosnien och Hercegovina, som redan lämnat in sina medlemsansökningar till PfP.

Vad gäller partnerskapssamarbetet fokuserar alliansen för tillfället sitt intresse på att stödja mindre utvecklade partnerskapsländer, framför allt på att binda upp dem vid euroatlantiska värden och strukturer genom utveckling av deras försvars- och säkerhetssektorer. Stabiliseringsambitionerna bör också ses mot bakgrunden av kampen mot terrorismen. Nato har beslutat inrätta särskilda ländersvisa utvecklingsprogram för länderna i Centralasien och södra Kaukasus (Individual Partnership Action Plans, IPAP). Initiativ har också tagits till att inrätta Natorepresentationer eller Natokontor i dessa länder.

Natos civila beredskapsarbete är ett växande område inom partnerskapet för fred och den enda sektorn som nästan i sin helhet står öppen för partnerskapsländerna. Sedan terroristattacker 2001 är verksamheten fokuserad på beredskap inför nya hot inom ramen för bredare beredskap- och säkerhetsstrategier. Skydd och hjälp för civilbefolkningen i olika kris- och katastrofsituationer prioriteras. Likaså prioriteras hot med massförstörelsevapen, skydd för vital infrastruktur och försörjningsberedskap. Nato harmoniserar, reglerar och samordnar den civila beredskapen och resurserna. Inom Nato finns också ett centrum för samordning av räddningstjänsten (EADRCC).

Vid toppmötet i Istanbul 2004 bekräftade alliansen att partnerskapssamarbetet för fred fortsatt hör till de viktigaste prioriteringarna. Toppmötets beslut gör det möjligt att klarare differentiera partnerskapet efter partnerskapsländernas individuella behov.

I Natos yttre förbindelser får Medelhavsdialogen också allt större tyngd. I samarbetet deltar Algeriet, Egypten, Israel, Jordanien, Marocko, Mauritania och Tunisien. Nato överväger att utveckla samarbetet så att PfP-samarbetets förfaranden i vissa delar kunde tillämpas på länderna i Mellanöstern. Det är speciellt Natos sydliga medlemsländer och Förenta staterna som anser en sådan utveckling önskvärd.

Kontakterna och samarbetet mellan Nato och tredje länder ökar också i övrigt. Det har bildats ett multilateralt och bilateralt samarbetsnätverk kring Nato som utöver partnerskapsländerna också kommer att omfatta länder som inte deltar i det egentliga PfP-samarbetet. Som exempel kan nämnas Argentina, Australien, Japan och Kina. Utvecklingen bygger i långa stycken på det intresse som länder utanför Nato visat.

2.5.4 Relationerna mellan Nato och Ryssland

Natos två senaste beslut om utvidgning har varit förknippade med en intensifiering av relationerna mellan Nato och Ryssland. När Nato beslutade kalla Polen, Ungern och Tjeckien till medlemmar upprättades ett grundfördrag mellan Nato och Ryssland och samtidigt inrättades ett ständigt samarbetsråd (PJC). I sam-

band med Natos senaste utvidgning intensifierades relationerna med Ryssland ytterligare. En bidragande faktor var tillnärmningen mellan Förenta staterna och Ryssland efter terroristattacker 2001. Ett nytt samarbetsorgan inrättades, Nato-Rysslandsrådet (Nato-Russia Council, NRC) som ersatte det tidigare rådet.

Ordningen erbjuder Ryssland en jämbördig ställning i ett forum med 27 deltagarländer. Det består av 26 Natomedlemmar och Ryssland och det behandlar frågor som skall avtalas gemensamt. Nato och Ryssland har båda uttryckt sitt intresse för att utveckla samarbetet. Samarbetet omfattar topp- och ministermöten, regelbundna möten mellan ambassadörer och arbete i kommittéer och arbetsgrupper samt ömsesidig representation i Nato och Moskva.

Ryssland har inte rätt att delta i eller lägga in veto mot Natos interna beslut. Agendan för NRC upprättas i samråd och tar upp internationella säkerhetspolitiska frågor och ett brett upplägg av ömsesidiga samarbetsprojekt. Bland temana kan nämnas ett kompatibelt missilförsvar, skapande av en gemensam militär luftlägesbild, en bedömning av terroristhotet, den politiska ledningen av den fredsbevarande verksamheten, ett avtal om ubåtsolyckor, gemensamma övnings- och utbildningsprogram, räddningsövningar och försvarsreformen.

Nyckelfrågan i framtiden är om NRC förmår bibehålla sitt politiska momentum och omsätta det i praktiskt samarbete. Relationen Nato-Ryssland kan i hög grad härledas från relationen mellan Förenta staterna och Ryssland och intresset för samarbete mellan väst och Ryssland över lag och är därmed beroende av politiska konjunkturen. Hur samarbetet utvecklas påverkas också av i vilken mån parterna är villiga att satsa på det och framför allt i vilken mån Natomedlemmarna är beredda att satsa på samarbetsprojekt och reformer i Ryssland.

Trots att Ryssland är medlem av det euroatlantiska partnerskapsrådet sköter det även i fortsättningen sina Natorelationer huvudsakligen inom NRC. Ryssland deltog fram till 2003 i SFOR- och KFOR-trupperna. Landet deltar inte i PfP:s planerings- och utvärderingsprocess (PARP) för utveckling av militära resurser, men försöker på andra sätt utnyttja Natosamarbetet i sin försvarsreform.

Nato har en specialrelation också med Ukraina. För samordning av arbetet svarar Nato-Ukrainarådet.

2.5.5 Finland och Natos partnerskap för fred

Euroatlantiska partnerskapsrådet EAPC och PfP-samarbetet är referensramen för Finlands samarbete med Nato.

För Finland erbjuder EAPC och PfP-samarbetet en chans till säkerhetspolitiskt samarbete, ett tillfälle att delta i krishanteringsuppdrag i Natoleda operationer och en möjlighet att utveckla sina nationella krishanteringsfärdigheter och kom-

patibilitet mellan dem samt att delta i samarbetet med att planera den civila beredskapen. Finland och Sverige har varit bland de mest aktiva partnerskapsländerna och har bidragit till utvecklingen av partnerskapet för fred i dess nuvarande form. Finland har genom sitt medlemskap i EAPC konsekvent arbetat för att främja och göra en insats för säkerheten i det euroatlantiska området.

Det viktigaste och mest konkreta som partnerskapet kan ge Finland är krishanteringssamarbetet. Finland har varit med i omfattande Natoleda markoperationer som varit viktiga för säkerheten i Europa (IFOR/SFOR i Bosnien, KFOR i Kosovo, ISAF i Afghanistan) som FN inte velat åta sig utan som det bemyndigat Nato till. Finland har vid två tillfällen svarat för ledningen av en brigad av KFOR-trupper i Kosovo direkt under kommandören för KFOR. PARP-processen har gett goda resultat när det gäller samordning av trupperna. Finland har under 2004 åtagit sig att genomföra 55 partnerskapsmål genom vilka de nationella krishanteringsfärdigheterna kan utvecklas.

I arbetet inom Natos sektor för civil beredskap deltar omkring 20 ministerier eller andra myndigheter från Finland. Dels har Finland mycket att ge vad gäller både expertis och resurser, dels är det nyttigt för Finland att delta med tanke på informationsutbytet och möjligheten att bilda sig en helhetsuppfattning.

2.5.6 En bedömning av Natos utveckling

Det kollektiva försvaret kommer i framtiden att stå kvar som en av Natos nyckeluppgifter, vilket också bekräftades vid toppmötet i Istanbul. Däremot har försvarsuppgiften i praktiken blivit mindre viktig relativt sett på grund av förändringarna i omvärlden. En av Natos ursprungliga uppgifter både under och efter det kalla kriget har varit och är fortsatt att tjäna som forum för det samarbete och det transatlantiska säkerhetspolitiska band som förenar Europa och Nordamerika.

En central fråga för Natos utveckling är i vilken omfattning Förenta staterna i framtiden kommer att bedriva krishantering genom det multilaterala allianssystemet. För de övriga Natoländerna är organisationen ett instrument för att binda Förenta staterna vid multilateralt agerande. Minst lika viktig är frågan hur utvidgningen på sikt inverkar på Natos handlingskapacitet och inre funktion. Ur Förenta staternas synvinkel är ett av alternativen för Nato att genomföra operationer i form av uppdragsspecifika länderkoalitioner under dess ledning. I ett utvidgat Nato kan detta i själva verket vara ett lämpligare tillvägagångssätt än hittills. I uppdrag som kräver omfattande användning av militär makt eller militärt tvingande och som kan ge upphov till meningsskiljaktigheter med bundsförvanterna kommer Förenta staterna även i framtiden sannolikt att agera på egen hand, om det anser att dess nationella säkerhet kräver det.

En central iakttagelse är att krishanteringens också i framtiden kommer att vara Natos i praktiken mest betydelsefulla militära uppgift. Nato har på grund av sin medlemskår och sina permanenta militära strukturer och sin beredskap de bästa förutsättningarna att genomföra krävande och omfattande krishanteringsoperationer.

Inom alliansen diskuteras det i vilken omfattning Nato i förlängningen skall ta hand om militära uppdrag långt från alliansens område. Nato prövar sin roll i utomeuropeiska kriser. Under de närmaste åren ligger tyngdpunkten i Natos uppdrag i Afghanistan, Asien och eventuellt i Mellanöstern och Persiska viken. Det är möjligt att Natos roll som aktör vid omfattande operationer utanför Europa småningom förstärks, om organisationen åtar sig stabiliserings- och återuppbyggnadsuppdrag inte bara i Afghanistan utan också på annat håll, som i Irak. Organisationens största utmaningar är att utveckla militära resurser i motsvarighet till de nya hotbilderna, hantera sin globala roll och se över alliansens planeringsstruktur och beslutsprocesser och att stärka den transatlantiska relationen.

I Finlands omvärld är Natos förverkligade utvidgning i Östersjöområdet en väsentlig faktor. I framtiden spelar det också en stor roll hur EU:s och Natos relationer utvecklas och hur Nato prioriterar sina aktiviteter. Nato kommer knappast ens i framtiden att behövas för militärt tvingande åtgärder, men vid behov bildas lämpliga koalitioner inom dess krets och med stöd av dess resurser för sådana uppdrag. Nato kommer med stor sannolikhet att inrikta sig på stabiliserings- och eftervårdsuppdrag och uppdrag utanför Europa. Alliansen kommer att stå kvar som kontaktforum för Förenta staterna och Europa. Samarbetet mellan Nato och Ryssland har de bästa utvecklingsutsikterna i utmaningar utanför Europa, som missilavväjning och bekämpning av terrorism.

2.6 Förändringarna i Ryssland

Rysslands framtida internationella status, såväl politiskt som militärt, är kopplad till landets ekonomiska utveckling och interna reformer. Den ekonomiska utvecklingen beror på kort sikt på energiprisnivån på världsmarknaden. På längre sikt kan infrastrukturella problem och otillräckliga investeringar ge upphov till betydande problem och bromsa upp tillväxten. Om den ekonomiska tillväxten är fortsatt snabb men utvecklingen inte får fart i motsvarande grad förblir Ryssland primärt en energi- och råvaruproducent. I så fall är en oväntad nedgång i världsmarknadspriserna på energi och råvaror fortfarande det största hotet mot Rysslands interna utveckling.

Ryssland fortsätter att privatisera sin ekonomi. Staten behåller ändå ett starkt grepp inte minst om ovan nämnda branscher, men också om telekommunikations- och massmediesektorn. För att basen för industriell produktion skall kunna utvidgas behövs det ökade utländska investeringar, men det stärker inte investe-

rarnas förtroende att staten fortsatt behåller kontrollen över centrala produktionsområden.

Rysslands prioriterar primärt ett europeiskt samarbete där Europeiska unionen och Ryssland är jämbördiga parter. Men tillnärningsprocesserna, som Rysslands WTO-medlemskap och det fördjupade samarbetet med EU, är inte helt problemfria på grund av motstridiga intressen inom landet.

Den politiska och samhälleliga stabiliteten i Ryssland har ökat inte minst under Putins presidentperiod. Men det är långt kvar till ett fungerande civilt samhälle och en rättsstat. Dumavalet i december 2003 och presidentvalet i mars 2004 gav president Putin och hans anhängare ett klart mandat. Samtidigt visade det sig att de nationalistiska opinionerna växer sig allt starkare.

För säkerheten i Europa, Östersjöområdet och Finland är det viktigt att de samhälleliga och ekonomiska reformerna fortskrider och att utvecklingen är stabil i Ryssland under Putins andra presidentperiod. Den interna stabiliteten i landet kräver att man vid sidan av marknadsekonomiska reformer främjar samhälleliga reformer i riktning mot större öppenhet och starkare demokrati.

EU:s och Rysslands umgänge kring ett strategiskt partnerskap utvidgas på olika områden. De viktigaste områdena är ekonomi och handel, inrikes och rättsliga frågor, inre och yttre säkerhet samt samarbete inom forskning och vetenskap. På alla dessa områden kommer Östersjöområdet att vara den främsta geografiska och ekonomiska knutpunkten mellan unionen och Nordvästryssland. Den utvidgade unionens grannskapspolitik erbjuder ett tillfälle att engagera Ryssland närmare också i utvecklingen av samarbetet i Östersjöområdet.

För Finland innebär utvecklingen i Ryssland därmed stora möjligheter men tillika också risker och problem. Å ena sidan blir Ryssland en allt viktigare faktor i Finlands utrikeshandel. Å andra sidan är många nya hot, som den organiserade brottsligheten, miljöproblemen och hälsovårdssituationen, problematiska också för Rysslands egen utveckling. För att bekämpa de nya riskerna krävs det målmedvetet och långvarigt samarbete med Ryssland och ett aktivt engagemang från samtliga Östersjöstater och EU.

Det kommer fortsatt att finnas spänningar i Östersjöområdet så länge Ryssland anför kritik mot Estland och Lettland framför allt i minoritetsfrågor och mot Litauen på grund av situationen i Kaliningrad. I takt med den logistiska utvecklingen i Nordeuropa och den ökade energiexporten särskilt från Ryssland kommer Finlands närområden att spela en allt större roll för Ryssland. Ekonomi-, transport- och miljöfrågor i Östersjöområdet och Finska viken accentueras. Samtidigt ökar områdets strategiska betydelse som energitransportrut. Det är möjligt att Ryssland snabbar på den ekonomiska utvecklingen i gränsområdena, inte minst Murmansk och Leningrads oblast samt S:t Petersburg.

Ett av Rysslands stora interna problem är kriget i Tjetjenien och dess återverkningar för den samhälleliga utvecklingen. Kriget har skapat stora humanitära problem och kränkningar av de mänskliga rättigheterna. En fortsatt konflikt är en betydande belastning för reformeringen av Rysslands väpnade styrkor. Kriget har kopplingar till konflikterna i södra Kaukasien och försvårar utvecklingen av relationerna med EU, Förenta staterna och Nato.

Ryssland har under de senaste åren återtagit sin plats som aktiv internationell aktör och understryker i allt högre grad sin roll som stormakt och jämbördig partner med andra ledande stater. Rysslands främsta mål i dag är att öka inflytandet i OSS-staterna. Rysslands problem vid sydgränsen kommer fortsatt att kräva den största uppmärksamheten. Gränserna mellan OSS-staterna och Ryssland har till största delen ännu inte definierats.

Relationerna med väst fördjupas genom det intensifierade samarbetet med EU och Nato. Utrikespolitiken kan förväntas bli mera målmedveten när landet återfår självförtroendet. Utvecklingen av relationerna mellan Ryssland och Kina är allt viktigare, då den kinesiska ekonomin förstärks i snabbare takt.

Förenta staterna och EU har satsat stort på att främja den ekonomiska och demokratiska utvecklingen i Ryssland och att påskynda Rysslands förankring i den internationella gemenskapen.

I praktiken är EU en strategisk partner för Ryssland framför allt i ett ekonomiskt perspektiv. Över hälften av den ryska utrikeshandeln sker med den utvidgade unionen. EU:s beroende av rysk energi kommer att öka. EU har som mål att utveckla samarbetet utifrån fyra gemensamma prioriteringar. På politisk nivå fortsätter Ryssland att knyta särskilda kontakter med den högsta ledningen i EU:s stora medlemsstater förbi EU:s gemensamma institutioner.

Också Nato har fördjupat sina kontakter med Ryssland. Parterna deklarerar att de inte ser varandra som fiender. Men det finns en politisk grundspänning i umgänget. I Nato-Rysslandsrådet eftersträvar Ryssland inflytande över Natos interna angelägenheter medan Nato försöker engagera Ryssland i samarbete om gemensamt överenskomna projekt. Ryssland har ställt sig avvisande till de baltiska staternas Natomedlemskap och haft en avvikande syn på dess nödvändighet. Ryssland uppger sig noggrant följa hur läget utvecklas i Baltikum.

2.7 Östersjöområdets betydelse

I Finlands närområde är den springande punkten i vilken mån globala problem kan bli ett hot för den interna säkerheten och hur stormaktsrelationerna utvecklas. Framstegen i samarbetet och integrationen är en central stabilitetsbyggande faktor.

Stabiliteten i Finlands närområde har förstärkts. Sovjetunionens sönderfall och reformerna i det nya Ryssland har, även om de skett i mycket långsam takt, tillsammans med EU:s och Natos utvidging till Polen och Baltikum förändrat läget i närområdet i väsentlig grad. Med EU-utvidgningen blir Östersjön i praktiken EU:s och Rysslands gemensamma innanhav. Därmed hör också Polen och Tyskland till Finlands närområde och samarbetet med dem får ökad betydelse. Utvecklingen av Rysslands relationer med EU, Nato och Förenta staterna samt relationerna mellan EU och Förenta staterna spelar en stor roll för säkerheten i Östersjöområdet.

Det är väsentligt att samarbetet med Ryssland i Östersjöområdet fördjupas genom EU-samarbetet och målen i handlingsprogrammet för den nordliga dimensionen. Det är också betydelsefullt att Ryssland går in för en aktivare roll i de regionala råden (Östersjöstaternas råd, Barents euroarktiska råd, Arktiska rådet). Länderna samarbetar också inom ramen för samarbetsorganet för brottsbekämpning i Östersjöområdet (Baltic Sea Task Force), som Finland övertar ordförandeskapet för 2005.

De tre nordiska och de tre baltiska EU-staternas inofficiella samråd blir förmodligen också en viktig påverkningsskanal i Östersjöfrågor. Statsministrarna och utrikesministrarna sammanträder regelbundet i sammansättningen 3+3 och därtill finns det tjänstemannakontakter. I den utvidgade unionen krävs det mera föregripande instrument än hittills och betydelsen av koalitioner för att driva på olika frågor accentueras. Samarbetet 3+3 är, precis som fungerande kontakter med Polen och Tyskland, viktiga för att främja Östersjöområdets särfrågor.

De aktuella praktiska problemen i området gäller miljön, sjöfartssäkerheten, kärnsäkerheten, den organiserade brottsligheten och utmaningarna på social- och hälsovårdsområdet. Många hotbilder av helt ny typ i våra förhållanden har sin upprinnelse och förmedlas via Ryssland och OSS-staterna. EU-utvidgningen understryker OSS-områdets betydelse för Finland.

2.8 Den militära utvecklingen i Finlands närområde

I linje med den allmänna militära utvecklingen förskjuts den försvars- och militärpolitiska tyngdpunkten också i Finlands närområden allt mer i riktning mot utveckling av militära resurser som lämpar sig för snabba insatser och krishantering.

Ryssland kommer fortsatt att vara den viktigaste militära styrkefaktorn i Finlands närområde. Landet genomgår en militärpolitisk brytningsfas, men kapaciteten för traditionellt bruk av maktmedel i området finns kvar.

Den från sovjettiden nedärvda flygvapens- och marinmaterielen föråldras och det går långsamt framåt med alla förnyelser, som enligt planerna skall vara

genomförda omkring 2010-talet. Ur Finlands synvinkel sett kommer markstridskrafternas nuvarande materiel i Leningrads militärdistrikt att vara fortsatt stark ännu i många år. Koncentreringen av resurser på förband för kontinuerlig beredskap - motoriserade infanteribrigader och flygregementen - ser ut att ha lyckats. I Leningrads militärdistrikt finns relativt mycket luftvapensmateriel och den används effektivare. Trupperna inom Leningrads militärdistrikt har fortsatt kapacitet för användning av taktiska kärnvapen.

De väpnade styrkorna har omstrukturerats på högsta nivå och lednings- och signalsystemen skall kontinuerligt ses över. Också Ryssland är inriktat på mera yrkesmässiga väpnade styrkor och spjutspetsteknik, men på grund av de ekonomiska svårigheterna tar reformerna lång tid. Den senaste tidens ekonomiska uppsving har förbättrat utbildning och övningar inom de väpnade styrkorna. Under de senaste åren har vapenexporten från Ryssland gått upp. Landet är fortfarande en av världens största vapenexportörer.

Rysslands militära huvudintresse ligger i Kaukasien och Centralasien. Gränserna i norra Europa och EU-ländernas gränser över lag är Rysslands mest stabila gränsområden. Kolahalvön har fortsatt central militärstrategisk betydelse som atomubåtsbas. S:t Petersburg och dess omgivning har fortfarande stor militär tyngd. Därför har Ryssland en avsevärd militär beredskap i områdena. Kontakterna med Kaliningrad spelar en fortsatt viktig roll för Ryssland. För den ryska ekonomin är det av vitalt intresse att säkra handelssjöfarten över Östersjön. De nya oljehamnarna och växande råvarutransporterna ökar området betydelse. De stora undervattensfyndigheterna av gas och olja lyfter i sin tur fram Rysslands nordliga havsområden.

Det ryska försvarsministeriet offentliggjorde i oktober 2003 ett dokument om aktuella utvecklingsåtgärder inom de ryska väpnade styrkorna där det framhåller att Ryssland har delat in sina militära hotbilder i yttre, inre och gränsöverskridande säkerhetshot, som samtliga kan kräva användning av vapenmakt. Enligt sin militära doktrin från 2000 kan Ryssland tillgripa kärnvapen för att försvara sig självt eller sina bundsförvanter, om massförstörelsevapen riktas mot dem eller om de utsätts för ett massivt konventionellt angrepp och andra metoder visar sig otillräckliga.

Försvarsbudgeten har ökat år för år sedan 2000. År 2004 uppgår budgeten till 470 miljarder rubel (ca 13,4 miljarder euro), vilket är 3,1 procent av bnp. Målet är att höja försvarsbudgeten till 3,5 procent av bnp. Samtliga väpnade styrkors sammanräknade bnp-andel kommer att ligga kvar kring 5–6 procent. Målet är att höja materielupphandlingen från nuvarande 38 till 50 procent av budgeten.

Militärreformen inom alla säkerhetsstrukturer fortsätter in på nästa årtionde. De väpnade styrkorna reduceras till omkring en miljon soldater, men samtidigt skall de kontraktbundna militärerna bli fler. Specialtrupperna och huvuddelen av högberedskapsförbanden utgörs av kontraktbundna militärer. De övriga makt-

myndigheternas militära styrka (bl.a. interna trupper och gränstrupper) kommer att ligga omkring 450 000 man. De väpnade styrkorna kan se fram emot att få ny krigsmateriel i större omfattning först i mitten av 2010-talet. Den nya materielen koncentreras kraftfullt till de permanenta beredskapstrupperna. Kärnvapensystemen kommer att bibehålla sin handlingskapacitet, även om den kommer att vara betydligt reducerad.

Av **de nordiska länderna** bygger Danmark sin säkerhets- och försvarspolitik i hög grad på Nato. Landet har en reservation mot deltagande i EU:s säkerhets- och försvarspolitiska samarbete. Natolandet Norge ser också det nordiska samarbetet och EU-samarbetet som viktigt. Sveriges försvar har en hög kompatibilitet med Natosystemen. Den viktigaste konkreta manifestationen av det nordiska försvarspolitiska samarbetet är NORDCAPS, som samordnar det nordiska samarbetet kring krishanteringsoperationer. I Sverige, Norge och Danmark går utvecklingen mot en nedskärning av värnpliktsarmén och ett ökat antal kontraktsbundna militärer, en reducerad krigstida stryka, men samtidigt en lika stor hemvärnsstyrka som förut och ökat internationellt engagemang.

Sverige kommer fortsatt att vara ett militärt alliansfritt land. Enligt det hotsscenario som ligger till grund för omstruktureringen av det svenska försvaret löper landet sannolikt inte någon risk för ett storskaligt angrepp under de närmaste åren. Däremot lyfts möjligheten till assymetriska hot fram i scenariot, som internationell terrorism, internationell brottslighet och hot mot informationsstrukturerna. Därtill ses miljökatastrofer och återverkningarna av eventuella internationella kriser som möjliga risker. I Sverige bereds ett försvarsbeslut som skall överlämnas till riksdagen mot slutet av 2004. Det omfattar åren 2005–2007.

Internationella aktiviteter och deltagande i krishanteringsuppdrag spelar en central roll i Sveriges säkerhetspolitik och försvarsmaktens verksamhet. I sitt omstruktureringsbeslut ställde regeringen som mål att alla operativa trupper skall ha kapacitet för krishanteringsuppdrag i början av 2010-talet. Sverige deltar i framtiden i internationella uppdrag med kontraktsbundna militärer.

Trots minskade omkostnader går den militära försvarsbudgeten lös på ca 40 miljarder kronor (ca 4,4 miljarder euro), vilket är omkring 1,9 procent av bnp. Försvarsbudgeten kommer sannolikt att skäras ner med tre miljarder kronor. Försvaret bygger på allmän värnplikt, men mindre än en tredjedel av årsklassen tas in för utbildning. Efter nedskärningarna i det territoriella försvaret kommer det svenska försvaret i krigstid att ha en styrka på ca 250 000 man, vilket säkerligen tas upp till diskussion i samband med det förestående försvarsbeslutet. Det kommer sannolikt att skäras inte minst i de operativa trupperna, medan hemvärnstrupperna bibehåller i stort sett nuvarande styrka, ca 50 000 personer. Det territoriella försvaret finns kvar om än betydligt reducerat. Omstruktureringen har gått långsammare än planerat och både krigs- och fredstida trupper och personal måste skäras ner mer än beräknat.

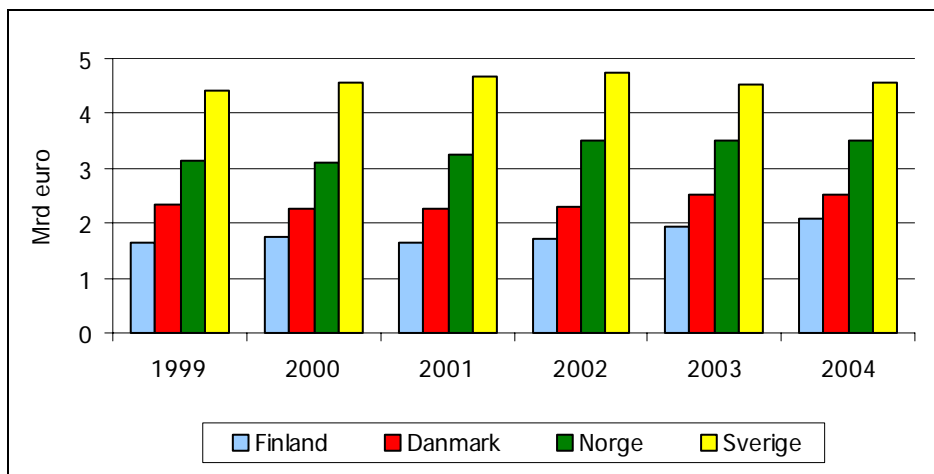
Det **norska** försvaret bygger på Natomedlemskap. I de norska hotbilderna lyfts terrorism, informationskrigföring och spridning av massförstörelsevapen fram. Specialtrupper utbildas för att avvärja hoten och försvaret deltar i ökad grad i internationella operationer. De norska väpnade styrkorna har till uppgift att upprätthålla en sådan försvarskapacitet att ett anfall kan slås tillbaka i Nordnorge.

Norges försvarsanslag har av hävd varit större än i de europeiska Natoländerna i snitt. År 2003 var de 29,6 miljarder kronor (4 miljarder euro) eller omkring 2 procent av bnp. Enligt planerna skall de följande årens försvarsbudgetar ligga på nuvarande nivå. De ökade kostnaderna för internationella aktiviteter täcks med interna regleringar inom ramen för försvarsbudgeten och genom rationalisering av det nationella försvaret. Norge har allmän värnplikt. Omkring hälften av varje årsklass tas in för utbildning.

Det norska försvaret har under de senaste åren omstrukturerats kraftfullt. Den nuvarande truppstrukturen anpassas till kraven i Natos nya strategiska koncept genom att det inrättas en internationell krishanteringstrupp som är den enda delen av markstridskrafterna som utvecklas. Enligt planen skall den krigstida truppstyrkan 2005 vara omkring 147 000 soldater, av vilka 83 000 hör till hemvärnstrupperna.

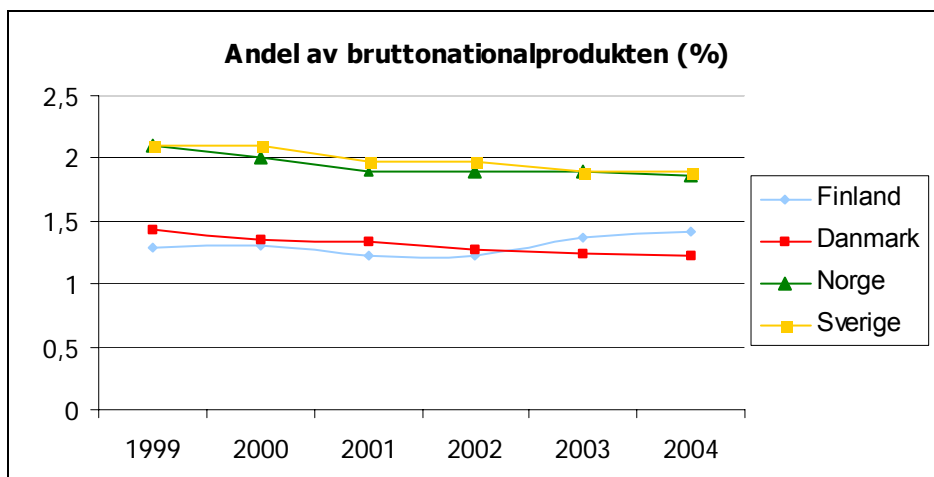
Också **Danmark** koncentrerar sig i framtiden allt mer på internationella uppdrag och en allt mer yrkesmässig försvarsmakt. Vissa element av en traditionell värnpliktsarmé hålls kvar, men reduceras kraftigt. I framtiden kommer den fyra månader långa beväringstjänsten att byggas på frivillighet. De som vill delta i internationella uppdrag eller träda i försvarsmaktens tjänst får en tilläggsutbildning på åtta månader. Trots nedskurna stödåtgärder för försvaret, nedskuren utbildning och koncentrerade aktiviteter kommer den danska försvarsbudgeten att öka något. Den beräknas vara omkring 2,6 miljarder euro per år 2005–2010, eller i snitt ca 1,3 procent av bni. Inbesparingarna genom reformer och beviljade extra anslag används till att göra den internationella verksamheten effektivare.

Figur 2 Finlands, Danmarks, Norges och Sveriges försvarsutgifter 1999–2004



Försvarsutgifter totalt 1999–2004

Finland ca 10,8 Mrd €
 Danmark ca 14,2 Mrd €
 Norge ca 20,0 Mrd €
 Sverige ca 27,5 Mrd €



Momsutgifter ingår i Finlands försvarsbudget sedan 2003

Källa: Den finska, norska och svenska försvarsmaktens och respektive försvarsministeriums webbsidor; The Military Balance

Estlands, Lettlands och Litauens EU- och Natomedlemskap 2004 förstärker stabiliteten i Östersjöområdet. Men relationerna mellan de baltiska staterna och Ryssland har ännu inte stabiliserats fullt ut. Rysslands har dröjt med ratificeringen av gränsöverenskommelser med Estland och Lettland med hänvisning speciellt till den ryskspråkiga minoritetens ställning. Östersjön blir i praktiken EU:s och Rysslands gemensamma innanhav. Nato binder också Förenta staterna vid säkerheten i området.

De baltiska staterna anser att medlemskapet i försvarsalliansen i väsentlig grad minskat det militära hotet mot dem och som medlemmar av Nato bygger de sin nya doktrin på kollektivt försvar. Lettland drar in sin beväringstjänst och inför en yrkesarmé. Estland och Litauen minskar antalet beväringar och ökar antalet yrkessoldater. Av de nuvarande doktrinerna står det territoriella försvaret delvis kvar. Huvudansvaret för det territoriella försvaret flyttas över på frivilliga försvarsorganisationer. Samtliga baltiska stater anser att de soldater som sänds ut på internationella uppdrag skall vara yrkessoldater. Samtliga baltiska staters försvarsbudgetar ökar i proportion till deras bni. Målet är omkring 2 procent. Försvarets materiel och beväpningen utvecklas utifrån Natos rekommendationer.

Polen har ambitionen att upprätthålla ett starkt territoriellt försvar även som medlem av Nato. Trots att det skärs i de väpnade styrkorna skall kapaciteten höjas. Polen kommer att ha kvar en betydande reserv och ett territoriellt försvarssystem. Omkring två procent av bni ska användas för försvaret. Polen förbättrar sin kapacitet för att delta i internationell krishantering inom ramen för Nato och stöder de baltiska staterna i deras strävan att utveckla sin försvarskapacitet.

2.9 Centrala iakttagelser ur Finlands synvinkel

Helhetsintrycket är att stabiliteten i Finlands närområde har förstärkts genom Europeiska unionens och Natos utvidgning, den fördjupade integrationen i unionen och omvandlingen i Ryssland.

Samtidigt innebär den internationella situationen större utmaningar inte bara rent generellt utan också ur Finlands synvinkel. Globala problem, utvecklingskriser och regionala konflikter har kommit att spela en allt större roll för säkerheten. Beroendet av den internationella situationen har ökat över lag. Globaliseringen har betytt nya möjligheter men också marginalisering och ökad ojämlikhet. Med globaliseringen får säkerhetsproblem allt snabbare gränsöverskridande verkningar över större områden och på ett eller annat sätt också för Europa och Finland.

Fortsatta säkerhetsproblem är bl.a. regionala konflikter, stater i upplösning, terrorism och spridning och hot med användning av massförstörelsevapen. Ur Finlands synvinkel är utvecklingen i Europeiska unionens närområde på västra Bal-

kan, i Mellanöstern, Kaukasus och Centralasien samt inom OSS-området över lag en särskild utmaning. De olösta problemen i Asien, som Kashmir, Taiwan och Nordkorea, har en inbyggd potential för att förvandlas till avsevärt bredare konflikter. Också de enorma utmaningarna i Afrika kräver att EU ägnar dem allt större uppmärksamhet.

Säkerheten i Europa har fortsatt förbättrats och området med stabiliserade förhållande utvidgats. En avgörande faktor i sammanhanget är den fördjupade integrationen i EU och unionens utvidgning och grannskapspolitik gentemot närområdena. Europeiska unionens fortsatta integrations- och grannskapspolitik är av väsentlig betydelse för säkerheten i Europa och dess närområden. Natos samtidiga utvidgning och partnerskapsaktiviteter verkar förstärkande i samma riktning.

Tack vare sin politiska, institutionella och kapacitetsutveckling blir Europeiska unionen en allt viktigare global aktör. En av prioriteringarna i den europeiska säkerhetsstrategin är att bemöta de främsta hoten, men i praktiken är unionens omfattande närområde det centrala målet för verksamheten.

Europeiska unionen utvidgar sitt ansvar också inom säkerhets- och försvarspolitiken. De största utmaningarna här är att ta fram instrument för konfliktförebyggande, tillgodose behoven inom civil krishantering och att utveckla en snabb insatskapacitet för militär krishantering. Det har uppstått spänningar i de transatlantiska relationerna, men viljan att bemöta de nya säkerhetshoten, de omfattande samarbetskontakterna och gemensamma intressena mellan EU och Förenta staterna gör att relation är fortsatt viktig.

Det samförstånd om utveckling av en gemensam säkerhets- och försvarspolitik och om behovet av ökad solidaritet mellan medlemsstaterna som uppnåddes genom Europeiska unionens konstitutionella fördrag förstärker Finlands säkerhet. EU förvandlas till en ny typ av säkerhetsgemenskap och dynamisk aktör vars styrka är en unik och bred metodarsenal.

Förenta staterna bibehåller sin betydelse som global aktör. I framtiden är det en central fråga hur Förenta staterna fungerar i samarbete med andra länder och multilaterala institutioner.

Nato kommer att ha kvar sin försvarsuppgift, men i praktiken får krävande krishanteringsuppdrag mera tyngd i dess verksamhet, också på längre avstånd från Europa. För Natos utveckling är det centralt i vilken mån och hur Förenta staterna i förlängningen agerar genom organisationen inte minst i krishanteringsuppdrag. I krishantering och framför allt i krävande militära operationer blir den s.k. koalitionsmodellen allt vanligare, dvs. samarbete från fall till fall mellan Natoländerna.

Utvecklingen i Ryssland spelar en stor roll för säkerheten och stabiliteten i Europa. Den pågående ekonomiska tillväxten ger Ryssland ökade möjligheter att uppträda som en utrikes- och säkerhetspolitiskt relevant aktör. Men den ekonomiska tillväxten står inför mycket stora utmaningar. Den samhällsliga utvecklingen i landet är likaså förknippad med många osäkerhetsfaktorer. Ryssland koncentrerar sig i första hand på OSS-området. Betydelsen av samarbetet med EU och Nato accentueras.

Globala och gränsöverskridande problem, som hot mot informationssystemen, miljörisker, katastrofer, organiserad brottslighet och risk för spridning av smittsamma sjukdomar inverkar också på den interna säkerheten, samhällenas normala funktion och medborgarnas säkerhet. Också hoten och riskerna för säkerheten i Europa är allt mer vittomfattande och uppkommer allt oftare utanför Europa. Samtidigt får sambandet mellan den yttre och den inre säkerheten större relevans. I Europa har hoten mot staters suveränitet och territoriella okränkbarhet mist mycket av sin betydelse medan hoten mot den interna säkerheten har ökat efter det kalla krigets slut. I Europa upplevs hotet om terrorism som mycket betydande.

I Europa är OSSE och Europarådet fortsatt viktiga konfliktförebyggande samsamarbetsfora och aktörer.

För lösning av säkerhetsproblemen spelar det en avgörande roll att en bred uppsättning instrument kan sättas in i rätt tid. Det är allt viktigare att kunna påverka de faktorer som bidrar till konflikter och att förebygga uppkomsten av problem. Ekonomiska, sociala och kulturella frågor uppmärksammas också i ökad grad i den internationella säkerhetspolitiken. Sambandet mellan utvecklingspolitik, människorättspolitik och säkerhetspolitik accentueras. Ambitionen är att kunna ingripa i akuta konflikter på ett så tidigt stadium och på så bred front som möjligt. Det nära sambandet mellan civil och militär krishantering får ökad tyngd.

Den militära krishanteringen blir allt mera krävande. Den största utmaningen är i många fall militärt krävande uppdrag som förutsätter snabb uttryckning. Vid sidan av en snabb insatsberedskap prioriteras specialisering och internationell arbetsfördelning och samordning mellan olika aktörer. Analogt måste beslut om nationellt deltagande kunna fattas i snabb takt. Insatser för eftervård av konflikter måste också sättas in på ett så tidigt stadium som möjligt.

För utvecklingen av Finlands försvar är det viktigt att de europeiska ländernas försvarskoncept i högre grad bygger på ett intensivare multinationellt samarbete. Av denna orsak utvecklas försvaret mot allt större samverkansförmåga i linje med internationella normer och standarder. Försvarsmaktens nyckeluppgift är fortfarande att kunna försvara vårt eget territorium mot militära angrepp eller hot om sådana. Försvarsmakten kan också användas för att skydda samhället mot asymmetriska hot och att i samråd med andra säkerhetsmyndigheter för

att skydda bl.a. vitala samhällsfunktioner och bevaka olika objekt och för informationsutbyte.

Informationstekniken tas till hjälp för att utveckla de samlade militära resurserna mot större rörlighet och snabbhet. Många länder prioriterar en utveckling av sina väpnade styrkor för krishantering i stället för territoriellt försvar som tidigare. I Finlands närområden går utvecklingen i samma riktning, men samtidigt bibehålls förmågan till traditionell användning av maktmedel.

Det multilaterala samarbetet och ansvaret för att förebygga och lösa globala problem väger tungt. FN förutsätts vara handlingskraftigare och mera effektivt. När det gäller användning av maktmedel har FN:s säkerhetsråd kvar sin exklusiva bemyndiganderätt, men den är bunden vid stormakternas samarbetsvilja. Det behövs samarbete mellan EU och Förenta staterna för att finna hållbara lösningar på olika problem och förbättra det multilaterala systemets funktion. Kontroll av globaliseringen har blivit ett centralt verktyg för att ta fram hållbara säkerhetslösningar.

3 FINLANDS SÄKERHETS- OCH FÖRSVARSPOLITISKA HANDLINGSLINJE

3.1 Utgångspunkter och mål

Finlands säkerhets- och försvarspolitiska handlingslinje tar sikte på att trygga landets självständighet och demokratiska grundvärden samt att främja medborgarnas säkerhet och välfärd. Finlands handlingslinje bygger på ett trovärdigt nationellt försvar, ett fungerande samhälle och en konsekvent utrikespolitik samt på en stark internationell roll och en aktiv verksamhet som medlem i Europeiska unionen. I Finlands handlingslinje ingår att ta ansvar för den internationella säkerheten och stabiliteten och för en fredlig förändring i överensstämmelse med gemensamma värden och principer.

I det internationella samarbetet främjar Finland säkerheten genom att medverka till att förbättra Förenta Nationernas verksamhetsmöjligheter; likaså inom ramen för Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa, Europarådet och Natos partnerskap för fred samt i andra sammanhang. Finland avser att främja det nordiska samarbetet och samarbetet med närområdena.

Den centrala utmaningen för Finlands säkerhets- och försvarspolitik är att bibehålla och stärka handlingskapaciteten i en förändrad omvärld där den globala utvecklingen, regionala konflikter och nya hot i allt högre grad påverkar Finlands säkerhet. Finland arbetar för att förebygga och bekämpa miljörisker, katastrofer, organiserad brottslighet, hot mot datasystem, smittsamma sjukdomar, spridning och användning av massförstörelsevapen och terrorism. Detta skall göras med hjälp av både nationella instrument och internationellt samarbete. I Finlands handlingslinje ingår också en trovärdig förmåga att bekämpa brottslighet. Sambandet mellan den yttre och den inre säkerheten intar en mer framträdande roll.

3.2 Insatser för att förstärka den multilaterala säkerhetsordningen och folkrätten

Finland eftersträvar att förstärka det multilaterala samarbetet och folkrätten samt att kontrollera globaliseringen. Målet är att nå större säkerhet genom att ojämlikhet och marginalisering bekämpas. Vidare vill Finland främja projekt för att reformera FN:s verksamhet. Insatser för att generera större konsekvens i målen för och verksamheten inom FN:s säkerhetsråd och ekonomiska och sociala råd samt organen under dem, likaså i målen för och verksamheten inom Internationella valutafonden, Världsbanken och WTO har hög prioritet.

Villkoren för användning av militära maktmedel skall läggas fast i ett multilateralt samarbete utifrån principerna i FN:s stadga. Finland stöder ansträngningarna att öka det internationella samfundets skyddsansvar och arbetar för lösningar som i större omfattning och i enlighet med folkrätten skyddar civilbefolkningen och motverkar humanitära katastrofer. Det internationella samfundets ansvar för att förebygga incidenter som kan leda till väpnade interventioner lyfts fram. Det kan inte bli aktuellt att använda militära maktmedel i förebyggande syfte annat än i undantagsfall och en sådan åtgärd måste grunda sig på ett beslut av säkerhetsrådet.

Finland är för ett effektivare genomförande av folkrätten och internationella avtal och understöder en förbättring av internationella brottmålsdomstolens kapacitet.

3.3 Förstärkande av Europeiska unionens handlingsförmåga

Finland arbetar för att förstärka Europeiska unionen som säkerhetsgemenskap och internationell aktör. Europeiska unionen skall ta sitt ansvar för den internationella stabiliteten och säkerheten i överensstämmelse med den europeiska säkerhetsstrategin som antogs av Europeiska rådet i december 2003 och förbättra sin handlingskraft inom yttre förbindelser. EU måste kunna sammanföra resurserna och instrumenten inom olika politikområden till en konsekvent och övergripande handlingslinje. Det stärker Finlands säkerhet att EU-medlemskapet grundar sig på solidaritet och ömsesidiga åtaganden inom alla politikområden. Finland främjar större inre enhetlighet i EU.

Finland stöder EU:s utvidgningsprocess och arbetar för en fungerande grannskapspolitik, två faktorer som spelar en viktig roll för säkerheten i Europa.

Det ingår i Finlands linje att arbeta för att effektivisera EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik och den tillhörande gemensamma säkerhets- och försvarspolitiken. Det är extra viktigt att EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik, utvecklingssamarbete och handelspolitik kännetecknas av stor konsekvens. Inom ramen för sin verksamhet i EU främjar Finland initiativ i globaliseringsfrågor och förutsättningarna att möta nya världsomspännande säkerhetshot.

Finland medverkar fullt ut i utvecklingen och genomförandet av unionens gemensamma säkerhets- och försvarspolitik. En enhetlig union, ömsesidigt ansvar och gemensamma åtaganden också inom denna sektor gagnar Finlands säkerhet.

Finland betonar vikten av att EU utvecklar och planerar sin civila och militära krishantering i ett helhetsperspektiv. Resurserna bör anpassas till de föränderliga

förhållandena, vilket kan göras genom större satsningar på snabbhet, flexibilitet och förmåga att samverka.

Den skyldighet för EU-staterna att bistå varandra som finns inskriven i det konstitutionella fördraget ökar, enligt Finland, i betydande grad den ömsesidiga solidariteten.

Finland talar för en självständig krishanteringsförmåga i EU och en förstärkning av den. En utveckling av samarbetet mellan EU och Nato är en viktig plattform för uppbyggnaden och användningen av den.

Vidare kommer Finland att förbättra sin kapacitet och sina resurser för att kunna delta i EU:s expanderande civila krishantering och militära krishanteringsoperationer som följer av de utvidgade Petersbergsuppdragen. Finland förbereder sig för att delta i EU:s planerade snabbinsatsstyrkor och vill aktivt medverka till ett permanent strukturerat samarbete som främjar utformningen av unionens militära kapacitet.

Finland kommer att delta i EU:s ökande samarbete kring militära och civila resurser och vara med om att utforma de nya kapacitetsmålen med särskild tonvikt lagd på de kvalitativa insatserna.

Finland deltar aktivt i arbetet för att utveckla, undersöka och upphandla EU:s försvarsresurser samt i verksamheten vid försvarsmaterielbyrån (Europeiska försvarsbyrån). Målet är att den finländska försvarsindustrin skall bli mer konkurrenskraftig inom EU och inom ramen för tydliga och samordnade regler.

Finland är aktivt med och utformar EU:s kommande fleråriga program för rättsliga och inrikes frågor (det s.k. Tammerfors II-programmet) utifrån Europeiska rådets slutsatser i Tammerfors, en utvärdering av hur slutsatserna har genomförts och bestämmelserna i det konstitutionella fördraget.

Dessutom främjar Finland EU:s handlingsförmåga i rättsliga och inrikes frågor genom att medverka till satsningar på en gemensam europeisk asylmekanism, genom att ta ett samlat grepp om invandringsspolitiken och genom att införa en samordnad mekanism för gränssäkerheten i enlighet med det konstitutionella fördraget.

Det följs upp vilka effekter EU-utvidgningen har på delområdena inom den inre säkerheten.

Enligt Finland är det viktigt att polismyndigheterna i medlemsstaterna intensifierar sitt operativa samarbete. Finland framhåller Europols viktiga roll för informationsutbytet mellan medlemsstaterna och för analysverksamheten.

3.4 Transatlantiska förbindelser

Enligt Finlands uppfattning är en stark transatlantisk relation viktig både för säkerheten i Europa och vid ansträngningar att lösa internationella problem.

Finland vill främja de transatlantiska förbindelserna bilateralt i samråd med Förenta staterna, i egenskap av en aktiv EU-medlemsstat och som medlem i Natos partnerskap för fred. Redan nu är den transatlantiska dialogen och det transatlantiska samarbetet betydande, och Finland arbetar för en utvidgning och effektivisering av dem.

Enligt finländsk ståndpunkt är det viktigt att det transatlantiska samarbetet genomförs i en anda av globalt ansvar och gemensamma grundvärden samt med respekt för folkrätten.

Det är, enligt Finland, viktigt att unionen är enhetlig för att EU och Förenta staterna skall ha ett gott samarbete kring ansträngningarna att stärka den internationella säkerheten.

Inom EU och tillsammans med Förenta staterna bör det undersökas om det finns behov av och möjligheter att förbättra de institutionella strukturerna för samarbetet mellan EU och Förenta staterna.

3.5 Finlands förhållande till Nato

Finland kommer att vidareutveckla samarbetet med Nordatlantiska försvarsorganisationen genom att aktivt delta i Natos partnerskap för fred och i EU/Natosamarbetet.

Vidare utvecklar Finland samarbetsrelationen med Nato dels multilateralt inom Euroatlantiska partnerskapsrådet (EAPC), dels bilateralt inom programmet partnerskap för fred (PFF). Finland vill se till att ett finländskt perspektiv och Finlands samarbetsbehov beaktas när formerna för partnerskap för fred utarbetas.

I samarbetet med Nato främjar Finland samtidigt ett bredare transatlantiskt samarbete kring säkerhetsfrågor. Nato är, enligt Finland, en central militär organisation inom den militära transatlantiska säkerhetspolitiken och det transatlantiska säkerhetssamarbetet. Sett i ett finländskt perspektiv är det viktigt att samarbetet mellan EU och Nato utvecklas och fungerar.

Inom ramen för partnerskap för fred vill Finland främja en regelbunden politisk dialog med Nato i säkerhetspolitiska frågor av vikt för Finland. Finland stärker sin kapacitet att också framöver delta i Nato-ledda krishanteringsoperationer. I detta syfte vill Finland främja samarbetet för att förbättra den militära kompeten-

ten, trupplaneringen och resurserna och i större omfattning än tidigare delta i övningsverksamheten. Viktiga insatsområden i samarbetet är att sända ut finländsk civil- och militärpersonal till från finländsk synpunkt viktiga uppdrag i Natos högkvarter och stab och för utbildning.

Samarbetet inom civil beredskap och annan samverkan för att skydda samhällena i krissituationer och för att bekämpa terrorism är samsamarbetssektorer som är stadda i utveckling och av vikt för Finland. Samtidigt är Finland med och stöder övergångsländerna inom PFF.

Finland bevakar ständigt i vilken riktning Nato förändras, hur organisationens handlingskapacitet utvecklas och vilken roll Nato spelar internationellt. En ansökan om medlemskap i alliansen kommer att kvarstå som en möjlighet inom Finlands säkerhets- och försvarspolitik också i fortsättningen.

3.6 Finlands närområden

Insatser för att främja säkerheten och stabiliteten i Nordeuropa är fortfarande ett primärt mål för Finlands säkerhets- och försvarspolitik.

Utvecklingen i Ryssland är en central faktor som påverkar säkerheten och stabiliteten i Finlands närområden. I de bilaterala relationerna med Ryssland satsar Finland på ett fortsatt och stärkt samarbete på bred front. Finland deltar aktivt i EU:s Rysslandspolitik och i ansträngningarna att förbättra dialogen i syfte att stödja reformarbetet i Ryssland och utveckla ett fungerande partnerskap inom alla fyra samsamarbetsområdena (ekonomi, rättsliga och inrikes frågor, yttre säkerhet och forskning och utbildning). För Finland är det särskilt angeläget att samarbetet inom miljöområdet stärks.

Sverige är en viktig samsamarbetspartner för Finland. Finland understryker vikten av det ömsesidiga nordiska samarbetet och av ett utökat samarbete med Estland, Lettland och Litauen samtidigt som samsamarbetsstrukturerna måste förtydligas. I takt med EU-utvidgningen får Östersjöområdet en mer framskjuten roll, och därmed blir också samarbetet med Polen och Tyskland allt viktigare.

Efter utvidgningen har Europeiska unionen och det strategiska partnerskapet mellan EU och Ryssland fått större betydelse också för säkerheten i Finlands närområden. Finland vill fortfarande utveckla politiken för EU:s nordliga dimension som ett led i EU:s grannskapspolitik.

Finland stöder ekonomiska och sociala reformer i närområdena och bättre samsamarbetsresurser på det regionala och lokala planet och i medborgarorganisationernas regi. Särskilda insatsområden är kampen mot organiserad brottslighet, gränsöverskridande miljö- och hälsorisker samt risker i samband med storolyckor och kärnsäkerhet.

Det ingår i Finlands prioriteringar att stödja förtroende- och säkerhetsskapande åtgärder som främjar den militära stabiliteten i Nordeuropa.

3.7 Stabiliteten i Europa, Europarådet och OSSE

Finland deltar aktivt i utformningen och genomförandet av EU:s grannskapspolitik med siktet inställt på att skapa ett politiskt och ekonomiskt stabilt område med förankring i europeiska värden.

De kommande stora utmaningarna består dels i demokratiutvecklingen och arbetet för större ekonomisk stabilitet, dels i åtgärder för att förebygga och bekämpa nya hot som riktas mot Finland och EU via OSS-staterna. Finland avsätter resurser för dessa problemområden i samband med anslagen för utvecklingsamarbete och civil krishantering.

Finland anser att OSSE fortfarande spelar en viktig säkerhetspolitisk roll inte minst för övergångsländer utanför EU, instabila regioner och frusna konflikter. OSSE bör få fler instrument för sitt arbete, och instrumenten bör kunna utnyttjas bättre.

Det ingår i Finlands prioriteringar att ge sitt stöd till Europarådets verksamhet för att främja mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatsprincipen som ett viktigt säkerhets- och stabilitetsskapande led i ett mer omfattande Europa. Finland främjar en effektiv och heltäckande tillämpning av Europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna och en effektiv och heltäckande verksamhet vid Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna samt ger sitt stöd till Europarådets kommissarie för de mänskliga rättigheterna och främjar minoriteternas rättigheter.

3.8 Ett övergripande tillvägagångssätt för att förebygga och hantera konflikter

Den globala utvecklingen, regionala konflikter och nya hotbilder spelar en allt större roll för Finlands säkerhet. Det behövs en omfattande uppsättning instrument för att möta och förebygga fenomenen. Finland bedriver en aktiv politik för konfliktförebyggande och krishantering som ett viktigt led i säkerhetspolitiken och hjälper genom sitt engagemang fram en lösning av kriser och en konsolidering av den internationella säkerheten.

Enligt Finland är det viktigt att insatser i konfliktförebyggande syfte, för civil och militär krishantering och återuppbyggnad efter en konflikt ses som en helhet där de mest lämpliga instrumenten kan sättas in i respektive fas av konflikten. Fin-

land arbetar för en utveckling av EU:s program för konfliktförebyggande åtgärder och främjar samarbetet mellan internationella organisationer.

Finland främjar samordnade mål för olika politikområden, till exempel säkerhetspolitiken, biståndspolitikerna och handelspolitiken, och tar fram mekanismer för måluppfyllelsen. Biståndspolitikerna och utvecklingssamarbetet är samtidigt instrument inom säkerhetspolitiken, understryker Finland. Vid sidan av satsningarna på långsiktigt utvecklingssamarbete sätter Finland in kortvarigare åtgärder för att förebygga och efterbehandla kriser. För Finland är en öppen internationell handels- och finansieringsmekanism baserad på gemensamma regler viktig, likaså åtgärder för att driva och utveckla trafik- och datakommunikationssystem. Större avseende kommer att fästas vid åtgärder för att påverka miljöhot i konfliktförebyggande syfte och för att reparera miljöskador som uppstått till följd av konflikter.

Finland understryker att politiken för de mänskliga rättigheterna överlag spelar en säkerhetsfrämjande roll, och inte minst i olika stadier av en konflikt ända från förebyggande insatser till återuppbyggnad. Vid pågående kriser är det av största vikt att skydda civilbefolkningen, särskilt kvinnor och barn. Detta måste vägas in redan i planeringen och utbildningen inför krishanteringsoperationer. Efter en konflikt är det, understryker Finland, viktigt att förstärka demokratin, de mänskliga rättigheterna och rättsstaten med särskild tonvikt lagd på kvinnors och minoriteters ställning. Finland deltar i valövervakning och är med och utformar försoningsprocesser efter konflikter. Det är Finlands intention att i mån av möjlighet ge bistånd till säkerhets- och försvarssektorn i syfte att hjälpa mälländerna att själva ta ansvar för sin säkerhet inom ramen för en normal samhällsordning.

3.9 Krishantering

Finland har för avsikt att förbättra krishanteringen, både den civila och den militära krishanteringen. Vid operationer är det av största vikt att civila och militära åtgärder tillämpas på ett konsekvent sätt. Detta kräver att de civila och militära funktionerna vid gemensamma operationer ses som en helhet och att respektive förvaltningsområden får bättre planering, större samverkan och ökad kapacitet såväl nationellt som internationellt.

Behovet och betydelsen av civil krishantering kommer enligt Finland att öka. Finland skall utveckla och utvidga sitt deltagande inom ramen för olika organisationer och andra verksamhetsformer. Finland främjar större samordning och bättre samarbete i den civila krishanteringsverksamheten i EU, i internationella organisationer, särskilt FN och OSSE, och bland övriga aktörer.

För Finland är Europeiska unionen den viktigaste aktören i insatserna för att utveckla den civila krishanteringsverksamheten. Finland vill verka för att resur-

serna förbättras och fullföljs och för att åtgärder sätts in vid rätt tidpunkt inom EU:s prioriterade områden.

Finland utvecklar sina nationella resurser inom civil krishantering i ett brett perspektiv för att deltagandenivån på sikt skall kunna vidgas. Särskilt avseende fästs vid utbildning och träning. Viktiga insatsområden är mänskliga rättigheter och rättsstatsprincipen, demokratibistånd, jämställdhetsfrågor, civilsamhället, gränssäkerhet och gränspolis, räddningstjänst och civilstyre. Statsrådet kommer att förbereda en lag om civil krishantering.

Finlands militära krishanteringsförmåga skall anpassas till omvärldsförändringarna, och det förutsätter att nya verksamhetsmodeller införs. Det finländska deltagandet skall ligga på minst samma nivå som i dagsläget. När formerna för deltagande planeras skall effekterna av ett deltagande ges hög prioritet.

Diversifierade och effektivare militära resurser ingår i Finlands utvecklingsplaner och Finland kommer att delta aktivt i mångnationell övningsverksamhet. Resursutvecklingen inriktas på de kvalitativa målen och det mångnationella samarbetet. Finland satsar på tillräckligt välutrustade och välutbildade trupper med kapacitet för krävande militära krishanteringsinsatser och som snabbt kan skickas ut till krisområden.

Statsrådet kommer att se över och i nödvändig utsträckning modernisera lagen om fredsbevarande verksamhet med målet att den gällande beslutsmekanismen som innebär medverkan från riksdagens sida skall bibehållas.

3.10 Nya hot, terrorism och vapenkontroll

Finland arbetar för att förebygga och bekämpa nya gränsöverskridande och globala säkerhetsproblem med hjälp av brett upplagda mekanismer.

Den inre säkerheten i det finländska samhället skall värnas i alla lägen. I detta syfte utarbetar regeringen ett program för den inre säkerheten. Programmet skall också behandla interna hotfaktorer i Finland som påverkar säkerheten och innefatta nödvändiga åtgärder för att bemöta hoten. Den inre säkerheten kommer att främjas i ett längre perspektiv.

De livsviktiga samhällsfunktionerna skyddas mot risker och kriser med hjälp av effektiva och heltäckande interna förberedande åtgärder och utgående från den anknytande yttre handlingsförmågan. Strategin för att säkra dessa verksamheter genomförs effektivt och ses över i en fortlöpande process.

Som ett led i arbetet för att möta nya hot ses de nuvarande systemen för handräckning över och förtydligas. Samverkan med EU och solidariteten inom unionen är ägnade att också stärka den inre säkerheten i Finland.

I kampen mot terrorism är det enligt Finland angeläget att långsiktigt intervensera i bakgrundsfaktorerna och att inskräpa vikten av respekt för de mänskliga rättigheterna. Finland engagerar sig mer i biståndet till utvecklingsländerna för att bygga upp och förbättra deras möjligheter att bekämpa terrorism.

Finland engagerar sig aktivt i arbetet för att effektivisera EU:s verksamhet för att bekämpa terrorism. Finland räknar med att delta i planeringen av metoderna för genomförandet av solidaritetsklausulen i EU:s konstitutionella fördrag, både inom unionen och på nationell nivå.

Polisen och andra biträdande myndigheter skall bli effektivare på att förebygga, upptäcka och utreda terrorism. Befogenheterna avpassas efter hur allvarligt ett hot är och verkställs med respekt för de mänskliga rättigheterna.

Finland deltar aktivt i det internationella samarbetet för att förhindra spridning av massförstörelsevapen och främja vapenkontroll. För att målen med avtalsmekanismerna, till exempel icke-spridningsavtalet för kärnvapen, skall nås måste dels genomförande- och övervakningsmekanismerna förbättras, dels signatarstaterna bättre fullfölja sina åtaganden.

EU är det preliminära forumet för Finlands ansträngningar för att främja målen för nedrustning och vapenkontroll. Finland främjar dessutom EU:s strategi mot massförstörelsevapen i sina bilaterala kontakter. En effektivare exportkontroll och bättre samarbete i övrigt kräver att Finland förbättrar sin egen kapacitet. Finland har en positiv inställning till nya mekanismer och deltar i PSI-initiativet och i programmet Globalt partnerskap. Ett annat område för aktiva insatser från Finlands sida är ansträngningarna att få till stånd ett internationellt avtal som reglerar handeln med små vapen.

CFE-avtalet ökar säkerheten i Europa. Ratificeringen av det anpassade CFE-avtalet har dragit ut på tiden. I dagsläget har Finland ingen anledning att överväga ett tillträde till CFE-avtalet.

Finland tillträder Ottawakonventionen om förbud mot antipersonella minor 2012 och förstör infanteriminorna före utgången av 2016.

Samtidigt med åtgärderna för att förebygga hot satsar Finland på att vid de myndigheter som svarar för den inre säkerheten upprätthålla och förbättra kapaciteten att bekämpa både existerande hotbilder och de nya hotbilder som följer i kölvattnet av omvärldsförändringar.

Bekämpningen av den organiserade brottslighet som riktar sig mot Finland effektiviseras för att hålla jämna steg med framför allt förändringarna våra närområden. Arbetet för att förebygga, upptäcka och utreda allvarlig och organiserad brottslighet på nationell nivå effektiviseras med hjälp av intensifierat samarbete

mellan polisen och andra lagövervakningsmyndigheter och en översyn av befogenheterna. Säkerheten vid Finlands gränser, som är EU:s yttre gräns, främjas.

Både på det nationella och det internationella planet gör Finland aktiva ansträngningar för att förebygga och bekämpa miljöhot. Åtgärder för att förutse och gardera sig för klimatförändringar är ett viktigt insatsområde. Skyddet av Östersjön främjas och Finland skyddar sig mot eventuella olyckor i närområdena. Finland verkar för större säkerhet i den internationella sjöfarten på Östersjön och framför allt på Finska viken.

För att säkerställa en fungerande ekonomi och ett fungerande samhälle dimensionerar Finland sin försörjningsberedskap enligt principen att befolkningens levnadsmöjligheter, livsviktiga samhällsfunktioner och försvarets materiella förutsättningar skall tryggas under alla omständigheter. Det ökande internationella samarbetet blir ett allt viktigare element i Finlands försörjningsberedskap. Det tas fram offentliga beredskapsåtgärder med tanke på allvarliga marknadsstörningar och sektorsspecifika hot mot försörjningsberedskapen samt för att säkerställa den kritiska infrastrukturen i det finländska samhället.

3.11 Ett trovärdigt nationellt försvar

Finland upprätthåller och utvecklar sin försvarsförmåga som ett militärt icke-allierat land, bevakande förändringarna av säkerheten i sin omvärld. Med hjälp av en trovärdig nationell försvarsförmåga eftersträvar Finland att förebygga hot mot säkerheten på finskt territorium. Finland måste i alla lägen kunna garantera en självständig handlingsförmåga och trygga förutsättningarna för ett demokratiskt samhälle.

I försvarsplaneringen räknar Finland med att förebygga och bekämpa effekterna av regionala kriser och av politiska, ekonomiska eller militära påtryckningar samt möjligheten att militära maktmedel används mot Finland. Dessutom räknar försvaret med att i samråd med andra myndigheter förhindra att medel för asymmetrisk krigsföring används mot det finländska samhället.

Finlands försvarskapacitet bestäms utifrån att hela landet skall kunna försvaras. För detta har landet allmän värnplikt, och försvaret byggs upp på ett territoriellt försvarssystem. Det militära försvaret skall omfatta hela rikets territorium.

För ett trovärdigt försvarssystem krävs det att man koncentrerar sig på kärnverksamheterna och att omstruktureringen av försvarsmakten fortsätter. Samtidigt skall Finland fortsätta att bygga upp beredskap för internationellt militärt samarbete i olika krissituationer.

Försvarsmakten satsar alltså på att förbättra sin kapacitet att i förekommande fall bistå andra myndigheter i hanteringen av olika typer av säkerhetsrisker.

Det internationella militära samarbetet utgör en väsentlig del av Finlands försvars- och säkerhetspolitik och är ägnat att komplettera Finlands eget försvar. Det militära försvaret skall utvecklas i riktning mot att Finland kan vara en aktiv medlem i den säkerhetsgemenskap som skapas av Europeiska unionen och avsätta nödvändiga militära resurser för insatser som skyldigheterna visavi unionen kräver. Genom nationella beslut skall resurserna kunna användas till krisanterningsoperationer som leds av såväl FN, OSSE och EU som Nato.

4 INSATSER FÖR ATT UTVECKLA HANDLINGSFÖRMÅGAN I YTTRE FÖRBINDELSER

De utmaningar i säkerhets- och försvarspolitiken som behandlas i redogörelsen ställer nya och stora krav på Finlands handlingsförmåga i de yttre åtgärderna inom alla sektorer. En framgångsrik verksamhet för att trygga Finlands intressen kräver god samarbetsförmåga, bättre beredskap, större samordning av verksamheterna och adekvata resurser inom hela statsförvaltningen.

Statsrådet har nyligen eller kommer inom en snar framtid att lägga upp riktlinjerna för biståndspolitiken, politiken för de mänskliga rättigheterna, globaliseringspolitiken, närområdessamarbetet och för tryggnad av livsviktiga samhällsfunktioner och den inre säkerheten. Förverkligandet av dessa riktlinjer kommer till viktiga delar att stöda de mål som denna redogörelse ställer upp för Finlands yttre handlingsförmåga utifrån en bred säkerhetsuppfattning.

Informationsinsamlingen och framtagningen en lägesbild skall förbättras i syfte att ge republikens president, statsrådet och statsrådets utrikes- och säkerhetspolitiska utskott bättre kapacitet att leda verksamheten i en krissituation.

4.1 Insatser för att främja Finlands säkerhetsintressen

Utifrån den säkerhets- och försvarspolitiska handlingslinjen skall utrikesministeriet i enlighet med sin strategi vara expertministerium för och samordnare av utrikespolitiken. Med hjälp av diplomatisk verksamhet på bred bas skall utrikesministeriet arbeta för att uppfylla Finlands utrikes- och säkerhetspolitiska måldels bilateralt och multilateralt, dels i ett regionalt och ett globalt sammanhang. De närmaste åren kommer utrikesministeriet att ha ypperliga möjligheter till det när Finland innehar ordförandeskapet för EU, de nordiska länderna och OSSE.

Europeiska unionen är det forum där Finland i första hand utövar sitt inflytande. Det ligger i Finlands intresse att unionen får större handlingskraft i de yttre förbindelserna. Finland arbetar för detta genom att ta initiativ i utformningen och genomförandet av unionens gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik och säkerhets- och försvarspolitik. Följaktligen kommer Finland att satsa på förberedelserna för och genomförandet av de strategier och program inom olika sektorer som ingår i den säkerhetsstrategi som har antagits av Europeiska rådet. Tillsammans med Nato genomför Finland ett multisektoriellt samarbete inom ramen för EAPC och programmet partnerskap för fred, i genomförandet av partners-

kapsmålen, i krishanteringsoperationer och inom den civila beredskapen. De säkerhets- och försvarspolitiska målen och det tillhörande behovet av informationsinsamling vägs in när nätverket av beskickningar ses över. Utrikesministeriet skall få bättre informationsförsörjning och analysresurser.

Det är särskilt utrikesministeriet som svarar för finländska medborgares säkerhet i utlandet om internationella kriser uppstår. Ministeriets konsulära verksamhet kommer att förbättras och samarbetet mellan de nordiska länderna och EU-länderna att intensifieras. Avsikten är att via samarbetet på bästa möjliga sätt utnyttja de till buds stående resurserna, att förbättra informationsgången mellan medlemsstaterna och att ge EU-medborgarna bättre service.

Utifrån närområdesstrategin från 2004 arbetar Finland för större stabilitet i och samarbete med närområdena. Åtgärder för att förbättra samarbetet mellan Finland, Estland, Lettland, Litauen och Ryssland vidtas. En samordning av närområdessamarbetet, de nuvarande finansiella instrumenten och EU:s grannskapsinstrument prioriteras.

Finland arbetar för att förbättra näringslivets möjligheter att hävda sig på en globalt influerad världsmarknad. Därför medverkar Finland till att modernisera reglerna för internationell handel och avskaffa hindren för export av varor och tjänster och för investeringar samt uppmuntrar till investeringar i Finland och tryggar livsviktig import under alla omständigheter.

Finland är aktivt med och tar fram instrument som kan hjälpa det internationella samfundet att möta de utmaningar som globaliseringen för med sig. Helsingforsprocessen avslutas fram till 2005 och Finland kommer att främja möjligheterna att genomföra de konkreta rekommendationer som processen genererar i syfte att skapa större rättvisa och demokrati i de internationella förbindelserna och förbättra dialogen mellan olika aktörer.

4.2 Genomförande av det biståndspolitiska programmet, mänskliga rättigheter och global säkerhet

Med hjälp av det biståndspolitiska programmet, redogörelsen om politiken för de mänskliga rättigheterna och globaliseringsutredningen vill regeringen främja en konsekvent och samordnad linje i Finlands politiska strategier. Myndigheterna skall samarbeta mer kring genomförandet av programmen, och nya arbetsformer och verksamhetsmodeller tas i mån av möjlighet fram.

Bland prioriteringarna i regeringens biståndspolitiska program märks ett åtagande att följa FN:s millenniedeklaration och arbeta för målen i den samt särskilda insatser inom de områden där Finland kan erbjuda ett mervärde. Tanken är att de ökande biståndsanslagen skall användas till effektiva och högkvalitativa insatser och att politikområdena skall karakteriseras av större konsekvens. I överens-

stämmelse med det biståndspolitiska programmet betraktas biståndspolitik också som säkerhetspolitik. Samtidigt kommer Finland att vid sidan av ett långsiktigt utvecklingssamarbete också satsa på förebyggande, hantering och eftervård av kriser i utvecklingsländerna.

Finland arbetar för att fullfölja de mänskliga rättigheterna i enlighet med målen i redogörelsen om politiken för de mänskliga rättigheterna. I egenskap av medlem i FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna 2005–2007 kommer Finland att verka för bättre kontroll av efterlevnaden av de mänskliga rättigheterna och för en översyn av regelverket om de mänskliga rättigheterna.

4.3 Konfliktförebyggande insatser

Finland avser att förebygga konflikter i överensstämmelse med EU:s program för konfliktförebyggande från 2001. I detta syfte engagerar sig Finland i internationella och regionala organisationer och i bilaterala politiska förbindelser samt utnyttjar tillgängliga finansiella instrument. Enligt Finlands uppfattning är det viktigt att parterna åtar sig att bygga upp en pluralistisk och demokratisk samhällsmodell, arbetar för god förvaltning, värnar rättsstatsprincipen och respekterar internationellt godkända regler för de mänskliga rättigheterna.

Med hjälp av bilaterala projekt vill Finland främja fred, säkerhet, de mänskliga rättigheterna, demokrati och god förvaltning också i andra länder än bara länderna för långsiktigt samarbete. I detta sammanhang understryker Finland vikten av samarbete med arabländerna och den islamska världen.

Utvecklingssamarbetet integreras mer systematiskt i insatserna och arbetsmetoderna för att främja inre och regional säkerhet och förebygga konflikter i länderna. På så sätt är det lättare att snabbt reagera på förändrade förhållanden i partnerskapsländerna. Också verksamheten inom ramen för medborgarorganisationer skall förbättras.

Arbetsmetoderna i det regionala utvecklingssamarbetet kommer att omformas genom att Finland satsar på projekt som främjar regional integration och stabilitet respektive medverkar till att lösa utvecklingsproblem med regionala förtecken (exempelvis miljöhot, smittsamma sjukdomar, brottslighet, bekämpning av narkotika). Dessutom understöder Finland internationella organisationer som bedriver regionalt arbete i utvecklingsländer. Konfliktförebyggande åtgärder i Sydösteuropa och i OSS-länderna intar en central roll i krishanteringsverksamheten, i det arbete för de mänskliga rättigheterna, demokrati och vapenkontroll som utförs i regionala organisationer och i de bilaterala relationerna.

4.4 Civil krishantering

Den civila krishanteringen kommer att ses över inom de EU-prioriterade områdena och i enlighet med de utvidgade krishanteringsuppgifterna i det konstitutionella fördraget. Målet är att öka synergieffekterna av Finlands deltagande i civil och militär krishantering och att främja större samverkan.

Finland ökar sitt engagemang i civila krishanteringsoperationer på västra Balkan och i OSS-länderna inom ramen för EU, OSSE och Europarådet. Nya satsningar kan komma att krävas särskilt vid EU-operationer i krisområden utanför Europa, till exempel i Mellanöstern och Afrika. I överensstämmelse med EU:s handlingsprogram för civil krishantering vill Finland ta fram multifunktionella kompetenser framför allt inom områdena mänskliga rättigheter och säkerhet, politisk lägesinformation, medling, gränsövervakning, räddningstjänst, nedrustning, demobilisering, återintegration och medieprofilering. Vidare kommer Finland att delta i andra organisationers och aktörers civila krishanteringsprojekt där finländsk expertis behövs.

Det hör till utrikesministeriet att göra bedömningar av och besluta om Finlands deltagande i operationer vid kriser. Inrikesministeriet upprätthåller och utvecklar beredskapen för den civila krishanteringen inom landet och ser till att beredskapen lever upp till Finlands åtaganden.

Finländska rättsstats-, förvaltnings- och människorättsexperters och civila polismäns deltagande i internationella civila krishanteringsuppdrag 2004

Västra Balkan

Bosnien och Hercegovina

European Union Police Mission (EUPM). EU:s civilpolisuppdrag

European Union Monitoring Mission (EUMM). EU:s övervakningsmission

FYROM

Proxima. EU:s civilpolisoperation

OSCE Spillover Monitoring Mission to Skopje. OSSE:s övervakningsmission

Kosovo

UNMIK. FN:s interimsstyre i Kosovo, civilpolis

OSCE Mission in Kosovo. OSSE:s rättsstatsmission som ett led i interimsstyrelsen i Kosovo

Albanien

OSCE Presence in Albania. OSSE:s rättsstatsmission

Kaukasien och Centralasien

Georgien

OSCE Mission to Georgia. OSSE:s faciliterings- och övervakningsmission för fredsprocessen

Turkmenistan

OSCE Centre in Ashgabad. OSSE:s sambandskontor

Övriga länder och områden

Afghanistan

ISAF/PRT. Regional återuppbyggnadsgrupp
EU:s särskilda sändebuds kontor

Jordanien

USA-lett utbildningsprojekt för irakiska poliser

Sri Lanka

Sri Lanka Monitoring Mission (SLMM): Samnordiskt övervakningsuppdrag inom ramen för fredsavtalet

Nordirland

Independent International Commission on Decommissioning

Finländska experter i internationella organisationer

EU/rådets sekretariat

OSSE/sekretariatet

Europarådet

Nato/internationella sekretariatet

Inom flera förvaltningsområden finns det experter som behövs för civila uppdrag vid kriser. De interna förvaltningsmekanismerna och resurserna kommer att omorganiseras så att det alltid finns en tillgänglig högkvalitativ expertpool för civil krishantering. Rekryteringen till civil krishantering och de tillhörande informationssystemen kommer att förbättras för att experter skall kunna sändas ut snabbt och flexibelt. Experterna skall ha personliga egenskaper, en yrkeskompetens och beredskap till krishanteringsuppdrag som motsvarar de krav som uppdragen ställer.

Också utbildning utnyttjas för att förbättra Finlands resurser för civil krishantering. Enligt planerna skall Räddningsinstitutet starta en samordnad utbildning för experter som reser ut i civila krishanteringsuppdrag. Utbildningen skall bygga på ett utbildningssystem som EU utarbetar. Det kommer också att utredas om Räddningsinstitutet kan bli ett centrum för utbildning och forskning i samordnad militär och civil krishantering. Utbildningen kommer att koordineras dels med hänsyn till behoven av specialkompetens i ett nationellt perspektiv, dels utifrån internationella utbildningsmöjligheter och utbildningserfarenheter. De finländska medborgarorganisationernas utbildningsverksamhet främjas som ett led i en storskalig översyn av de nationella resurserna.

Figur 3 Finländskt deltagande i civil krishantering 2004



Materialförvaltning och transporter vid civil krishantering, likaså andra logistiksystem, koordineras och utvecklas av inrikesministeriet i samråd med andra myndigheter. Inrikesministeriet har avtalat med försvarsministeriet om samarbete bland annat gällande förfarandet vid utlåning av utrustning och materiel.

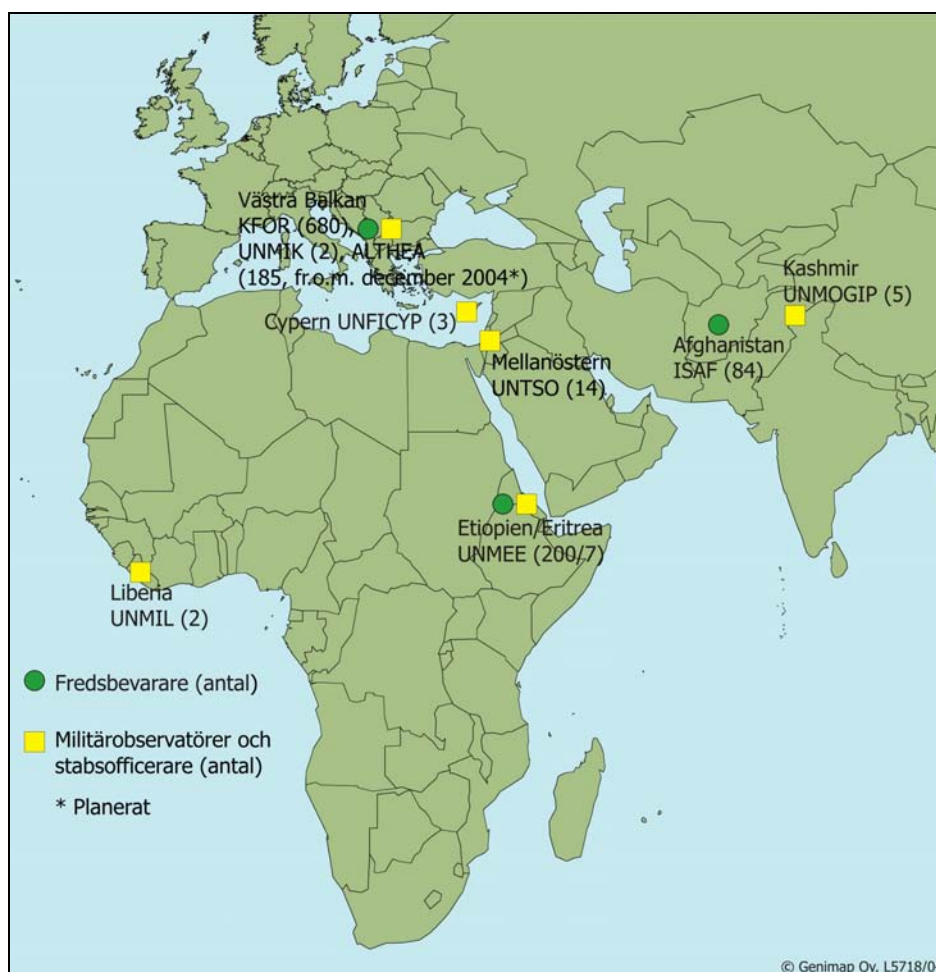
Det kommer att undersökas om Försörjningsberedskapscentralen, försvarsmakten och medborgarorganisationerna kan etablera samarbete för upphandling av materiel och utrustning och för beredskapslagring. Vidare skall det utredas om ett TETRA-kompatibelt signalsystem kan införas i den civila krishanteringen.

4.5 Militär krishantering

I den internationella omvärld som råder på 2010-talet måste Finland räkna med ett mer komplicerat och krävande behov av krishantering. Detta medför att Finland måste införa nya former för verksamheten. Redan i dagsläget kräver krishanteringen större flexibilitet, snabba reaktioner och ständig anpassning till förändrade säkerhetsmiljöer. Engagemanget i internationell krishantering är samtidigt ett sätt att förbättra samverkanskapaciteten och det nationella försvarets trovärdighet. I den internationella krishanteringen utnyttjas i stort sett samma resurser som de som avsatts för det nationella försvaret.

De senaste åren har Finland deltagit med betydande simultana insatser i två till tre krishanteringsoperationer. Engagemanget i traditionell militär krishantering och fredsbevarande verksamhet kommer att ligga på åtminstone samma nivå som nu och verksamhetens effektivitet skall uppmärksammas särskilt. Finland förbereder sig också för att delta i EU:s snabbinsatsstyrkor som håller på att utformas.

Figur 4 Finländska fredsbevarare och militärobservatörer, september 2004

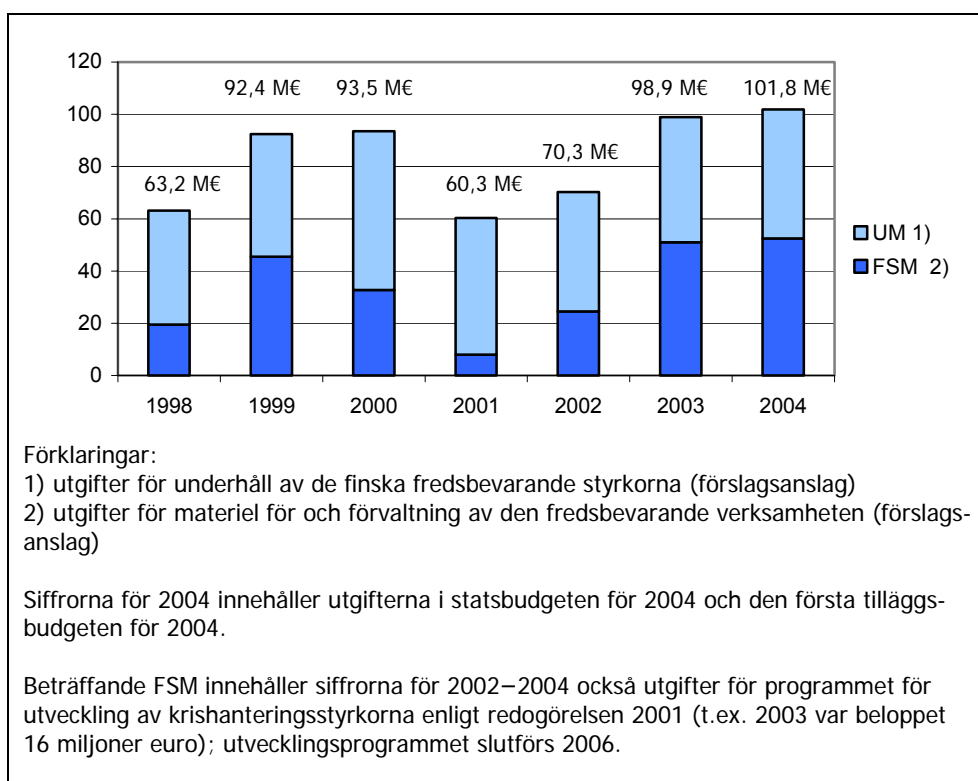


När samverkanskapaciteten skall förbättras och nya trupptyper bildas måste Finland satsa på högteknologi, hög kvalitet och specialkompetens inom snäva expertområden. I mån av möjlighet kommer de internationella beredskapstrup-

perna att utnyttjas i mindre förband än kompanier och bataljoner som en del av mångnationella trupper.

I och med att finländska experter placeras i internationella staber kan det säkerställas att Finland får påverka planeringen av EU- och Nato-ledda krishanteringsoperationer på ett så tidigt stadium som möjligt. Finland försöker placera personal i staber som förbereder och leder operationer och vid kompetenscentren samtidigt som Finland deltar i Nato-ledda krishanteringsoperationer samt för att bevaka utvecklingen i den internationella krishanteringen.

Figur 5 Internationell fredsbevarande verksamhet, utgifter 1998–2004 (utfall, miljoner euro)



Målet med det internationella försvarsmaterielsamarbetet är att alla trupper skall kunna bygga och bevara en samverkanskapacitet som genererar materiell kompatibilitet, gemensamma principer för användningen, utbildning och förutsättningar för ömsesidig försörjningsberedskap. Samtidigt eftersträvas ekonomiska och funktionsmässiga besparingar genom de gemensamma projekten. Finland kommer att delta i försvarsmaterielsamarbetet inom EU och det fortsatta utveck-

lingsarbetet inom ramen för försvarsbyrån samt avsätter adekvata resurser för byrån.

I samband med det internationella samarbetet i krishanteringsfrågor kommer Finland att undersöka möjligheterna att öppna sina övningsområden och sitt luftrum för EU och annan internationell utbildnings- och övningsverksamhet. Bland dessa projekt märks initiativet att inrätta ett helikopterutbildningscentrum i Enontekis enligt internationella standarder.

Målen och programmen för de nya resurser som behövs i krishanteringssamarbetet behandlas ingående i kapitlet om försvaret.

4.6 Vapenkontroll

Finland kommer att delta i det internationella arbetet inom prioriterade områden för internationell vapenkontroll, särskilt i insatserna för att förhindra spridning av massförstörelsevapen.

Vidare arbetar Finland för ett effektivare genomförande av avtalen för att förhindra spridning av massförstörelsevapen och i andra samarbetsarrangemang. Dessutom har Finland för avsikt att engagera sig i internationell verksamhet inom skyddssektorn.

I och med att exportövervakningen och annat samarbete förbättras måste den inhemska kapaciteten bli bättre. Samordningen mellan myndigheterna intensifieras, och ett handlingsprogram läggs upp för de åtgärder som krävs för internationellt samarbete och för Finlands egna skyddsbehov när det gäller att bekämpa hotet från massförstörelsevapen.

Finland deltar i programmet Globalt partnerskap som startats av G-8-länderna. En plan för anslag och projekt utarbetas. Finland ser till att myndigheterna kan delta i PSI-initiativet för att förhindra spridning av massförstörelsevapen.

Ett av de mest angelägna målen för Finland är att arbeta för att fördraget om fullständigt förbud mot kärnsprängningar (CTBT) träder i kraft. När det gäller konventionen om förbud mot biologiska vapen (BTWC) utvecklar Finland sin expertis och samarbetet mellan myndigheterna med närmaste målsättning att delta i konventionens granskningskonferens som arrangeras år 2006 när Finland innehar EU-ordförandeskapet.

Utvecklingsländerna skall få stöd för att kunna åta sig att uppfylla de internationella förpliktelserna för vapenkontroll. Finland undersöker möjligheterna att öka utbildnings- och expertbiståndet till utvecklingsländerna.

Finland fortsätter att spela en aktiv roll i de multilaterala arrangemangen för konventionell vapenkontroll och nedrustning. För att förhindra att små vapen sprids okontrollerat skall FN:s program, OSSE:s dokument och EU:s handlingsprogram om små vapen fortsatt genomföras. I sin egen verksamhet eftersträvar Finland att integrera frågan om små vapen i utvecklingssamarbetet och projekten för civil krishantering. Utifrån hur erfarenheterna utfaller beslutar Finland om biståndsanslag också i framtiden kan användas till deltagande i säkerhetspolitiska projekt med tydliga biståndseffekter.

Finland deltar i de internationella minaktiviteterna som syftar till att förhindra och reducera humanitära problem till följd av minor och odetonerade rester efter krig.

Finland har tillträtt konventionen om inskränkningar av vissa konventionella vapen som reglerar användningen av minor (CCW). Finland deltar i förhandlingarna om en effektivisering av avtalet, inbegripet begräsningarna i användningen av fordonsminor.

Finland tillträder Ottawakonventionen om förbud mot antipersonella minor 2012 och förstör infanteriminorna före utgången av 2016. En trovärdig försvarsförmåga skall säkerställas genom att det 2009–2016 ordnas upphandlingar om system för att ersätta infanteriminorna. Försvarsförvaltningen får nödvändiga tilläggsanslag i sin anslagsram.

I enlighet med fördraget om observationsflygningar (Open skies-avtalet) och Wiendokumentet om förtroende- och säkerhetsskapande åtgärder i Europa fortsätter försvarsförvaltningen att fullfölja Finlands förpliktelser. För att effektivisera verksamheten vill Finland främja det internationella samarbetet, särskilt beträffande fördraget om observationsflygningar.

5 UTVECKLANDET AV FÖRSVARET

5.1 Grunderna för utvecklandet av försvaret

Finland upprätthåller och utvecklar sin försvarsförmåga som ett militärt icke-allierat land, bevakande förändringarna av säkerheten i sin omvärld. Med tanke på det nationella försvaret har Finlands närområden en central betydelse.

Finlands försvar baserar sig på allmän värnplikt och ett territoriellt försvarssystem vilket är föremål för förnyelse. Försvarssystemet bemöter på ett kostnads-effektivt sätt de utmaningar och krav som både det nationella försvaret och förändringarna av säkerheten i omvärlden medför. Försvarsmaktens organisation och försvarsmaterielen utvecklas med beaktande av den förändrade krigföringen, den nya teknologin och det internationella samarbetet.

För försvaret utvecklas ett underrättelse-, övervaknings- och ledningssystem som fyller de krav som den nätverksbaserade krigföringen ställer och som omfattar alla försvarsgrenarna.

Ökad uppmärksamhet fästs vid utvecklandet av de förmågor som den militära krishanteringen och snabbinsatsverksamheten samt det ökade internationella samarbetet förutsätter. Dessutom utvecklas försvarsmaktens beredskap att stöda andra myndigheter.

5.1.1 Finlands försvarspolitik och försvarslösning

Finlands försvarslösning baserar sig på en trovärdig nationell försvarsförmåga. Målsättningen för Finlands försvar är att i alla situationer garantera landets självständighet samt att trygga medborgarnas levnadsmöjligheter och statsledningens handlingsfrihet. Med stöd av försvaret eftersträvas förmåga att bemöta alla militära kriser och hot med nationella resurser. Genom utvecklande av militär kompatibilitet skapas fortgående beredskap för militärt samarbete i olika krissituationer.

Finlands försvarslösning förutsätter medborgarnas omfattande stöd och godkännande. En stark försvarsvilja är den grundläggande förutsättningen för ett trovärdigt försvar. Försvarsviljan och den positiva inställningen till försvarsmakten upprätthålls och befrämjas genom att medborgarnas möjligheter att delta i den frivilliga försvarsverksamheten ökas.

Försvarsmaktens lagstadgade uppgifter är att övervaka och trygga den territoriella integriteten, försvara riket och dess rättsordning samt folkets livsbetingelser, sörja för den militära försvarsberedskapen, handha den militära utbildningen, stöda frivillig försvarsutbildning, ge handräckning till andra myndigheter, delta i räddningsverksamheten samt delta i den internationella krishanteringen.

Finlands försvarsförmåga och dess effektivitet baserar sig i första hand på

- personal och trupper som är välutbildade och prestationsdugliga
- tidsenlig samt kvalitativt och kvantitativt tillräcklig krigsmateriel
- funktionssäkra underrättelse-, övervaknings- och ledningssystem
- nationell försörjningsberedskap samt internationell samverkan och kompatibilitet
- förmåga att reglera försvarsberedskapen på det sätt som situationen förutsätter samt
- medborgarnas starka försvarsvilja.

Försvaret utvecklas långsiktigt med beaktande i första hand av de externa hoten mot säkerheten och de krav på försvarsmaktens prestationsförmåga som följer av dem samt de tillgängliga resurserna.

I 2010-talets territoriella försvar är tyngdpunkten tydligare än förut förlagd till försvaret av objekt och livsviktiga funktioner. Samarbetet mellan försvarsmakten och de övriga myndigheterna betonas i alla hotmodeller.

Deltagandet i den internationella krishanteringen är viktigt med tanke på Finlands försvarspolitik och utvecklandet av försvarsmaktens kapacitet. Finland satsar förutom på den nuvarande förmågan också på att utveckla förmåga och enheter som förutsätter specialisering. Härvid beaktas i första hand de behov som är centrala med tanke på den internationella krishanteringen samt Finlands kunnande i fråga om högteknologi, kvalitet och yrkeskunskap. Specialiseringen förutsätter att beredskapstruppernas materiella förmåga utvecklas och att specialpersonalen knyts till de internationella uppgifterna närmare än hittills. I syfte att möjliggöra militärt samarbete utvecklas försvarsmaktens funktionsmässiga och materiella kompatibilitet enligt Nato-standarderna och –normerna.

På grund av att omvärlden blivit allt mer pluralistisk och hoten allt mångformigare, på grund av att det internationella samarbetet ökat, på grund av att teknologin utvecklas och blir allt dyrare samt på grund av den utveckling som Finlands befolkningsstruktur genomlever förutsätter utvecklandet av ett trovärdigt försvarssystem en starkare koncentration än för närvarande på de centrala funktionerna och på fortsatt förändring av försvarsmaktens struktur.

5.1.2 Kris- och hotmodeller som används vid försvarsplaneringen

Försvarsmakten måste förbereda sig för att kunna förhindra och vid behov avvärja bruket av militära maktmedel mot Finland.

De kris- och hotmodeller som används vid försvarsplaneringen är

- en regional kris, som kan ha följdverkningar för Finland
- politisk, ekonomisk och militär påtryckning, som kan innebära hot med militära maktmedel och begränsad användning av sådana
- användning av militära maktmedel, vilket kan innebära ett strategisk överfall eller ett anfall som inleds med ett strategiskt överfall och som görs i syfte att erövra områden.

Försvarsplaneringen innefattar också förberedelser som syftar till att i samarbete med de övriga myndigheterna förhindra att den asymmetriska krigföringens metoder riktas mot samhället eller för att begränsa användningen av sådana metoder.

Vid försvarsplaneringen beaktas också förberedelser som syftar till att stöda andra myndigheter på det sätt som EU:s solidaritetsklausul förutsätter. Solidaritetsklausulen förpliktar unionen och dess medlemsstater att hjälpa en medlemsstat som blivit offer för en terroristattacker, en naturkatastrof eller en av människor förorsakad storolycka. Hjälpen kan ges med alla till buds stående medel, inklusive militära resurser. Vart och ett medlemsland bestämmer självt om innehållet i och omfånget av den hjälp som landet ger.

Regional kris

Med en regional kris avses i detta sammanhang en situation där en regionalt begränsad kris som inträffar utanför Finlands gränser kan ha följdverkningar för Finland.

Krisen kan förorsakas bl.a. av militära, politiska eller ekonomiska orsaker eller av en kombination av dessa. Krisen kan också uppstå som en följd av en storolycka, en miljökatastrof eller samhällsliga problem utanför Finland. En regional kris kan också utgöras av en kris som utvecklas längre bort från Finlands territorium och som hotar säkerheten i Europa eller världen.

För att förhindra att verkningarna av en regional kris når Finland eller för att begränsa verkningarna regleras beredskapen smidigt och används försvarsmaktens trupper i den omfattning som behövs i samarbete med andra myndigheter. Finland försöker påverka regionala kriser utanför landets närområden genom att delta också i internationella krishanteringsoperationer.

Politisk, ekonomisk och militär påtryckning

Med politisk, ekonomisk och militär påtryckning avses verksamhet genom vilken en annan stat eller en annan aktör försöker påverka Finlands nationella beslutsfattning.

Till den militära påtryckningen kan höra territoriekränkningar, väpnade intermezozon, störande av land-, sjö- och lufttrafiken och av data- och telekommunikationen samt informationsoperationer genom vilka försök görs att påverka den allmänna opinionen, medborgarnas försvarsvilja eller samhällets funktion eller att försvaga landets försvarsförmåga. Påtryckningen kan effektiveras också med hjälp av den asymmetriska krigföringens metoder.

En situation där påtryckning förekommer kräver att försvarsmakten har förmåga att på ett smidigt och framsynt sätt reglera beredskapen. Genom att ställa upp de trupper som behövs och skydda de livsviktiga funktionerna kan försvarsförmågan manifesteras och tröskeln för att använda militära maktmedel mot Finland höjas.

Bruk av militära maktmedel

Påtryckningen kan fortsättas så att militära maktmedel snabbt tas i bruk i syfte att tvinga rikets ledning att acceptera önskade lösningar. Detta kan ske genom att aktioner med förlamande konsekvenser riktas mot livsviktiga arrangemang, objekt och funktioner i samhället samt mot försvarssystemet. Potentiella mål för ett överfall är de integrerade underrättelse-, övervaknings- och ledningssystemen samt luftförsvaret, flygfälten och hamnarna.

Till ett sådant strategiskt överfall kan höra att flyg- och fartygstrafiken störs och hindras. Överfallet kan innefatta aktioner som genomförs separat eller gemensamt av alla försvarsgrenarna med utnyttjande av fjärrverkande vapensystem samt specialtrupper. I aktionerna ingår informationsoperationer som en väsentlig del av verksamheten.

Också anfall i syfte att erövra områden kan inledas med ett strategiskt överfall. Vid det fortsatta anfallet anlitar alla försvarsgrenarna maktmedel i stor utsträckning. Avsikten med anfallet är att direkt inverka på försvararens livsviktiga objekt och funktioner samt att besätta områden som är centrala med tanke på krigets målsättning.

Angriparen försöker med hjälp av en så omfattande instrumentarsenal som möjligt bryta sig igenom försvaret och uppnå målet t.ex. med hjälp av informationskrigföring samt samverkan mellan specialtrupper, sabotageverksamhet, precisionsvapen med lång räckvidd och markanfall samt internationell isolering av landet. För att målet skall nås är det inte nödvändigt att erövra omfattande landområden eller att helt tillintetgöra försvararens vapenmakt. Förberedelserna

för en operation som är större än ett strategiskt överfall torde kräva många månader.

Förutsättningen för att bruket av militära maktmedel skall kunna förhindras är att försvarets prestationsförmåga påvisas genom att försvarsberedskapen höjs till tillräckligt hög nivå. Avvärijandet av bruket av militära maktmedel förutsätter alltid partiell eller total mobilisering.

Asymmetrisk krigföring

Med asymmetrisk krigföring avses i vid bemärkelse både militär och icke-militär verksamhet där sådana metoder eller instrument används som motparten inte är förberedd att avvärja. Den asymmetriska krigföringen kommer i framtiden uppenbart att utgöra ett hot mot säkerheten och att vara ett medel som sannolikt hör samman med alla hotmodeller.

Med hjälp av den asymmetriska krigföringens metoder är det möjligt att skada också en överlägsen motståndare. Det öppna, högt utvecklade informationsområdet är synnerligen sårbart inför asymmetriska attacker av alla slags aktörer. Som de allvarligaste asymmetriska hoten betraktas terrorism och sabotageverksamhet, spridning och användning av massförstörelsevapen samt informationskrigföring.

Specialtruppernas aktioner eller informationskrigföringens metoder kan till sina verksamhetsformer vara helt av samma slag som attacker vilka genomförs av terroristgrupper eller kriminella organisationer. När den asymmetriska krigföringens metoder används kan det vara svårt att bedöma aktörernas målsättning och risken för att krisen utvidgas, särskilt beträffande hotmodeller på lägre nivå än sådana där det är fråga om bruk av militära maktmedel.

De slag av hot som den asymmetriska krigföringen medför beaktas inom alla förvaltningsområden när samhällets beredskap planeras.

5.2. Utvecklandet av försvaret 2005 2012

5.2.1 2010-talets försvar

Försvarsmaktens viktigaste uppgift är försvaret av Finlands territorium och det finska folket. Försvarsmakten deltar också i den internationella krishanteringsverksamheten, vilket förutsätter bättre beredskap, utrustning och specialutbildning än hittills. När försvarsmakten utvecklas beaktas de krav som ställs i EU:s nya konstitutionella fördrag. Förberedelser görs för att försvarsmaktens perso-

nal, trupper och materiel skall kunna användas allt mer effektivt för handräckning både under normala förhållanden och i olika störningssituationer.

För försvaret av riket upprätthåller försvarsmakten beredskap att förhindra och avvärja militära hot, övervaka och trygga den territoriella integriteten samt delta i tryggandet av samhällets livsviktiga funktioner i samverkan med de övriga myndigheterna. Uppgifterna förutsätter sammanställning och upprätthållande av en lägesbild i realtid.

Försvarsmakten förutsätts ha förmåga att

- ge förvarning om betydande förändringar av den militära säkerheten i omvärlden
- upprätthålla försvaret på rikets hela område
- bedriva territorialövervakning och bevaka territoriet till lands, till sjöss och i luften,
- stöda de andra myndigheterna när det gäller att trygga samhällets livsviktiga funktioner,
- ta i bruk sådana resurser från det övriga samhället som behövs för avvärjande av kriser och hot,
- delta i den internationella krishanteringen samt
- bedriva internationellt militärt samarbete i olika krissituationer.

Det militära försvaret baserar sig på det territoriella försvaret, vilket utvecklas fortgående med beaktande av förändringarna i omvärlden, de omprövade uppgifterna samt de tillgängliga resurserna. Ledningssystemet förblir alltjämt riksomfattande, regionalt och lokalt. Stabernas uppgifter och rollfördelning ses över. Försvarsförmågan baserar sig på fredstida trupper med olika grad av beredskap samt på krigstida trupper som ställs upp enligt det som situationen förutsätter.

De krigstida trupperna indelas i territoriella och operativa trupper. De territoriella styrkornas numerär är ca 250 000 och de operativa styrkornas ca 100 000 man. Med hjälp av de territoriella trupperna, till vilka också de planerade landskaps-trupperna hör, skyddas de för samhället och försvarsmakten centrala strukturerna samt hålls de med tanke på rikets försvar viktiga områdena i de egna truppers besittning. De territoriella trupperna utvecklas så att de har förmåga att försvara viktiga objekt och områden i alla kris- och hotmodeller. Förmågan hos gränstrupperna, vilka hör till de territoriella trupperna, att verka i krävande spaningsuppgifter och i krävande uppgifter som specialförband eller mot sådana förbättras.

Med hjälp av de operativa trupperna skapas tyngdpunkten i försvaret. De består av försvarsgrenarnas mest prestationsdugliga förband och enheter, och de används centraliserat på rikets hela område. Trupperna har kapacitet för mobila samoperationer och fjärrverkande eld. Med en del av de operativa trupperna kan de civila myndigheterna ges stöd också under normala förhållanden.

Ledningen av 2010-talets rörliga krigstida trupper, vilka är mindre än de nuvarande, förutsätter en lägesbild som så långt som möjligt visar skeendet i realtid. För att en rättidig ledning skall kunna garanteras skapas för försvarsmakten ett integrerat underrättelse-, övervaknings- och ledningssystem. Systemet gör det möjligt att förse alla försvarsgrenarna med en gemensam lägesbild i realtid samt tillräckliga ledningskontakter. Ledningssystemet utvecklas så att det är internationellt kompatibelt.

Huvudstaben utgör ledningsstab för kommandören för försvarsmakten och är försvarsförvaltningens centralförvaltningsmyndighet. Den ansvarar förutom för den strategiska planeringen av försvaret och ledningsverksamheten också för utvecklandet av försvarsgrenarna och för samordningen av deras verksamhet samt för det internationella samarbetet.

Huvudstabens uppgifter och organisation ses över. Huvudstaben förnyas så, att den kan koncentrera sig på totalutvecklandet av försvarsmakten samt på planeringen och ledningen av försvarsgrenarnas samoperationer. Den nuvarande arméstaben som hör till huvudstaben läggs ner och i stället inrättas en särskild Arméstab. I fortsättningen ansvarar staberna för armén, marinen och flygvapnet för respektive försvarsgrens prestationsförmåga, för utvecklandet av den samt för verksamheten och ledningen av operationerna i enlighet med de uppgifter som kommandören för försvarsmakten tilldelar dem.

Armén har till uppgift att tillsammans med de andra försvarsgrenarna skydda landområdena. Armén svarar för övervakningen och placeringen av de värnpliktiga vid alla försvarsgrenarna och deltar i stödjandet av andra myndigheter.

Regionala ledningsorgan för armén är staberna för militärlänen, som ansvarar för planeringen av försvaret och ledningsverksamheten på det egna området, för värnpliktsärendena samt för uppgifter som hör till dem i deras egenskap av regional förvaltningsmyndighet. Militärlänen indelas i enlighet med sina uppgifter i två grupper. En del av militärlänen är operativa militärlän vilka har totalansvar för planeringen av arméns operationer och för samordningen av försvarsgrenarnas funktioner på sitt ansvarsområde. Det operativa länet kan ta ledningen över territoriella trupper, andra militärlän samt operativa och andra trupper som underställs det operativa länet av ett högre ledningsorgan.

Marinen har till uppgift att skydda Finlands sjöförbindelser samt tillsammans med de andra försvarsgrenarna avvärja anfall som kommer från havet. Kommandören för marinen för befäl över marinkommandona, vilka svarar för planeringen och ledningen av sjöförsvaret på sitt område. De ledningsorgan, fartygsenheter och övriga operativa trupper som är underställda marinkommandona är utbildade och utrustade för att verka på öppet hav och i skärgården.

Flygvapnet har till uppgift att tillsammans med luftvärnet skydda försvarsmaktens och samhällets livsviktiga funktioner och objekt mot luftangrepp. Flygvapnet deltar förutom i jaktförsvaret i samoperationerna med fjärrverkande markmålseld. Kommendören för flygvapnet för befäl över tre flygflottiljer, vilka svarar för planeringen och ledningen av luftförsvaret på sitt område. Flygflottiljerna för befäl över flygdistrikt och operativa trupper. Flygvapnets jaktplan används i huvudsak centraliserat och under riksomfattande ledning.

Försvarsmaktens underhålls- och logiksystem är en del av den riksomfattande försörjningsberedskapen. Underhålls- och logiksystemets uppgift är att i alla situationer sörja för truppernas underhåll och komplettering. Systemet upprätthåller nätverk både med det finländska samhället och med internationella samarbetspartner. När beredskapen höjs kompletteras systemet med underhållsdelar som hör till de trupper vilka ställs upp, med regionala underhållstrupper samt med avtalsbaserade resurser från näringslivet och det övriga samhället. Rationaliseringen av försvarsmaktens materielverk fortsätter, depåfunktionerna skärs ner och materielupplagen minskas så att de motsvarar behoven hos de krigstida styrkorna vilka omfattar 350 000 man.

Utbildningen av de krigstida trupperna baserar sig på allmän värnplikt. Garnisonernas och truppernas antal anpassas till 2010-talets behov.

Tyngdpunkten i utvecklandet av försvarssystemet åren 2005–2012 är förlagd till förbättrandet av prestationsförmågan hos arméns operativa trupper, luftförsvaret samt försvarsmaktens integrerade underrättelse-, övervaknings- och ledningssystem. Målsättningen är att få till stånd en mobil, på en lägesbild i realtid baserad användning av alla försvarsgrenars operativa trupper samt vapenverkan med lång räckvidd. För det effektiva skyddandet av samhällets och försvarsmaktens livsviktiga arrangemang, objekt och funktioner ansvarar huvudsakligen de territoriella trupperna.

5.2.2 Underrättelse-, övervaknings- och ledningssystemet

Försvarsmaktens underrättelse-, övervaknings- och ledningssystem gör det möjligt att få tillfredsställande förvarning beträffande en strategisk nivå samt att skapa en operativ-taktisk lägesbild, att höja den egna beredskapen och att få till stånd en rättidig ledning av trupperna. Systemet ger dessutom information om territoriekränkningar på Finlands land- och sjöområden samt i luftrummet. Med hjälp av ledningssystemet är det möjligt att leda försvarsmaktens trupper både i krigs- och fredstid även under störningsförhållanden, att samarbeta med olika myndigheter samt att bedriva internationellt samarbete.

Systemet utvecklas så att en sådan integrerad operativ miljö för överföring, behandling och förvaltning av data som täcker alla försvarsgrenar och verksamhetsområden samt som möjliggör samordnad verksamhet på alla nivåer för sen-

sorer, vapensystem samt beslutsfattning färdigställs före år 2012. Detta för-
snabbar väsentligt beslutsfattningen och den övriga ledningsverksamheten.
Samtidigt förbättras systemets mobilitet och stridstålighet. Utvecklingsarbetet
gäller under planeringsperioden främst den strategiska och den operativa nivån.
Grunder för försvarsgrenarnas kompatibilitet på den taktiska nivån skapas.

Den rationalisering av informationsförvaltningen som görs i syfte att stöda ut-
vecklandet av det integrerade underrättelse-, övervaknings- och ledningssystemet
verkställs genom att separera den operativa och den administrativa databe-
handlingsmiljön från varandra, genom att stegvis inleda partnerskapsverksamhet
i syfte att producera förvaltningstjänster samt genom att ta i bruk funktioner och
teknik som möjliggör internationellt samarbete samt samverka med de
nationella säkerhetsmyndigheterna. Rationaliseringen innefattar omorganisering
av dataförvaltningen, koncentring av dataförvaltningens beslutsförfarande och
finansieringsstruktur samt en omfattande datateknisk integration.

Underrättelse- och övervakningssystemet

Genom utvecklande av underrättelsesystemet förbättras den strategiska och
operativa förvarningsförmågan, försvarsmaktens och statsledningens lägesbild
samt förmågan att delge underrättelser. Förvarning om övernationella och
asymmetriska hot som riktar sig mot Finlands befolkning och infrastruktur och
som äventyrar säkerheten inhämtas i samverka med de övriga myndigheterna.
Inom ramen för övervakningssystemet sammanförs övervakningsinformationen
samt skapas en enhetlig operativ och taktisk lägesbild som delges alla försvars-
grenarna. Före år 2009 sammanförs uppgifterna från försvarsmaktens alla sen-
sorer till försvarsgrenarnas gemensamma lägesbild.

Försvarsgrenarnas förmåga när det gäller strategisk spaning samt spaning på
operativ-taktisk nivå, övervakning och målanvisning i informationskrigföringens
miljö utvecklas. Möjligheten att på ett smidigt sätt använda resurserna över för-
svarsgrenarnas gränser utvecklas. Utvecklandet av arméns operativ-taktiska
spaning genomförs som en del av konstruktionen av nätverket för det integrera-
de underrättelse-, övervaknings- och ledningssystemet. Koncentringen av sjö-
övervakningen och utvecklandet av fjärranvändningen av systemen fortsätts,
vilket gör det möjligt att omplacera övervakningspersonal från fortén i andra
uppgifter. Uppdateringen av undervattensspaningen fortsätts på de områden
som är centrala för verksamheten, samtidigt som den flyttbara övervakningen
utvecklas. De övervakningssystem som jaktförsvaret förutsätter förnyas och
stridsförmågan förbättras genom att inleda anskaffningen av passiva sensorer.

När spaningen och övervakningen utvecklas beaktas den internationella kompa-
tibiliteten så, att det är möjligt att agera tillsammans med andra länder inom
krishanteringsoperationernas underrättelse- och övervakningssystem samt vid
behov att utbyta mål- och annan information i realtid.

Ledningssystemet

Ledningsverksamheten på strategisk och operativ nivå samt organisationsstrukturerna utvecklas med tillämpning av allmänna internationella principer så, att gemensam användning av datanäten möjliggörs. Utvecklandet av ledningssystemet genomförs enligt de riktlinjer som getts för rationaliseringen av informationsförvaltningen samt de krav som det nya lednings- och förvaltningssystemet ställer.

Försvarsmaktens informationsförvaltning rationaliseras. En ny datateknisk plattform delas ut i den operativa och administrativa miljön före utgången av år 2009. Den administrativa miljön utvecklas så att den blir starkt koncentrerad, vilket gör det möjligt både att rikta in resurserna på den operativa datatekniska miljöns behov och att som användare av servicen ansluta andra säkerhetsmyndigheter om vilka beslut fattas särskilt.

Informationssamhällets utveckling och skapandet av nätverk utvidgar försvarsmaktens samarbetsfält. Detta förutsätter att försvarsmakten deltar i fråga om utvecklandet av datatekniska lösningar som gäller myndigheter på riksnivå. Försvarsmakten har en aktiv roll i de riksomfattande förberedelser som gäller förhindrande av hoten från informationskrigföringen.

Före årtiondets slut kompletteras nätverksinfrastrukturen hos försvarsmaktens integrerade underrättelse-, övervaknings- och ledningssystem så att den motsvarar de behov som avvärdandet av ett strategiskt överfall ställer. När det gäller att skapa den beredskap som en djupare kris förutsätter används hela samhällets resurser. Det ökade behovet av samverkan mellan alla myndigheter bl.a. i olika störningssituationer och i fråga om datasäkerheten ställer ytterligare krav på utvecklandet av ledningssystemet och särskilt dess tekniska förverkligande.

När försvarsmaktens ledningssystem utvecklas beaktas de krav som det internationella samarbetet ställer. Informationsförvaltningens arkitekturer utformas så att de svarar mot internationell praxis och kompatibiliteten testas i olika försöksmiljöer och vid olika övningar.

För armén skapas på 2010-talet förmåga att leda de territoriella och operativa trupperna med utnyttjande av försvarsmaktens underrättelse-, övervaknings- och ledningssystem. Arméns förmåga när det gäller mobil ledning utvecklas. Marinens och flygvapnets ledningssystem samt deras stridstålighet utvecklas som en fast del av försvarsmaktens integrerade underrättelse-, övervaknings- och ledningssystem.

Informationskrigföringsförmågan utvecklas som en helhet varvid målsättningen är att utforma och ta i bruk sådana nationella metoder för verksamheten som svarar mot hotmiljön. Resurserna koncentreras särskilt till den elektroniska krigföringen och den datasystembaserade krigföringen. När det gäller den elektro-

niska krigföringen är tyngdpunkten förlagd till utvecklandet av förmågan till elektronisk påverkan. När det gäller den datasystembaserade krigföringen är det i begynnelsekedet främst fråga om att fortsätta utvecklandet av skyddssystemen och att undersöka påverkningsmetoderna och därefter att utveckla motmedelsförmågan. Forskningsverksamheten gällande den elektroniska krigföringen utvidgas och den förnyade utbildningen för denna verksamhet inleds.

5.2.3 Försvarsgrenarna

Armén

Armén skall ha förmåga att försvara riket på hela dess område, att skydda de livsviktiga funktionerna, att ge handräckning till andra myndigheter samt att med stöd av de övriga försvarsgrenarna förhindra och avvärja militära anfall. Med hjälp av de territoriella trupperna övervakas landområdena, skyddas samhällets centrala infrastruktur och hålls de viktiga områdena. En angripare som trängt in i landet slås tillbaka med de operativa trupper som används på riksomfattande nivå och som ges stöd av fjärrverkande eld.

Till arméns fredstida organisation hör Arméstaben, de regionala ledningsorganen, truppförbanden, de militära undervisningsanstalterna samt Materielverket.

I enlighet med den målsättning som anges i 2001 års redogörelse indras före slutet av år 2008 den ena av de krigstida pansarbrigaderna, de avdelta stridsvagnsbataljonerna, fyra regionala brigader, tre jägarbrigader samt över tvåhundra mindre enheter. Arméns krigstida personal minskas före utgången av år 2008 med ca 60 000 man, varefter arméns styrka är ca 285 000 man. De återstående trupperna utvecklas som en del av 2010-talets försvarssystem.

Till arméns operativa trupper hör operativa brigader, mekaniserade stridsgrupper, specialförband och en helikopterbataljon. Till dem hör dessutom spanings- och övervakningsenheter samt vapenslagstrupper.

Till de territoriella trupperna hör brigader, bataljoner samt enheter avsedda för skydd av objekt. Vid de territoriella trupperna inrättas dessutom nya typer av trupper som är mindre än de nuvarande och har mångsidigare användning.

De operativa truppers beredskapsbrigader uppnår operativ beredskap under förloppet av år 2008. Deras eldkraft och rörlighet utvecklas genom anskaffning av pansrade granatkastarfordon och bepansrad transportmateriel samt utrustning för främjande av rörelse. Leopard 2 –stridsvagnarna, CV9030 – stridsfordonen och pansarvärnsrobotarna tas i operativ användning. De enheter som är utrustade med materielen i fråga utbildas i huvudsak under planeringsperioden. Beredskapsbrigadernas spanings- och ledningsförmåga förbättras ge-

nom att ledningsinstrumenten uppdateras och kompletteras och mörkerkapaciteten ökas. Skyddet utvecklas genom att luftvärnssystemet kompletteras samt genom anskaffning av skyddsmateriel och skyddsutrustning för de enskilda trupperna och individerna. Börjande från år 2009 upprätthålls beredskapsbrigadernas prestationsförmåga genom att ammunitionen kompletteras och brigadernas rörlighet ytterligare utvecklas.

För helikopterbataljonens del uppnås operativ beredskap före slutet av år 2010 så, att bataljonen har kapacitet att stöda förutom beredskapsbrigaderna och arméns specialförband också marinen och flygvapnet. Specialförbandens prestationsförmåga och beredskap utvecklas genom att också de krav som den internationella krishanteringen ställer tas i betraktande. Gränstrupperna förbereds för att kunna användas särskilt för spaning och övervakning samt i uppgifter som specialstyrkor eller kontraspecialstyrkor.

Skyddsområdet och skyddsmedicinen utvecklas inom alla försvarsgrenar. Den materiella beredskapen hos arméns skyddsenheter och personalens utbildning ökas. Prioriterade områden är förmågan gällande skyddsspaning och skyddsövervakning samt utvecklandet av skydd. Utvecklingsarbetet genomförs i samverkan med de civila myndigheterna. De bäst utbildade och utrustade trupperna förbereds för att kunna användas också i krishanteringsuppgifter utomlands.

Arméns slagförmåga utvecklas genom anskaffning av tunga salvpjäser för att verkningarna av vapnen skall kunna nå in i motståndarens operativa djup. Till artilleriet anskaffas specialammunition för beskjutning av yt- och punktmål och flygvapnet förses med markmålskapacitet. I samband med att slagförmågan utvecklas skapas ett sådant spanings- och målanvisningssystem som den fjärrverkande eldanvändningen förutsätter och som baserar sig på utnyttjandet av prestationsdugliga fjärrstyrda luftfarkoster och moderna sensorer.

Tyngdpunkten i utvecklandet av arméns underhåll förläggs till skapandet av regionala underhållsregementen. De underhållsbataljoner som ställs upp vid de fredstida truppförbanden utgör stommen i de krigstida underhållsregementena. De skapar redan under fredstid nätverk med näringslivet på sitt respektive område. När beredskapen höjs ställs regementena upp och kompletteras så att de når sin krigstida numerär.

Börjande från år 2009 är tyngdpunkten i utvecklandet av armén förlagd till utvecklandet av luftvärnet och de territoriella trupperna. Huvudstadsregionens luftvärn effektiveras. De territoriella truppers förmåga när det gäller att snabbt skydda militära objekt och att ge andra myndigheter handräckning samt att skydda samhällets livsviktiga objekt utvecklas. Beredskapen hos huvudstadsregionens trupper att trygga statsledningens verksamhetsförutsättningar och att skydda samhällets livsviktiga objekt i huvudstadsregionen förbättras alltjämt.

Arméns totalstyrka och viktigaste trupper år 2008

Totalstyrka (285 000)

Operativa trupper (60 000)

3 beredskapsbrigader
1 pansarbrigad
4 jägarbrigader
2 mekaniserade stridsgrupper
1 helikopterbataljon
special- och vapenslagstrupper

Luftvärnsrobot- och
luftvärnskanonenheter
Eldledningens ledningsorgan

Territoriella trupper (225 000)

7 infanteribrigader
29 avdelta bataljoner/stridsgrupper
170 lokalförsvarenheter, inkl. landskapstrupper
vapenslagstrupper
avdelta enheter

Marinen

Marinen skall ha förmåga att skapa en sjölägesbild, övervaka den territoriella integriteten, avvärja territoriekränkningar samt i samverkan med de övriga försvarsgrenarna skydda sjöförbindelserna och avvärja anfall till sjöss.

Till marinens fredstida organisation hör Marinstaben, två marinkommandon, Nylands Brigad, Kotka Kustområde, Sjökrigsskolan och inrättningar.

Före början av nästa årtionde avstår marinen från robotbåtar och minsvepare som blir föråldrade. Det rörliga kustartilleriet läggs till huvuddelen ned och det fasta kustartilleriet minskas. Marinens krigstida personalstyrka minskas före slutet av år 2008 med ca 25 000 man, varefter marinens styrka uppgår till ca 30 000 man.

Huvuddelen av marinen hör till de operativa trupperna. De utgörs bl.a. av alla stridsfartygsenheter samt kustförbandens rörliga enheter. Till stridsfartygsenheterna hör minjaktsflottiljerna, robotflottiljerna, minfartygen och minutläggarna. Till de rörliga kustförbanden hör bl.a. kustjägarbataljonerna, kustrobotkompanierna, de avdelta kustjägarkompanierna, sjömålsrobotbatterierna och kustartilleribataljonerna.

Tyngdpunkten i utvecklandet av marinen är förlagd till skyddandet av sjöförbindelserna och förbättrandet av minjaksförmågan samt utvecklandet av de rörliga kustförbanden. Avväjningsförmågan på ytnivå upprätthålls på nuvarande nivå. Marinen har kapacitet att stöda de övriga myndigheterna med hjälp bl.a. av oljebekämpningsfartyg, pionjärenheter från marinen samt transport- och stridsfartyg.

Flottilj 2000 ges operativ beredskap före slutet av år 2009. Flottiljen kan på grund av sitt effektiva luftbevaknings- och luftvärnsrobotsystem användas för att skydda sjöförbindelserna också mot lufthot.

Minjaktskapaciteten utvecklas genom anskaffning av en ny minjaksflottilj före år 2012. I flottiljen ingår spanings- och röjningsfartyg, dykarplutoner samt ett informationssystem för minkrigföring.

Marinens totalstyrka och viktigaste trupper år 2008

Totalstyrka (30 000)

Fartygsenheter

2 robotflottiljer (8 robotbåtar)

3 minjaksflottiljer

3 minfartyg och 3 minutläggare

4 bevakningsbåtar

Kustförbanden

2 kustjägarbataljoner och
avdelta kustjägarbataljoner

2 kustrobotkompanier

4 sjömålsrobotbatterier

fast och rörligt kustartilleri

Mineringskapaciteten utvecklas genom fortsatt anskaffning av inhemska impulsminor samt grundlig reovering av minfartygen av Hämeenmaaklass. Fartygen utrustas med nya luftvärnsrobotar, varefter de bättre än för närvarande kan användas också för eskortuppgifter. Vid den grundliga reoveringen av minfartygen beaktas de krav som de internationella krishanteringsuppgifterna förutsätter.

Utrustandet av de rörliga kustförband som ersätter det fasta kustförsvaret och anskaffningen av vapensystem fortsätts. Förmågan att skydda viktiga objekt utvecklas.

Luftförsvaret hos marinens baser och kustförbanden utvecklas som en del av utvecklandet av luftvärnet på riksnivå.

Flygvapnet

Flygvapnet skall ha förmåga att övervaka den territoriella integriteten i luftrummet och att avvärja territoriekränkningar, att skapa och upprätthålla en luftlägesbild, avvärja luftanfall, använda fjärrverkande markmålseld och utföra lufttransporter. De civila myndigheterna understöds vid kriser under normala förhållanden med hjälp av de operativa trupperna.

Till flygvapnets fredstida organisation hör Flygstaben, tre flygflottiljer, militära undervisningsanstalter och andra inrättningar.

Flygvapnets krigstida numerär förblir alltså ca 35 000 man. Huvuddelen av flygvapnets krigstida trupper hör till de operativa trupperna. Till dem hör bl.a. fyra jaktflygdivisioner, en flygstödsdivision, huvudbaserna och de viktigaste spanings-, övervaknings- och flygbasenheter.

Under planeringsperioden utvecklas särskilt prestationsförmågan hos jaktförsvaret och ledningssystemet för luftförsvarets eld. Prestationsförmågan hos Hornet-materielen höjs genom att uppdatering av materielunderhållet fås till stånd varvid den lägesbild som systemet producerar, avvärjningsförmågan samt den internationella samverkansförmågan förbättras. Hornet-materielens prestationsförmåga höjs dessutom genom att anskaffningarna gällande ett fjärrverkande precisionsvapensystem som möjliggör markmålseld inleds.

Hawk-materielen koncentreras till Kauhava år 2006. I samband härmed utreds möjligheterna att inrätta ett sameuropeiskt flygutbildningscenter i Kauhava. Verksamheten skulle kunna sättas i gång med stöd av bilaterala avtal. Utbildningen av piloter för det finländska flygvapnet utvecklas med beaktande av synpunkterna gällande interoperabiliteten.

Stridståligheten hos flygvapnets flygbasbaserade system och systemets förmåga att reagera snabbt inför de krav som ställs under kristid förbättras genom att utveckla strukturen hos baserna. För flygbasförbanden skapas nödvändig röjnings-, reparations-, skydds- och underhållsförmåga. Uppdateringen av luftbevakningssystemet och utvecklandet av dess stridstålighet inleds som en del av totalutvecklandet av försvarsmaktens integrerade underrättelse-, övervaknings- och ledningssystem. Flygvapnets luftvärnsförmåga förbättras som en del av det riksomfattande luftvärdet, varvid tyngdpunkten förläggs till förmågan att skydda de viktigaste baserna.

Flygvapnets totalstyrka och viktigaste trupper år 2008

Totalstyrka (35 000)

Jaktförsvaret

3 flygflottiljer, 4 jaktdivisioner

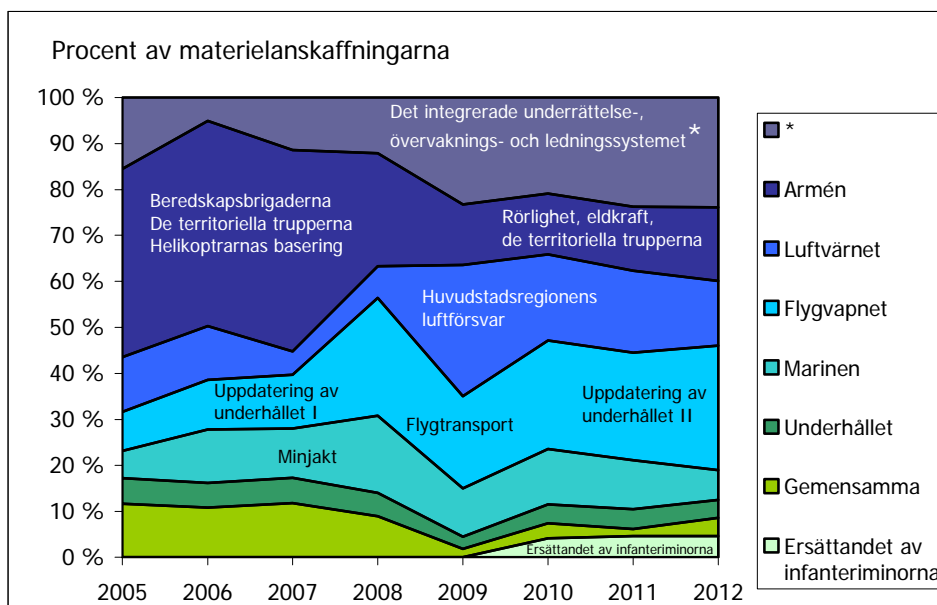
63 F/A-18 Hornet jaktflygplan

50 Hawk Mk-51/A övningsjaktplan

Flygvapnets nuvarande transport och sambandsflygplan ersätts med ny materiel före år 2010. Materielen möjliggör de inhemska transporterna samt stöd för trupper som deltar i internationella operationer och övningar i Europa.

Nästa årtionde behövs kapaciteten hos 2–3 tyngre transportplan varmed det är möjligt att bättre än för närvarande stöda operationer i hemlandet samt trupper som deltar i internationella operationer. Alternativen för anskaffning av kapaciteten utreds. Förbättrandet av transportförmågan effektiviserar även försvarsmaktens förmåga att stöda det övriga samhället och de humanitära uppgifterna.

**Figur 6 Det materiella utvecklandet av försvaret 2005–2012
Centrala anskaffningar**



5.2.4 Trupproduktion och mobilisering

Med stöd av organisationen för produktion av trupper och mobilisering görs det möjligt att på ett smidigt sätt ställa upp trupper i den omfattning som situationen förutsätter. Trupproduktionen innefattar utbildandet av försvarsmaktens krigstida trupper och utrustandet av dem med den materiel som uppgifterna förutsätter.

Den allmänna värnplikten är en garanti för att det också på 2010 talet är möjligt att utbilda och ställa upp en krigstida trupp med en styrka av 350 000 man. Reservens storlek räcker också till för reservering av den personal som de övriga förvaltningsområdena behöver och som samhällets livsviktiga funktioner förutsätter.

Prestationsförmågan hos de operativa trupperna och de territoriella trupper som snabbast kan ställas upp upprätthålls med hjälp av repetitionsövningar under en tid av 10–15 år. Därefter placeras personalen i de territoriella trupper som skall ställas upp senare. I de territoriella trupperna placeras också personal i olika uppgifter på grundval av frivillighet och civilt kunnande. Truppernas krigstida prestationsförmåga utvecklas förutom med hjälp av repetitionsövningarna också genom frivillig försvarsutbildning.

Försvarsmaktens materiel upplagras så kostnadseffektivt som möjligt, dock så att det finns garantier för att trupper kan ställas upp i alla situationer. Möjligheterna för lokal upplagring av landskapstruppernas materiel och för samarbete med lokala företag när det gäller underhållet av materielen utreds.

Huvudstaben och försvarsgrensstaberna svarar för utfärdandet av anvisningar för mobiliseringen samt för dess underhåll och utvecklande. De regionala staberna svarar för de förberedelser som behövs för uppställandet av trupper och för ledningen därav samt för samordningen på sitt eget område av de olika försvarsgrenarnas och myndigheternas förberedelser. De regionala ledningsorganen och truppförbanden svarar för uppställandet av trupperna.

5.2.5 Försvarsmaktens personal

Målsättningen för utvecklandet av försvarsmaktens personalsystem är att tillförsäkra försvarsmakten en yrkeskunnig och motiverad personal, som i kvalitativt och kvantitativt avseende räcker till för de krigstida och fredstida behoven.

Nedskärningen av försvarsmaktens krigstida styrka, förnyandet av det fredstida lednings- och förvaltningssystemet och de ökade kraven på kunnande, teknifieringen av vapensystemen samt de allt mer mångformiga internationella uppgifterna förutsätter att personalsystemet utvecklas. Målsättningen är att få till

stånd jämvikt mellan försvarsmaktens uppgifter, resurser, kunnande och personal. Personalstrukturen planeras så att den blir så kostnadseffektiv som möjligt.

Försvarsmaktens personal minskas från nuvarande nivå med utnyttjande i första hand av naturlig avgång och med iakttagande av de principer för verksamheten som gäller för en god arbetsgivare. Målsättningen är att genom förnyande av lednings- och förvaltningssystemet och rationaliseringsåtgärder dra in ca 1 200 årsverken fram till slutet av år 2012. Målsättningen är samtidigt att av de nuvarande uppgifterna tilldela försvarsmaktens utvecklingsprogram minst 500 årsverken. Försvarsmakten förfogar uppskattningsvis år 2012 över ca 15 000–16 000 årsverken.

Militärpersonalens struktur görs enklare. Vid försvarsmakten skapas en yrkesunderofficerskår närmast för användning av och utbildning för de allt mer teknifierade vapensystemen samt för andra uppgifter som kräver specialkunnande. Reformerna genomförs via institutofficerarnas naturliga avgång samt genom precisering av officerarnas, specialofficerarnas och den militära specialpersonalens uppgifter och antal. Specialofficerarnas färdigheter för de krigstida uppgifterna utvecklas genom utnyttjande av officerarnas utbildningssystem. Genom rekrytering av avtalsbundna militärer regleras personalens tillräcklighet och det personalbehov som de internationella uppgifterna medför. Ca 15 % av den avlönade militärpersonalen tjänstgör år 2012 i tidsbundna anställningsförhållanden.

Utvecklandet av den civila personalens struktur baserar sig på försvarsmaktens utvecklingsprogram, partnerskapsverksamheten samt förnyandet av lednings- och förvaltningssystemet. Kunnandet hos den civila personal som tjänstgör vid försvarsmakten utvecklas, men personalens storlek minskas. För de civila uppgifterna används i regel ordinarie anställningsförhållanden.

Försvarsmaktens utbildning

Försvarsmaktens verksamhetskultur utvecklas i enlighet med principerna för den lärande organisationen. På individnivå stöds studier och självstyrt lärande där försvarsmaktens behov samt individens lust och förmåga att lära sig kombineras.

Den avlönade personalens färdigheter förbättras genom att förutsättningar för utvecklande av kunnandet, för karriär- och personalplaneringen samt för en fungerande arbetsrotation skapas. Vid försvarsmakten är det möjligt att studera militärvetenskaper, avlägga akademiska grund- och påbyggnadsexamina på området samt att delta i kompletterande utbildning. Det militära områdets examina utvecklas så att de är kompatibla med det av Europeiska unionen godkända examenssystemet. Specialkunnandet för olika uppgiftsnivåer, försvarsgrenar och verksamhetsområden säkerställs genom kompletterande utbildning. Utbildningssystemet är smidigt och svarar mot försvarsmaktens samt totalförsvarets föränderliga behov. Särskilt vid rekryteringen av specialofficerare och underofficerare utnyttjas den civila utbildning som redan tidigare inhämtats.

De värnpliktigas utbildningssystem utvecklas till en helhet som består av uppbåden, beväringutbildningen, repetitionsövningarna, frivilliga övningar som leds av försvarsmakten samt den frivilliga försvarsutbildning som ges av Försvarsutbildning rf. Målsättningen är att det kunnande som inhämtats under värnpliktsutbildningen i större utsträckning än för närvarande skall beaktas inom samhällets utbildningssystem. Avsikten är att på samma sätt beakta den civila utbildningen i samband med militärutbildningen. Genom utbildningen av de värnpliktiga och kontakterna med reserven stöds medborgarnas försvarsvilja.

Grunden för de värnpliktigas prestationsförmåga skapas vid de urval som görs vid uppbåden och under beväringstjänsten. Inom beväringutbildningen läggs tonvikt vid en atmosfär där det är positivt att utveckla sin individualitet och sig själv. Prioriterade områden är stridsutbildningen, ledar- och utbildarutbildningen samt den fysiska utbildningen. Utbildningens verkningsfullhet ökas genom utvecklande av examenssystemet, systemet för fristående yrkesprov och bedömningssystemet.

Den allmänna värnplikten

Försvaret av hela landet kan verkställas endast med den allmänna värnplikten som grundval. Den höga utgångsnivån när det gäller de värnpliktigas utbildning gör det möjligt att inom ramen för de nuvarande tjänstgöringstiderna ge utbildning också för krävande uppgifter samt att rekrytera högklassig personal för internationella krishanteringsuppgifter och för uppgifter som sköts av försvarsmaktens avlönade personal.

Tack vare värnplikten fördelar sig förpliktelsen att försvara riket jämnt över hela samhället. Samtidigt skapar den grundvalen för medborgarnas starka försvarsvilja och engagemang i försvaret samt garanterar transparensen i fråga om försvarsmaktens verksamhet i hela samhället.

Genom att utbilda hela åldersklassen är det möjligt att bibehålla en tillräckligt ung åldersstruktur hos de operativa trupperna och samtidigt sörja för att reserven är tillräckligt stor också för stabs- och stöduppgifter samt för lokalförsvarsuppgifterna.

Genom utbildning av reserven upprätthålls och utvecklas försvarsberedskapen, tryggas försvarssystemets aktionsberedskap samt höjs befolkningens försvarsvilja. Målsättningen är att årligen utbilda ca 25 000–30 000 personer vid repetitionsövningarna. Tyngdpunkten i repetitionsövningarna är förlagd till upprätthållandet av de viktigaste truppernas prestationsförmåga samt till utvecklandet av kunnandet hos de övriga truppernas befäl och specialpersonal.

Den frivilliga försvarsutbildningen främjar försvarsförmågan, stärker försvarsviljan samt stöder myndigheterna när det gäller förberedelserna inför stöningssi-

tuationer och undantagsförhållanden. Med hjälp av den frivilliga utbildningen kompletteras repetitionsövningarna planmässigt.

Utbildningen utvecklas genom att den nyaste undervisningsteknologin, såsom stridssimulatorer och optisk skjutövningsapparat utnyttjas i allt större omfattning. De skjutfält som används på riksomfattande nivå utvecklas så att de möjliggör utbildning för vapensystem med allt längre fjärrverkan och för rörliga trupper. När skjutfältena utvecklas och användningen av dem planeras beaktas möjligheterna för europeiskt samarbete.

5.2.6 Den militära försörjningsberedskapen

Säkerställandet av försvarsmaktens krisberedskap förutsätter avtal och arrangemang som gäller den nationella och den internationella försörjningsberedskapen. På grundval av dem är det möjligt att garantera att det under undantagsförhållanden finns tillgång både i hemlandet och i utlandet till underhålls- och reparationskunnande, reservdelar, materiel och annat stöd som inverkar på de kritiska systemens användbarhet. Förutsättningen för att en sådan överlägsenhet när det gäller underhållet skall kunna skapas är i första skedet att informationen kan hanteras samt att tillgången till resurser utreds i olika informationssystem och hos olika europeiska användare.

I fråga om alla försvarsmaterielprojekt är systemens internationella kompatibilitet det centralaste kravet med tanke på det nationella försvaret och den europeiska krishanteringsförmågan. Avsikten är att upprätthålla den inhemska försvarsmaterielindustrins produktionsförutsättningar och forskningssamfundets forskningsförutsättningar genom långsiktiga inhemska beställningar och produktutvecklingsprojekt. Försvarsmaterielens underhåll, uppdatering samt integrering i försvarsmaktens och samhällets system både under fredstid och i undantagsförhållanden utgör en betydande del av industrins produktionsunderlag. Försvarsförvaltningens projektprocess utvecklas så att industrin kan delta i projekten redan i planeringsskedet i syfte att skaffa sig inhemskt kunnande i fråga om integrering och underhåll samt att få till stånd konkurrensduglig tillverkning och att kunna dra nytta av inhemsk teknologi med dubbel användning. Försvarsmakten och försvarsmaterielindustrin avtalar tillsammans om de centrala kompetensområdena. Av dessa områden skapas kompetenscentra för olika teknologier med god kännedom och kompetens när det gäller försvarsmakten. Samtidigt utformas förutsättningar för den inhemska industrin att skapa nätverk.

Upprätthållandet och utvecklandet av försvarsindustrins kunnande förutsätter av försvarsmakten en tillräcklig satsning på forskning och produktutveckling som stöder utvecklingsprogrammen. Försvarsmaktens forsknings- och produktutvecklingsatsning fokuseras på att stärka sådan produktion eller sådant kunnande där Finland redan har konkurrensförmåga. Den offentliga förvaltningens inhemska finansieringsarrangemang utnyttjas så vitt möjligt.

För de utländska anskaffningarnas del säkras försörjningsberedskapen genom

- integrering i det europeiska samarbetet och användning av internationellt godkända standarder,
- upphandling av materiel tillsammans med andra länder,
- skapande av tillräcklig underhållsberedskap för den inhemska industrin genom att delta redan då anskaffningen görs; särskilt viktigt är att det blir möjligt att tillämpa nya teknologier och att hela samhällets teknologiska grundval på så sätt kan förstärkas,
- deltagande i samarbetet mellan användarna, särskilt med tillverkarlandet,
- underhåll av materiel och system så att de är utbytbara under hela livscykeln,
- skapande av gemensamma metoder för kvalitetssäkring och mottagande,
- upprätthållande av ursprungs- och övriga användares nomenklatur och beställningsrutiner samt
- säkerställande av tillgången till reservdelar och underhållsstöd genom olika avtalsarrangemang och vid behov genom fördrag.

Med hjälp av en kvalitetsstrategi är det möjligt att garantera, att den materiel som skall anskaffas samt systemen motsvarar de krav som ställts och de internationella kraven gällande kvalitetledningssystem. I de långvariga avtalen innefattas förfaringssätt med hjälp av vilka industrins egen kvalitetsorganisation kan utföra försvarsmaktens kvalitets- och överlåtelsegranskningar. Iakttagandet av de internationella standarderna och gemensamma förfaringssätten samt vidhållandet av de europeiska kraven eller Natos krav och bekräftandet av dem skapar kompatibilitet och inbesparingar i fråga om resurser samt ger faktiska förutsättningar för samverkan i alla beredskapstillstånd.

När de standarder och förfaringssätt samt de processer för godkännande som används i Europa tas i bruk i Finland utgör de ett stöd för den inhemska industrins globala konkurrensförmåga på försvarsmaterielmarknaden.

Underhållet av försvarsmaterielen utvecklas så att vikt läggs vid ett underhållssystem på två nivåer. Försvarsmakten producerar själv det direkta stödet för de stridande trupperna. Reparationer, särskilt reparation av de krigstida skadorna, samt systematiskt underhåll och ändringsarbeten utförs enligt långvariga avtal av industrin inom branschen. Underhåll som skall utföras utanför försvarsmakten baseras på strategiskt industriellt samarbete, som täcker och garanterar tillgången till materiel samt underhåll och reparationer också i undantagsförhållanden. Detta förutsätter krigsekonomiavtal som gäller undantagsförhållanden och förberedelserna för dem.

Produktionskapaciteten och kunnandet i fråga om den inhemska produktionen av krut och tung ammunition bibehålls. Avsikten är att den produktion som bibehållandet av kapaciteten förutsätter skall tryggas med försvarsmaktens egen upphandling, och att industrins exportförutsättningar dessutom aktivt skall stödas.

Försvarsmaktens underhåll grundar sig på ett baseringssystem som beaktar behoven under normala förhållanden och vid kris. I syfte att trygga försvarets resurser och optimera användningen av samhällets gemensamma resurser har försvarsmakten kopplingar till näringslivets och det övriga samhällets system i hemlandet samt med parter utomlands som säkerställts genom avtal.

Tyngdpunkten i utvecklandet av försvarsmaktens logistiksystem är förlagd till ledningssystemet för logistiken, den militära försörjningsberedskapen, upplagringen av försvarsmateriel och utvecklandet av fältunderhållstrupperna. Försvarsmaktens fältunderhåll utvecklas så att det har kapacitet för underhåll av både de operativa och de territoriella trupperna.

Försvarsmaktens hälsovård integreras i den allmänna hälsovården, i första hand till den del det gäller vård på specialläkarnivå och läkemedelslogistik. Till övriga delar utvecklas samarbetsformerna aktivt i enlighet med de riktlinjer för strategin för samhällets livsviktiga funktioner som nämns i Statsrådets principbeslut, bl.a. i fråga om biologiska och kemiska hot, utbildning, forskning och utveckling. Upprätthållandet av beredskapen att producera infusionsvätskor och vissa läkemedel som försvarsmakten behöver utreds. Centralen för militärmedicin placeras i Lahtis år 2006 i enlighet med försvarsministeriets beslut.

5.2.7 Den fredstida försvarsmakten

Organisationsförändringar

Försvarsmaktens lednings- och förvaltningssystem anpassas så att det svarar mot de förändringar som skett när det gäller säkerheten i omvärlden och minskningen av antalet krigstida trupper. De nya uppgifterna, det ökade internationella samarbetet samt den fortgående kostnadsstegringen ökar trycket på att ytterligare rationalisera den kostnadseffektiva användningen av de begränsade resurserna. Ändringarna genomförs så att den nya lednings- och förvaltningsstrukturen är färdig 1.1.2008.

De största förändringarna vidtas inom armén. Den nuvarande arméstaben, som hör till huvudstaben, läggs ner och för armén inrättas en särskild arméstab i S:t Michel. De nuvarande försvarsområdena och militärlänen slopas. Som regionala ledningsorgan för armén inrättas sju militärlänsstaber. Staben för södra Finlands militärlän placeras i Helsingfors, staben för västra Finlands militärlän i Tavastehus, staben för Österbottens militärlän i Vasa, staben för östra Finlands militärlän i Kouvola, staben för Savolax-Karelens militärlän i Kuopio, staben för norra Finlands militärlän i Uleåborg och staben för Lapplands militärlän i Rovaniemi. Södra, västra, östra och norra Finlands militärlän är operativa militärlän. I stället för de militärlän som dras in inrättas vid behov regionalbyråer som är under-

ställda militärläna för skötseln av värnpliktsärenden och annan service samt för upprätthållandet av kontakterna med reserven.

Arméns utbildningsorganisation ändras så att den svarar mot värnpliktsutbildningens behov. Ändringen genomförs bl.a. genom att omorganisera och sammanslå truppförbandens förvaltning och organisation samt genom att se över deras uppgifter. Garnisonernas överflödiga fastigheter och funktioner tas ur bruk genom försvarsministeriets beslut.

Möjligheten att centralisera arméns vapenslagsutbildning utreds så, att resultaten finns att tillgå för beredningen av följande redogörelse.

Försvarsmaktens Materielverk har huvudansvaret för underhållet och upplagringen av arméns krigsmateriel. Rationaliseringen av verket fortsätts. Verksamheten vid materielverket anpassas till truppersnas antal och underhållsbehov under kristid. Genom att sammanslå depåer och inrättningar skapas starka systemdepåer. Områden och fastigheter som inte längre behövs tas ur bruk. En del av funktionerna produceras i fortsättningen via partnerskapsverksamheten.

I samband med omorganiseringen flyttas Marinstaben från Helsingfors till Åbo. Bidragande orsaker är omorganiseringen av staberna på Helsingforsområdet samt marinens uppgifter i olika slag av krissituationer. I samband med arrangemangen utreds möjligheterna att sammanslå eventuella överlappande funktioner hos marinens olika trupper och inrättningar på Åboområdet.

Sjöövervakningen centraliseras och det fasta kustartilleriet minskas. Beväringutbildningen vid fortet på Utö, Örö, Russarö och Makilo läggs ner och fortet ombildas till bevakningsfort under förloppet av år 2005. Åbo Kustsektion läggs ner som truppenhet före slutet av år 2006.

Inom flygvapnets organisation sammanslås Flygstödsdivisionen med Flygvapnets Signalskola i Luonetjärvi år 2005. Flygvapnets Hawk-övningsjaktplansmateriel koncentreras till Kauhava år 2006, och i samband med det utreds också möjligheterna att inrätta ett sameuropeiskt flygutbildningscentrum.

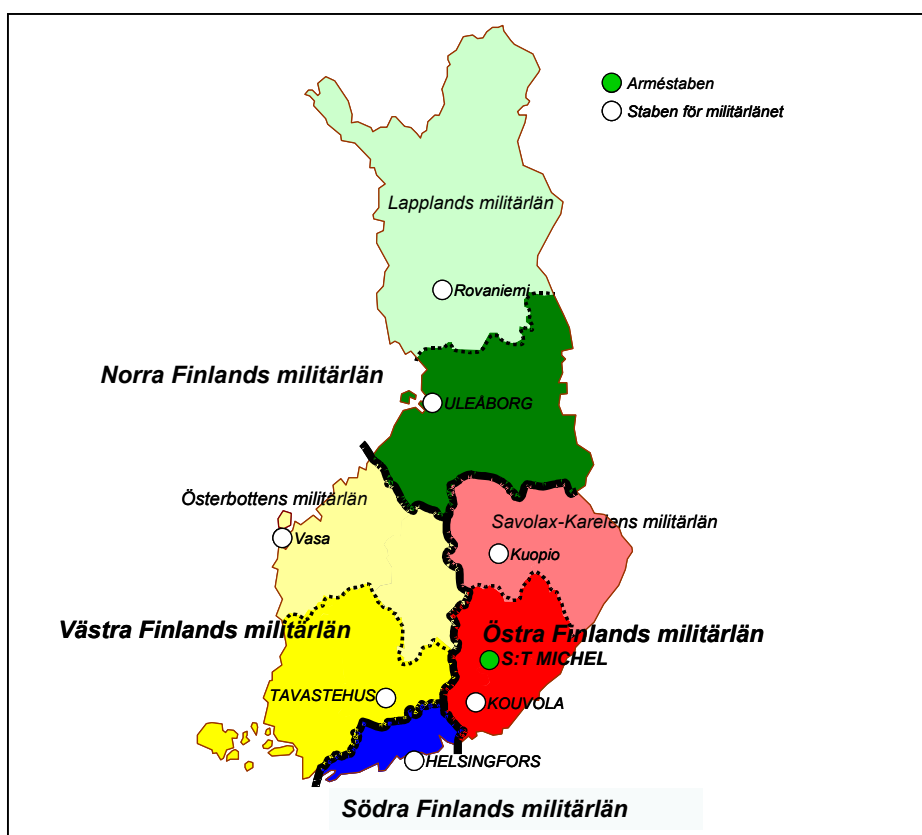
Genom de ovan nämnda åtgärderna är det möjligt att åstadkomma kostnadsbesparingar och att inrikta resurserna så att nya slag av förmåga skapas. Samtidigt effektivteras resursanvändningen och verksamheten samt slopas strukturer som inte längre behövs.

När organisationsförändringarna genomförs beaktas, att försvarsmaktens militär- och civilpersonal är skyldig att övergå till en annan tjänst eller ett annat uppdrag på det sätt som föreskrivs i 9 a § 1 mom. i lagen om försvarsmakten. Avsikten är att försöka undvika uppsägningar genom att så vitt möjligt omplacera personal som frigörs vid organisationer vilka läggs ner eller flyttas, antingen någon an-

nanstans inom försvarsmakten eller, i enlighet med stödåtgärder som föreslås i de tidigare redogörelserna, i anställning hos någon annan arbetsgivare.

Partnerskapsarrangemangen mellan försvarsmakten och serviceproducenterna är en del av försvarsmaktens kontrollerade strukturförändring. De stödfunktioner och -tjänster som försvarsmakten behöver kan i fortsättningen anskaffas från specialiserade serviceproducenter genom långvariga avtalsarrangemang. I samband härmed omvärderas behovet av stödfunktioner samt deras effektivitet och ändamålsenlighet.

Figur 7 Militärlänen 1.1.2008



5.2.8 Utvecklandet av det frivilliga försvaret

Medborgarnas önskan att delta i frivilligverksamhet är en resurs som främjar tryggheten i vardagen, möjligheterna att göra förberedelser inför nya hot och den militära försvarsberedskapen. Utgångspunkterna för verksamheten bör vara behoven hos samhället, försvarsmakten samt det frivilliga organisationsfältet.

Det frivilliga försvaret, vilket stöder det militära försvaret, omorganiseras så att det kan stöda myndigheternas verksamhet på alla nivåer. I detta syfte bildas landskapstrupper, vilka hör till försvarsmaktens krigstida styrkor. Statsrådet överväger behovet av en särskild lag om det frivilliga försvaret.

I detta sammanhang utreds behovet att förnya ledningsförhållandena, uppgifterna och resursernas fördelningsgrunder samt rättigheterna, skyldigheterna och ansvaret när det gäller de frivilliga som deltar i verksamheten. De reserverings-, förbindelse- och motivationssystem som gäller deltagarna i det frivilliga försvaret utvecklas. De icke-värnpliktiga kvinnornas ställning förbättras och deras möjligheter inom det frivilliga försvaret utvidgas.

Samtidigt utreds anordnandet av utbildning för undantagsförhållanden för civilförvaltningens myndigheter och landskapstrupperna utbildning. Arbetsfördelningen och samarbetet mellan myndigheterna och frivilligorganisationerna utreds. I detta sammanhang utreds också Försvarsutbildning rf:s ställning och uppgifter.

I syfte att effektivisera frivilligverksamheten undersöks möjligheten att skapa ett riksomfattande nät för verksamhetscentraler som betjänar de olika förvaltningsområdena. Som verksamhetscentraler kan fungera t.ex. sådana byggnader, lokalteter och övningsområden som anvisas för ändamålet av försvarsmaktens truppförband, räddningsmyndigheterna, kommunerna eller olika organisationer.

Den parlamentariska övervakningen av det frivilliga försvaret effektiviseras ytterligare genom att Delegationen för frivilligt försvarsarbete ges en förstärkt roll. För övervakningen av det frivilliga militära försvarsarbetet ansvarar försvarsministeriet. För övervakningen av den övriga verksamheten ansvarar alltjämt de behöriga myndigheterna.

Avsikten är att reformen skall beredas så att arrangemangen kan tas i bruk samtidigt som försvarsmaktens nya lednings- och förvaltningssystem 1.1.2008.

5.3 Utvecklandet av den militära krishanteringen

Finlands internationella krishanteringsförmåga utvecklas med beaktande av EU:s behov av trupper, de prestationskrav som planerings- och översynsprocessen inom Natos partnerskap för fred ställer samt det nordiska krishanteringssamarbetet. Finland deltar fullt ut när det gäller att utveckla och genomföra EU:s kapacitets- och materielsamarbete samt att skapa nya styrkor med större prestationsförmåga än de nuvarande.

Till Finlands nuvarande internationella beredskapstrupper hör en mekaniserad infanteribataljon, ett stabs- och signalkompani, en pionjärbataljon, enheter som

är specialiserade på civil-militärt samarbete, ett transportkompani, ett minfartyg samt stabsofficerare och militärobservatörer. Trupperna, som utses särskilt vid alla försvarsgrenar utvecklas så att de kan användas också för internationella krishanteringsuppgifter. Samtidigt skapas förmåga att delta i operationer som är mera krävande än de nuvarande.

Utvecklandet och utbildandet av de internationella beredskapstrupperna baserar sig på den nationella truppproduktionen. Den internationella utbildningen ges vid truppförband som utses särskilt. Alla trupper som skall utbildas för internationella uppgifter får utbildning för uppgifter inom det egna landets försvar. I slutskedet av beväringstjänsten ingår de värnpliktiga som utbildats för internationella uppgifter avtal om insatsberedskap. På grundval av avtalet kan de inkallas från reserven till de internationella beredskapstrupperna. Deltagandet i beredskapstrupperna är frivilligt. De finländska beredskapstruppernas materiel är till huvuddelen anskaffad för det nationella försvarets behov. Endast för speciella behov och förhållanden anskaffas särskild materiel.

Arméns möjligheter att delta i de internationella krishanteringsuppgifterna förbättras genom utvecklande av lednings- och signalsystem, i syfte att uppnå förmåga att leda en styrka på brigadnivå. Dessutom utvecklas skydds- och specialstyrkor för krishanteringsuppgifter. Andra trupper som planerats för användning i internationella uppgifter kan vara olika slag av trupper för spaning och underhåll samt en spaningsflygenhet och en transporthelikopterenhet.

Marinens deltagande i den internationella krishanteringen utökas bl.a. med en fartygsgranskningsgrupp, en kustjägarenhet, en minröjningsenhet och en styrka inom marinen avsedd för specialoperationer.

För skydd av de internationella militära krishanteringsoperationerna behövs flygvapnet när det gäller att övervaka flygförbudsområden och det övriga luftrummet. Det finländska flygvapnet förses med beredskap att med stöd av ett särskilt beslut delta i de internationella operationerna från början av år 2008 som en del av en multinationell flygavdelning. Detta förutsätter bl.a. att flygtankningsförmåga skapas. Flygvapnets handlingsförmåga som effektiveras i de internationella operationerna är en central del i utvecklandet av det nationella försvaret. När jaktplansmaterielen och stridsledningens signalförbindelse-system utvecklas beaktas de krav som den internationella kompatibiliteten ställer. Dessutom utreds möjligheterna att delta i operationerna med personal som stöder flygverksamheten, såsom med delar av ett flygfältskompani, räddningsmanskap och grupper av sambandsofficerare.

Förutom specialisering förutsätter utvecklandet av den internationella krishanteringen ett intensivare internationellt samarbete och snabb aktionsförmåga. När de styrkor som är avsedda för EU:s snabba insatser sammanställs utnyttjas utvecklingsplanerna för de beredskapstrupper som är avsedda för internationella krishanteringsuppgifter.

Deltagandet i EU:s snabbinsatsstyrkor, särskilt i de s.k. stridsgrupperna, kräver snabbare insatsberedskap än för närvarande. Trupperna måste i aktionsdugligt skick kunna flyttas till operationsområdet inom tio dygn efter unionens beslut. Förmågan att underhålla trupperna på operationsområdet under 30–120 dygn måste kunna garanteras.

Enligt planerna sammanställs EU:s stridsgrupper med snabbinsatsförmåga enligt den s.k. ramnationsmodellen, multinationellt eller nationellt på åtgärd av en enskild medlemsstat. Stridsgruppens ungefärliga styrka är ca 1 500 man. För att effektiv samverkan skall kunna säkerställas kan i praktiken endast ett begränsat antal länder erbjuda trupper till en stridsgrupp. De finländska trupperna består i huvudsak av personer som hör till försvarsmaktens avlönade personal och avtalsbundna militärer. De trupper som deltar i snabbinsatsverksamheten kräver mera specialutrustning och –materie än tidigare.

Deltagandet i EU:s snabbinsatsstyrkor förutsätter av Finland särskilda lufttransportarrangemang innan den egna nya lufttransportförmågan utvecklas på 2010-talet (t.ex. hyresavtal gällande transportplan eller multinationella arrangemang). Dessutom är det nödvändigt att utveckla personalens förbindelsearrangemang, utrusta trupperna för de nya typerna av uppgifter och förhållanden samt öka utbildnings- och övningsverksamheten. Trupperna förutsätts också ha bättre lägeskännedom, underrättelser och lägesbild bl.a. i fråga om aktionsmiljön och operationsområdet samt eventuella hot och risker.

När det gäller utvecklandet av EU:s krishanteringsresurser används Natos standarder. EU kommer åtminstone under de närmaste åren inte heller att ordna egna särskilda övningar för trupperna, utan unionen stöder sig på Natos övningar eller på andra multinationella och nationella övningar. Nato kommer att öppna sina övningar för intresserade och kapabla partnerländer. Centralt när det gäller utvecklandet av den praktiska krishanteringsberedskapen är deltagandet i Natos övningsverksamhet och fortsatt effektivisering av truppernas samverkansförmåga med hjälp av partnerskapets planerings- och översynsprocess (PARP).

5.4. Samarbetet med olika myndigheter

Försvarsmaktens samarbete med olika myndigheter baserar sig på en lagstadgad skyldighet och på samarbetsavtal mellan myndigheterna samt på andra överenskomna praktiska arrangemang gällande samarbete. Försvarsmaktens handräckning baserar sig på lagen om försvarsmaktens handräckning till polisen och deltagandet i räddningsverksamheten på räddningslagen.

Förutom de traditionella militära hoten medför massförstörelsevapenhotet, hot som riktar sig mot data- och informationssystemen samt informationskrigföringen och terrorismen utmaningar, och försvarsmakten följer för sin del noggrant

med förändringarna i fråga om dem. För att effektivera uppföljningen deltar förvaltningsområdet vid behov tillsammans med de övriga myndigheterna i utvecklandet av förvarningssystemet. Terrorismhot och massförstörelsevapenhot kan riktas också mot våra trupper som deltar i internationella operationer. På grund av detta beaktar försvarsmakten när det gäller truppstrukturen, utbildningen och truppernas utrustning de utmaningar som de nya hoten medför. När det gäller att bekämpa terrorismen kan försvarsmakten stöda andra myndigheter med arrangemang som baserar sig på handräckning. Också när det gäller att bemöta de andra nya hoten kan de ansvariga myndigheterna tänkas begära handräckning. Därför utreds behovet av kontakter med den civila sektorn. Dessutom säkerställs att arrangemangen för handräckning är fungerande och tydliga med tanke på situationerna. I fråga om försvarsmaktens materielanskaffning beaktas också de krav som förpliktelseerna gällande handräckning ställer.

Genom kontinuerligt samarbete mellan myndigheterna garanteras att de disponibla resurserna används så effektivt som möjligt i olika hotsituationer. Samtidigt är det möjligt att undvika att onödiga överlappande prestationsförmågor och strukturer uppstår. I syfte att säkra det direkta samarbetet har försvarsmakten redan under normala tider placerat en förbindelseofficer i ett flertal andra myndighetsorganisationer.

Försvarsmaktens samarbete med olika myndigheter försiggår på alla förvaltningsnivåer. Samarbetet med de övriga myndigheterna begränsar sig inte endast till normala tider. Genom samarbete på olika förvaltningsnivåer under normala tider skapas grunderna för kontinuerligt och fungerande samarbete med tanke både på störningssituationer och undantagsförhållanden.

5.4.1 Samarbetet med polisen

Tyngdpunkten i försvarsmaktens samarbete med polisen är förlagd till den handräckning som polisen ges och om vilken bestäms i lagen och förordningen om försvarsmaktens handräckning till polisen. Försvarsmaktens handräckning till polisen baserar sig alltid på en specificerad framställning av polisen. Beslut om handräckning och dess omfattning fattas av militärmyndigheten. Den handräckning som försvarsmakten ger polisen kan innefatta trupper, experter eller materiel.

För bekämpandet av terrorismen och den allvarliga brottsligheten ansvarar inrikesministeriet. Framställning om handräckning som hänför sig till bekämpandet av terrorism görs av inrikesministeriet hos försvarsministeriet. Beslut om användning av militära maktmedel fattas i statsrådet. I brådskande fall kan polisens högsta ledning göra framställning om handräckning direkt till huvudstaben. Försvarsmaktens handräckning till polisen ges till dessa delar så som anges i den proposition med förslag till lag om ändring av lagen om försvarsmaktens handräckning till polisen som kommer att avlätas senare. Avsikten är att propositionen

nen skall innefatta ett förslag om att lagen om försvarsmaktens handräckning till polisen ändras. Enligt förslaget skall polisen i syfte att förhindra eller hejda terroristbrott ha rätt att av försvarsmakten få sådan handräckning som behövs och som förutsätter användning av militära maktmedel.

När det gäller handräckning för uppgifter som har samband med bekämpandet av terrorism och som kräver bruk av maktmedel används endast försvarsmaktens avlönade personal. Försvarsmaktens övriga trupper och materiel kan användas för skydd och övervakning av objekt och områden samt för avstängning av ett område på det sätt som polisens begäran om handräckning förutsätter. Till polisens förfogande kan också ställas enheter från flygvapnet och marinen samt luftvärnsenheter, om hotet är förknippat med eventuellt bruk av luftfartyg eller farkoster i syfte att begå terroristrelaterade brott. Polisens verksamhet kan dessutom stödas med hjälp av skyddstrupper och –medel, om terroristerna misstänks använda radioaktiva, biologiska eller kemiska vapen eller motsvarande medel.

Utvecklandet av den prestationsförmåga som hänför sig till försvarsmaktens militära försvar skapar samtidigt förmåga att ge effektivare handräckning än för närvarande särskilt när det gäller att bekämpa terrorism och allvarlig brottslighet.

5.4.2 Gränsbevakningsväsendets deltagande i det militära försvaret

Om gränsbevakningsväsendets deltagande i det militära försvaret bestäms i lagen om gränsbevakningsväsendet. Gränsbevakningsväsendet deltar i rikets försvar och utgör en del av Finlands försvarssystem. Gränsbevakningsväsendets till försvaret av riket relaterade försvarsplanering och försvarsförberedelser genomförs i nära samarbete med försvarsmakten. När försvarsberedskapen kräver det kan gränsbevakningsväsendets gränstrupper eller delar av dem anslutas till försvarsmakten.

I samband med gränsövervakningen och gränskontrollerna övervakar gränsbevakningsväsendet iakttagandet av bestämmelserna om Finlands territoriella integritet. Gränsbevakningsväsendet ger sin personal och värnpliktiga som förordnats till gränsbevakningsväsendet samt kvinnor som fullgör frivillig militärtjänst militärutbildning samt upprätthåller och utvecklar försvarsberedskapen i samarbete med försvarsmakten.

De grundläggande arrangemang som hör till gränsbevakningsväsendets militära försvar ändras inte. När det gäller användningen av gränstrupper i syfte att förhindra och avvärja bruket av militära maktmedel betonas övervakningen av den territoriella integriteten och insatser mot motståndarens specialtrupper. Gränstrupperna har på grund av sin territoriella placering och sina redan under normala tider lagstadda befogenheter goda möjligheter att sköta dessa uppgifter.

När det gäller att avvärja militärt våld som riktas mot rikets område får de övriga krigstida trupperna stöd av gränstruppernas spanings- och partigångarverksamhet.

Gränstruppernas sammansättning, principerna för deras användning och deras krigsutrustning utvecklas i enlighet med de krav som säkerheten i omvärlden och hotbilderna ställer som en del av försvarsmaktens krigstida sammansättning. Gränstruppernas prestationsförmåga förbättras. Samtidigt minskas deras nuvarande krigstida numerär med ca 14 000 man före utgången av år 2008, varefter gränsbevakningstruppernas styrka är ca 8 500 man. Som följd av detta koncentreras gränsbevakningsväsendets beväringutbildning till två utbildningscentraler. Gränstruppernas förmåga att slå tillbaka specialförband, bedriva spaning och aktiv partigångarverksamhet samt förmågan att verka i uppgifter som specialförband förbättras genom att utveckla truppernas rörlighet, skyddsutrustning, ledningsförutsättningar och spaningsutrustning. De värnpliktigas utbildning utvecklas i överensstämmelse med de ovan nämnda kraven. Utvecklingsprogrammet för gränstrupperna är en del av försvarsmaktens utvecklingsprogram på lång sikt.

Lagstiftningen gällande gränsbevakningsväsendet förnyas. I detta sammanhang utfärdas också bestämmelser som gör det möjligt för försvarsmakten att ge gränsbevakningsväsendet handräckning för dess lagstadgade uppgifter.

5.4.3 Samarbetet med övriga myndigheter

Räddningslagen förpliktar försvarsmakten att delta i räddningsverksamheten genom att till myndigheternas förfogande ställa den materiel och personal samt de experter på olika områden som behövs. Materiel som är lämplig för räddningsverksamheten är försvarsmaktens fartyg, luftfartyg och fordon, signal-, skydds-, underhålls-, medicinal- och spaningsutrustning samt räddnings- och röjningsmateriel. När försvarsmaktens transportflygplan anskaffas beaktas räddningsväsendets och den civila krishanteringens samt andra hjälpformers behov när det gäller att sända hjälp till ställen där internationella kriser pågår.

I situationer som gäller storolyckor kan försvarsmakten stöda räddningsmyndigheterna genom att hjälpa till med transporter och avstängning av områden samt genom att ställa materiel och räddningsenheter till förfogande. Försvarsmaktens trupper kan vid behov användas bl.a. när det gäller att leta efter försvunna personer, släcka skogseld, stöda evakueringar och skapa signalförbindelser på olycksplatser. Deltagandet i räddningsverksamheten får inte äventyra skötseln av försvarsmaktens räddningsuppgifter.

Försvarsmakten stöder den civila krishanteringen genom att förse avdelningar som sänds ut till en operation med sådan materiel som inte kan fås på annat

håll. Beslut om överlåtande av materielen görs särskilt i samband med varje enskild operation.

Försvarsmakten stöder miljömyndigheterna genom att i samband med sin övriga övervakning och med hjälp av sina övervakningsarrangemang delta också när det gäller att upptäcka miljöhot. Dessutom kan försvarsmaktens materiel och trupper användas bl.a. för att begränsa oljeolyckor och för rengöring i samband med sådana. Marinen ansvarar för bemanningen av miljöministeriets oljebekämpningsfartyg och för fartygens beredskap.

5.5. Det militära försvarets resurser

Grundvalen för utvecklandet av det militära försvaret är en krigstida organisation som innefattar 350 000 personer samt den personal för vilken redogörs ovan i avsnitt 5.2.5.

Avsikten är att ca en tredjedel av försvarsbudgeten skall användas för anskaffning av förvarsmateriel. Försvarsmateriel som baserar sig på den nya teknologin är dyrare än tidigare materiel. Materielens anskaffningspris utgör numera endast ca en tredjedel av kostnaderna för materielens livscykel. Höjningen av kostnadsnivån kan kompenseras genom att effektivisera underhållet av materielen. Försvarsförvaltningen utreder förutsättningarna för europeiskt samarbete när det gäller att underhålla förvarsmaterielen och att göra den tidsenlig på så sätt att också den inhemska industrins behov beaktas. Försvarsbyrån som skall inrättas vid EU öppnar nya möjligheter för detta.

Anslagen på försvarsministeriets förvaltningsområde dimensioneras enligt utgiftsramen för åren 2005–2008. Samma realnivå bibehålls åren 2009–2012. Utöver detta anvisas försvarsförvaltningens utgiftsram för ersättande av infanteriminornas prestanda sammanlagt 200 milj. euro som tilläggsfinansiering åren 2009–2016 för anskaffning av ersättande system, vilket beaktas vid uppskattningen av finansieringsbehovet efter år 2016.

De oförutsedda kostnadsförändringarna bedöms särskilt under planeringsperiodens förlopp i samband med den normala budgetbehandlingen.

I syfte att få till stånd de resurser och inbesparingar av omkostnader som behövs för försvarets utvecklande genomförs reformen av lednings- och förvaltningsstrukturen och fortsätts strukturomvandlingen. På grund av att de strukturella rationaliseringsåtgärderna börjar inverka först fr.o.m. år 2008 minskas tillväxttrycket på försvarsmaktens omkostnader åren 2005–2007 med hjälp av förvaltningsområdets interna åtgärder genom att ge prioritet åt vissa funktioner och fortsätta strukturomvandlingen. Målsättningen är att åren 2008–2012 genom strukturella åtgärder få omkostnaderna att motsvara 2004 års nivå med stöd av årliga inbesparingar om i medeltal 50 milj. euro som tilldelas utveck-

lingsprojekten. Detta förutsätter permanenta inbesparingar i fråga om personalutgifter och fastighetsutgifter. Genom förnyandet av lednings- och förvaltnings-systemet och rationaliseringsåtgärderna minskas försvarsmaktens personal med ca 1 200 årsverken fram till slutet av år 2012. Utöver detta tilldelas försvarsmaktens utvecklingsprogram från de nuvarande uppgifterna minst 500 årsverken.

De konklusioner om försvarsförvaltningens fastighetsreform vilka baserar sig på den totalbedömning som skall göras år 2006 beaktas i 2007 års budget.

5.6. Samordningen av totalförsvaret

Med totalförsvaret avses alla de militära arrangemang och de föranstaltningar på de civila områdena med stöd av vilka Finlands statssuveränitet samt medborgarnas levnadsmöjligheter och säkerhet tryggas inför hot som andra stater förorsakar eller mot annat externt hot. Till samordningen av totalförsvaret hör samordningen av den offentliga sektorns, dvs. statsrådets, de statliga myndigheternas och kommunernas samt den privata sektorns åtgärder och medborgarnas frivilliga verksamhet i syfte att upprätthålla samhällets livsviktiga funktioner i alla situationer.

Statsrådet ansvarar för totalförsvarets funktionsduglighet i alla situationer. Statsrådets utrikes- och säkerhetspolitiska utskott behandlar viktiga ärenden som gäller totalförvarsområdet. De enskilda ministerierna, ämbetsverken och inrättningarna sörjer i enlighet med förpliktelsen i 40 § i beredskapslagen för förberedelserna för och förverkligandet av totalförsvaret på det egna verksamhetsområdet. Försvarsministeriet ansvarar för samordningen av totalförvarsföranstaltningarna på de olika förvaltningsområdena.

Säkerhets- och försvarskommittén bistår försvarsministeriet samt statsrådets utrikes- och säkerhetspolitiska ministerutskott i ärenden som gäller totalförsvaret.

Totalförsvaret hör nära samman med tryggheten av samhällets livsviktiga funktioner. Enligt principbeslutet om tryggheten av samhällets livsviktiga funktioner och den strategi som kompletterar detta följs samordningen av totalförsvaret under normala förhållanden upp i perioder som omfattar ca fyra år.

Statsrådets principbeslut och den strategi som hänför sig till det som motiveringsdel presenterar måltillståndet för samhällets livsviktiga funktioner samt principerna och tyngdpunkterna för tryggheten av dem. De definierar också de strategiska uppgifter jämte prestationskrav och ansvarsfördelning som skall fullgöras i syfte att trygga samhällets livsviktiga funktioner samt utgör grunderna för förvaltningsområdenas utvecklingsprogram.

Statsrådet och de övriga statliga myndigheterna samt kommunerna måste kunna upprätthålla beredskap att sköta sin uppgift så störningsfritt som möjligt under alla förhållande. Denna förpliktelse gäller i den omfattning lagstiftningen förutsätter också sådana företag som är viktiga med tanke på totalförsvaret.

De planer och övriga åtgärder som beredskapen förutsätter testas vid övningar. Med ca fyra års mellanrum ordnas riksomfattande beredskapsövningar, som består av övningar med ett gemensamt allmänt läge för alla förvaltningsområden samt för förvaltningens olika nivåer och verksamhetsområden. Erfarenheterna från övningarna ger konkret kunskap om tryggandet av samhällets livsviktiga funktioner och det därtill hörande samarbetet samt om utvecklingsbehoven. Dessutom verkställer förvaltningsområdena sina egna övningar och granskningar.

6 INSATSER FÖR ATT UTVECKLA DEN INRE SÄKERHETEN

Regeringen Matti Vanhanen utlovade i sitt program (24.6.2003) ett heltäckande, tvärsektorielt program för den inre säkerheten i syfte att öka medborgarnas säkerhet. Programmet godkändes på hösten 2004 (Statsrådets principbeslut 23.9.2004). Det skall ange målen, åtgärderna och de nödvändiga resurserna för den inre säkerheten. Programmets strategiska riktlinjer skall stakas ut med stöd av undersökningar, utredningar och rapporter om den inre säkerheten och statistiska långtidsstudier.

De inre säkerhetshoten och behovet av åtgärder har förändrats avsevärt under de senaste tio åren. Situationen kräver bl.a. utveckling av polisens befogenheter och metoder och utnyttjande av ny teknik för att bekämpa brottslighet. Men i takt med att de myndigheter som har ansvar för den inre säkerheten får ökade befogenheter måste också kontrollen över åtgärdernas laglighet, ledningssystemen och uppföljningen utvecklas i motsvarande mån. Befogenheter bör ges och utövas med hänsyn till att vars och ens grundläggande rättigheter blir tillgodosedda och att de begränsas bara på lagfästa grunder.

Detta kapitel handlar huvudsakligen om olika områden av den inre säkerheten som faller inom inrikesministeriets behörighet i den mån de är centrala för den säkerhets- och försvarspolitiska redogörelsen. Därtill behandlas miljösäkerheten.

6.1 Bekämpning av organiserad och allvarlig brottslighet

För en effektiv bekämpning av organiserad och allvarlig brottslighet behövs det en bred, aktuell och exakt helhetsbild av brottsligheten. Det kräver i sin tur avancerad kriminalunderrättelseverksamhet och brottsanalys och ett nära myndighetssamarbete. Polisens, tullens och gränsmyndigheternas (PTG) gemensamma strukturer för kriminalunderrättelseverksamhet och brottsanalys skall vidareutvecklas och integreras i brottsbekämpningen. Genom spaning och analys får man en exaktare helhetsuppfattning och den vägen kan bekämpningen riktas in på objekt där åtgärderna ger den största effekten. De gemensamma spanings- och analysstrukturerna är till hjälp också vid utredning av sedvanliga brott.

Vid brottsbekämpning spelar effektiva utredningsmetoder en avgörande roll. Meningen är att förbättra lagstiftningen så att det skall bli lättare att bekämpa allvarlig och organiserad brottslighet.

I det preventiva arbetet gäller det att satsa på att förebygga marginalisering och skapa bättre sociala förhållanden.

För att brottslingar inte på förhand skall få kännedom om polisens metoder måste metoderna för datainsamling och utredning skyddas på behörigt sätt. De nya nationella reglerna för informationsinsamling och den ökade användningen av okonventionella metoder i det internationella samarbetet kräver att polisen utvecklar sina metoder. Brottslingars förändrade tillvägagångssätt förutsätter att apparatur och metoder för teknisk observation förbättras och observationstekniska installationer skyddas bättre. För att göra teleavlyssningen effektivare måste systemet för teleavlyssning ses över och ett centraliserat system för hantering av teleuppgifter upprättas.

Ju rårare brottsligheten blir, desto effektivare vittnesskydd och bekämpning av myndighetshot behövs det. Skyddsmetoder och skyddsteknik måste prioriteras. Det skall utredas före 2008 om det lönar sig att upprätta en tvärasektoriell bas för konsultation, teknisk apparatur och i enskilda förekommande fall skyddade bostäder för polis- och rättsmyndigheterna.

Polisen utvecklar sitt internationella samarbete för att bekämpa övernationell brottslighet och stöder unionens nya medlemsstater i att omstrukturera sitt polisväsen i linje med Europeiska unionens krav. Inom ramen för överenskommelserna om internationellt samarbete inom brottsbekämpning förbättras möjligheterna till såväl bi- som multilateralt samarbete i realtid. Genom internationellt polissamarbete skall myndigheterna i alla länder förse med de nödvändiga verktygen för att själva bekämpa sådan brottslighet som annars skulle få verkningar på finländskt territorium. Närområdessamarbetet skall intensifieras för att man skall kunna göra en gemensam lägesbedömning av den gränsöverskridande brottsligheten. Därefter väljs sådana bekämpningsobjekt ut som kräver samarbete mellan myndigheterna i flera länder för att kunna avslöjas. Gemensamma utredningsgrupper anlitas för att hjälpa utredningarna och för att det straffrättsliga ansvaret skall kunna fullföljas i utlänningars hemländer. Det finländska konceptet för PTG-samarbete främjas i Baltikum och Ryssland.

Bekämpningsmetoderna utvecklas utifrån existerande och fungerande system. Prioriteringarna i det europeiska polissamarbetet finns till en del angivna i olika handlingsprogram och strategier. Finland måste aktivt påverka innehållet redan i beredningsfasen för att kunna vara säkra på att mål och åtgärder som är väsentliga ur Finlands synvinkel kommer med.

En effektiv och trovärdig bekämpning av organiserad och allvarlig gränsöverskridande brottslighet förutsätter att de skyldiga kan lagföras för sina aktiviteter. Det internationella samarbetet mellan åklagare förbättras både på gemenskapsnivå och genom direkta myndighetskontakter.

6.2 Bekämpning av IT-brottslighet

Polisen måste få bättre resurser för att skydda informationssystem, kommunikationsförbindelser och elektronisk kommunikation och för att bekämpa IT-brottslighet. I framtiden kommer det att behövas avsevärt större resurser och bättre kompetens för att bekämpa IT-brottslighet. Kommunikationsverket är den nationella datasäkerhetsmyndigheten och är därmed med om att bevaka och bekämpa data- och IT-brottslighet. Polisen och Kommunikationsverket skall samarbeta för att uppgradera skyddet av informationssystemen i motsvarighet till kraven i öppna nätverksstrukturer.

För att IT-brott och datatekniska brott skall avslöjas och utredas effektivare ökas kapaciteten för kriminalunderrättelseverksamhet, observation och täckoperationer. Analyserna och utredningen av datatekniska brott måste bli bättre. Det samma gäller insamling, lagring och analys av elektroniskt bevismaterial. Polisen skall fortsatt arbeta med att utreda system, program och metoder för IT-angrepp, göra bedömningar av hur omfattande brottsligheten är och undersöka brottslighet som hotar elektronisk kommunikation och utveckla dem med hjälp av utredningsapparat och lämpliga program.

Genom koncentrerad av funktioner och specialiserad personal skall det garanteras att förundersökningsmyndigheterna på regional och lokal nivå har tillgång till lämplig kompetens på sådan informationsteknik som behövs för brottsbekämpning. IT-brottsligheten är övernationell och sprider sig snabbt och därför bör polisen ha dygnetruntberedskap för sådana insatser som det internationella samarbetet kräver. Beredskapen att bekämpa IT-brott skall nyttiggöras också i utredningen av traditionella brott eftersom bevismaterialet allt oftare finns i de datatekniska medierna.

6.3 Bekämpning av terrorism och terroristbrott

Bekämpningen av terrorism är en del av bekämpningen av övrig organiserad brottslighet. Polisen skall få bättre resurser för att bekämpa terrorism och utreda terroristbrott. För att polisen effektivare skall kunna förebygga och avslöja terrorism skall den få nödvändiga befogenheter att skaffa information redan när terroristiska handlingar planeras eller förbereds och om deras bevekelsegrunder. Vidare skall polisen förbättra sin spaning och sina analysmetoder för att bekämpa terrorism samt det internationella samarbetet och informationsutbytet. Kontakterna och informationsutbytet med den övriga polisorganisationen säkras. Den enskildes rättssäkerhet skall tillgodoses i bekämpningen av terrorism.

Terroristbrott utreds med likadana metoder som all annan organiserad brottslighet och katastrofer. De viktigaste områdena är kriminalteknik, kvalificerad teknisk observation, bevakning av penningflöden, andra moderna metoder att in-

hämta information samt IT-relaterad kriminalunderrättelse och observation. För utredning av terroristbrott upphandlas redskap som kan användas för utredning också av andra allvarliga brott och katastrofer. Också hot om användning av massförstörelsevapen skall vägas in i bekämpningen av terrorism.

Polisen kan få handräckning av andra säkerhetsmyndigheter i att bekämpa terrorism. För det ändamålet höjs gränsbevakningsväsendets prestationskapacitet, specialkompetens och specialutrustning för bekämpning av terrorism. Dessutom får gränsbevakningsväsendet ökade befogenheter att delta i bekämpningen av terrorism och andra krävande uppdrag och specialsituationer. Polisen och försvarsmakten skall få fler och bättre metoder för att tillsammans bekämpa terrorism.

Om Finland utsattes för ett allvarligt terroristhot skulle det sannolikt rikta sig inte bara mot byggnader och allmänna lokaler utan också mot trafik och transportmedel och transportterminaler, hamnar och flygplatser. Därför skall de myndigheter och organisationer som svarar för trafik och transport redan på förhand i samråd med polisen kartlägga möjliga hot och se till att ha beredskap för att avvärja dem. De direkta konsekvenserna av ett terrordåd kan i många fall jämföras med konsekvenserna av en katastrof. Räddningstjänsten håller sig med en beredskap för räddningsinsatser vid terrordåd, inbegripet situationer där kemiska och biologiska ämnen används. För bekämpning av bioterrorism är det viktigt att Finland har rikstäckande och fungerande jour- och beredskapssystem för människors och djurs hälsa och nationella laboratorier som specialiserat sig på bioterroristhot. Utöver räddningstjänst behövs beredskap att säkra brottsplatsutredningen.

Bekämpningen av terrorism och hanteringen av konsekvenserna lyfter fram behovet av samverkan och samordning mellan myndigheterna för att säkerställa en effektiv resursanvändning. Ett tvärsektoriellt samarbetsorgan skall tillsättas under inrikesministeriet för att samordna myndigheternas analyser och förebyggande insatser för att bekämpa terrorism. Det skall utgöra ett led i det övergripande system som statsrådet prioriterar i sin strategi för tryggnad av samhällets livsviktiga funktioner.

Finland arbetar genom EU för en så bred ratificering och effektiv verkställighet som möjligt av konventionerna mot terrorism. Finland deltar aktivt och i en konstruktiv anda i förhandlingar om nya överenskommelser mot terrorism. I EU:s organ för terroristfrågor kommer Finland att engagera sig i att få till stånd ett effektivare informationsutbyte, upprätta gemensamma hotbildsanalyser och utveckla samarbetet med tredje länder. Informationsutbytet med säkerhetsmyndigheterna skall främjas. I det förebyggande arbetet prioriteras också åtgärder mot spridning av massförstörelsevapen och finansiering av terrorism.

Finland deltar inom ramen för EU och på bilateral basis i biståndsarbete för att upprätta en kapacitet för bekämpning av terrorism i utvecklingsländerna och för

att förstärka den. En mekanism skall upprättas och adekvata resurser avsättas för det tekniska biståndet. Finland genomför nationellt åtgärderna i EU:s uttalande för att bekämpa terrorism och arbetar för att genomföra målen i uttalandet i det internationella samarbetet. I detta sammanhang skall det utredas om nuvarande metoder är adekvata för att bistå andra medlemsstater.

De viktigaste elementen i EU:s kamp mot terrorism

Direkt efter terroranslagen den 11 september 2001 uttryckte Europeiska unionen sin solidaritet med USA och vidtog massiva åtgärder:

- 21.9.2001 handlingsplan mot terrorism; planen reviderades i juni 2004. Från och med december 2004 skall handlingsplanen ses över två gånger om året.

- 27.12.2001 två gemensamma ståndpunkter och en förordning om bekämpande av terrorism, varigenom unionen genomförde förpliktelserna att förhindra finansiering av terroristhandlingar enligt FN:s resolution 1373.

Dessutom fattade rådet den 19 december 2002 ett beslut om åtgärder för att förstärka det polisiära och rättsliga samarbete i dessa frågor. Beslutet ses över för närvarande. I februari 2002 inrättades Eurojust, en myndighet som skall främja det rättsliga samarbetet i unionen. Europol inrättade samma år en antiterroristgrupp för kampen mot terrorism. Våren 2004 ingick Europol och Eurojust ett avtal om samarbete.

- 15.4.2002 slutsatser om konkreta åtgärder för att förhindra att massförstörelsevapen hamnar i händerna på terrorister.

- 13.6.2002 rambeslut om bekämpande av terrorism, om en europeisk arresteringsorder och om överlämnande mellan medlemsstaterna.

- 21–22.6.2002 uttalande om åtgärder inom den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken för att bekämpa terrorism och om en gemensam enhet bestående av cheferna för medlemsländernas gränskontroll.

- 20.12.2002 kommissionen och rådet antog ett gemensamt program för att förbättra samarbetet mellan medlemsstaterna vad gäller bedömning av kemiska, biologiska och nukleära risker.

- 12.12.2003 EU:s säkerhetsstrategi: terrorism betecknas som en av de största hotbilderna och strategin bildar basen för en effektivare samordning av och starkare insatser i EU:s kamp mot terrorism.

Riktlinjerna för en gemensam strategi i kampen mot terrorism sågs över våren 2004.

Efter bombdådet i Madrid den 11 mars 2004 har EU förstärkt sin kamp mot terrorismen. Den 25–26 mars 2004 antog Europeiska rådet ett uttalande om bekämpande av terrorism för att förstärka existerande strukturer och samarbetsmodeller. I uttalandet beslutade Europeiska rådet bland annat

- att skyndsamt genomföra de åtgärder mot terrorism som finns inskrivna i EU:s säkerhetsstrategi och att anta aktuella strategiska mål.

- att genom ett politiskt åtagande föregripande tillämpa solidaritetsklausulen i det nya konstitutionella fördraget vid terroristattacker.

- att inrätta en befattning i rådets sekretariat för en samordnare för kampen mot terrorism. Europeiska rådet utnämnde holländaren Gijs de Vries till posten. Samtidigt beslutade toppmötet att ge rådets sekretariat bättre resurser att behandla de data om terrorism från underrättelsetjänsterna, som behövs för det politiska beslutsfattandet.
- lägga fast exakta frister för det nationella genomförandet av redan antagna lagstiftningsåtgärder i EU.
- att uppmana rådet att undersöka nya initiativ inom bl.a. följande områden: förslag för att fastställa regler för bevarande av trafikuppgifter från kommunikation hos tjänsteoperatörer, utbyte av information om fällande domar för terroristbrott, förföljande över gränserna, ett europeiskt register över fällande domar och diskvalifikation, en databas med kriminaltekniskt material och förenklat utbyte av information och underrättelser mellan medlemsstaternas brottsbekämpande myndigheter.
- att förstärka det operativa samarbetet: Europeiska rådet uppmanade medlemsstaterna att se till att de brottsbekämpande myndigheterna samarbetar med varandra och utbyter all relevant information för bekämpandet av terrorism i så stor utsträckning som möjligt, och särskilt Europol och Eurojust att i sitt arbete främja kampen mot terrorism, återaktiverade specialgruppen för bekämpning av terrorism inom Europol, uppmanade Europol att snarast möjligt fortsätta genomförandet av Europols informationssystem och betonade den roll som EU:s operativa specialgrupp med polischarakter har för att samordna operativa åtgärder.
- att förstärka gränssäkerheten och dokumentsäkerheten.

EU har två arbetsgrupper för kampen mot terrorism.

- Inom pelaren för yttre förbindelser koncentrerar sig arbetsgruppen COTER på den internationella dimensionen av terrorism. Den samordnar EU:s aktiviteter i internationella organisationer och på andra multilaterala arenor, lägger tillsammans med EU:s lägescentral SITCEN upp hotbedömningar, samordnar biståndsverksamheten i syfte att förstärka utvecklingsländernas kapacitet att bekämpa terrorism och för en dialog med de viktigaste samarbetspartnerna.
- Arbetsgruppen mot terrorism inom pelaren för inrikes och rättsliga frågor arbetar med interna terroristhot och verksamheten i EU. Gruppen förstärker informationsutbytet i terroristfrågor och förbättrar den kapacitet som stöder Europols operativa verksamhet. Samordningen mellan pelarna har utvidgats med gemensamma möten och rapporter.
- Utöver samarbetet i arbetsgrupperna behandlas terroristfrågor i många andra konstellationer, exempelvis i det rättsliga och polisiära samarbetet, invandrarpolitiken och inom transportområdet.

På senare tid har EU ägnat extra mycket uppmärksamhet åt åtgärder för att förhindra finansieringen av terroristdåd och rekryteringen av terrorister. EU vill långsiktigt påverka de faktorer som medverkar till att terroristgrupper kan värva medlemmar och möjliggör gruppernas verksamhet. Följaktligen har EU vidtagit en rad åtgärder som avser att frysa terroristers och terroristgruppers tillgångar. I juni 2004 uppmanade Europeiska rådet att senast i december 2004 utarbeta en sammanhängande, övergripande strategi för att stärka kampen mot finansiering av terrorism.

EU har arbetat för att bekämpa terrorismen med hjälp av lagstiftningsåtgärder, men också inom ramen för det operativa samarbetet, bl.a. inom gränsbevakningen, sjö- och flygsäkerheten, det polisiära samarbetet, räddningstjänsten, dokumentssäkerheten, informationssäkerheten och utbytet av information och underrättelser.

Målet är att kampen mot terrorism skall integreras i alla yttre åtgärder. EU har fokuserat på att förbättra samarbetet med de viktigaste internationella och regionala organisationerna och med de viktigaste samarbetspartnerna i kampen mot terrorismen. I det internationella samarbetet mot terrorism ger EU sitt stöd till att FN spelar en viktig roll och försöker i sina relationer till tredje länder arbeta för att länderna ratificerar FN:s konvention om bekämpande av terrorism. På senare tid har EU i sina samarbetsavtal med tredje länder inkluderat en klausul om samarbete kring kampen mot terrorism.

6.4. Reglerad invandring

Finland kommer att främja en reglerad invandring och samtidigt effektivt motverka illegal invandring. I enlighet med internationella avtal ger Finland skyddsbehövande människor skydd. Finland är aktivt med och utformar EU:s gemensamma asyl- och invandringspolitik. Beslutsmekanismerna i invandringsfrågor bör förbättras för att handläggningstiden av besluten skall bli kortare. Regionaliseringen av verksamheter vid Utlänningsverket kommer att avslutas så snart som möjligt. Statsrådet skall utreda hur utlänningsförvaltningen fungerar och vilka utvecklingsbehoven är samt förbereder ett invandringspolitiskt program 2005.

Problemen med fusk i visum-, uppehållstillstånds- och asylförfarandet beaktas i arbetet med författningar i Finland och rättsakter i EU samt i annat internationellt samarbete och med särskild hänsyn till den enskildes rättssäkerhet. I EU deltar Finland aktivt i insatserna för att förhindra att asylsökande illegalt flyttar mellan medlemsstaterna. Asylförvaltningen i Finland skall bli effektivare.

6.5 Skydd av befolkningen och räddningstjänst

Befolkningen kommer fortsatt att skyddas mot hot vid undantagsförhållanden också genom att det anläggs fler skyddsrum i hela landet. Under normala förhållanden kan skyddsrummen användas för andra ändamål, till exempel som lagerlokaler och för fritidsaktiviteter. Lokalerna skall kunna omvandlas till skyddsrum inom 24 timmar. Kravet på ibruktagande kan justeras från region till region beroende på hotbilderna och hur de ändrats. Inrikesministeriet kommer att utarbe-

ta en strategi för principerna för skydd av befolkningen senast 2006. Strategin skall väga in hotbilderna beträffande massförstörelsevapen både i militärt bruk och i händerna i terrorister.

Skyddet i form av skyddsrum kompletteras med evakueringsplaner, och planerna ses över 2005. De reviderade planerna skall bygga på en ingående analys av riskområden och riskobjekt och de skall medge flexibla evakuering.

På grund av den nukleära risken och risken för andra storolyckor, men också till följd av terroristhotet måste hela landet ha betryggande beredskap för omfattande räddningsinsatser och nödvändiga övervaknings-, larm- och ledningssystem. Skyddet och säkringen av systemen kommer att förbättras med hänsyn till de krav som hotbilderna under exceptionella förhållanden ställer. Systemet för varning av befolkningen inför luftangrepp är föråldrat och kommer att bytas ut. De tillhörande lokala larmsystemen vid storolyckor och andra risksituationer skall kontrolleras.

Till följd av den snabba utvecklingen inom räddningsområdet, vid nödcentralerna och i kommunikationstekniken måste ledningssystemen inom räddningssektorn delvis förnyas. Alla nivåer av förvaltningen skall få kapacitet att göra en lägesbild och distribuera den till dem som behöver. Systemen kommer att förbättras med hänsyn till att de skall kompatibla med systemen inom försvarsmakten och andra viktiga samarbetspartner.

Mekanismerna för befolkningsskydd och förberedelser inför undantagsförhållanden måste ses över eftersom många saker ändrats inom räddningsväsendet. Fördelningen av uppgifter mellan räddningsområdena och kommunerna måste vara tydlig och samarbetet mellan räddningsområdena och kommunerna fungera väl. Kommunerna svarar för viktiga uppgifter inom räddningsväsendet och befolkningsskyddet. Trots att räddningsområdena har medfört en del omställningar måste kommunerna också framöver ta hand om de förberedelseuppgifter som ingår i deras ansvarsområde.

Räddningsväsendet deltar i internationella räddningsinsatser och civil krishantering. Finland kommer att fullfölja och utveckla den kapacitet som följer av EU-beslut och Finlands åtaganden. Det kommer att utredas hur upphandlingen av materiel skall finansieras.

Hur räddningsverksamheten skall ordnas i de största insjöområdena kommer att utredas senast 2006. Finlands kapacitet inom sjöräddningen skall vara oförändrad. Användningstiden för gränsbevakningsväsendets sjöräddningshelikoptrar går ut kring decennieskiftet och helikoptrarna börjar bytas ut från och med 2007. Upphandlingen ordnas utifrån möjligheterna att samverka med stöd- och utbildningssystemen för försvarsmaktens transporthelikoptrar.

6.6 Miljösäkerhet

Miljötilståndet och de anknytande förändringarna följs upp på det regionala planet i hela landet. Orsakerna till förändringar undersöks och insatser för att reducera dem sätts in. Under ledning av miljöministeriet tas det fram indikatorer för tidig upptäckt av miljörisker senast 2008.

De ökande oljetransporterna på Östersjön är den mest sannolika miljörisken och den växer hela tiden. Oljetransporterna och transporterna av andra farliga ämnen till sjöss tryggas genom att det ställs krav på transportutrustningen och genom att styrningen av sjötrafiken förbättras. Finlands kapacitet för oljebekämpning byggs ut med en kombibrytare som lämpar sig för olje- och kemikaliebekämpning. I budgetpropositionen för 2005 föreslås att Sjöfartsverket och Finlands miljöcentral får en fullmakt omfattande 134 miljoner euro för att konkurransutsätta och köpa tjänster för en kombibrytare för bekämpning av olja och kemikalier under en överenskommen tid på tjugo år. Möjligheterna att inrätta ett nytt kompetenscentrum för oljebekämpning utreds senast 2005. Gränsbevakningsväsendets två bevakningsfartyg i samma klass som Tursas får kapacitet för insamling av olja senast 2006. Tack vare dessa projekt förbättras oljebekämpningen till sjöss avsevärt. Oljebekämpningen på de största insjöarna utreds senast 2008. Säkerheten vid transporter av olja och andra farliga ämnen på land tryggas med hjälp av valet av rutter. Känsliga punkter längs transportrutterna, exempelvis grundvattenområden, kommer att skyddas.

Risken för en allvarlig naturkatastrof eller en storolycka i Finlands närområden vägs fortfarande in i garderingen för en omfattande invandring.

På senare år har många länder i Europa drabbats av extrema väderleksförhållanden. Finland förbereder sig för en klimatförändring och räknar med att fler extrema väderleksförhållanden därför kan förekomma.

6.7 Gränssäkerhet

Finlands fyrstegsmodell för gränssäkerheten är allmänt accepterad i Europeiska unionen för bevakningen av den yttre gränsen och kommer att förstärkas. De fyra stegen är:

1. Tillämpningen av invandringslagstiftningen vid Finlands beskickningar i utlandet och stödet till mälländerna.
2. Internationellt samarbete kring gränssäkerheten.
3. En effektiv nationell gränsbevakning och intensiv nationell samverkan.
4. Åtgärder inom Finland, särskilt utlänningskontrollen i inlandet.

Finland kommer att stärka sin gränssäkerhet med hjälp av förbättrad visumpraxis vid konsuls servicen i närområdena, intensifierat samarbete med gränsbevakningsservicen i Ryssland, adekvat kapacitet för gränssäkerheten i landet och bättre samarbete mellan polisen, tullen och gränsbevakningsväsendet. I uppläggningsarbetet vid EU:s gränssäkerhetsmyndighet kommer den yttre gränsen i ett utvidgat EU att beaktas och modellen för gränssäkerhet därför att täcka in hela den nya yttre gränsen.

Bekämpningen av illegal invandring, organiseringen av illegal invandring och annan gränsoverskridande brottslighet skall bli effektivare. Därför skall kapaciteten att kontrollera trafiken vid EU:s yttre gräns finnas kvar och Finlands östgräns bevakas tillräckligt effektivt. Effektiviteten i gränsbevakningen vid östgränsen skall förbättras för att Finland skall kunna möta hotet från illegal invandring. Därför behövs det större övervakningspersonal och mer teknisk övervakning. Samtidigt kommer användningen av teknik som förbättrar precisionen i kriminalunderrättelseverksamheten och minskar behovet av personella resurser att byggas ut. Vid gränskontrollerna börjar man tillämpa automatisk personidentifiering baserad på biometrik. Gränsbevakningsväsendet får större ansvar för att bekämpa illegal och organiseringen av illegal invandring. De gällande bestämmelserna om gränsbevakningsväsendets skyldighet att föra över brottmål på andra myndigheter ses över och gränsbevakningsväsendet får möjlighet att göra förundersökningar vid illegal invandring och organisering av illegal invandring.

Tillsammans med gränsmyndigheterna i grannländerna görs satsningar på att förbättra den inre säkerheten i Finland. Finland stöder de nya EU-länderna i deras arbete att förbättra gränssäkerheten i enlighet med EU-kraven. Dessutom är Finland aktivt med och påverkar förberedelserna för gränssäkerheten i EU. De internationella sambandsmännen skall bli fler för att den illegala invandringen och organiseringen av den skall kunna bekämpas bättre.

En betydande del av trafiken från Europeiska unionen till Ryssland går via Finland och det spelar en stor roll för vårt ekonomiska liv. Därför är det viktigt att se till att gränstrafiken är smidig, men den inre säkerheten får för den skull inte bli lidande. I överensstämmelse med Schengenreglerna kontrolleras alla som passerar gränsen. Viseringsskyldiga personer genomgår alltid en grundlig kontroll. En smidig trafik säkerställs genom att strukturerna vid de internationella gränsovergångarna förbättras, automatiseringen av övervaknings- och kontrollfunktionerna byggs ut och bevakningspersonalen dimensioneras i enlighet med ökningen i gränstrafiken, de förändrade strukturerna och antalet kontrollställen.

6.8 Satsningar på frivilligarbete

Åtgärder för att utveckla frivilligarbetet vidtas i samråd med organisationerna och målet är att underlätta samarbetet och att generera synergieffekter. Frivilligorganisationerna ges möjlighet att vara aktiva i den riksomfattande organisa-

tionen för de planerade lokala verksamhetscentralerna, men det frivilligarbete som gäller myndigheter med ansvar för den inre säkerheten skall alltid styras av den behöriga myndigheten.

Ungefär 23 000 personer ingår i de frivilliga brandkårerna och cirka hälften av dem deltar i löpande räddningsuppdrag. Brandkårernas deltidsanställda personal med lön per insats kan jämföras med frivilligarbetarna och omfattar cirka 4 000 personer. Frivilligarbetet spelar en stor roll i glesbygden. På ett område som omfattar drygt 90 % av Finlands yta och där nästan hälften av befolkningen bor är den närmaste brandkåren en frivillig brandkår eller en brandkår med arvodesbaserad personal. Det är av största vikt för kapaciteten inom räddningsväsendet att tillgången till frivillig och arvodesbaserad personal är tryggad. Risken är att tillgången till personal minskar i utflyttningsområden och att larmberedskapen försämras när personalen är upptagen av sitt primära arbete.

Också den frivilliga räddningstjänsten inom en del organisationer, till exempel första hjälpen-grupperna inom Finlands Röda Kors, delar i rättningsinsatser. Det ingår cirka 25 000 personer i larmgrupperna inom den frivilliga räddningstjänsten genom 40 rikstäckande organisationer och deras lokalföreningar. Samarbetet koordineras av Finlands Röda Kors. De planerade landskapstrupperna inom försvarmakten kommer att medverka till förbättringar i räddningstjänsten.

Finlands sjöräddningssällskap spelar en viktig roll för sjöräddningen. Efter gränsbevakningsväsendet är den frivilliga sjöräddningstjänsten den viktigaste aktören inom sjöräddningen. Sällskapet medverkar i sjöräddningstjänsten i enlighet med sina egna regler och sin verksamhetsprofil. I dagsläget har vi en fungerande organisation och uppbyggnad av sjöräddningsverksamheten, och den rättsliga grunden är adekvat.

Polislagen har inga bestämmelser om frivilligarbete inom den polisiära sektorn. Frågan kommer att beaktas när polislagen revideras. I eftersökningar efter försvunna personer bistår polisen i första hand av den frivilliga räddningstjänsten och av folk från jakt- och idrottsföreningar. Frivilliga kan också hjälpa polisen med att spärra av områden och starta nödvändig livsmedelsförsörjning.

På senare tid har det förekommit allt fler fall då människor måste evakueras i riskområden. Det är ofta frivilligorganisationerna som står för nödinkvarteringen och omsorgen om de evakuerade.

6.9 Resurserna inom den inre säkerheten

I programmet för den inre säkerheten behandlas framför allt organiserad brottslighet, ekonomisk brottslighet, biometrik, övervakning av utländsk arbetskraft samt gränsbevakningsfrågor och anknytande åtgärder. Resurserna för den inre säkerheten kommer att behandlas i samband med programmet för den inre

säkerheten. Programmet finansieras inom den gällande utgiftsramen för de behöriga ministerierna.

7 INSATSER FÖR ATT TRYGGA SAMHÄLLET'S CENTRALA BASFUNKTIONER

Till de livsviktiga samhällsfunktionerna räknas statsledningen, den yttre handlingsförmågan, det militära försvaret av riket, den interna säkerheten, en fungerande ekonomi och ett fungerande samhälle, befolkningens försörjningstrygghet och handlingskapacitet samt den mentala kriståligheten. Detta kapitel handlar om hur samhällets basfunktioner i en fungerande ekonomi och ett fungerande samhälle skall tryggas i den mån det anknyter till Finlands säkerhets- och försvarspolitik.

Internationaliseringen och strukturomvandlingen i samhället har betydande konsekvenser för kapaciteten att trygga de livsviktiga samhällsfunktionerna. Statsrådet tog i sin säkerhets- och försvarspolitiska redogörelse 2001 upp de här frågorna och de hot som finns inbyggda i den internationella utvecklingen. I en förändrad omvärld får tryggade elektroniska kommunikations- och informationssystem i samhället samt beredskapen för smittsamma sjukdomar och för risken att exponeras för strålning och kemiska substanser ökad tyngd.

I linje med redogörelsen 2001 fattade statsrådet beslut om en utredning som skulle ange vilka livsviktiga samhällsfunktioner det rör sig om och innehålla en handlings- och utvecklingsplan. I principbeslutet och motiveringen (Strategi för tryggande av samhällets livsviktiga funktioner) anges de livsviktiga samhällsfunktionerna och målen för tryggande av dem samt riktlinjer för förvaltningarna för att de under alla förhållanden skall kunna fullgöra de strategiska uppgifter som anförtrotts dem. Statsrådets principbeslut från november 2003 om tryggande av samhällets livsviktiga funktioner och den tillhörande strategin skall ses över 2006 enligt beredning i Säkerhets- och försvarskommittén.

7.1 Energiförsörjningen

Under de senaste åren har energimarknaden i Finland och EU liberaliserats genom lagstiftning. Öppningen av elmarknaden har minskat överkapaciteten inom den nordiska elproduktionen och kapacitetsbehovet förväntas bli tillgodosett på marknadsvillkor. För tillfället löper marknaden risk att drabbas av en kombination av flera ogynnsamma faktorer samtidigt, som svag vattentillströmning, avmattad import, allvarliga tekniska störningar och svåra vinterförhållanden för sjöfart. Finland har ett aktivt elproduktionssamarbete med de övriga nordiska länderna i syfte att få fram en marknadsbaserad lösning som kan förebygga ett eventuellt underskott i elproduktionskapaciteten.

Det inträffar avbrott i eltilförseln. För de kortaste får konsumenterna stå, för allvarigare situationer elleverantören genom sin ersättningskyldighet och för störningar i de allmänna villkoren för kraftproduktion statsmakten. I den nationella energistrategin finns ett åtagande om att trygga tillgången till energi genom spridning av energiproduktionen över flera olika bränslen och leveranskällor. Den inhemska energiproduktionen och användningen av inhemska bränslen utvecklas för att trygga tillgången till energi. Oberoende av EU-medlemskapet och det internationella och nordiska energisamarbetet har Finland, med hänsyn bl.a. till klimatet, sina knappa egna energitillgångar och sin energiintensiva industri, skäl att hålla en högre försörjningsberedskap än vad de internationella avtalsförpliktelserna kräver.

För att samhällets basfunktioner skall kunna tryggas måste inte bara bränsleförsörjningen utan också el- och värmeproduktionskapaciteten samt energiöverföringen och distributionen tryggas i en störningssituation som kan vara 12 månader. Detta och internationella avtalsförpliktelser förutsätter bränslelager. Förändrade hotbilder och miljö- och kvalitetsnormer vägs in i besluten om hur stora beredskapslager som behövs och hur de skall skötas. Energiproduktionen och energikonsumtionen styrs vid behov genom reglering och andra åtgärder som ses som lämpliga för att trygga samhällsfunktionerna i enlighet med internationella avtalsförpliktelser.

7.2 Livsmedelsförsörjningen

Livsmedelsförsörjningen bygger på att man upprätthåller en tillräcklig produktion av baslivsmedel och - tack vare den - en tillräcklig bearbetningskapacitet inom livsmedelsindustrin, ett fungerande system för livsmedelsdistribution, beredskapslager för kritiska råvaror och en effektiv livsmedelskontroll. Befolkningen skall garanteras tillgång till föda med normalt energiinnehåll och vattenförsörjning under alla förhållanden.

Kärnan i livsmedelsförsörjningen är att hela produktionskedjan och logistiken fungerar allt ifrån primärproduktion till bearbetning och vidare till distribution till hushåll och storkök i hela landet. Det skall säkerställas genom analys av allmänna sårbarhetsfaktorer och utveckling av samarbetet att logistiksystemen fungerar. Livsmedelsförsörjningen skall tryggas för den händelse att skörden slår fel. Produktionen och konsumtionen av livsmedel styrs vid behov genom reglering och andra lämpliga åtgärder. Vissa för jordbruket och livsmedelsindustrin nödvändiga importmaterial hålls i beredskapslager.

Under de senaste åren har livsmedelssäkerheten stått i blickpunkten bl.a. på grund av förekomsten av allvarliga djursjukdomar ute i Europa. Fallen har visat att Finlands beredskapsåtgärder för livsmedelsförsörjning har varit effektiva till denna del. Å andra sidan är hoten mot livsmedelsförsörjningen kontinuerliga och

i bekämpningen av dem måste man också räkna med uppsåtlig spridning av skadefaktorer.

7.3 Industri- och serviceproduktionen

Insatserna för att trygga industri- och serviceproduktionen omfattar tryggade villkor för företag som är nödvändiga för statsekonomin, befolkningens försörjning och försvaret. Det måste ses till att varu- och serviceproduktion fungerar så störningsfritt som möjligt under alla förhållanden. Det måste finnas beredskap för att samordna produktion och konsumtion och att styra dem på lämpligt sätt.

Näringslivet skall primärt med hjälp av sin expertis och genom sina egna åtgärder svara för att produktionen fungerar störningsfritt. En avgörande faktor för företagets villkor och hela vårt näringsliv är den fortsatt hårda globala konkurrensen inom produktion och investeringar. Den nationella verksamhetsmiljöns attraktivitet används som vapen i konkurrensen. Näringspolitiken skall garantera företagen internationellt konkurrenskraftiga villkor. Samtidigt gäller det att värna den regionala företagsamheten.

I näringspolitiken ingår att upprätthålla och utveckla en fungerande, livsduglig och avancerad försvarsmaterielindustri. Industrins betydelse som producent på försvarsmaterielområdet riktas mot sådan materiel den framställer på ett konkurrenskraftigt sätt antingen för försvarsmaktens eller näringslivets behov. Den finländska industrin deltar i internationellt försvarsmaterielsamarbete antingen genom försvarsmaktens projekt eller på egen hand.

Den inhemska försvarsmaterielindustri spelar en viktig roll i att upprätthålla och utveckla försvarsberedskapen. I den mån det är möjligt involveras industrin i försvarsförvaltningens materialupphandlingsprocesser och teknologiprojekt redan i en tidig planeringsfas för att kunna integreras i dem och framföra sin syn på dem.

Gällande praxis med beställningsfullmakter för forskning och prototypprojekt upprätthålls och vidareutvecklas utgående från kraven på försvarsmaktens framtida prestationskapacitet. För att forskning och produktutveckling skall ge resultat krävs det adekvat och långsiktig finansiering som tillåter ett visst mått av risktagning och att de finansiella möjligheterna i det civila samhället utnyttjas. För forsknings- och teknologiarbetet söks betydelsefulla internationella samlingspartners.

En livsduglig industri förutsätter ett varusortiment med reell exportpotential. Industrin bör aktivt gå med i inhemska nätverk och framför allt i europeiska strukturer och projektprogram. Myndigheterna bör genom sina åtgärder stödja industrins exportansträngningar. Industrin bör försäkra sig om att den har resurser att delta i sameuropeiska projekt inte minst inom luftfart och att utveckla sin

kompetens genom att delta i framställning och montering av komponenter i Finland.

Den tilltänkta Europeiska försvarsbyrån skall enligt planerna främja industrins möjligheter på den europeiska försvarsmaterielmarknaden. Industrin bör i den mån det är möjligt bevaka och delta i processerna.

7.4 Samhällets elektroniska kommunikations- och informationssystem

Samhällets funktioner och tjänster bygger i allt högre grad på användning av elektroniska kommunikations- och informationssystem. Ju vanligare det blir med sladdlös informationsöverföring och digitaliserad information, desto mer avgörande är det för en säker privat och offentlig service och verksamhet att de elektroniska systemen fungerar på ett tillförlitligt sätt. Samtidigt ökar hela samhällets beroende av de elektroniska systemen och det är inte längre möjligt att i någon större utsträckning återgå till manuala reservsystem. Utvecklingen gör det också möjligt att i ökad grad använda nätverk och system för kriminella ändamål.

För att identitetstillgrepp och identitetsbrott skall kunna motarbetas i nätet krävs det att man har en odisputabel elektronisk identitet också på nätet. Det har varit en klar fördel att staten har bekräftat offentliga identitetsdokument som pass och ID-kort. Nu skall ett motsvarande identitetsskydd genomföras också på nätet. Staten har byggt upp ett system med medborgarcertifikation. Den första konkreta manifestationen är det elektroniska ID-kortet. Kortet innehåller en av staten bekräftad elektronisk identitet, ett medborgarcertifikat. För att kortet snabbare skall få allmän spridning kommer staten att bidra med vissa stödåtgärder.

De elektroniska kommunikations- och informationssystemens struktur medger gränsöverskridande obehörig påverkan av livsviktiga samhällsfunktioner. Därför är det viktigt att myndigheterna och näringslivet samarbetar internationellt för att avvärja hoten. Omfattningen av de elektroniska kommunikations- och informationssystemens roll i ett fungerande samhälle och medborgarnas dagliga liv är direkt proportionell mot mängden attacker på nätverk och system och attackernas effektivitet. Det är en alldeles särskild utmaning att säkerställa att systemen fungerar i allvarliga krissituationer, t.ex. vid väpnade angrepp och under krig.

För att garantera fungerande elektroniska kommunikations- och informationssystem uppgraderas bassäkerheten i kommunikationsnätverk och tillhörande installationer för att förebygga allvarliga konsekvenser för myndigheternas och näringslivets funktion och medborgarnas säkerhet. Statsledningens, säkerhetsmyndigheternas och relevanta näringslivssektors elektroniska system säkras genom prioritering och genom upprättande av särskilda kommunikationsnätverk

och informationssystem som beaktar de speciella krav som den allmänna säkerheten och driftsäkerheten ställer. Användningen av t.ex. myndighetsradionätet (VIRVE) för samhällets säkerhetsinformation utvidgas genom att fler användare får tillträde till det.

De elektroniska massmedierna och de företag som svarar för den tekniska spridningen av program spelar en stor roll i att upprätthålla säkerheten i samhället. Konsekvenserna av fenomen som hotar ett fungerande samhälle och medborgarnas säkerhet beror i hög grad på hur fort man på förhand lyckas bedöma hotets omfattning och hur effektivt myndigheter och medborgare kan varslas. Hotet kan bestå av farliga väderfenomen, spridning av radioaktiva eller giftiga ämnen, allvarliga IT-angrepp eller militära eller andra risker för ett fungerande samhälle och medborgarnas säkerhet. Myndigheterna skall garanteras tillgång till effektiva och säkrade system för att varsla medborgarna och för rättidig och tillförlitlig spridning av information mellan myndigheterna.

7.5 Trafik- och transportsektorn

Med tanke på allvarliga internationella krissituationer måste det ses till att Finland har bestämmanderätt över eller åtminstone tillgång till en sådan mängd sjö-, luft- och landsvägstransportmateriel att den nödvändiga utrikeshandeln och vitala försörjningstransporter kan tillgodoses. Dessutom måste det genom planering och förberedelser på förhand ses till att transporter och transportlogistik fungerar i störningssituationer och under undantagsförhållanden.

Trafik- och transportsektorn förlitar sig i allt större utsträckning på elektroniska informationssystem och effektiv transportlogistik, som kan drabbas av problem som under undantagsförhållanden och i krissituationer kan innebära mycket allvarliga störningar i transporterna. Därför måste det säkerställas att systemen för transport- och trafikstyrning fungerar i alla lägen.

Det är möjligt att också kollektivtrafik och transportmedel utsätts för terroristbrott. Det behövs ett brett internationellt samarbete mellan stater och organisationer och nationella åtgärder för att minimera konsekvenserna av ett sådant hot.

7.6 Social- och hälsovården

Social- och hälsovårdstjänster som är nödvändiga för befolkningens hälsa och funktionskapacitet skall säkras under alla förhållanden. Servicenivån skall anpassas till det rådande säkerhetsläget och de tillgängliga resurserna.

Hälsovårdscentralernas och sjukhusens strukturella och operativa beredskap, undersöknings- och behandlingsresurser och personalens kompetens för att behandla och vårda skadliga hälsoeffekter och sjukdomar orsakade av strålning och biologiska och kemiska faktorer skall förbättras och upprätthållas på en nivå som svarar mot hotanalyserna. Med tanke på biologiska hot skall det upprättas system för isolering eller placering av exponerade personer i karantän, också stora grupper av människor.

Resurserna för akutbehandling och sjuktransport utanför sjukhusen skall utnyttjas effektivare utifrån en regional verksamhetsmodell. Dessutom skall läkar- och läkarhelikopterverksamheten utvecklas enligt det regionala servicebehovet som ett led i det offentliga sjuk- och hälsovårdssystemet och universitetssjukvårdsdistriktens verksamhet.

Tillgången till läkemedel, vacciner samt apparatur och artiklar för hälso- och sjukvård skall säkerställas. Upplagen av läkemedel, sjukvårdsmaterial och vacciner som är avsedda för läkemedelsförsörjningen skall kompletteras i motsvarighet till de nya hoten. Tillgången till krisspecifika läkemedel och sjukvårdsartiklar säkerställs genom statliga beredskapsupplag.

Sjukvårdsdistriktet bidrar utifrån regionala samarbetsavtal med hälso- och sjukvårdstjänster på specialistnivå inom ramen för försvarsmaktens medicinalvård. I avtalen ingår också planer för gemensam användning av resurser vid störningar under normala förhållanden och under undantagsförhållanden. Social- och hälsovårdsministeriet och försvarsförvaltningen svarar gemensamt för tillgången till yrkesutbildad hälso- och sjukvårdspersonal som behövs för fältsjukvård med hänsyn till parternas totala personalbehov.

7.7 Strålning, smittsamma sjukdomar och kemiska hot

NBC-laboratoriesystemet skall bidra till att identifiera och kontrollera hälsovådliga situationer orsakade av strålkällor (N), mikrober (B) eller kemikalier (C). Systemet är uppbyggt kring lokal-, regional och centrallaboratorier. De kommunala laboratorierna och statens regional- och centrallaboratorier upprätthåller ett laboratorienätverk. Också livsmedelsmyndigheterna och de veterinärmedicinska myndigheterna medverkar.

För att göra systemen för identifiering, uppföljning och bekämpning av hälsorisker effektivare intensifieras material- och utbildningssamarbetet och det operativa samarbetet mellan försvarsmakten, polisen och räddningsmyndigheterna.

Strålningsövervakningen skall göra det möjligt att reagera snabbt på avvikande strålningssituationer och att ta fram nödvändig information för att skydda människor, miljön och produktionen. Strålningsövervakning av miljön omfattar automatisk övervakning av extern strålning och indikering av radioaktiva ämnen i

livsmedel och miljön. För mätning upprätthålls ett heltäckande externt automatiskt övervakningsnät, Strålsäkerhetscentralens laboratorier, regionala laboratorier och lokala livsmedels- och miljölaboratorier.

Strålningsövervakningens automatiska mätnätverk och laboratorienätverk måste ha garanterad kapacitet under alla förhållanden. För det krävs det apparatur för att observera och analysera avvikande strålningssituationer och lämplig apparatur för förmedling av mätresultat samt ett tillräckligt antal laboratorier och nödvändig infrastruktur. Finland skall fullfölja sitt åtagande att delta fullt ut i övervakningen av det internationella provstoppsavtalet inom ramen för strålningsövervakningen.

För observation och bekämpning av smittsamma sjukdomar och hälsorisker inom miljöhälsovården måste det upprätthållas ett system för anmälning av smittsamma sjukdomar, lättsmittande djursjukdomar samt växtsjukdomar och skadeinsekter, misstänkta livsmedelsepidemier samt vattenburna epidemier. Dessutom skall myndigheterna samarbeta om riskbedömning och epidemiutredning.

För observation och kontroll av biologiska och kemiska hot bör Finland ha ett laboratorienätverk med kapacitet för tillräckligt högkvalitativ diagnostik och expertis, också diagnostik av andra faktorer än de normala biologiska och kemiska. För detta skall det finnas rikstäckande jourssystem, kunskapscentra, system för expertstyrning och myndighetssamarbete. Kunskapscentren skall stödja och utveckla nätverken för B- och C-laboratorier samt B- och C-expertes.

Med tanke på allvarliga kemiska hot skall det finnas en nödvändig beredskap för akutmötertagande samt för bedömning av situationen och för expertledning. Dessutom behövs det redskap och planer för att skydda hälso- och sjukvårdspersonalen och den övriga akutmötertagningsspersonalen mot exponering. Giftinformationscentralen ombildas till ett rikscenter för medicinsk expertledning med tanke på specialsituationer orsakade av kemikalier. Tillgången till akutbehandling vid förgiftningar och kunskaperna och resurserna för fall av massförgiftning skall förbättras vid centret.

7.8 Försörjningsberedskapen

För att ekonomin och samhället skall fungera måste näringslivet, den offentliga ekonomin och samhällets infrastruktur tryggas så att de kan bidra till att upprätthålla vitala samhällsfunktioner. Enligt statsrådets beslut om målen med försörjningsberedskapen är det allmänna målet en försörjningsberedskap som baserar sig på primärt nationella åtgärder och resurser under en krissituation som varar upp till ett år. De sektorer som enligt beslutet skall tryggas är samhällets tekniska infrastrukturer, transport-, upplagrings- och distributionssystemen, livsmedelsförsörjningen, energiförsörjningen, social- och hälsovården samt produktion och system som stöder det militära försvaret. De förändrade hotbilder-

na, det ökade internationella samarbetet inom området försörjningsberedskap och de tilltagande nätverksfunktionerna och tekniska systemen i samhället har inverkat på beredskapsmålen och själva innehållet.

Internationaliseringen och de ökade nätverksfunktionerna gör att det internationella samarbetet om försörjningsberedskap har kommit att spela en allt större roll i beredskapsplanering. Bland samarbetsformerna märks bilaterala avtal om försörjningsberedskap, samarbete baserat på avtalet om medlemskap i Internationella energioorganisationen IEA och medverkan och diskussioner inom ramen för Natos fredspartnerskapssamarbete och Västeuropeiska försvarsmaterielgruppen WEAG:s försvarsindustrisamarbete. Det ligger i Finlands intresse att fortsatt aktivt delta i det internationella samarbetet genom avtal och andra arrangemang.

På grund av den snabba utvecklingen av Europeiska unionens inre marknad spelar unionen en större roll än någonsin för utvecklingen av Finlands internationella försörjningsberedskapssamarbete. När unionens nya konstitutionella fördrag träder i kraft öppnas nya möjligheter att utveckla försörjningsberedskapen på europeisk nivå. En utredning om saken är under beredning.

Medlemskapet i Europeiska unionen och den gemensamma valutan har minskat den inhemska metodarsenalen för att trygga försörjningsberedskapen, men å andra sidan har de gett ökad ekonomisk stabilitet. Tidigare ansågs beredskap för de värsta kriserna ge beredskap också för lindrigare kriser. Beredskapen ansågs innefatta en period då man hinner förbereda motåtgärder. De nya IT-hoten medger ingen sådan tidsfrist. Under de senaste åren har utgångspunkten för beredskap i traditionell mening förskjutits så till vida att verksamheten nu syftar till att garantera att vissa kritiska funktioner kan upprätthållas vid störningar under normala förhållanden, försörjningsberedskapsspecifika marknadsstörningar och undantagsförhållanden.

7.9 Resurser för att trygga livsviktiga samhällsfunktioner

Varje förvaltningsområde skall lägga upp sina program för tryggande av livsviktiga samhällsfunktioner. Utvecklingsarbetet för att trygga de livsviktiga samhällsfunktionerna skall genomföras inom den gällande utgiftsramen.

BILAGA 1

DE VIKTIGASTE FÖRKORTNINGARNA OCH DEFINITIONERNA

1. Förkortningar

BTWC

Eng. Convention on the Prohibition of the Development, Production and Stockpiling of Bacteriological (Biological) and Toxin Weapons and on Their Destruction.

Konventionen mot biologiska vapen. Ingicks år 1972.

Konventionen förbjuder all utveckling, tillverkning och lagring av biologiska vapen (t.ex. virus och bakterier som lämpar sig för krigföring samt anordningar för spridning av dem) och alla andra former av anskaffning och förvaring av sådana. Användningen av biologiska vapen förbjöds i Genèveprotokollet av år 1925.

CCW

Eng. Convention on Prohibitions or Restrictions on the use of Certain Conventional Weapons Which May be Deemed to be Excessively Injurious or to have Indiscriminate Effects.

Konventionen om förbud mot eller inskränkningar i användningen av vissa konventionella vapen. Ingicks år 1980. Konventionen förbjuder eller inskränker användningen av vissa konventionella vapen som kan anses ytterst skadebringande eller ha urskillningslösa verkningar. Konventionen har fem protokoll. Det reviderade protokollet (protokoll II) om förbud mot eller restriktioner av användningen av minor, försåtsvapen eller andra anordningar trädde i kraft år 1998, då också Finland ratificerade konventionen. Också Förenta staterna, Ryssland och Kina, vilka står utanför Ottawakonventionen, har tillträtt protokoll II.

CFE-avtalet

Eng. Treaty on Conventional Armed Forces in Europe.

Avtalet från år 1990 om reducering av de konventionella styrkorna i Europa. Parter: Armenien, Azerbajdzjan, Belgien, Bulgarien, Danmark, Frankrike, Georgien, Grekland, Island, Italien, Kanada, Kazakstan, Luxemburg, Moldavien, Nederländerna, Norge, Portugal, Polen, Rumänien, Ryssland, Slovakien, Spanien, Storbritannien, Tjeckien, Turkiet, Tyskland, Ukraina, Ungern och Vitryssland.

CSBMs

Eng. Confidence- and Security- Building Measures.

Förtroende- och säkerhetsskapande militära åtgärder. De förtroende- och säkerhetsskapande militära åtgärderna i Europa har fastställts i OSSE:s Wiendokument.

CTBT

Eng. Comprehensive Test Ban Treaty.

Det fullständiga provstoppsavtalet. Ingicks år 1996.

EADRCC

Eng. Euro-Atlantic Disaster Response Coordination Center.
Centrum för samordning av den Euroatlantiska räddningstjänsten. Grundat år 1998.

EAPC

Eng. Euro-Atlantic Partnership Council.
Euroatlantiska partnerskapsrådet. Totalt 46 medlemmar (26 Natoländer och 20 partnerländer).

ECAP

Eng. European Capabilities Action Plan.
Europeiska unionens utvecklingsplan för militär kapacitet. Inleddes våren 2002.

ECRI

Eng. European Commission Against Racism and Intolerance.
Europakommissionen mot rasism och intolerans. Inrättades år 1993. Verkar i samband med Europarådet.

ESFP (ESDP)

Eng. European (Common) Security and Defence Policy.
EU:s gemensamma säkerhets- och försvarspolitik.

EU

Eng. European Union.
Europeiska unionen. Medlemmar: Belgien, Cypern, Danmark, Estland, Finland, Frankrike, Grekland, Irland, Italien, Lettland, Litauen, Luxemburg, Malta, Nederländerna, Portugal, Polen, Slovakien, Slovenien, Spanien, Storbritannien, Sverige, Tjeckien, Tyskland, Ungern, Österrike.
Kandidatländer: Bulgarien, Kroatien, Rumänien, Turkiet.

EUMM

Eng. European Union Monitoring Mission.
EU:s övervakningsmission på västra Balkan.

EUPM

Eng. European Union Police Mission.
EU:s polisuppdrag inom den civila krishanteringen i Bosnien och Hercegovina, inleddes den 1 januari 2003. EUPM fortsätter det arbete som FN:s internationella polisstyrka inlett. I enlighet med de allmänna målen i Paris/Daytonavtalet går uppdraget ut på att upprätta egna hållbara polisiära strukturer i Bosnien och Hercegovina enligt bästa europeiska och internationella praxis.

FN (UN)

Eng. United Nations.
Förenta Nationerna. Grundades år 1945 och har 191 medlemsstater.

FYROM

Eng. Former Yugoslav Republic of Macedonia.
Makedonien. F.d. jugoslaviska republiken Makedonien.

G-3

Eng. Group-3.
Medlemmar: Brasilien, Indien, Sydafrika.

G-8

Eng. Group-8.
Forum för de ledande industriländerna i världen. Medlemmar: Frankrike, Förenta staterna, Italien, Japan, Kanada, Ryssland, Storbritannien och Tyskland.

G-20

Eng. Group-20.
Medlemmar: Argentina, Australien, Brasilien, Frankrike, Förenta staterna, Indien, Indonesien, Italien, Japan, Kanada, Kina, Mexiko, Ryssland, Saudiarabien, Storbritannien, Sydafrika, Sydkorea, Turkiet, Tyskland och EU.

GUSP (CFSP)

Eng. Common Foreign and Security Policy.
EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik.

ICC

Eng. International Criminal Court.
Internationella brottmålsdomstolen, inrättades år 1998. Internationella brottmålsdomstolen är den första permanenta domstol som behandlar krigsförbrytelser, folkmord och brott mot mänskligheten. Domstolen finns i Haag och den inledde sitt arbete den 1 juli 2002.

IEA

Eng. International Energy Agency.
Internationella energiorganisationen, inrättades år 1974. Medlemmar: Australien, Belgien, Danmark, Finland, Frankrike, Förenta staterna, Grekland, Irland, Italien, Japan, Kanada, Luxemburg, Nederländerna, Norge, Nya Zeeland, Portugal, Schweiz, Spanien, Storbritannien, Sverige, Sydkorea, Tjeckien, Turkiet, Tyskland, Ungern, Österrike.

IFOR

Eng. Implementation Force.
Den Natoleda multinationella krishanteringsstyrkan i Bosnien. I den deltog utöver Natoländerna 18 icke-Natoländer (bland dem Finland). Upprättades i december 1995, upphörde i december 1996. Därefter tog SFOR över.

IGC

Eng. Intergovernmental Conference.
Europeiska unionens regeringskonferens.

IPAP

Eng. Individual Partnership Action Plans.
Natos utvecklingsprogram för partnerländerna i Centralasien och södra Kaukasien.

ISAF

Eng. International Security Assistance Force.
Internationell säkerhetsstyrka. Den Natoleda militära krishanteringsoperationen i Afghanistan med mandat av FN.

ISAF/PRT

Provincial Reconstruction Team.
Regional återuppbyggnadsgrupp. En återuppbyggnadsgrupp underställd ISAF som verkar utanför Kabul i Afghanistan och som utöver militär personal också har en civil komponent.

KFOR

Eng. Kosovo Force.
Den Natoleda multinationella krishanteringsstyrkan i Kosovo.

NATO

Eng. North Atlantic Treaty Organization.
Nordatlantiska fördragsorganisationen, grundad år 1949. Medlemmar: Belgien, Bulgarien, Danmark, Estland, Frankrike, Förenta staterna, Grekland, Island, Italien, Kanada, Lettland, Litauen, Luxemburg, Nederländerna, Norge, Portugal, Polen, Rumänien, Slovakien, Slovenien, Spanien, Storbritannien, Tjeckien, Turkiet, Tyskland, Ungern.

NBC-laboratoriesystemet

NBC-laboratoriesystemet skall bidra till att identifiera och kontrollera hälsovådliga situationer orsakade av nukleära källor (N), mikrober (B) eller kemikalier (C). Systemet är uppbyggt kring lokal-, regional- och centrallaboratorier.

NORDCAPS

Eng. Nordic Coordinated Arrangement for Military Peace Support.
En nordisk pool för trupper, vars syfte är att tillhandahålla beredskap att ställa upp nordiska trupper ända upp till en brigads storlek för krishanteringsoperationer.

NPT

Eng. Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons.

Fördraget om förhindrande av spridning av kärnvapen (icke-spridningsfördraget), trädde i kraft år 1970.

NRC

Eng. Nato-Russia Council.
Nato-Rysslandsrådet, inrättades i maj 2002.

NRF

Eng. Nato Response Force.
Natos snabbinsatsstyrka.

OSS (CIS)

Eng. Commonwealth of Independent States.
Oberoende staternas samväld, grundat år 1991. Medlemmar: Armenien, Azerbajdzjan, Georgien, Kazakstan, Kirgizistan, Moldavien, Ryssland, Tadzjikistan, Turkmenistan, Ukraina, Uzbekistan, Vitryssland.

OSSE (OSCE)

Eng. Organization for Security and Cooperation in Europe.
Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (f.d. KSSE), vars slutdokument undertecknades i Helsingfors 1975. Deltagarländer: Albanien, Andorra, Armenien, Azerbajdzjan, Belgien, Bosnien och Hercegovina, Bulgarien, Cypern, Danmark, Estland, Finland, Frankrike, Förenta staterna, Georgien, Grekland, Irland, Island, Italien, Kanada, Kazakstan, Kirgizistan, Kroatien, Lettland, Liechtenstein, Litauen, Luxemburg, Makedonien (FYROM), Malta, Moldavien, Monaco, Nederländerna, Norge, Portugal, Polen, Rumänien, Ryssland, San Marino, Schweiz, Serbien och Montenegro, Slovakien, Slovenien, Spanien, Storbritannien, Sverige, Tadzjikistan, Tjeckien, Turkiet, Turkmenistan, Tyskland, Ukraina, Ungern, Uzbekistan, Vatikanen, Vitryssland, Österrike.

PARP

Eng. Planning and Review Process.
Den planerings- och utvärderingsprocess som ingår i Natos partnerskap för fred och syftar till att utveckla de militära resurserna i de länder som deltar i partnerskapsprogrammet. Länderna i partnerskapsprogrammet: Albanien, Armenien, Azerbajdzjan, Finland, Georgien, Irland, Kazakstan, Kirgizistan, Kroatien, Makedonien (FYROM), Moldavien, Ryssland, Schweiz, Sverige, Tadzjikistan, Turkmenistan, Ukraina, Uzbekistan, Vitryssland och Österrike.

PfP (PFF)

Eng. Partnership for Peace.
Partnerskap för fred. Natos partnerskapsprogram, upprättat år 1994.

PJC

Eng. Nato-Russia Permanent Joint Council.

Det permanenta gemensamma Nato-Rysslandsrådet, inrättat år 1997. Ersattes av Nato-Rysslandsrådet i maj 2002.

PSI

Eng. Proliferation Security Initiative.

Samarbetsarrangemang för förhindrande av smuggling av massförstörelsevapen och massförstörelsematerial. Förenta staternas initiativ i maj 2003.

PTG

Polisen, tullen och gränsmyndigheterna. En form av samarbete inom inrikesförvaltningen.

SAP

Eng. The Stabilisation & Association process.

Stabiliserings- och associeringsprocess för länder som ansöker om medlemskap i EU.

SFOR

Eng. Stabilization Force.

Den Natoleda multinationella krishanteringsoperation i Bosnien som fortsätter IFOR-operationens uppdrag och inleddes i december 1996. SFOR kommer att ersättas av EU:s operation Althea före slutet av 2004.

SHIRBRIG

Eng. The Multinational Stand-by-High Readiness Brigade for UN Operations.

FN:s styrkepool med hög beredskap, grundad i syfte att förbättra FN:s kapacitet.

SITCEN

Eng. Situation Centre.

EU:s gemensamma lägescentral.

SLMM

Eng. Sri Lanka Monitoring Mission.

Övervakningsmission i Sri Lanka. Samnordiskt övervakningsuppdrag inom ramen för fredsavtalet.

TETRA-standard

Eng. Terrestrial Trunked Radio.

En digital radiotelefonistandard för myndigheternas bruk.

UNDP

Eng. United Nations Development Programme.

FN:s utvecklingsprogram. Ett globalt nätverk för utveckling med verksamhet i 166 länder.

UNFICYP

Eng. United Nations Peacekeeping Force in Cyprus.
FN:s fredsbevarande styrka på Cypern.

UNMEE

Eng. United Nations Mission in Ethiopia and Eritrea.
FN:s fredsbevarande styrka i Etiopien och Eritrea.

UNMIK

Eng. United Nations Interim Administration Mission in Kosovo.
FN:s övergångsadministration i Kosovo.

UNMIL

Eng. United Nations Mission in Liberia.
FN:s operation i Liberia.

UNMOGIP

Eng. United Nations Military Observer Group in India and Pakistan.
FN:s militära observatörsgrupp i Indien och Pakistan.

UNTSO

Eng. United Nations Truce Supervision Organisation.
FN:s organisation för övervakning av vapenstillestånd i Egypten, Israel, Libanon och Syrien.

VIRVE

Eng. The Virve Network.
Myndighetsradionätet. VIRVE är ett digitalt radionät för myndigheterna som byggts upp i Finland 1998—2002 och som underlättar samarbetet mellan myndigheterna under alla förhållanden. Nätet används i första hand av statliga och kommunala säkerhetsmyndigheter.

WEAG

Eng. Western European Armaments Group.
Västeuropeiska försvarsmaterielgruppen. Medlemmar: Belgien, Danmark, Finland, Frankrike, Grekland, Italien, Luxemburg, Nederländerna, Norge, Portugal, Polen, Spanien, Storbritannien, Sverige, Tjeckien, Turkiet, Tyskland, Ungern, Österrike. Associeringspartner: Bulgarien, Estland, Lettland, Litauen, Rumänien, Slovakien, Slovenien.

WTO

Eng. World Trade Organization.
Världshandelsorganisationen. Grundades år 1995 och har 147 medlemsstater.

2. Definitioner

Amsterdamfördraget

Det fördrag för EU-medlemsstaterna som undertecknades i Amsterdam den 2 oktober 1997 och trädde i kraft den 1 maj 1999. Genom fördraget ändrades och förenklades fördraget om Europeiska unionen, fördragen om upprättandet av Europeiska gemenskaperna och vissa tidigare akter som hör samman med dem.

Asymmetriskt hot / asymmetrisk krigföring

Både militär och icke-militär verksamhet där sådana metoder eller instrument används som motparten inte är förberedd att avvärja. Som de allvarligaste asymmetriska hoten betraktas terrorism, sabotageverksamhet, spridning och användning av massförstörelsevapen samt informationskrigföring.

Beredskapsbrigad

Krigstida förband som med största snabbhet ställs upp av beredskapsförband. Beredskapsbrigaderna är bättre utrustade och har högre beredskap än de övriga förbanden.

Beredskapsplanering

Den planering som myndigheter och andra för totalförsvaret viktiga sammanlutningar bedriver med tanke på hur de skall fullgöra sina uppgifter under undantagsförhållanden.

Berlin plus-avtalet

Ett ramavtal om permanenta samarbetsarrangemang mellan EU och Nato inom krishantering. Enligt avtalet kan EU vid behov förlita sig på Natos resurser vid EU-ledda krishanteringsoperationer, i synnerhet Natos planerings- och kommandostrukturer.

Europeiska försvarsbyrån

Den byrå som tagits in i EU:s konstitutionella fördrag och som skall ansvara för utveckling och anskaffning av samt forskning i försvarsresurser och för försvarsmateriel. Byrån lyder under Europeiska unionens råd. Avsikten är att försvarsbyrån skall utveckla försvarsresurserna inom krishanteringens område, främja och utveckla samarbetet inom försvarsmaterielområdet i Europa, stärka den industriella och teknologiska grunden för Europas försvar och upprätta en konkurrenskraftig försvarsmaterialmarknad i Europa samt främja forsknings- och teknologisamarbetet inom försvarssektorn. En gemensam åtgärd om inrättande av försvarsbyrån antogs i juli 2004, och byrån inleder sin verksamhet före utgången av 2004.

EU:s konstitutionella fördrag (även EU:s grundlagsfördrag)

Det fördrag för EU-medlemsstaterna som skall undertecknas i Rom den 29 oktober 2004 och genom vilket alla tidigare grundfördrag upphävs och ersätts. Fördraget träder i kraft tidigast den 1 november 2006, om alla medlemsstater har

ratificerat det före det. Förutom att fördraget kodifierar alla gällande grundfördrag och definierar EU som en enda juridisk person ändrar och utvecklar det också till vissa delar EU:s institutionssystem, beslutsfattande och behörighet. Genom fördraget ändras också EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna så att den blir rättsligt bindande.

Förberedelser inför undantagsförhållanden

Beredskapsplanering jämte förhandsberedning för att uppgifterna skall kunna skötas så störningsfritt som möjligt under undantagsförhållanden.

Försvarsgrenarna

Försvarsgrenarna inom Finlands försvarsmakt är armén, marinen och flygvapnet.

Försvarslösning

Principen för genomförandet av det militära försvaret, såsom ett självständigt eller gemensamt försvar.

Försvarssystem

Försvarsmaktens försvarssystem utgör en helhet som består av lednings- och förvaltningssystem, underrättelse- och övervakningssystem, truppproduktions- och mobiliseringssystem, underhålls- och logistiksystem samt ledningen och trupperna.

Försörjningsberedskap

Tryggande av befolkningens utkomst, landets näringsliv och de ekonomiska funktioner som är nödvändiga för landets försvar med tanke på undantagsförhållanden.

Globalt partnerskap / Global Partnership

Det globala partnerskapsprogram som gruppen G-8 antog vid sitt toppmöte i juni 2002 och som syftar till att hindra spridning av massförstörelsevapen och avvärja terroristhot. Avsikten är att 20 miljarder dollar skall riktas till programmet under tio års tid. De primära syftena med programmet är att bistå vid avvecklingen av de massförstörelsevapen som Ryssland besitter och att garantera en säker lagring av dess kärnvapen och kemiska vapen samt ämnen.

Handeldvapen och lätta vapen

Skjutvapen som en person kan transportera och använda. Definitionen kan också innefatta lätta vapen, såsom rekylfria pansarvärnsvapen, robotar och kastare med en kaliber under 100 mm.

Headline Goal 2003 och Headline Goal 2010

Headline Goal 2003 är det övergripande mål för militära resurser som ställdes av Europeiska rådet i Helsingfors 1999 och som i huvudsak har uppnåtts. Headline Goal 2010 gäller de i maj 2004 godkända nya övergripande målen för fortsatt utveckling av den militära krishanteringsförmågan. Tyngdpunkten i utvecklingen

är förlagd till kvalitativa frågor, dvs. förbättrande av samverkansförmågan, insatsberedskapen och underhållsförmågan när det gäller de militära resurserna.

Infanterimina

Antipersonell mina som huvudsakligen har konstruerats för att explodera genom en persons närvaro, närhet eller kontakt och som försätter ur stridbart skick, skadar eller dödar.

Informationskrigföring

Påverkan av statens samhällliga och militära beslutsfattande och funktionsförmåga och påverkan av medborgarnas opinioner samt skydd mot detta med utnyttjande av informationsmiljön. Informationskrigföring kan genomföras med samhällliga, politiska, kommunikativa, psykologiska, sociala, ekonomiska och militära metoder på alla krigföringsnivåer.

Konfliktförebyggande

Åtgärder för att genom internationellt samarbete påverka strukturella och andra bakomliggande orsaker till konflikter och finna fredliga lösningar i konfliktsituationer. Åtgärder på lång sikt är t.ex. minskning av fattigdomen, främjande av den ekonomiska tillväxten, politisk dialog, stödjande av de mänskliga rättigheterna, demokratin och rättsstatsprincipen, befastande av human trygghet, nedrustning och främjande av miljöns tillstånd samt rättvist utnyttjande av naturtillgångarna. Urvalet av metoder på kort sikt som syftar till att minska spänningar och förebygga våldsamma konflikter omfattar diplomati, humanitär verksamhet och krishanteringsoperationer. Tidig varning omfattar bl.a. övervakning av situationen i fråga om de mänskliga rättigheterna.

Kontraspecialstyrkor

Trupper som utbildats särskilt för insatser mot motståndarens specialtrupper.

Konventionellt vapen

Ett vapen som inte är ett kemiskt vapen, biologiskt vapen eller kärnvapen.

Krishantering

Det internationella samfundets åtgärder för att förebygga och begränsa konflikter, avstyra parternas våldshandlingar, avhjälpa de skador som redan skett samt återställa säkerheten, stabiliteten, samhällsfunktionerna och rättsordningen i krisområden. Med militär krishantering avses krishanteringsinsatser med militära medel (fredsbevarande insatser). Insatserna syftar i första hand till att återställa och upprätthålla stabiliteten och tryggheten i krisområden. Målet är att andra samhällsfunktioner skall kunna initieras. Civil krishantering innebär att man med experthjälp och andra medel stöder krisområdenas utveckling i riktning mot demokrati, främjande av och respekt för rättsstatsprinciperna och de mänskliga rättigheterna, god förvaltning och ett fungerande civilt samhälle.

Maastrichtfördraget (även EU-fördraget eller unionsfördraget)

EU-medlemsstaternas fördrag om Europeiska unionen som undertecknades i Maastricht den 7 februari 1992 och trädde i kraft den 1 november 1993. Fördraget innebar både att EG-fördraget ändrades och att nya former för regeringssamarbete mellan medlemsstaterna infördes. Genom fördraget upprättades därmed en ny politisk och ekonomisk struktur bestående av tre pelare: Europeiska unionen (EU).

Massförstörelsevapen

Kemiska och biologiska stridsmedel samt kärnvapen.

Militärdoktrin

Den princip som styr verksamheten inom de väpnade styrkorna och deras användning vid förebyggandet och avvärjandet av hot.

Mobiliseringssystemet

Med mobiliseringssystemet avses förberedelser på riksnivå för uppställande av försvarsmaktens krigstida trupper samt därtill hörande lagar, förordningar och övriga författningar, samt behövliga planer, informationssystem och anställda. Syftet med systemet är att se till att landets militära resurser rätttidigt motsvarar de krav som ställs vid undantagsförhållanden.

Nicefördraget

Det fördrag för EU-medlemsstaterna som undertecknades i Nice den 26 februari 2001 och trädde i kraft den 1 februari 2003. Genom fördraget ändrades fördraget om Europeiska unionen, EG-fördraget och vissa andra tidigare akter. Genom fördraget ändrades bl.a. EU-institutionernas verksamhetssätt med tanke på utvidgningen av unionen.

Operativa trupper

De slagkraftigaste trupper inom armén, marinen och flygvapnet som kan ställas upp för att höja försvarsberedskapen inom riket och med vilka tyngdpunkten i försvaret skapas.

Ottawakonventionen

Ottawakonventionen förbjuder användning, lagring, produktion och överföring av antipersonella minor (infanteriminor) och omfattar dessutom förstörande av minorerna. Konventionen trädde i kraft 1999. Fram till augusti 2004 hade 143 stater tillträtt konventionen och dessutom hade nio stater undertecknat den.

Partnerskap för fred

Natos samarbetsprogram med tredjeländer inom det euroatlantiska området. I och med utvidgningen av Nato har samarbetsprogrammet blivit ett mera omfattande program för främjande av stabiliteten i området. Samarbetet utvecklades inom den politiska sektorn, krishanteringssektorn och sektorn för civil beredskap samt inom områdena för militär samverkansförmåga och en försvarsreform.

Också samarbetet i anslutning till terrorism har accentuerats. Programmet omfattar förutom de militärt alliansfria länderna i Europa även länderna i Balkan, Kaukasien och Centralasien.

Permanent strukturerat samarbete

En samarbetsform som antagits i EU:s konstitutionella fördrag och där målet är att villiga medlemsländer tillsammans skall utveckla trupper och militära resurser kvalitativt och strukturellt så att unionen i framtiden skall bli allt bättre på att genomföra allt mera krävande krishanteringsoperationer. Utveckling av en snabb insatsberedskap för unionen ingår som ett led i det strukturella samarbetet.

Petersbergsuppdragen

De EU-krishanteringsuppdrag som införlivades i Amsterdamfördraget 1997, dvs. humanitära insatser och räddningsinsatser, fredsbevarande insatser och insatser med stridsstyrkor för krishantering, inklusive insatser för återupprättande av fred. I det konstitutionella fördraget har uppdragen utökats med gemensamma åtgärder för nedrustning, militära rådgivnings- och biståndsinsatser, konfliktförebyggande och stabiliseringsoperationer efter konflikter.

Precisionsvapen

Ett precisionsvapen (precisionsammunition) är den verkansdel i ett vapensystem som söker sig till målet. Precisionsvapen används när speciellt stor träffsannolikhet eftersträvas. Beroende på ammunitionstyp kan precisionsvapnet söka sig till målet självständigt eller styras genom extern målanvisning.

Rustningskontroll, nedrustning och förhindrande av spridning av beväpning

Genom rustningskontroll försöker man med bilaterala eller multilaterala avtal eller arrangemang begränsa mängden av vapen eller innehavet av dem. Genom nedrustning eftersträvas eliminering av hela kategorier av vapen. Avtalen och arrangemangen kan ha både en rustningskontroll- och en nedrustningsdimension. Den senaste tiden har allt mer uppmärksamhet fästs vid arrangemang som syftar till att förhindra spridningen av såväl konventionella vapen som massförstörelsevapen (non-proliferation).

Schengenregelverket

Det centrala innehållet i regelverket är att gränskontrollerna av personer skall avskaffas vid de avtalsslutande staternas inre gränser och att enhetliga kontroller skall genomföras vid de yttre gränserna. Med stöd av Amsterdamfördraget integrerades regelverket i Europeiska unionen den 1 maj 1999. Finland och de övriga nordiska länderna började tillämpa regelverket den 25 mars 2001. Regelverket tillämpas fullt ut av alla gamla EU-medlemsstater, bortsett från Storbritannien och Irland, samt av Norge och Island. De nya medlemsstater som anslöt sig till unionen den 1 maj 2004 börjar omfattas av arrangemanget tidigast 2007.

Smutsig bomb / radiologiskt vapen

En bomb som har planerats för att sprida radioaktivt material med hjälp av ett konventionellt sprängämne. Bombens storlek och uppbyggnad kan variera i betydande grad. Storleken och omfattningen av dess destruktiva verkan påverkas också i hög grad av tidpunkten och platsen för sprängningen.

Solidaritetsklausul

Artikel I-43 i EU:s konstitutionella fördrag, enligt vilken unionen och dess medlemsstater skall handla gemensamt i en anda av solidaritet om en medlemsstat utsätts för en terroristattack eller drabbas av en naturkatastrof eller en katastrof som orsakas av människor och begär hjälp. Den 26 mars 2004 antog Europeiska rådet ett uttalande i sina resolutioner enligt vilket medlemsstaterna skall agera "gemensamt mot terroristhandlingar i enlighet med andan i solidaritetsklausulen i konstitutionen för Europa".

Specialtrupper

Trupper som är utbildade och utrustade för mångsidiga och från de sedvanliga militäroperationerna avvikande uppgifter och som vanligen agerar som mindre grupper.

Strategiskt överfall

En krigsoperation vars avsikt är att vara överraskande och som genomförs med trupper som finns under normala förhållanden och som förstärkts. Operationen syftar till att tvinga den stat som är föremål för operationen till de önskade lösningarna genom att rikta förlamande åtgärder mot livsviktiga objekt och funktioner i samhället och försvarssystemet.

Stridsgrupp

En militär styrka sammansatt för en viss operation eller ett visst uppdrag där minst två trupperheter med samma eller olika vapenslag står under gemensam ledning. Begreppet används också inom internationell krishantering.

Taktiskt kärnvapen

Ett icke-strategiskt kärnvapen på slagfältet som vanligen har kort räckvidd och låg sprängstyrka (kiloton).

Teknologi med dubbel användning

Med teknologi med dubbel användning avses produkter som kan användas för både civila och militära ändamål.

Territoriella trupper

Trupper som är avsedda för strids-, skydds-, övervaknings- och stöduppgifter och som begränsar sig till vissa områden eller ett visst objekt.

Territoriellt försvar

Principen för Finlands försvar samt försvarssystemets verksamhetsprincip för förebyggande och avvärjande av hot på Finlands territorium. Det territoriella försvaret består av försvarsmaktens olika slag av militära föranstaltningar och förberedelserna för dem som vidtas i syfte att förebygga och avvärja varje enskilt hot.

Totalförsvaret

Alla de militära föranstaltningar och de föranstaltningar på de civila områdena med stöd av vilka Finlands statssuveränitet samt medborgarnas levnadsmöjligheter och säkerhet tryggas inför externt hot från andra stater eller annat hot.

Trupproduktion

En helhet bestående av de åtgärder genom vilka man, i första hand under normala förhållanden, genomför den utbildning av personalen som de krigstida truppersnas behov förutsätter samt utrustar de krigstida truppersna med krigsmateriel, transportmedel, fartyg och luftfartyg.

BILAGA 2

ARTIKLAR SOM GÄLLER DEN GEMENSAMMA SÄKERHETS- OCH FÖRSVARSPOLITIKEN OCH SOLIDARITETSKLAUSULEN I EU:s KONSTITUTIONELLA FÖRDRAG.

ARTIKEL I-41

Särskilda bestämmelser om den gemensamma säkerhets- och försvarspolitiken

1. Den gemensamma säkerhets- och försvarspolitiken skall utgöra en integrerande del av den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken. Den skall tillförsäkra unionen en operativ förmåga som stöder sig på civila och militära resurser. Unionen kan använda dessa resurser vid uppdrag utanför unionen för att bevara freden, förebygga konflikter och stärka den internationella säkerheten i enlighet med principerna i Förenta nationernas stadga. Dessa uppgifter skall genomföras med resurser som tillhandahålls av medlemsstaterna.

2. Den gemensamma säkerhets- och försvarspolitiken skall omfatta den gradvisa utformningen av unionens gemensamma försvarspolitik. Den kommer att leda till ett gemensamt försvar, när Europeiska rådet med enhällighet har beslutat detta. Europeiska rådet skall i så fall rekommendera medlemsstaterna att anta ett sådant beslut i enlighet med deras respektive konstitutionella bestämmelser.

Unionens politik enligt denna artikel skall inte påverka den särskilda karaktären hos vissa medlemsstaters säkerhets- och försvarspolitik, och den skall respektera de förpliktelser som följer av Nordatlantiska fördraget för vissa medlemsstater, som anser att deras gemensamma försvar förverkligas inom ramen för Atlantpaksorganisationen, och vara förenlig med den gemensamma säkerhets- och försvarspolitik som har upprättats inom den ramen.

3. I syfte att genomföra den gemensamma säkerhets- och försvarspolitiken skall medlemsstaterna ställa civila och militära resurser till unionens förfogande för att bidra till de mål som anges av rådet. De medlemsstater som tillsammans upprättar multinationella styrkor får även ställa dem till förfogande för den gemensamma säkerhets- och försvarspolitiken.

Medlemsstaterna skall åta sig att gradvis förbättra sin militära förmåga. Det skall inrättas en byrå för utveckling av försvarskapacitet och för forskning, anskaffning och försvarsmateriel (Europeiska försvarsbyrån) för att identifiera de operativa behoven, främja åtgärder för att tillgodose dessa, bidra till att identifiera och i förekommande fall genomföra varje åtgärd som behövs för att stärka försvars-

sektorns industriella och tekniska bas, deltaga i fastställandet av en europeisk politik för resurser och försvarsmateriel samt för att hjälpa rådet att utvärdera om de militära resurserna förbättrats.

4. Europeiska beslut om den gemensamma säkerhets- och försvarspolitiken, även beslut som rör inledandet av ett sådant uppdrag som avses i denna artikel, skall antas av rådet med enhällighet på förslag av unionens utrikesminister eller på initiativ av en medlemsstat. Unionens utrikesminister får, vid behov gemensamt med kommissionen, föreslå att såväl nationella resurser som unionens instrument används.

5. Rådet får anförtro åt en grupp medlemsstater att genomföra ett uppdrag inom unionens ram för att bevara unionens värden och tjäna dess intressen. Genomförandet av ett sådant uppdrag skall omfattas av artikel III-310.

6. De medlemsstater som uppfyller högre krav på militära resurser, och som har gjort mer bindande åtaganden på området med tanke på de mest krävande uppdragen, skall upprätta ett permanent strukturerat samarbete inom ramen för unionen. Detta samarbete skall omfattas av artikel III-312. Det skall inte påverka bestämmelserna i artikel III-309.

7. Om en medlemsstat skulle utsättas för ett väpnat angrepp på sitt territorium, är de övriga medlemsstaterna skyldiga att ge den stöd och bistånd med alla till buds stående medel i enlighet med artikel 51 i Förenta nationernas stadga. Detta skall inte påverka den särskilda karaktären hos vissa medlemsstaters säkerhets- och försvarspolitik.

Åtagandena och samarbetet på detta område skall vara förenliga med åtagandena inom Nordatlantiska fördragsorganisationen (Nato), som för de stater som är medlemmar i denna också i fortsättningen skall vara grunden för deras kollektiva försvar och den instans som genomför det.

8. Europaparlamentet skall regelbundet höras om de viktigaste aspekterna och de grundläggande valen när det gäller den gemensamma säkerhets- och försvarspolitiken. Det skall informeras om hur den utvecklas.

ARTIKEL I-43

Solidaritetsklausul

1. Unionen och dess medlemsstater skall handla gemensamt i en anda av solidaritet om en medlemsstat utsätts för en terroristattack eller drabbas av en natur-

katastrof eller en katastrof som orsakas av människor. Unionen skall mobilisera alla instrument som står till dess förfogande, även de militära resurser som medlemsstaterna tillhandahåller, för att

- a)
 - förhindra terroristhot på medlemsstaternas territorier,
 - skydda de demokratiska institutionerna och civilbefolkningen från en eventuell terroristattack,
 - bistå en medlemsstat på dess territorium på begäran av dess politiska myndigheter vid en terroristattack,
 - b) bistå en medlemsstat på dess territorium på begäran av dess politiska myndigheter vid en naturkatastrof eller en katastrof som orsakas av människor.
2. De närmare föreskrifterna för genomförandet av denna artikel anges i artikel III-329.

AVSNITT 2

DEN GEMENSAMMA SÄKERHETS- OCH FÖRSVARSPOLITIKEN

ARTIKEL III-309

1. De uppdrag som avses i artikel I-41.1 i vilka unionen kan använda civila och militära resurser skall inbegripa gemensamma insatser för avrustning, humanitära insatser och räddningsinsatser, militära rådgivnings- och biståndsinsatser, konfliktförebyggande och fredsbevarande insatser, insatser med stridande förband vid krishantering, inklusive fredsskapande åtgärder och stabiliseringsinsatser efter konflikter. Alla dessa uppdrag kan bidra till kampen mot terrorism, inklusive genom stöd till tredjeland i syfte att bekämpa terrorism på dess territorium.

2. Rådet skall anta europeiska beslut om de uppdrag som avses i punkt 1 och ange deras mål, omfattning och de allmänna villkoren för deras genomförande. Unionens utrikesminister, som arbetar under rådet och under nära och ständig kontakt med Kommittén för utrikes- och säkerhetspolitik, skall sörja för samordningen av de civila och militära aspekterna av dessa insatser.

ARTIKEL III-310

1. Inom ramen för de europeiska beslut som antas enligt artikel III-309 får rådet anförtro genomförandet av ett uppdrag åt en grupp medlemsstater som så önskar och som förfogar över den förmåga som är nödvändig för ett sådant uppdrag. Dessa medlemsstater skall i samverkan med unionens utrikesminister sammellan komma överens om hur uppdraget skall genomföras.

2. De medlemsstater som deltar i utförandet av uppdraget skall på eget initiativ eller på begäran av en annan medlemsstat regelbundet informera rådet om hur uppdraget fortskrider. De deltagande medlemsstaterna skall omedelbart underätta rådet om det medför betydande följder att utföra uppdraget eller om det krävs en ändring av det mål, den omfattning eller de närmare villkor för uppdraget som anges i de europeiska beslut som avses i punkt 1. Rådet skall i sådana fall anta de europeiska beslut som är nödvändiga.

ARTIKEL III-311

1. Byrån för utveckling av försvarskapacitet och för forskning, anskaffning och försvarsmateriel (Europeiska försvarsbyrån), som inrättas genom artikel I-41.3 och som lyder under rådets ledning, skall ha som uppgift att

a) bidra till att identifiera målen för medlemsstaternas militära förmåga och utvärdera hur medlemsstaterna fullgör sina åtaganden när det gäller förmåga,

b) främja att de operativa behoven harmoniseras och att effektiva och kompatibla anskaffningsmetoder antas,

c) lägga fram multilaterala projekt för att målen för den militära förmågan skall uppfyllas och sörja för samordning av de program som genomförs av medlemsstaterna och förvaltning av särskilda samarbetsprogram,

d) stödja försvarsteknikforskning, samordna och planera gemensam forskningsverksamhet och utredningar om tekniska lösningar som motsvarar de framtida operativa behoven,

e) bidra till att föreskriva och i förekommande fall genomföra alla åtgärder som kan förstärka försvarssektorns industriella och tekniska grund och förbättra effektiviteten i försvarsutgifterna.

2. Europeiska försvarsbyrån skall vara öppen för alla medlemsstater som önskar delta i den. Rådet skall med kvalificerad majoritet anta ett europeiskt beslut om

stadgan för byrån, dess säte samt regler för dess verksamhet. I beslutet skall hänsyn tas till graden av effektivt deltagande i byråns verksamhet. Vid byrån skall särskilda grupper bildas av medlemsstater som genomför gemensamma projekt. Byrån skall vid behov fullgöra sina uppgifter i samråd med kommissionen.

ARTIKEL III-312

1. De medlemsstater som önskar delta i det permanenta strukturerade samarbete som avses i artikel I-41.6, och som uppfyller de kriterier och gör de åtaganden om militära resurser som anges i protokollet om det permanenta strukturerade samarbetet, skall underrätta rådet och unionens utrikesminister om sin avsikt.

2. Inom tre månader från den underrättelse som avses i punkt 1 skall rådet anta ett europeiskt beslut om upprättande av det permanenta strukturerade samarbetet och fastställa förteckningen över deltagande medlemsstater. Rådet skall besluta med kvalificerad majoritet efter att ha hört unionens utrikesminister.

3. Varje medlemsstat som i ett senare skede önskar delta i det permanenta strukturerade samarbetet skall underrätta rådet och unionens utrikesminister om sin avsikt.

Rådet skall anta ett europeiskt beslut som bekräftar deltagandet av den berörda medlemsstat som uppfyller kriterierna och gör de åtaganden som avses i artiklarna 1 och 2 i protokollet om det permanenta strukturerade samarbetet. Rådet skall besluta med kvalificerad majoritet efter att ha hört unionens utrikesminister. Endast de rådsmedlemmar som företräder deltagande medlemsstater skall delta i omröstningen.

Kvalificerad majoritet skall definieras som minst 55 % av de av rådets medlemmar som företräder de deltagande medlemsstaterna och omfatta minst 65 % av befolkningen i dessa stater.

En blockerande minoritet skall åtminstone omfatta det lägsta antal rådsmedlemmar som företräder mer än 35 % av befolkningen i de deltagande medlemsstaterna, plus en medlem; i annat fall skall kvalificerad majoritet anses vara uppnådd.

4. Om en deltagande medlemsstat inte längre uppfyller kriterierna eller inte längre kan uppfylla de åtaganden som avses i artiklarna 1 och 2 i protokollet om det permanenta strukturerade samarbetet, får rådet anta ett europeiskt beslut om tillfälligt upphävande av den medlemsstatens deltagande.

Rådet skall besluta med kvalificerad majoritet. Endast de rådsmedlemmar som företräder deltagande medlemsstater, med undantag av den berörda medlemsstaten, skall delta i omröstningen.

Kvalificerad majoritet skall definieras som minst 55 % av de av rådets medlemmar som företräder de deltagande medlemsstaterna och omfatta minst 65 % av befolkningen i dessa stater.

En blockerande minoritet skall åtminstone omfatta det lägsta antal rådsmedlemmar som företräder mer än 35 % av befolkningen i de deltagande medlemsstaterna, plus en medlem; i annat fall skall kvalificerad majoritet anses vara uppnådd.

5. Om en deltagande medlemsstat önskar lämna det permanenta strukturerade samarbetet skall den underrätta rådet om sitt beslut, och rådet skall då notera att den berörda medlemsstatens deltagande upphör.

6. Rådets europeiska beslut och rekommendationer inom ramen för det permanenta strukturerade samarbetet, med undantag av dem som anges i punkterna 2–5, skall antas med enhällighet. Vid tillämpning av denna punkt skall endast rösterna från de deltagande medlemsstaternas företrädare krävas för enhällighet.

KAPITEL VIII

GENOMFÖRANDE AV SOLIDARITETSKLAUSULEN

ARTIKEL III-329

1. Om en medlemsstat utsätts för en terroristattack eller drabbas av en naturkatastrof eller en katastrof som orsakas av människor, skall de andra medlemsstaterna lämna bistånd på begäran av den drabbade medlemsstatens politiska myndigheter. Medlemsstaterna skall i detta syfte samordna sina åtgärder inom rådet.

2. Närmare föreskrifter för hur unionen skall genomföra den solidaritetsklausul som avses i artikel I-43 skall anges i ett europeiskt beslut som antas av rådet på gemensamt förslag av kommissionen och unionens utrikesminister. När detta beslut har försvarsmässiga konsekvenser skall rådet besluta i enlighet med artikel III-300.1. Europaparlamentet skall underrättas.

Rådet skall, inom ramen för denna punkt, och utan att det påverkar tillämpningen av artikel III-344, biträdas av Kommittén för utrikes- och säkerhetspolitik, med stöd av de strukturer som utvecklats inom den gemensamma säkerhets- och försvarspolitiken, och av den kommitté som avses i artikel III-261, vilka i förekommande fall skall lägga fram gemensamma yttranden för rådet.

3. Europeiska rådet skall, för att unionen och dess medlemsstater skall kunna handla effektivt, regelbundet utvärdera de hot som unionen utsätts för.



STATSRÅDETS KANSLI

SNELLMANSGATAN 1, HELSINGFORS
PB 23, 00023 STATSRÅDET
tfn (09) 16001 | (09) 57811
fax (09) 1602 2165
e-post registratorskontoret@vnk.fi
www.vnk.fi/publikationer